GARIBALDI

ISTORIA BIRUINȚEI A DOUE SICLII

CU NOTIȚE LUATE PE CÂMPŬ ȚI CU ȚI.

TRADUCȚIUNE

DE

GEORGE PICOLO și CONSTANTIN JESTIAN.

BUCURESCI

TYPOGRAPHIA STEPHAN RASSIDESCU.

Strada Nemțéscă No. 2.

1866

GARIBALDI

ISTORIA BIRUINŢI A DOUĔ SICILII.

I.

GARIBALDI.

Naşterea şi juneţea luĭ Garibaldi. — Campania sa din Brasilia. — Montevideo. — (1848). Garibaldi în Italia, apărarea Romi. — Retragerea — Anita. —

Astă-ḑĭ el este omul cel maĭ popular din Italia, şi póte din Europa. Nu seamînă cu nimenea, scapă la orĭ-ce analisŭ el deconcerteaḑă legile asemânâri şi calculul probabilităţilor, pare straniŭ timpuluĭ şi moravurilor nóstre, s'ar ḑice câ este un transfugit din secolele eroice. Istoria sa este o legendă şi nimenĭ n'o cunóste pe tótă.

Nicĭ un romanţŭ de cavalerismŭ, nicĭ o dramă Ispaniolă nu coprinde maĭ multe aventure imposibile pe o scenă atît de largă şi în jurul unuĭ om atât de fantatiscŭ fabulos.

Născut la Nisa la 1807, chiar de atuncĭ s'a aruncat pe mare. Dupe douĕ-ḑecĭ de anĭ conspiră la Genova, a doa-ḑi îl găseştĭ ajutor la Spitalul din Marsilia, pe urmă marinar,

*

flibustiar, corsarŭ, şefŭ de corpurĭ adevărat eroice, dând la Montevideo în contra luĭ Rosas bătăliĭ legendiare şi lupte d'alle luĭ Roland, şi într'acestŭ timpŭ professor de matematică, conductor de boĭ, samsar de comerţŭ; şi îndată dupe acésta, căpitan în Lombardia şi în Tyrol, deputat la Turin, general la Roma, fabricant de lumînărĭ la Newyork, câutâtor de aur în California, pe urmă marinar iar şi transportând de la America la Chiua, pentru a îngrâşa pâmîntul, excremente de pâsârĭ; erĭ căpitan la un bastiment piemontedŭ, adĭ cu Italia şi Franţa în contra Austrii, intrând cel ântîĭ în Lombardia cu o mînă de bravĭ carĭ gonescŭ armate din naintea lor.

Vroeşte cine-va anecdote asupra vieţi luĭ? Tótă lumea are câte ceva de citat: am ales celle maĭ esacte, care le iaŭ din cârţile scrise in contra luĭ Garibaldi de inamici Italicĭ şi care nu sunt bânuite de râtâcire.

Puţine sunt de dis de primi seĭ anĭ: „Nimicŭ estraordinar scrie el, nu mi saŭ întîmplat în copilâria mea, aveam o bună inimă.“ Într'o di din iuţeală rupse piciorul unuĭ greere: a plîns pentru asta maĭ multe ore închis în odaia sa. O altă dată, aŭ vădut cădînd într'un şanţŭ profund şi plin de apă, o biată femee ce'şĭ spâla rufele, el se aruncâ dupe dînsa şi îĭ scâpâ viaţa. Avea atuncĭ abia opt anĭ.

Maĭ târdiŭ, la Marsilia dupe bordul corăbii salle, vâdu pe uscat o mulţime de ómenĭ carĭ tindeaŭ mîĭnele scoţînd ţipete de înspăĭmîntare. Un copil cădusе în mare şi nimenĭ nu cuteda sĕ intre ca s'îl caute subt îngrămădirea corăbiilor ce astupa atuncĭ portul unicŭ. Garibaldi cu o săritură apucă pe copil şi îl scóse afară, fâcându-se îndată nevădut din mulţime.

Familia acestuĭ copil veselă, parveni cu mare anevoinţă a

regăsi pe salvator şi îĭ offeri o bogată recompensă. Garibaldi n'a priimit de cât o strînsóre de mînă şi se făcu iarăşĭ nevăḑut.

Maĭ târḑiŭ, la Buenos-Ayres, într'o vejelie ce isbea corăbiile u*na* de alta, s'a băgat sĕ caute pînă între ancore ce valurile mâri scotea din nisipŭ, pe un biet arabŭ ce se credea dejà mort.

Dar astea sunt bagatele. Trebuia s'îl vaḑă cine-va în lupte pe barca sa, atacând corâbiĭ şi chiar corâbiĭ engleḑeştĭ ce isbutea singur a le captura, saŭ pe cal în fuga mare prin mijlocul oştirilor ce se luptaŭ la pept, ochi săĭ plinĭ de focŭ, fruntea luĭ înpanaşată, corpul înbrăcat într'o tunică stacojie şi părul vâlvâind care îĭ făcea un capŭ de leŭ; trebuia s'îl vaḑâ cine-va din naintea bravilor seĭ, pe rampartele oraşuluĭ eternel, saŭ sub ḑidurile Velletri, unde închise armata bătută a regeluĭ de Neapol, ce a trebuit s'o ducă în triumfŭ poporuluĭ Roman.

La Brasilia dupe o luptă grosavă, un glonţŭ ia traversat gîtul, intrând pe subt falca stîngă şi oprindu-se subt urechea dreaptă. După două evasiunĭ şi opt lunĭ de închisóre, unde a suferit supliciul estrapadeĭ, a început resbelul. Cu treĭ spre-ḑece Italianĭ aŭ pus pe fugă un căpitan şi două-ḑecĭ soldaţĭ. "Un om liber face cît ḑece sclavĭ„. ḑicea el cu mîndrie. O altă dată, într'un asalt saŭ dus tîrîşŭ pînă la caponierele uneĭ fortereţe şi ar fi intrat pe acolo dacă ceĭ-l-alţĭ l'ar fi urmat.

Lupte singulare! campaniĭ nomade fără foc şi adăpost, fără refugiŭ dupe biruinţă. Se luptaŭ unde se gâseaŭ, odată pe uscat, altă dată pe mare, în mijlocul stîncelor, pe înalţimele munţilor; fâceaŭ minunĭ şi mureaŭ necunoscuţĭ. Rănile se pansaŭ cu apă rece "când eraŭ grave.„ Dupe cum Garibaldi ḑice:

"Rânitul simţea singur starea sa. Dacă nu spera însănâtoşire, chema pe cel maĭ bun al seŭ amicŭ, îĭ arâta scurtele salle disposiţiunĭ testamentare şi îl ruga de aĭ pune capât printr'o lovitură de puşcă. Amicul esamina pe rănit, pe urmă dacă era de opinia luĭ, se îmbrăţişaŭ, se stringeaŭ de mînă şi cu o lovitură de puşcă saŭ pistol fâcea complinirea drameĭ„.

Totul părea fabulos într'aceste campaniĭ. În fie-care ḑi bâtăĭ fantastice, fără precedente saŭ equivalente în luptele nóstre regulate de astă-ḑĭ. Când lagunele eraŭ blocate de corăbiĭ inamice, Garibaldi scotea bastimentele salle pe uscat, şi le trăgea cu două sute boĭ pe un alt spaciŭ de cincĭ-ḑecĭ şi patru mile şi le punea într'alt loc pe mare. Acest om de necreḑut a suferit tóte disgraţiile possibile: un naufragiŭ, unde a perdut şése-spre-ḑece ómenĭ la treĭ-ḑecĭ, biruinţe în care ceĭ maĭ bunĭ aĭ seĭ bravĭ aŭ căḑut în prejurul luĭ, închisorĭ, torture, privaţiunĭ oribile, mâhnirĭ şi desperărĭ fără nume; cu tótă strălucirea armelor sale şi îndrăsneala loviturilor sale de mînă, el a fost maĭ în tótă viaţa sa bâtut, şi cu tóte astea aŭ trăit peste toţĭ aceia ce îl urmaŭ în aventurele sale; el a scâpat la tóte pericolele cele maĭ teribile, de tempeste, de incendiurĭ, de glónţele Tyrolesilor, de baionetele Francesilor, fiind-că Italia avea nevoe de un om şi acesom nu putea fi de cât el.

Fiind-că el este singurul în loaiotatea sa, îndrăsneala sa în puterea sa şi autoritatea sa, nu ḑicŭ numaĭ în Italia, ci în lumea întrégă. Nu vorbescŭ de simplicitatea sa aşia de complectă, în cât pare studiată, nu vorbescŭ de desinteresarea sa ce întot d'auna l'aŭ lăsat-el care dispunea de armate şi milióne într'o sărăcie maĭ lucie. (Atrebuit într'o nópte să priméscă fără lumînare visita unuĭ amiral francesŭ). Nu vor-

bescŭ de generositatea sa maĭ insensată pe câmpurile de bătae, unde poprea ómeni seĭ d'a trage asupra soldatuluĭ inamicŭ ce făcea o frumósă acţiune, ḑicândule: „Să conservăm pe ceĭ bravĭ, eĭ sunt de rassa nóstră." Nu vorbescŭ de colecţiunea, de passiunea poetică în care se cofunda, uĭtând totul şi chiar pe inamicŭ când auḑea cântecul privigători. Tóte acestea ar trebui multiplicate la infinit, dacă voeşte cineva a descri minutal, acéstă figură stranie şi simpatică. Dar aci mă mărginescŭ la faptele sale de arme: şi citeḑŭ încă două întîmplărĭ, pentru a esplica tot ce este maĭ de mirat într'însul, prestigiul şi forţa sa.

La Montevideo, unde aŭ hrănit femeia şi întîiul seŭ copil, dînd lecţiĭ de algebră, iaŭ confiat comandamentul uneĭ flotile. S'aŭ angajat într'un rîŭ unde saŭ înţepenit; surveni flota inamică; l'aŭ surprins dar nu saŭ predat. Aŭ susţinut treĭ ḑile o luptă crîncenă în contra amiraluluĭ Braon eccelent marinar englesŭ şi de mare inimă. Aŭ epuisatŭ maĭ ântîĭ muniţiunele salle; pe urmă aŭ sfărîmat lanţurile de la ancorele salle cu care incărca tunurile şi îndopa pe inamicŭ cu ferul şi bronḑul ce iĭ cădea sub mînă. În fine nemaĭ avînd nicĭ o uncie de metal, scoborî ómeni seĭ în luntre, lăsă dupe dînsul un şirŭ de iarbă, iĭ pusse o feştilă şi sări într'o barcă pe când flotila isbucni în aer pricinuind inamiculuĭ cel maĭ mare răŭ.

Se coborî pe uscat; dar găsi acolo o armată care îl aştepta, infanteria luĭ Rosas. Cum putu s'iĭ scape nimenĭ nu ştie atât numaĭ sĕ ştie că peste puţin avea alte bastimente şi alţĭ soldaţĭ sub ordinele salle. În teribilele ḑile a luĭ Cero de las tres Cruces, de la Bayada şi Salto, aŭ făcut minunĭ înspăĭmîntătóre.

Se vorbea de dînsul cum se vorbeşte astă-ḑí de zuavĭ:

el era un dracŭ. El se strecura noaptea pe pontóne cu vîsle ce nu făceaŭ sgomot, printre corăbiile inamice, pentru a le găuri, saŭ se afunda pînă la ancore pentru a pili lanţurile, saŭ ungea pupele cu răşină şi le punea focŭ.

Într'o ḑi la Montevideo râmâind blocat de escadra argintie, se propuse a merge la Buenos-Ayres cu Italiani seĭ, ca să ridice pe generalul Rosas. Nu iaŭ permis acéstă temeritate. temîndu-se a nu'l perde, şi aŭ avut nedrept; căcĭ ar fi făcut'o.

„Fiind-că nu mĕ lăsaţĭ se ridicŭ pe Rosas, lăsaţi-mă cel puţin sĕ gonescŭ pe Braon.“ Ḑise el către Magistraţi oraşuluĭ.

Tot oraşul Montevideo se puse la ferestre, pe ḑidurĭ şi pe învelitórele casselor şi chiar pe catartele corăbiilor din port ca să vaḑă ce are să facă Garibaldi. El aŭ armat treĭ micĭ corăbiĭ de opt tunurĭ şi goni pe inamicŭ care avea patru ḑecĭ şi patru; dar se puse asupra luĭ cu atâta turbare şi deprindere, cu arpónele şi cîrligele ce aruncaŭ atîta lumină la sóre, şi cu formidabila resoluţiune d'a aborda şi a se bate cu armele albe, luptă furiósă în care legionari seĭ se asvîrleaŭ ca nişte leĭ, dar amiralul Braon aŭ refusat bătălia şi aŭ luat drumul.

Garibaldi se întórse în port cu triumfŭ în aclamaţiile oraşuluĭ şi steagurile din tótă ţara se ridicară în onórea sa.

Iată acum raportul săŭ asupra affaceri de la Salto Sant Antonio, cea maĭ teribilă ce aŭ susţinut vre o dată.

„*Fraţilor.*

„Alaltăerĭ, am avut în câmpiile de la sant Antonio, la o legă şi jumătate de oraşŭ, cea maĭ teribilă şi cea maĭ gloriósă din luptele nóstre. Celle patru companiĭ din legiunea nóstră şi vre o două-ḑecĭ ómenĭ de cavalerie, refugiaţĭ

sub protecţia nóstră, nu numaĭ saŭ apărat în contra a o mie două sute ómenĭ a luĭ Servando Gomez, dar aŭ sfîrîmat cu desâvîrşire infanteria inamică, ce năvălise asupra lor la număr de treĭ sute ómenĭ. Focul aŭ început la prînḑŭ şi aŭ încetat la mieḑul nopţi.

„Nicĭ numărul, nicĭ şarjele repetate ale înamiculuĭ, nicĭ massa sa de cavalerie, nicĭ atacurile puscaşilor seĭ de pe jos, naŭ putut să ne facă nimicŭ deşi noĭ n'aveam alt adăpost de cât un şopron în ruine susţinut de patru stîlpĭ, legionari aŭ respins necontenit năvălirile inemicilor înverşunaţĭ, toţĭ officeri se făcură în acea ḑi soldaţĭ; Anzani ce rămăsese la Salto şi căruĭa inamicul intimase ordinul d'a se preda, ia răspuns cu fitilu în mînă şi cu piciorul pe erbăria bateriĭ, cu tóte că inamicul îl încredinţase că maĭ toţĭ suntem morţĭ saŭ prisonierĭ.

„Noĭ am avut treĭ-ḑecĭ de morţĭ şi cincĭ-ḑecĭ de rîniţĭ! toţĭ officeri eraŭ uşor loviţĭ, afară de Scarone, Sacarello şi Traversi.

„Nu aşŭ da numele meŭ de legionar Italian pentru o lume de aur.

„La mieḑul nopţi ne am pus în retragere spre Salto; rămăsesem puţin maĭ mult de o sută legionarĭ sânâtoşĭ scăpaţĭ. Ceĭ care nu eraŭ de cât uşor loviţĭ mergeaŭ în frunte, ţiind în frîŭ pe inamicŭ când se emancipa prea mult.

„Ah! asta este o affacere ce merită a fi scrisă pe bronḑŭ

„Adio! vă voĭ scri maĭ pe largŭ altă dată.

„Al vostru *Giuseppe Garibaldi*".

Şi are dreptate, fiind-că omul braveaḑă între tóte d'a lăuda pe bravi ce'l urmeaḑă.

El n'avea nicĭ odată cu dînsul de cât ómenĭ deprinşĭ a privi mórtea, contra-bandierĭ, piraţĭ, vînătorĭ de dobitóce sălbatice: unul dintr'înşi care se bătuse cu un tigru avea o

parte de obradŭ cu ureche şi ochiu rupte de ghiare; aceştĭ eroicĭ bandiţĭ ce făceaŭ spaĭmă şi plăcere aĭ vedea, nu se supuneaŭ nicĭ o dată de cât şefuluĭ lor şi tremuraŭ dinaintea luĭ ca nişte femeĭ.

Astă-ḑĭ când iĭ daŭ dreptate şi se luptă pentru sînta causă a ţăreĭ salle, comandeaḑă o legiune de gentilĭ ómenĭ. Dar în câte-va ceasurĭ ia făcut supuşĭ orbeşte şi teribilŭ de eroicĭ ca corsari seĭ de altă dată.

Sub ḑidurile Veletri, unde Garibaldi dete o aşia de rudă lecţiune regeluĭ de Neapol, unul din companioni săĭ numit Manara cu vre o două-ḑecĭ de ómenĭ se popri trecând pe din naintea musici ce cânta o arie veselă. — Napolitani iĭ umplură de glonţurĭ şi mitralie. Dar musica cânta de minune. Garibaldiani se popriră sub plóia glónţelor şi a mitralii şi începură a juca.

O ghiulea de tun aŭ luat doĭ jucătorĭ şi făcu pe musicanţĭ sĕ înceteḑe. Dar Manara strigă: Eĭ bine, musica?

Musica reîncepu şi aŭ jucat mult maĭ bine ca înainte. Ast-fel sunt ómeni luĭ Garibaldi.

Vroiţĭ acum sâ cunóşteţĭ femeile acestor ómenĭ? La Roma, într'o ḑi de bătae, o ghiulea rupsese şalele unuĭ june soldat. Culcat pe pămînt, junele soldat încrucişase mâĭnele şi dânduşĭ ochi peste cap era mort. Un officier se precipită asupra cadavruluĭ şi îl acoperi de sârutărĭ. — El înbrăţişa corpul nevesti sale ce se înbrăcase ca soldat ca sîl urmeḑe.

Vroiţĭ în fine a cunóşte pe bătrînĭ? Un tată, ḑice Garibaldi, avînd pe întîiul seŭ fiŭ lovit şi aprópe sâ móră, îmĭ aduse pe cel d'al doilea în vîrstă de 13 anĭ ḑicândumĭ: învaţă'l să rĕsbune pe frate-săŭ! strămoşul seŭ bătrînul Oraţiŭ, n'ar fi făcut maĭ bine."

Aceste facte aŭ adus în Italia, adevăratul teatru a o-

peraţiilor luĭ Garibaldi. În America se lupta pentru o bună causă, dar nu pentru a sa; ca volontar dar nu ca patriot; de la 1848 aŭ intrat în patria sa şi ia dat ómenĭ şi sângele seŭ. El se offeră tutulor acellora care promiteaŭ o Italie; luĭ Pio IX, maĭ ântîiŭ, pe urmă luĭ Carol Albert care nu vrea săl ştie. Garibaldi aŭ mers în contra Austriacilor şi saŭ luptat chiar fără voinţa regeluĭ. Pacea conchisă el singur ţinu campania cu şépte sute cincĭ-ḑecĭ ómenĭ.

Încongiurat într'o ḑi de şépte miĭ Austriacĭ, aŭ făcut o lovire sângerósă în rândurile lor şi le aŭ scăpat într'o nópte printr'o minune. El aŭ fugit în Sveţia şi saŭ înfăţişat la Roma în contra Fancesilor.

Trecŭ asupra acesteĭ aventure care nu face atâta onóre Franţeĭ. Nu aminteḑŭ tristele bâtâĭ ce astă-ḑĭ luâm aşia de magnifică revanşă combatând astă dată pentru o causă Francesă, acea a naţiunelor şi a libertâţi.

Un cuvânt numaĭ asupra celleĭ din urmă ḑi a republiceĭ Romane.

Mĕ împrumut cu acest pasagiŭ de la Vechi, soldat şi narator a acesteĭ campaniĭ dureróse: "Noĭ eram închişĭ la Villa Spada, unde susţineam un focŭ înspăĭmîntător de muschete şi carabine. Începuserăm sĕ nu maĭ avem muniţiĭ, când generalul Garibaldi se vâḑu cu o colónă de legionarĭ şi câţĭ-va soldaţĭ din al 6-lea reg. de linie, comandaţĭ de Pasi, şi era decis a da o din urmă lovitură nu pentru salutul dar pentru onórea Romi. Reuniţĭ cu companioni noştri neam aruucat pe spărtură, lovind cu lânciĭ, săbiĭ şi baionete, fiind-că praful de puşcă şi glónţele ne lipseaŭ. Francesi înspâĭmîntaţĭ de acéstă teribilă lovitură saŭ dat înapoĭ, pe urmă alţi aŭ survenit într'acelaşŭ timpŭ cu artileria şi dirijând asupra nóstră focurile aŭ început a ne lua rândurĭ întregĭ. Împrejmuirea

aureliană fu luată şi reluată şi n'aveaĭ unde pune piciorul de cât pe un mort saŭ rănit.

Garibaldi în nóptea asta fu atât de mare cum nu l'am maĭ vâḑut, atât de mare cum nu laŭ maĭ văḑut nimenĭ. Sabia luĭ era ca fulgerul, fie-care om lovit era un om mort. Sângele unuĭ noŭ adversar spăla sîngele celuĭ ce venea să caḑă. S'ar fi ḑis că este Leonida la Termopyle saŭ Ferucio la castelul de Gavissana. Tremuram de frică sĕ nu'l văḑŭ câḑînd dintr'un moment la altu, daȓ nu; el rămase în picióre ca destinul.

Garibaldi fu cel din urmă care a eşit din Roma. Trebue să citéscă cine-va în Luigi Carlo Farini istoria acesteĭ retragerĭ. Dar notaţĭ bine că Farini este un istoricŭ conservator.

Garibaldi, condus de Ciceruachio omul poporuluĭ, scăpase Francesilor. El era la Tirolŭ, cu bagajele, muniţiunele şi armele salle. Vroia sĕ mérgâ la Spoleto, pentru a transporta acolo republica romană şi sĕ resiste pînă la cel din urmă moment. Dar republica n'a cuteḑat s'îl urmeḑe. Trebuia să traverseḑe Austriaci care eraŭ în Toscana, în Legaţiunĭ, pretutindenĭ. Garibaldi plecâ pentru Veneţia.

El avea înaintea luĭ pe Nemţĭ, din dărăt pe Francesĭ pe Napolitanĭ şi pe Ispaniolĭ. Era închis într'un cercŭ de ferŭ. Dar înprăştiind mica sa armată şi ţiind pretutindenĭ pe inamicŭ deştept, în tot d'auna în marşŭ, în totŭ d'auna cu ochi deşchişĭ, cu un picior în Toscana şi cel alt în statele Romane, strecurându-se nóptea prin nişte cărărĭ imposibile între patru armate şi cerchînd încă în fuga sa sĕ ridice popórele abătute, deminuit din ḑi în ḑi de ostenelĭ, căderea şi defecţiunele ómenilor seĭ, şi rănit el însuşĭ la capŭ într'o luptă furiósă, însoţitŭ fiind de nevasta luĭ Anita ce era însarcinată, strîmtorat din tóte părţile urmărit cu vrăj-

măşie şi nevroind a se preda viŭ, nicĭ se móră maĭ înainte d'a muri Italia. el a parvenit în sfîrşit, prin minunĭ de persistenţă şi îndrăsneală, d'a se arunca cu celle din urmă rămăşiţe a armateĭ Romane pe pămîntul liber al Sant Marin

Acolo făcu o proclamaţie prin care deslega orĭ ce angajament a camaradilor seĭ. Cu tóte acestea Austria nu era satisfăcută. Ea era în marşŭ cu ḑece miĭ ómenĭ asupra miceĭ republice şi o ameninţa de cotropire dacă Italiani nu vor închina armele. Şi dacă le vor depune de bună voe, promitea luĭ Garibaldi al trimite liber în America şi soldaţilor săĭ aĭ trimite pe la casele lor.

Treĭ sute ómenĭ rĕspunseră: la Veneţia!

Garibaldi le spusese: „Cine vrea sĕ mĕ urmeḑe îĭ offereḑŭ nuoĭ sufferinţe, maĭ marĭ pericole, mórte póte: învoélă cu streinul, nicĭ odată!"

Plecară.

La Cesenatico aŭ luat treĭ-spre-ḑece bărcĭ pescăreştĭ şi intrară în mare.

Intr'acest timp Austriaci îĭ căuta pretutindenĭ, ameninţând cu mórte pe ceĭ ce le ar da un pahar de apă saŭ o bucată de pîĭne. Pe urmă aŭ năvălit în Sant-Marin şi 'şaŭ răsbunat asupra acellora ce aŭ depus armele. La Romanĭ, aŭ dat bastonada; şi la Lombarḑĭ, închisórea.

Bărcile aŭ ajuns în faţa Veneţii. Dar acolo împrăştiate de vîntul contrariŭ şi flota Austriacă, căḑură opt la treĭ-spre-ḑece, în mâĭnele inamiculuĭ. Garibaldi fu asvîrlit din noŭ pe ţîrmurile Romane. Acolo companioni seĭ se debandară; mergînd la hasard înaintea lor, râtâcind prin pădurĭ, gonițĭ şi omorîţĭ ca bestiile feroce, abandonaţĭ fără îngropăciune, aŭ dispărut toţĭ.

Ciceruachio Transteverinul, era din ceĭ din urmă ómenĭ aĭ seĭ; şi nu se ştie unde o fi murit

„Ast-fel, dice Farini, se sfîrşi republica romană."

Dar Garibaldi nu este din ómeni aceia care cadŭ. Superstiţiunea napolitană îl crede imortal. El a plecat cu nevasta luĭ însărcinată şi s'a înfundat prin moşiĭ, recunoscut, dar înbrăţişat şi ajutat de autorităţĭ în neştirea Austrii; el a umblat ast-fel două dile, cu un curajŭ care nu slăbeşte nicĭ o dată.

Dar a treia di a avut o grosavă nenorocire: a vădut murind în braţele salle pe nevasta sa Anitta.

Ea era o creolă. O luase în America la sgomotul tunurilor şi şuerĕtura ghiulelelor. In dioa nunţi salle s'a aruncat cu nevasta luĭ într'o luntre şi s'a pus pe mare lâsând în urmăĭ sĕ sbóre în aer bastimentele salle. De atuncĭ el o lua cu dînsul la tóte pericolele şi urma sórta luĭ. Ea nu era femee de cît pentru ca s'o adore.

Intr'o di într'o luptă teribilă, Brasiliani o luase, şi aŭ venit s'iĭ spue în închisóre că bârbatul eĭ vroind s'o scape aŭ murit. Ea nu aŭ plîns, dar nóptea strecurându-se pe furişŭ alergâ pe câmpul de bâtae.

Şi tocmaĭ spre dioă aŭ putut ajunge şi căută pe Garibaldi printr'e cadavre. Ea iĭ câuta la faţă şi vădînd că el nu este, aŭ ridicat ochi la cerurĭ şi bine-cuvîntâ pe Dumnedeŭ.

Pe urmă râtâcind douĕ dile şi douĕ noptĭ prin pâdurĭ, ajunse pe cîmpul insurgenţilor şi găsi pe bărbatul eĭ ce o credea mórtă.

Ea făcuse treĭ copiĭ şi purta pe cel d'al patrulea in sînul săŭ, cînd aŭ murit.

Garibaldi aŭ trăit dupe mórtea acesteĭ femeĭ eroice.

Scăpat singur de naufragiŭ, aŭ traversat Italia; pe urmă saŭ arătat la Tunis, China, şi Peru, maĭ în tot d'auna ascuns ca un semi-ḑeŭ în norĭ. Nu'l putea nimenĭ urmâri, nicĭ şti unde se află.

Óre se ştie maĭ bine, acum cînd Europa întrégă are ochĭ asupra luĭ? El este la câţĭ-va paşĭ de noĭ şi ne scapă cu tóte astea. El dispare în pulberea rêsboiuluĭ şi fumul prafuluĭ de puşcă; pe urmă de o dată se aude câ Garibaldi aŭ luat un oraş, saŭ gonit o armată cu o mînă de soldaţĭ.

Iată omul.

Şi acum, maĭ înainte d'a raconta cea din urmă biruinţă a sa, o vom justifica reproducând câte-va note asupra tristelor stâpânirĭ a luĭ Ferdinand al II, şi Franciscŭ al II. Dupe citirea acestor pagine, nu credŭ se maĭ fie vre unul din lectori noştri care se voiască a contesta dreptul luĭ Garibaldi, Justiţia causeĭ salle şi legitimitatea armelor sale.

Aşŭ putea cerca cu aceste note se compuĭ o istorie, dar nu voiŭ sĕ facŭ nimicŭ, fiind-că nu se scrie istoria de astă-ḑĭ. Nu mĕ gîndescŭ de cât se preparŭ materialele acellora carĭ o vor scri într'o ḑi, saŭ cel puţin dupe o jumătate de secol. Lasŭ notele melle ast-fel cum sunt, elle vor da maĭ bine cea-ce este de dat: anecdota ḑileĭ şi impressiunea momentuluĭ. Istorici viitorĭ îmĭ vor mulţumi de acéstă modestie. Eŭ le offereḑŭ tot ce ştiŭ a face: o lucrare de bună credinţă.

II .

FERDINAND II.

Ferdinand II bolnav. O aruncătură de ochĭ asupra stâpâniri salle Conspiraţiunele. Sistemul de corupţiune. Clerul. Instrucţiunea pu. blică. Censura. Revoluţiunea de la 1848. Constitutiunea Napoletană. Suspectele. Intrigile de curte. Situatiunea ducelul de Calabri. Dispositiunĭ a partidelor. Mórtea luĭ Ferdinand II.

Neapol 1-iŭ Maĭ 1859.

Intr'o ţéră unde regele este totul, numaĭ de rege se ocupă lumea, şi când regele este bolnavŭ, analele acelleĭ ţărĭ nu sunt de cât o serie de buletinurĭ de sânîtate. Iată dar pentru astă-ḑĭ, nuvelele Neapoluluĭ. La 26, era perseverenţă "în amelioraţiunea fenomenelor infirmitâţi regeluĭ, stâpânitorulul nostru„. — La 27, amelioraţiunea continua, nu maĭ era fenomene, dar bólă; pentru prima óră acum sub-scriitori buletinelor întrebuinţaŭ acest cuvânt încredinţâtor.

Şi îndată tot castelul Casertŭ, saŭ mirat de astă minune. Uni mulţumeaŭ sfîntuluĭ Gaetan, alţi sfîntuluĭ Vasile, şi alţi răposateĭ regini Maria-Christina, care saŭ arătat unuĭ cerşetor pentru aĭ anunţa câ regele va trâi. Acest cerşetor aŭ fost priimit la Carsetŭ, şi serbat. Cu tóte acestea însă, bolnavul continua a nu se arâta; buletinele eraŭ, se ḑice dictate de regina. Regele este maĭ bine, ḑicea ea, şi facultatea rĕspundea: Amin!

Unul din patriarşi Academii de medicină, profesorul Succarelli, fu trimis la Caserta de principele ereditar. Dupe o oră de aşteptare la castel, i saŭ ḑis că nu póte vedea pe principe,

dar că are dreptul d'a vorbi cu unul din hirurgi ordinarĭ a M. S.

Hirurgul fu presentat la medicŭ, şi îĭ făcu un discurs prea lung şi prea circonstanţiat, în care expunea tóte fenomenele bóleĭ, şi asupra acestor comunicaţiunĭ verbale, iaŭ cerut opinia. D. Lucarelli aŭ răspuns câ nu póte opina maĭ înainte d'a vedea pe bolnavŭ. Iaŭ ḑis că nu este visibilŭ. Şi fiind-că stăruia câ nu se póte declara de cât în urma uneĭ observaţiunĭ personale, l'aŭ rugat cu politeţă a se retrage.

In fine, cellŭ din urmă buletin official a mârturisit nuoĭ neliniştirĭ. „De erĭ pînă aḑí diminéţă, ḑice, aŭ intervenit o uşóră desordine maĭ mult, în bólă regeluĭ, stăpînitorul nostru.„

Cu aceste alternative de frică şi speranţă, guvernul aŭ rămas suspendat; d'aci resultă o maĭ mare incertitudine de cât resbelul, şi o desordine maĭ mare de cât revoluţia.

2 Maĭ.

Este un contrastŭ singular care frapeaḑă tóte spiritele între evenimentele Italieĭ de nord şi acellea a Italieĭ meridionale. Acolo sus Piemontul unit cu Franţa şi sprijinit maĭ solidŭ încă pe ideile eternele de patrie şi libertate, mergŭ spre biruinţa Lombardieĭ. Aicĭ în tristul seŭ castel Caserta, regele Ferdinand II abandonat de poporul seŭ şi Europa ne înpăcatŭ inamicŭ a ideilor liberale şi a ideilor Italiane, se stinge miserabil în tăcere şi uĭtare.

Simpatiile sulevate în lumea întrégă pentru Victor Emmanuel şi indiferinţa care nu se uită măcar la patul de mórte a luĭ Ferdinand, ne arată care va fi judecata istorieĭ. Nu este treaba mea d'a o spune maĭ înainte pe aceste foĭ volante; voiŭ numaĭ la finele acesteĭ triste împărăţiĭ, sĕ maĭ aruncŭ o din urmă privire asupra regeluĭ murind.

El a fost tratat într'o mie de chipurĭ: ridicat la norĭ saŭ aruncat maĭ jos de cît noroiul de câtre ómeni ecstremĭ a amîndorora partidelor. Chît despre spiritele moderate, care sunt adessea celle maĭ falşe din tóte, n'aŭ făcut de cât al înblînḑi şi slăbi. Sŏ ne silim al judeca fără rîutate, fără slăbiciune, şi spuind binele şi răul, s'îl înţelegem şi esplicăm.

Ferdinad II, este regele absolut şi înstreinat în secolul nostru. Pe timpul luĭ Luis XIV, ar fi fostŭ logicŭ şi póte mare. Dupe 89, dupe pasagiul Franţieĭ la Neapol, dupe lovitura de la 1830, n'a fost de cât un anachronismŭ, ş'o paradoxă însemnată.

Nu credŭ, orĭ cum ar fi ḑicŭ scriitori într'un cuvânt, aŭ fost nâscut feroce şi perfidŭ; nu creḑŭ monştri, şi chiar Neron nu'mĭ pare adevărat de cât în Britanicus. Nu admit de locŭ acéstă ereditate de viciurĭ din care aŭ făcut o lege pentru a condamna ḑinastiile, lege care face sĕ caḑă asupra copiilor nedreptatea părinţilor peste a trea şi a patra generaţiune.

Din nenorocire sunt erorĭ fatale care sunt maĭ tenace de cât defectele ce s'înrădăcineḑŭ în familiile regale. Acéstă fatalitate de transmisiune ce negŭ în caracterele personale, o recunoscŭ în cîte-va ideĭ dinastice. Şi acestea, nu numaĭ la Neapol, dar pretutindenea, în Franţa, în Englitera, în Russia, în Austria, şi chiar în Piemont, în casa Savoi, care, dupe evenimentul seŭ, tinde a absorba Italia şi justifică acéstă ambiţiune cu mult curagiŭ şi onóre.

Tradiţiunea dinastică a Burbonilor din Neapol, de la Carol III póte, şi în tóte casurile de la Ferdinand I, este guvernul absolut cu orĭ-ce preţŭ, menţinut prin tóte mijlócele. numĕraţĭ datele perfide şi datele sîngeróse; 1848, 1821, 1816: 1799. şi trecŭ peste asta!

Acéstă tradiţiune de familie s'a impus fatal la toţĭ membri seĭ. Printr'o urmare de ómenĭ prea diverşĭ, aŭ făcut o successiune de tiranĭ.

Dejà la 1806, printr'un decret de la 30 Martie, Napoleon a ridicat pe fratele seŭ Iosef la tronul Neapoleluĭ, dinastia Burbonilor fiind "incompatibilă cu onórea corónei imperiale şi cu repaosul Europeĭ„.

Ferdinand fu dar mereŭ un răŭ rege; Cu tóte astea nu era un om răŭ. Am cunoscut ómenĭ bunĭ care aŭ trăit mult timp în intimitatea sa.

Toţĭ se unescŭ a lâuda qualităţile sale pesonale şi virtuţile salle de familie. el iubea casa sa avea moravurĭ severe, un spirit plăcut şi judicios.. afară de politică, el era înclinat la clemenţă. Credea prea mult în preoţi săĭ, credea şi în Dumneḑeŭ. Iconom pentru sine el dedea cu toate astea prea mult la sâracĭ. Se arăta familier, indulgenţ bunŭ omŭ cu aceia ce îĭ eraŭ devotaţĭ. El promitea cu plăcere şi nu uĭta întot d'aunea promisiunile salle. Iubea poporul şi rîdea din tótă inima.

El tolera tóte inferiorităţile şi le fâcea multe favorurĭ şi graţiĭ. Gentilom de ţară puţin voluntar, dar bun băiat în fond, avînd caracter şi adresă, era născut pentru a face fericirea unuĭ micŭ poporŭ de ţĕranĭ. Elŭ arŭ fi trâitŭ multŭ timpŭ, acestŭ rege d'Yvetot, şi arŭ fi în bogâţitŭ familia sa. Dar acumŭ vâḑŭ că vorbescŭ de dînsulŭ ca când ar fi fostŭ deja mortŭ.

Merg maĭ departe; credŭ câ ar fi fost un bun rege într'alt secol. Actul luĭ suveran, urcânduse pe tron conţinea magnifice promisiunĭ, şi în primi anĭ aĭ stăpâniri luĭ aŭ încercat ale menţine. Astfel, la 11. Noemvrie 1830 aŭ renunţat în favórea tesauruluĭ la 180,000 galbenĭ anualĭ din lista luĭ civilă, şi

aŭ desfiinţat vînâtórea ce costa mulţĭ banĭ (El găsise finanţele într'o stare vrednică de plînsŭ.) la 18 Decemvrie a acordat graţiĭ politice şi celor suspecţĭ drepturile lor civile. la 4 Iamuarie 1831, aŭ făcut se se privigheḑe şi se reformeḑe faptele de bine facere. La 11 Ianuarie, aŭ abandonat încă 190,000 galbenĭ din lista sa civilă. La 30 Maĭ, aŭ acordat nuoĭ graţiĭ politice şi aŭ rechemat pe exilaţĭ. La 11 Iunie aŭ închis cu ḑid pe criminelĭ della Castelul Capuano, închisóre oribilă, şi mormîntul celor viĭ. La 1832; aŭ visitat provinciile, aŭ fondat ospitale şi asilurĭ; aŭ aruncat pe Gorigliano ântiiul pod de fer ce saŭ construit în Italia, — şi cu ocasia însurâtori luĭ, aŭ distribuit bogatâ milă la ceĭ întrebuinţaţĭ. Şi aşa maĭ înainte câţĭ va anĭ. Conduita sa aŭ fost admirabil de curagiósă la ivirea holeri.

Binefacerile salle din urma signaléḑă influenţa uneĭ regine ce'ş'aŭ bine cuvîntat. Dar Maria Christina de Savoia muri tînâră. O plîngŭ încă, şi nu plîngŭ decât pe dînsa din toţĭ ce a stâpânit della Carol III.

Pe patulŭ de mórte aŭ făcut se jure pe soţulŭ eĭ regal d'anu esecuta cincĭ anĭ nicĭ o' pedépsă de mórte. Asta fu cel ântîĭ jurâmint a luĭ Ferdinand şi asta fu cel ântîĭ sperjurŭ alseŭ

3 Maĭ.

El aŭ stăpănit singur şi vroi sĕ stăpênéscă singur.

Tot binele ce făcuse, e desine. Şi acésta din ântiia ḑi în care s'a urcat pe tron. El avoit în tot d'auna sĕ fie stâpîn. şi stâpîn absolut.

El n'a esistat decât un moment, subt influenţa a câte-va spirite lucide şi generóse care, dela 1830, presimţise Italia. Numele consilierilor seĭ secreţĭ este un misterŭ. D. Petruccelli

dela Gattino, care a scris o carte preciósă şi încă needită, asupra Burbonilor din Neapole, attribue acest lucru învederat vechiuluĭ ministru Intonti, şeful Poliţiĭ luĭ Francescŭ 1 Dar ştiŭ câ un lungŭ memoar fu redijatŭ asupra chestiĭ de către Antoniŭ Ranieri, unul din ceĭ ântiĭ ómenĭ din Neapol.

Se trata numaĭ de a învĕţa pe Ferdinand misiunea visată cu douĕ ḑecĭ anĭ maĭ târḑiŭ de Carol Albert şi în deplinită aḑĭ de Victor Emmanuel.

Ferdinand fu frapat de acéstă. El era june atuncĭ, prea june pentru entusiasmŭ, prea june póte pentru hotârâre. Vreo câte-va ḑile se vedea pansif şi combătut; proectele îĭ făcea poftă şi frică. Frica, pe cât se vede fu maĭ forte. N'aŭ înapoiat memoarul şi nicĭ răspuns n'aŭ datŭ.

De atuncĭ aŭ închis ambiţia sa în împăraţia sa, dar cu condiţie d'astăpîni ca stâpîn absolut. O scrisóre della unchiul seŭ, regele Louis-Philippe, îl îndemna la concessiunĭ şi reforme. Ferdinand aŭ răspuns (şi n'avea pe atuncĭ decât douĕḑecĭ anĭ):

„Libertatea este fatală în familia Burbonilor, şi eŭ am decis a evita cu orĭ ce preţŭ sórta luĭ Louis XVI şi aluĭ Carol X. Poporul meŭ se supune forteĭ şi se apleacă, dar nenorocire dacă se va rescula vr'odată subt impulsiile visurilor lor; care sunt aşea de frumóse în ḑicerile filosofilor, şi aşia de impossibile în practică! Cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ voiŭ da poporuluĭ meŭ prosperitatea şi adminstraţia onestă la care are dreptul, dar voiŭ fi rege, voiŭ fi rege singur şi tot-d'auna."

„Şi maĭ jos acéstă frasă sinistră"

„Poporul meŭ n'are nevoe de gândit."

Acest cuvânt resumă tótă gândirea împărâţiĭ Îndată ce poporul vroi să se gândéscă, regele îĭ declarâ rĕsboiŭ, şi acest resbel a durat treĭ-ḑecĭ anĭ.

Într'aceştĭ treĭ-ḑecĭ de anĭ, împărăţia aŭ rĕmas în insurecţiune saŭ cel puţin îu conspiraţie permanentă. Dela 1833, saŭ 1834, avem insurecţiunea luĭ Fratangelo Peluso, în Calabra; pe urmă acea a fraţilor Rossaroll; pe urmă conspiraţia luĭ Carlo Poerio, denunţat de Oraţiŭ Marza, unul din complicĭ, a căruĭ a fost ântîia cercare: el a devenit maĭ târḑiŭ ministru al poliţiĭ şi a inventat sistemul bastonadeĭ; pe urmă insurecţiune în Sicilia dupĕ holeră; o insurecţiune la Cossenza. la 1838; miscărĭ la aquila, la 1841 şi în aniĭ urmĕtorĭ, la 1844, insurcţiunea luĭ Mosciari, pe urmă aventura eroică a fraţilorŭ Bandiera; în urmă mişcările sulevate de Romeo, în Calabra şi Sicila; dupe acea esplosia della 1848; care se prelungi lungŭ timpŭ în totŭ imperiulŭ: pămêntul se cutremură încă de acésta în momentul în care scriŭ. Sicilia nu este încă pacifică. Provinţiile se agiteaḑă în fie care moment. Ḑilele trecute am avut atentatul luĭ Agesilaŭ Milano, pe urmă espediţia luĭ Pisarane; erĭ conspiraţia luĭ Mignogna; — aḑĭ să nu ne uĭtăm la oraşul suteran şi vom vedea încă puşcĭ şi cuţite. Iată istoria imperiuluĭ.

Încă de ar fi fost nişte conspiratorĭ vulgarĭ, s'ar fi putut scusa puterea ce aŭ ameninţat necontenit. Dar ce ómenĭ, Carol Poerio: treĭ ḑecĭ de anĭ de luptă pentru libertate şi Italia, în tot-d'auna nenorocit, şi tot d'auna fidelŭ. Chemat din exil pentru al arunca în închisóre, înşind d'acolo pentru a se urca la minister, căḑênd dela minister pentru a sufferi ḑece anĭ.

În corespodenţă cu Palmerston, cu Manin, cu ceĭ ântiĭ ómenĭ aĭ seculuĭ, conducând dupe voinţă revoluţia în ţéra sa. Iatăl acum la Turin, în al doilea exil, aclamat ca un eroŭ, venerat ca un martirŭ, pe când regele Ferdinand, care l'a lovit aşea de desŭ şi crud, se stinge în uĭtare sub reprobaţia lumeĭ.

Dar ce să ḑicŭ de ceĭ-l'alţĭ, de Mosciari, spre esemplu, asu-

pra căruia ş'aŭ scris'o poemă care, fără a adăoga ceva la istorie? este aşa de minunată ca poveştile Ispaniole din timpurile vechĭ, Acestŭ eroŭ necunoscutŭ s'aŭ bătutŭ într'o ḑi, cu doĭ ómenĭ din casa sa, în contra unuĭ întregŭ batalion ce aŭ pus pe fugă. O altă dată, singur în contra a ḑece soldaţĭ şi doĭ jandarmĭ, a omorît treĭ ómenĭ şi gonit pe ceĭ-l'alţĭ. El era bogat şi într'o ḑi a dat tot pentru ţara luĭ.

Dar fraţi Bandiera? O mână de ómenĭ carĭ saŭ dusŭ singurĭ în Calabra, unde ştiaŭ că mergŭ să móră. Dar ştiaŭ totodată că mórtea lor are să agiteḑe Italia şi aŭ mersŭ înainte. D'abia desbarcaţĭ, aŭ sărutat pământul Italienescŭ şi a scos un ţipet de libertate ce nu saŭ auḑit.

Puteaŭ să se întórcă dar aŭ mers înainte. Eĭ aŭ cu tóte acestea dinapoia lor o mumă şi mergŭ în supliciŭ.

Arestaţĭ, legaţĭ, sintiţĭ eĭ ţinŭ capul sus.

Îĭ întrébă într'un simulacru de judecată:

— Numele Dumitale?

— Emile Bandiera.

— Eştĭ Baron?

— Nicĭ nu mĕ gîndescŭ.

— Din ce loc eştĭ?

— Din Italia.

— Dar din ce parte?

— Din Italia.

— Unde eştĭ născut?

— În Italia.

Şi morŭ ast-fel, calmĭ, şi stoĭcĭ, recomandând soldaţilor să ochéscă bine.

În Neapol tot aŭ fost frumóse morţĭ. Vĕ aduceţĭ aminte cuvîntul luĭ Cirillo, înaintea tribunaluluĭ de 99? S'aŭ întrebat de profesiunea luĭ şi aŭ rĕspuns acestŭ mîndru cuvînt:

subt despostimŭ, am fost medicŭ; subt republică, am fost representant; acum sunt eroŭ.

Şi chiar Agesilaŭ Milano paricidul: devine un mare om în faţa aceluia ce vroia să lovéscă. Nu voiŭ să justificŭ crima luĭ: assasinatul are nedrept în tot-d'auna, măcar de saŭ comis asupra unuĭ monstru ca Murat, fiind-că viitorul este a luĭ Dumneḑeŭ şi acéstă lovitură de cuţit putea se nu scape pe Franţa. Dar absolvaţiunea ce nu cuteḑŭ a pronunţa, Italia întreagă aŭ dat'o: Agesilaŭ, ca Charlotte, este înscris de popor în numĕrul martirilor.

In orĭ ce casŭ copilul mareĭ grecieĭ ce era poet şi care scria versurĭ de amor în grecеşte nu este de cofundat cu aceĭ nocturnĭ sceleraţĭ care aruncă bombe în lume şi se facŭ nevĕḑuţĭ pe urmă în umbră. Agesilaŭ a eşit singur din rândurĭ, ḑioa mare, la câmpul luĭ Mars, şi cu baioneta înainte, atacâ singur un rege în fruntea a treĭ ḑecĭ miĭ ómenĭ. — La consiliul de Resbellŭ, aŭ declarat câ el este singurul autor al crimeĭ. — Tortura nu 'ĭ a scos un singur cuvânt din gură, şi a murit nobil. Ast-fel eraŭ inamici luĭ Ferdinand. Cât despre amici luĭ n'am ce spune; fiind-că ar fi aĭ defăĭma şi cronica n'are acelle drepturĭ ca Istoria.

4 Maiŭ.

Vĕḑând astfel în contra luĭ partea cea maĭ bună a naţieĭ, regele numaĭ avea de cât un gînd în spiritul luĭ: acella d'a conserva coróna sa. De atuncĭ tóte prómissiunile programeĭ salle, tóte acelle ambiţiunĭ generóse şi sincere póte la urcarea sa pe tronŭ, acelle ilusiunĭ de progres, de civilisaţiune, de mărire şi de splendóre obţinute prin voinţa sa suverană, tóte acelle magnifice intenţiunĭ aŭ dispărut înaintea celleĭ maĭ inperióse trebuinţe de a fi stăpîn şi domnŭ singur.

Şi n'aŭ reculat înaintea a orĭ şi ce pentru a conserva

sceptrul absolut, aŭ depărtatŭ toţĭ ómeniĭ de onóre a căror virtuţĭ ar fi putut ş'ăĭ facă obstacol, pentru a se înconjura de conştiinţe îndoiciósе şi de inimĭ pătate El ş'aŭ făcut o armată în contra poporuluĭ sĕŭ, excelintă pentru a săbia mulţimĭ fără arme, dar incapabilă d'a ţine în contra uneĭ legiunĭ de ómenĭ resbelnicĭ o armată invincibilă la 15 Maiŭ, când Sviţerani aŭ trecutŭ peste Baricade şi numaĭ rĕmăsese de cât a viola femeile şi a jefui casele — dar rĕsturnaţĭ la Veletri într'o clipă de ochiŭ de o mână de ómenĭ bravĭ. — Şi cu tóte acestea ce ómenĭ ar fi făcut cine va din Neapolitanĭ gravîndule în inimă cuvêntul de onóre şi patrie! s'aŭ vĕḑut în fapt la Marghera, la Veneţia, unde aŭ stat pênĕ la cel din urmă moment în piciόre în mijlocul ruinelor oraşuluĭ se póte ḑice a Italieĭ întregĭ — ḑeciuiţĭ de fóme, de ciumă şi bombe şi resistând cu tóte acestea încă şi decişĭ a se bate, şi căḑând fără a se plânge, unul câte unul, eroicĭ biruiţĭ care vor fi în curând răsbunaţĭ!

Ferdinand îşĭ făcu dar o armată de jandarmĭ şi o armată de paradă. Un Englesŭ vĕḑând la Defileŭ într'o ḑi aceştĭ soldaţĭ la serbarea militară şi religiósă de Piedigrotta, ḑise vecinuluĭ seŭ, de faţă cu mine: ăsta mărşelueşte bine. — ăsta cade maĭ bine, rĕspunse cellŭ l'altŭ. Ferdinand face cu oraşele salle ca şi cu soldaţĭ sĕĭ. Nu iaŭ armatŭ în contra inamiculuĭ, dar în contra poporuluĭ sĕŭ. O invasiune ar intra fără se dea o puşcă, în Palermo, în Messina saŭ în Neapol, a căror întărirĭ ar bombarda aşa de bine — şi aŭ înbombardat pe orăşanĭ. In tot-d'auna răsboiŭ în contra naţiuneĭ, opresiune amenințătóre şi formidabilă.

Şi pretutindenĭ ast-fel. Saŭ admirat prea mult organisaţiunea financială la Neapol, acolo aŭ pus multă voinţă. Ce este un budget secret? Miseria se ascunde într'ênsul. Fer-

dinand aŭ facut iconomiĭ, nu ḑicŭ ba, dar cu ce preţŭ? aŭ micşorat lefile amploiaţilor sĕĭ şi iaŭ silit să trăiască în socotéla poporuluĭ. Un sfert de ceas stând cine-va în cellŭ maĭ micŭ biuroŭ alŭ Ministruluĭ, descoperă mişeliĭ care la noĭ s'ar pedepsi cu închisóre. Totul se vinde aicĭ, favórea graţia şi chiar drepturile celle maĭ sacrate. Justiţia chiar se vinde.

Nu câştigĭ un proces la Neapol, fără se conrupĭ pe judecătorĭ saŭ cel puçin pe grefier. Am trăit lung timp într'acest oraşŭ şi mi s'aŭ întêmplat o dată să am a face cu Tribunalele. Urmăream un plastograf. Crima era probată-visibilă, eclatantă. D-r advocatul meŭ veni să mĕ vaḑă şi îmĭ ḑisse: credemĕ, retrageţĭ suplica. Aĭ tótă dreptatea din lume, dar adversarul Dumitale este chiriaşul judecătoruluĭ de instrucţie, şi plăteşte prea exact chiria. Judecătorul este pentru dênsul, şi pricina asta este perdută. Se vor conrupe experţi se vor cumpăra martorĭ; veĭ avea în contra D-tale tot oraşul. Poţĭ se fiĭ chiar acusat la rândul D-tale de calomnie. Câştigând saŭ perḑênd din apel în apel, pricina póte se meargă un secol şi se ţie un capital. Este mult maĭ bine sĕ eşĭ dintr'asta îndată.

Aŭ trebuit se retrag suplica şi sĕ despăgubesc pe falsificator! Ce vreĭ? judicâtori eraŭ prea bunĭ ómenĭ în procese politice! Eĭ gâseaŭ cu înlesnire motive pentru a trimite pe un om onest la munca silnică pe 24 anĭ, dupe o simplă scrisóre scrisă şi denunţată de un spion! Trebuia dar sĕ le erte câteva micĭ greşelĭ. Închideaŭ ochi, întorceaŭ capul şi îĭ lasaŭ sĕ fure.

Toţĭ furaŭ dar, rĭŭ platiţĭ de rege care astfel aduna sume considerabile puţin ştirbite în adevâr la 1848; acum trimite se ḑice douĕ ḑecĭ şi patru milióne de galbenĭ în Austria pentru aĭ cheltui în resbel. Toţĭ furaŭ am ḑis rĕŭ platiţĭ de

rege, şi plâtinduse de popor. La Vamă spre exemplu se petrecea şi se petrece întot d'auna spectacole revoltante. Contrabanda nu este un accident clandestin, ci este o întreprindere organisată. Scoborând în Neapol, facĭ un semn slujbaşuluĭ della vamă care nu'ţĭ deschide geamantanul; plâteştĭ doĭ saŭ treĭ vameşĭ, patru saŭ cincĭ hamalĭ unu saŭ doĭ gendarmĭ şi de s'ar putea te ar lăsa sĕ trecĭ Mazzini, Dar astea nu sunt decât micĭ fraude. Sunt şi altele marĭ care se fac într'un port mare, daĭ în duoĕ cu personagile marĭ care nu plătesc taxe şi care profită de asta. Cutare neguţător trimite marfa luĭ la adresa sa: se înţelege că este mult de câştigat, se imparte câştigul şi personagile marĭ fiind ômenĭ bunĭ decoreaḑă pe neguţătorĭ cu crucea luĭ Francescu I-iŭ

Aşŭ avea o sută de facte assemenea a raconta. Sunt antreprenorĭ de Contrabande care aŭ birourĭ şi conturĭ corente. Te adreseḑĭ la dînşi pentru aţĭ bâga atâta colete, eĭ se însârcineḑŭ cu asta. Le plăteştĭ jumătatea drepturilor oficiale, şi priimeştĭ a casă baloturile. Pot a vĕ certifica că nicĭ un obiect de bijuterie nu întră în Neapol prin vamă.

Dacă te stieştĭ de acestĭ antreprenorĭ, poţĭ sĕ te adreseḑĭ chiar la vameşĭ. Nu este unu măcar care se resiste la sunetul moneḑi, Cunosc un amploaiat care nu priimeşte decât 6 galbenĭ pe lună, 26 francĭ, nu maĭ mult şi este acolo de vreo doue ḑecĭ anĭ. Într'o ḑi l'am întrebat pentru ce nu caută un avansament — La ce? îmĭ respunse el. Cu ceĭ 6 galbenĭ aĭ meĭ trâesc prea bine.

Şi avea dreptate.

O din urmă întîmplare care dateaḑă din anul trecut: mĕ popresc la vamă fiind că am dat peste ea, dar aşĭ putea ḑice tot atâta şi de tóte cele l'alte administraţiĭ a regatuluĭ. Anul trecut diliginţele care veneaŭ din provinciĭ aduceaŭ me-

reŭ balote şi colete pe care se temeaŭ a le depune le vama cea mare• dupe regulă. Le puneaŭ la o parte într'o magasie a otelulnĭ poştilor, de unde le scoteaŭ puţin câte puţin pe pórta cea mare, fiind că nu este altă eşire ḑioa, noptea închiḑînduse otelul. Inţelegeţĭ acum numêrul amploiaţilor care trebuea se fie în confidenţa acesteĭ înşelătoriĭ ? O denunciaţiune descoperi contrabandul fără a face mare nedreptate contrabandierilor carĭ a parvenit a face sĕ dispare marfa între denunciaţiune şi sequestru. Dar iată ce este maĭ curios: administraţia nu putù nicĭ mâcar ţine baloturile sequestrate, fiindcă le gâsi marcate şi plumbuite de vamă. Trebuia dar ca şi vama întreagă se fie în complot;— Staŭ aci şi nu voiŭ se merg maĭ departe.

Ast fel sunt resultatele obţinute de iconomiile regale.

5. Maiŭ

Printr'aceste iconomiĭ, aŭ reuşit a deminua impositele, în aparinţă cel puţin, fiind că aci totul este figură şi umbră. Unul din iconomişti serioşĭ aĭ Italieĭ şi aĭ timpuluĭ nostru. Domnu Scialoia, din Neapol, acum proscris la Turin, a publicat asupra acesteĭ materiĭ un uvragiŭ remarcabil. El probeaḑă că sistemul financiaI a acestuĭ regat este un decor splendid, o înşelăciune de ochiŭ ingeniósă şi nimic maĭ mult.

Aşŭ avea multe de scris asupra acestuĭ punct, dacă aşŭ avea de făcut un uvrajŭ complect asupra regatuluĭ luĭ Ferdinand. Am sĕ signaleḑ tóte şi în particular contribuţiunele indirecte care împovară populaţia fiind că acolo este abusul, o mie şi una contribuţiĭ obicĭnuite: loteria, spre exemplu' această ruină a săraculuĭ, care exploatând ilusiunĭ tot d'au na mórte, face sĕ treacă toate iconomiile nenorociţilor în cassa regeluĭ.

Dar am de sistem d'a nu repeta cea ce se póte găsi

în cârţĭ Mĕ iaŭ dar dupe cea ce vĕḑ cu ochi. Locuesc în Hotelul de Genova la Neapol şi privesc cu atenţiune tot ce se petrece. Stâpîna caseĭ nu plâteşte de loc patentă, saŭ cel puţin patenta aŭ costato douĕ ḑecĭ parale. Iată ce este liberal la cel din urmă punct: asta este în aparinţă. Dar, în revanşă. la tóte mişcările trupelor, ea priimeşte câte ḑece douĕ ḑecĭ de oficerĭ cu bilete de cvartiruire. Cassa Municipală este care trebue sĕ plătéscă aceste bilete, dar cassa municipală este întot d'auna gólă. Trebue sĕĭ scoţĭ para cu para ḑi cu ḑi, o miserabilă sumă. Nu póte cineva câpăta ceva fără sĕ se tocméscă cu amploiaţi cassi oraşuluĭ. Se învoeşte cu casierul, dă câte o dată bacşişŭ la trebuinţă sindiculuĭ; şi numaĭ printr'acest mijloc póte lua şése galbenĭ din doĭsprećece. Dacă nu este asta un imposit fraudulos, spunemĭ ce este

Un om al poliţieĭ vine întóte dimineţile la otel ca sĕ ia numele voaĭajorilor care trec. Otelul plăteşte pe acest om fără a ţine socotélă de o mie alţĭ amploiaţĭ ce trebue sĕ se ducă pentru a câpâta, dreptate saŭ cel puţin a fi în pace.

Portierul casseĭ, un veteran de sviţera, într'o diminèţă fiindu-ĭ sete a comis un sacrilegiŭ; aŭ urmărit un copil pînă într'o biserică unde intrând din greşală, l'aŭ bâtut în timpul slujbeĭ, fără a se îndoi că este în cassa luĭ Dumneḑeŭ. Saŭ arestat şi condus la închisóre, nimic maĭ just. Casul era grav şi putea s'îl ducă la munca silnică. Dar omul nostru cunoştea oraşul şi buḑunarele sale era pline. Nu ştiŭ ce aŭ fâcut pentru a interesa magistraţi, temniceri şi sbiri de nenorocita luĭ sórtă. Atâta numaĭ ştiŭ câ peste douĕ saŭ treĭ ḑile l'amŭ vĕḑut reviind liber ca aerul, numaĭ buḑunarele îĭ era góle.

Tot este venal într'această ţară şi maĭ ales poliţia. Puterea ataşeaḑă agenţi causeĭ la ordin, nu prin bani ce le dâ

ci prin aceia ce îĭ lasă sĕ câştige. Măcar că sbiri despoea poporul. Eĭ se plâtesc pentru tâcere, nu numaĭ când aŭ ceva de spus, dar încă când n'aŭ cel maĭ mic lucru de denonsat. Eĭ aŭ dreptul de defăĭmare şi calomnie şi nu se absţiŭ decât cu preţul auruluĭ. Eŭ nu inventeḑ nimic din tóte astea, am facte şi probe:

Nu este rar ca un agent secret sê vie la cel maĭ pacĭnic locuitor şi sĕĭ ḑică: Domnule dâm cinḑeci de francĭ, saŭ de unde nu te acuḑ de demagogie şi de muratismŭ.

Regele îĭ lasă sĕ facă, asta este prea simplu. El preferă ómeni înşelelătorĭ care îl servă pe lîngă aceĭ oneştĭ carĭ vor s'îl ranverseḑe. În treĭ părţĭ a afacerilor private, stîpîni de casă fac tot asemenea. Gâseşte'mĭ maĭ bunĭ valeţĭ decât Scapin!

Ferdinand pentru greşelĭ de asemenea natură aŭ fost în tot d'auna prea indulgent. El se difiaḑă puţin de ómen bunĭ.

Aŭ fost câţĭ va dintr'aceştia pe lînga dînsul şi iaŭ respectat în tot d'auna tratându'ĭ de ecselenţie. Dar tutueşte pe alţi şi îĭ umple de fevorurĭ.

De favorurĭ şi epigrame. Luĭ îĭ place aceia ce meprisă póte pentru a avea dreptul s'îĭ batjocorească. Antonio Ranieri, admirabil scriitor, făcuse un romanţ unde defăĭma furtişagurile comise în ospiciul copiilor gâsiţĭ, spre paguba nenorocitelor creature ce se lâsaŭ sĕ móră. Ministrul care profita de aceste depradaţiunĭ merse sĕ se plîngă la rege pentru aceste defăĭmârĭ: „Ranieri este nebun, ḑise abilul om; trebue s'îl închidem în ospiciul alienaţilor. — Da, ḑise regele pentru ca sĕ facă o altă carte asupra acestuĭ stabiliment, assemenea administrat de Ecselenţia ta."

O altă dată, vâḑînd câ vine acest Ministru nu ştiŭ la ce

serbare unde era lume multă, Ferdinand aŭ ḑis tare către aceia ce îl înconjuraŭ:

„Pâḑiţivă buḑunarele!“

Dar iată un ce fórte curios de asemenea natură. Asta era în anul trecut, la Ischia. Un sârac adresâ o suplică regeluĭ, care se înduplecâ. Ferdinand avea pe lîngă dînsul un comisar, pe care nu vouĭ s'il numesc, prea protejat al regini. El ḑise comisaruluĭ distributor obicĭnuit a milelor regale, de a da o sută galbenĭ aceluĭ nenorocit. Comisarul ia dat numaĭ doĭspreḑece şi l'aŭ poprit subt ameninţârĭ teribile d'ase maĭ presenta vre o dată înaintea regeluĭ. Asta nu este un fapt isolat, ci obiceiul comisaruluĭ. El lua de la fie care milă un comision de 90 la sută.

Cu tóte acestea astă dată regele saŭ informat de acel nenorocit om: „Nicĭ nu mĭ aŭ mulţumit, ḑisse el; unde este? Voŭĭ să'l vĕḑ.“ L'aŭ vâḑut şi aŭ aflat întîmplarea. Dupe asta aŭ urmat o scenă de comedie. Regele ascunse pe suplicant dupe o perdea şi chemă pe comisar. Acesta protestând de inocenţa sa, regele scóse din ascunḑătóre pe cel alt, Comisarul se turburâ şi se dete pe faţă. Vâ las acum sĕ judecaţĭ care aŭ fost indignaţia luĭ Ferdinand şi pedépsa miserabiluluĭ...

Comisarul fu gonit de la curte şi l'aŭ numit judecător, nu ştiŭ la care tribunal.

6 Maiŭ.

Şi ţara aŭ rĕmas ast fel arierată în multe lucrurĭ, cu o jumătate de secol. Toţĭ voiajori care vin la Neapol sunt scandaliḑaţĭ de tot ce vĕdŭ pe uliţe, de numĕrul caputinilor şi a săracilor ce întâlnesc; calicĭ sluţĭ care facŭ din fie care piaţă publică, o curte de minunĭ; hoţĭ care popresc şi assasineḑ pe fie care sèră pe ceĭ ce trec târḑiŭ; laḑaronĭ care

se bat cu cuţitele la câţĭ va paşĭ de posturile de gardă ;miĭ de pungaşĭ carĭ pungâşesc în tòte chipurile pe streinĭ; negu-ţătorĭ patentaţĭ care priimesc fără se roşèscă jumatatea pre-ţuluĭ celuĭ din urmă ce aŭ propus fără ruşine, industrie ari-erată şi susţinută d'abea prin tr'un numĕr restrîns de streinĭ; drumurĭ de fer în constucţie de două ḑecĭ de anĭ ş poprin-duse înecate în depărtare de douĕ ceasurĭ de oraş; necură-ţenie proverbială care desonoreaḑă celle maĭ frumòse strade unde se vede printre palate nişte miserabile dărămâturĭ · de case şi unde grohâe pe gunoĭurĭ turme de porcĭ. — Voaiajo-ri vâdŭ tòte astea (eŭ nu descriŭ decât cea ce am subt ochĭ şi acuḑă despre tòte pe popor.

Voiajori aŭ nedrept! poporul este bun.— Îĭ ḑice câ este corupt' trîndav şi brut etc. Îl judecă dupe viciurile câpâtate, iar nu dupe calităţile naturale. Nicĭ un popor din lume nu este maĭ cumpătat maĭ viŭ şĭ maĭ pătruns de óre care sen-timente decât acela al Neapoluluĭ. Cultul familii, pietatea fi-lială sumisiunea órbă la legea paternelă, abandonul complect a banilor cĕştigaţĭ către strâmoşŭ care rîmâne şeful caseĭ; fi-delitatea în amor, respectul bâtrînilor, adoptarea la sâracĭ a copiilor celuĭ maĭ sârac: iată virtuţĭ exersate cu simplicitate de tot poporul în genere din Neapol şi necunoscute streinu luĭ, care nu vede, trecând, decât uliţe murdare, sâracĭ goĭ, hoţĭ. Chînd Neapolitanul munceşte, când laḑaronul devine uv-rier şi începe a visa binele, se arată cu atâta stâruinţă la în-treprinderea luĭ încât nu este de comparat cu nimenĭ: veḑĭ vara veḑĭ pe uliţe în mahalale laboriόse, sute de ómenĭ la lucru de dimineaţă la şése ceasurĭ pînă la mieḑul nopţi, nu se întrerup decât două saŭ treĭ ceasurĭ, dupe prînḑ pentru unicul scop de a mînca şi a se odihni· Eĭ sunt sburdalnicĭ vorbitorĭ şi veselĭ până la nebunie, eĭ vorbesc ca Rabelais

aŭ imaginaţie şi poesie de împrumutat, simţul şi pasiunea mudici atât de desvoltate, încât a douadi dupe întâia repredantaţie, opera nuoă, dacă a reuşit, umblă deja pe drumurĭ.

Sĕ dice că sunt laşĭ, sĕ înşélă: când este vorba de a apâra interesele saŭ afecţiile lor, sunt invincibilĭ. Când sunt mişcaţĭ de spectacolulŭ unuĭ mare pericol saŭ uneĭ marĭ nenorocirĭ, facŭ sacrificiurĭ pentru ale combate: saŭ vĕdut acum de curênd la scăparea luĭ Hermann. Asta este un Brick-Schooner nemţescŭ care mergea de la Veneţia în Inglitera; a dat de fund în strîmta trecere a însulilor Tremiti, în adriatica, pe marginile Regatuluĭ. Ajutórele date cu acéstă ocadiune de marinariĭ portuluĭ cu tótă adâncimea apiĭ şi iuţéla vântuluĭ, sunt maĭ presus de orĭ ce elogiŭ: Corabia şi echipajulŭ aŭ scăpat. Căpitanul făcănd pânde ca un napolitan aŭ priimit de la împăratul Francesilorŭ o medalie de aurŭ pentru un serviciŭ analogŭ: regele ia dat voe a o purta. Aceste dovedĭ de curajŭ şi de devotament se reînoescŭ pe tótă diua pe mărginile Peninsuleĭ. Marinariĭ de Torre-Anunţiata mergŭ până în africa a căuta mărgénŭ pe micele vărcĭ de pescarĭ.

Aşea dar nu trebue să acudăm poporulŭ pentru miderile din Neapolŭ; ci puterea. Daca sunt atâţea preoţĭ este, că puterea iĭ protejédă, în interesul politiceĭ salle şi póte chiar a religiuniĭ sale. Decrete de curênd aŭ acordat noĭ privilegiurĭ nenumeratelor prerogative a cleruluĭ, care se găseşte maĭ detaşat de Stat şi care aŭ făcut poliţia familiiĭ lorŭ. Aşĭ avea asupra acestuĭ punct teribile revelaţiunĭ de făcut, şi le'aşĭ face fără scrupullă, daca am trăi într'alte timpurĭ. Darŭ din nenorocire, atacurile contra falşităţiĭ apostolilor suntŭ restălmăcite în contra religiuni luĭ Hristos.

Ipocridia este mórtă numaĭ crede în preoţĭ.

Dar virtutea sĕ omóră, numaĭ crede în Dumneḑeŭ.

Un singur factŭ ce reproduc, fiindŭ că a fost deja publicat, este decretul Episcopuluĭ de Tarenta. Acest prelat, unul din ceĭ maĭ moralĭ aĭ regatuluĭ, ordonase, sunt acum câte-va lunĭ, ca toţĭ logodiţi care aŭ anticipat asupra prerogativelor maritagiuluĭ să îngenuche în Biserică, înaintea sfântuluĭ altarŭ, cu o torţă în mână, coram populo, înaintea nunţi. O depeşe prea secretă a judecătoruluĭ regal de la Torenta a signalat acestŭ abuḑŭ Ministruluĭ de justiţie. Ministrul n'a cuteḑat să arate depeşa regeluĭ.

Unul din aceste decrete (tot ce voiŭ să spuiŭ) desfiinţéḑă orĭ ce pedépsă asupra preoţilor ce ar consacra un maritagiŭ ne legitimat de starea civilă, — şi acésta pe consideraţia că un asemenea delict nu este posibil. Dar este aşea de posibil că saŭ comis, constatat, de curând. De aci se înţelege tot ce o asemenea impunitate adaogă la omnipotenţa preoţilor.

Nu voĭ să vorbescŭ de instrucţia publică ce este orbeşte supusă cleruluĭ; de şcólele militare dirijate de căpitanĭ bisericeştĭ; de politecnicĭ în uniformă ce întâlneştĭ pe uliţă în tóte joile, preumblându-se câte doĭ şi conduşĭ de reverenţĭ.' Nu te ducŭ în casele de educaţie unde profesori nu pot preda nimica fără să fi trecut un ecsamen, şi acestŭ ecsamen consistă în a recita catehismul. Profesorul de dansŭ chiar, trebue să cunóscă pe vârful degetelor doctrina creştină; elevi protestanţĭ nu sunt primiţĭ; istoria şi filosofia sunt poprite Universitatea este debandată; tineriĭ din provinciĭ nu pot să vie în Neapolŭ să studieḑe. Studenţi trebue să aducă un certificat c'aŭ ascultat sfânta leturgie, saŭ spovedit şi grijit. Eŭ iaŭ lucrurile de hasardŭ: o sută de volume nu miar ajunge dacă aşĭ voi să spuiŭ tot.

Dar să lăsăm aceste miđeriĭ şi să ne uităm la alt ceva. Dacă instrucţia nu avanséđă, este că puterea nu voeşte să avanseđe. Este poprit napolitanilor d'a voiaja. Se refuđă paşaporturile pentru a eşi din Neapol, şi maĭ cu sémă pentru a intra. Cunoscŭ un mic numĕr de neguţătorĭ care aŭ dreptul şi curajulŭ d'a merge în Europa. Pentru aĭ lăsa să revie trebue să fie teribil de bine notaţĭ. Pentru ómeni de litere sunt mult maĭ severĭ încă. Am cunoscut un nenorocit care saŭ dusŭ la Parisŭ cu intenţia d'a face să joace acolo o dramă. Dupĕ ce aŭ renunţat la acéstă utopie, saŭ presentat la legaţiunea din Neapol pentru aĭ reînoi paşaportul, dar laŭ refuđat formal. Elŭ saŭ rugat săĭ acorde cel puţin o viđă pentru Belgia; dar laŭ refuđat o a doua óră. Înţelegeţĭ acum care este situaţia acestuĭ nenorocit omŭ? Nu numaĭ că este exilat din Neapol, dar şi confinat la Paris — şi tóte astea pentru ce? Pentru că aŭ cređut un moment că directoriĭ teatrelor Parisiane jocŭ piese făcute la Neapol.

Voiţĭ acum să cunóşteţĭ până unde merge protecţia acordată de Majestatea sa Siciliană industrieĭ? Aŭ fost popritŭ formal la anul 1855, tutulor fabricanţilor regatuluĭ de a nu trimite nimic la ecspođiţia universală din Parisŭ.

Aceiaşĭ poprire a fost intimată şi artiştilor. Artele sunt mepriđate de regele a Două Siciliĭ maĭ mult de cât aŭ fost vre o dată de altŭ rege. Istoria este poprită đugravilor, eĭ sĕ refugiađă la peisajurĭ (Smargiassi, Carelli, Palizzi, etc.,) saŭ la trupul de devoţiune. Aceştĭ din urmă aŭ câte odată intrarea liberă în biserică. Cât despre arta statutelor este imposibilă Ştiţĭ că se điceste Venus la muđeul Burbon. Statul nu comandéđă sculptorilor de cât foĭ de viţă.

Nu voiŭ sĕ vorbescŭ de sciinţe, ar trebui să raconteđ lamentabila istorie a luĭ Meloni, mort în pedépsă subt lovi-

*

turile persecuţiĭ. Cât despre litere arŭ fi multe de ḑisŭ. Celŭ maĭ micŭ articol avênd un sens, care aŭ trecut subt ochiĭ poliţieĭ şi subt ochiĭ preoţilor, ese din acéstă îndoită censură într'o stare deplorabilă, numaĭ are nicĭ o ideie, şi adesea nicĭ un cuvênt.

Aţĭ crede óre că revisiunea şterge cuvêntul de Eziandio, care însemnéḑă şi, fiind că să sfêrşea în dio, care însemnéḑă Dumneḑeŭ: terminaţie nelegiuită?

Rămânea muḑica, cea maĭ inofensivă din tóte artele. Ea înflorea la Neapolŭ, la vinerea luĭ Ferdinand. Teatrul de Santŭ Carol era întêiul din lume. Acum este căḑut atât de josŭ în cât face ruşine ţĕrri.

Regele nu iubea spectacolul.

Şi ast-fel este în tóte. Când cine-va numĕră ceĭ treĭ-ḑecĭ de anĭ a acesteĭ împărăţiĭ fatale, se sperie văḑând'o aşia gólă. Cheurĭ aranjate la Neapol, frumóse uliţe p'înprejur pentru a conduce la reḑidenţele regale, oare care înfrumuseţărĭ icĭ şi colo, două treĭ castele restaurate, iată totul. Dar provinciile naŭ delocŭ drumurĭ şi nicĭ în Sicilia nu sunt. Dar nu sunt nicĭ drumurĭ de fer seriόse, nicĭ farurĭ pe mărgĭnile apelor, nicĭ ospitale bine ţinute, nicĭ închisorĭ chreştineştĭ nimic în fine care face un popor mare şi o ţéră mare. Telegraful electricŭ maĭ confiscat de guvern, treĭ părţĭ din depeşele private sunt devansate prin poştiĭ. dac'aşĭ voi să vorbesc de esistenţa publică, şi de aşĭ ḑice spre ecsemplu, în ce mâĭnĭ aŭ căḑut ajutórele trimise de curândŭ victimelor cutremuruluĭ de pămêntŭ.... Şi de n'aşĭ fi forţat pentru a rĕmânea în adevĕrata lor espunere d'a descoperi óre care adevĕrurĭ ce facŭ orórc!....

Resumŭ într'un cuvênt gândirea guvernuluĭ:

Totul pentru rege, şi nimicŭ pentru popor.

7 Maiŭ.

Poporul rĕmase dar abătut şi regele în picióre.

Cu tóte acestea însă într'o ḑi Ferdinand a trebuit sĕ reculeḑe dinaintea revoluţieĭ interióre. Permanentă în Italia de o jumĕtate de secol, întreţinută de societăţile secrete, iritată de violenţele şi perfidiile a tutulor puterilor, reaprinsă la Neapol şi în Piemont de la 1820, în staturile Romane dupe 1830, perpetuată la Florenţa de poeţĭ, la Turin de isto ricĭ şi romanţierĭ, rêspîndită în cler prin ingeniósa utopie a luĭ Gioberti care încercasse d'a se realiḑa în Vatican printr'un act solemnel de clemenţă, readusă în Neapol prin congresul sapienţilor ce Ferdinand II tolerase şi chiar secondase, într'un moment de eróre saŭ de uĭtare, revoluţiunea se sculă în fine în primele ḑile ale anuluĭ 1848, arde orĭ ce lucru, ţiind sabia la o mână şi crucea într'alta, şi antrenând în causa sa un rege italian un papa liberal! Sicilia era în insurecţie, provinciile gemeaŭ, Neapolul în fine în picióre: Pio IX dăduse voe, Charles-Albert arunca masca sa jos. Ferdinand cedă cel din urmă, dar aŭ cedat totul.

El a îngăduit constituţia cea maĭ avansată ce saŭ putut vre o dată da în Italia, ḑicând numaĭ ómenilor din regimul noŭ: O aveţĭ acum, voĭ dar trebue s'o conservaţĭ!

Acest cuvênt nu saŭ înţeles de cât maĭ târḑiŭ: era plin de ameninţărĭ. Regele ceda fără voe şi nu voia sĕ fie în capul muvimentuluĭ. Constituţia este a vóstră: noĭ amêndoĭ acum! Căutaţĭ s'o păḑiţĭ, mĕ voĭ sili a o relua.

Ast-fel fu gândirea luĭ Ferdinand. Eŭ nu sunt aicĭ nicĭ pentru al ataca nicĭ pentru al apăra. Regele credea în puterea absolută. O privea ca un drept al sĕŭ, ca lucrul sĕŭ. Era pentru dînsul o proprietate inviolabilă, ca şi moşiile sale. Nuoi veniţĭ care vroiaŭ sê împarţă cu dînsul acéstă pu-

tere, nu îĭ privea nicĭ ca liberalĭ, nicĭ ca republicanĭ, ci ca nişte comuniştĭ. Ţara îĭ numea patrioţĭ, regele îĭ numea hoţĭ.

Aşia dar nu este mâsură de pâḑit încontra forţeĭ. Usurpaţiunea organisată nu constitue un drept. Concesiunele râpite pot fi reluate; jurâmintele sforţate nu ajung la Dumneḑeŭ. Dupe resonamentul monarhuluĭ: am priimit, se gîndea el, della strămoşi meĭ o moştenire ce trebue s'o transmit intactă urmaşilor meĭ. Asta este datoria mea de rege, asta este datoria mea de părinte. Tóte mijlócele sunt bune în contra violenţi. Ochiŭ pentru ochiŭ dinte pentru dinte, asta este legea supremă. Eĭ vor sĕ mĕ dea jos, vor fi spulberaţĭ.

Iată esplicaţiunea conduiteĭ luĭ Ferdinand în 1848. El ascunse tot, şi laŭ creḑut de bună credinţă. Sĕ ascultâm pe Barbarisi, nobilul bâtrîn care, dus înaintea regeluĭ „aŭ îndrâsnit aĭ manifesta óre care îndoelĭ.« Ferbinand rîdicând mâinele către cer îmĭ respunse cu animaţiune: Don Saverio, am jurat constituţia, voiŭ s'o menţiŭ. De nu aşĭ fi vroit s'o daŭ, n'aşĭ fi dato. Iam râspuns atuncĭ câ mĕ încred regeluĭ meŭ precum mĕ încredŭ luĭ Dumneḑeŭ, şi într'adevâr am fost astfel de mişcat de aceste transporturĭ în favórea constituţieĭ, încât îmĭ era imposibil d'a vedea alt ceva în ḑisele regeluĭ, decât sinceritate şi intenţiunĭ bune... Avuĭ ocasiune d'a insufla Majestâţĭ Salle ca pedépsa de mórte sĕ fie desfiinţată, maĭ cu sémă pentru delictele politice. Majestatea sa a convenit cu mine şi iam dat benedicţiunea mea. Majestatea sa îmĭ vorbea adesea de Carol Poerio, ca fiind cel maĭ bun şi cel maĭ virtos din ómenĭ şi ca cel maĭ devotat din supuşi seĭ; pe când el vorbea de mine către Poerio în terminĭ tot aşia de linguşitorĭ... şi cu tóte astea, Poerio este şi acum în fiare, şi eŭ îmĭ aştept condamnaţiunea."

Ferdinand merse pînă a tăgâdui pe tribună celle din

urmă gîndirĭ ce'ĭ da neîncrederea publică. Jesuitul Liberatore insinuă într'o predică cuvintele următóre (15 Aprilie 1848):

Suveranul nu s'a arătat nicĭ tenace cu obstinaţiune, nicĭ înduplecâtor cu precauţiune. El a differat, nu refusat, pînă i saŭ demonstrat că cererea provine din dorinţa universală a poporuluĭ şi nu din sollicitaţiunele isolate a uneĭ pârţĭ şi atuncĭ a priimit cu bucurie, pe când era încă în puterea sa d'a resista. Astfel se vede curat că el a făcut acest pas nu prin violinţă saŭ de temere, ci din propria, libera, şi înţelépta sa voinţă.

Cu tóte acestea, multiplicând aceste declaraţiunĭ şi publicândule prin tóte mijlócele possibile, Ferdinand reţinea consigna, isola poporul şi lucra în secret armata sa. El lua mâsurile sale, aduna puterile salle şi arma cetâţile salle. El excita, de altă parte, exaltaţi ce aŭ rătăcit de vreo treĭ ḑecĭ de anĭ şi care aŭ compromis adessea revoluţiunele italiane. El trimitea agenţĭ pe la cluburĭ pentru a excita desordina. Împingea la excese acest popor beat de libertate, care eşea de o dată dintr'un post de treĭ ḑecĭ anĭ, pentru a intra în carnavalul revoluţiuneĭ. El îl, fâcea sĕ treacă de la ajunare la beţie, ştiind bine că tóte aceste spirite, extenuate prin abstinaţie, nu vor putea suporta aceste desfrînârĭ şi aceste deboşurĭ fâră nume.

Un cerc de ómenĭ plâtiţĭ de Austria rêspândea proclamaţiunĭ aţâţâtóre. Ómenĭ din partea poliţieĭ, preoţĭ chiar (sunt şi care aŭ mârturisit'o în public), lucraŭ pentru a face baricade......

Resultatul acestora fu lovitura de stat della 15 Maiŭ.

Nu voiŭ sĕ aminteḑ acéstă lamentabilă istorie; ea este prea cunoscută, Nu voiŭ spune nicĭ próstele mijlóce întrebuinţate pentru a desarma naţiunea, nicĭ comunicaţiunele paci-

fice schimbate cu parlamentul, nicĭ protestaţiunele Elveţianilor pentru a assicura oraşul, nicĭ signalul dat de puşcă eşit nu ştiŭ de unde, nicĭ ororile comise dupe combatere: violaţi unĭ prădâciunĭ, focurĭ, şi masacrurĭ. Nu'mĭ plac aceste istoriĭ sîngeróse.

Şi eŭ amŭ fâcut demonstraţiunea mea, „ḑise rîḑînd regele;—şi regina: asta este cea maĭ frumósă ḑi din viaţa mea„

A doa ḑi, amnistie, şartă manţinută, parlament rechemat cu tótă starea de împresurare, credinţă păḑită dupe victorie: tóte aparinţele dreptâţi şi umanitâţi. Parlamentul rechemat discută pe o parte şi regele guverneaḑă pe de alta. Pe urmă într'o ḑi închise camera, arestâ puţin câte puţin pe deputaţĭ, pe liberalĭ, pe suspecţĭ; iĭ ţinură anĭ întregĭ în închisóre preventivă maĭ înainte de aĭ trimite la temniţă saŭ exil; aŭ suprimat jurnalele, aŭ distituat ómeni oneştĭ, aŭ chemat în locu-le pe ceĭ l'alţĭ, aŭ dislocat bâncile deputaţilor, aŭ râdicat drapelul alb al Burbonilor, şi pentru a sfirşi, aŭ scos numele de Contituţional de la jurualul regatuluĭ a Douĕ Siciliĭ. Ast-fel fără lovitură de stat aparintă, fără proclamaţie nicĭ decret, statutul aŭ căḑut cu tótul. Aŭ făcut pe funcţionari publicĭ se subscrie petiţiunĭ, prin care cereaŭ abrogarea statutuluĭ. Aceĭ care nu iscăleaŭ perdeaŭ postul lor. Naţiunea nu mişca, diplomaţia tăcea, şi totul saŭ ḑis.

Aşia dar începu regatul Longobarḑilor, Pecchenada, Orazio Marza şi a celor l-alţĭ: bastonadele, torturele, si tot ce se citeşte în jurnale de ḑece anĭ. Aduceţi-vă a minte de scrisorile D-luĭ Gladstone. Se ḑice câ în Neapol (saŭ tâgaduit cifra, dar nu saŭ rectificat; aşia dar este o desminţire) numĕrul victimelor politice, între proscrişĭ, închişĭ şi ceĭ de la muncă, se urcă la opt-spre-ḑece miĭ ómenĭ aprópe.

Şi numĕrul suspecţilor se urcă la treĭ sute de miĭ. Ace-

ştĭ nenorociţĭ, surveghiaţĭ de poliţie, nu pot ḑice un cuvânt nicĭ face un pas fără sĕ fie notat. Confinaţĭ în oraşe saŭ în sate, excluşĭ din funcţiĭ publice şi chiar din professiunele liberale, neputând câpâta nicĭ paspórte, nicĭ diplome, nicĭ gradurĭ în universitate, privaţĭ într'un cuvânt de tóte drepturile civile; arestaţĭ la cea maĭ mică alarmă, închişĭ şi liberaţĭ prin buna voinţă a unuĭ primar saŭ a unuĭ paḑnic; respinşĭ, abandonaţĭ de lumea ce societatea lor ar putea compromite, vegeteḑŭ miḑerabil şi nu trâescŭ. Aerul liber pentru dînşi este o inchisóre; patria, o ţară de exil.

Şi acestĭ treĭ sute miĭ nenorocitĭ sunt ceĭ d'ântiĭ şi ceĭ maĭ bunĭ aĭ regatuluĭ.

8 Maiŭ.

Tóte astea pentu a rimanea rege absolut! Ferdinand a ajuns la asta: el triomfeaḑă. El face tot în regatul sĕŭ, el este totul. Ministerul luĭ n'are altă missie decât a esecuta ordinile luĭ. Nu este ordonanţă de poliţie care sĕ nu fie acceptată, dacă nu provocată de dînsul. El reguleaḑă tot în casa sa, în a le curtiḑanilor sĕĭ, în tot regatul sĕŭ în fine. El cauta buna sa plăcere pînă în celle maĭ micĭ înghesuiturĭ a le administraţiĭ. El aduce plóea şi sórele, el face dreptatea. Tot el este cel ce în anul trecut, della Gaeta, a dirijat tot procesul Salerna unde se judeca complici luĭ Pisacane şi equipajul Cagliari, şi fiind că magistraţi della Sallerna, chemaţĭ la curte, se miraŭ de ştiinţa şi abilitatea monarculuĭ şi îl comparaŭ cu Iustinian, Numa Pompilius şi Moisi: nu este aşea Domnilor, le ḑisse regele, că aşĭ fi un bun procuror?

Ferdinand triomfeaḑă; el este biruitor asupra intregeĭ liniĭ. El a reluat Sicilia şi a pus'o într'un corset de forţă. A reluat Calabra şi o coprinde cu legĭ de fer. A reprimat

tóte tentativele de insurecţiunea ce aŭ urmat evenimentele della 1848. El'şia atribuit gloria pentru că aŭ inaugurat, prin lovitura sa de stat della 15 Maiŭ, contra revoluţia universală. Printr'o minune atribuită prea curateĭ Vergine, el a scăpat de baioneta luĭ Agesilaŭ Milano. El crede că Dumneḑeŭ este în partida sa, şi că causa sa este sacrată. El a offerit un aḑil papi care ia dat titlul de pios. El a priimit în statele salle pe marele Duca de Toscana. El a făcut din fortereţa sa Gaeta un refugiŭ pentru tóte Majestăţile proscrise. El a plătit din bani sĕĭ a casă la dînsu şi aiurea, tóte reacţiunele. El a trimis soldaţĭ la Roma; printr'o norocire necunoscuta, intrecând tóte prevederile, ş'iaŭ dat reson în contra secoluluĭ seŭ. El a ridicat cel ântîĭ tronul seŭ; şi printr'acéstă curagiósă iniţiativă a restabilit pe toţĭ suverani, în drepturile lor. Franţa este care dă signalul revoluţiunilor; dar el a combătut şi în vins pe Franţa. El adat monarşia; şi de l'ar fi lăsat iar fi dat dreptul divin.

Nu rîḑŭ iată cea ce se ḑice în Neapol. Şi o ḑicŭ cu adevărat. Clopotele reacţionare aŭ sunat pretutindenea, şi Ferdinand este care aŭ început. El a speriat poporul seŭ, şi poporul este pentru dînsul. Ascult majoritatea, societatea imensă, anonimă imitătóre care constitue partitul ordineĭ şi a căruĭ barometru este la bursă

Ferdinand are dreptate, şi nu numaĭ în contra poporuluĭ seŭ. Puterile streine, revoltate de cea ce se petrece la Neapol, aŭ povăţuit pe rege la reforme şi concessiunĭ. „Asta este interesul dumitale, iaŭ ḑis, şi al nostru. Guvernând precum facĭ, chemĭ şi perpetueḑĭ revoluţia.„

Ferdinand a rĕspuns la 1856 luĭ Napoleon; precum rĕspunsese la 1830 luĭ Luis Philippe: „Voiŭ fi rege, voiŭ fi rege singur şi tot d'auna!“

Şi într'adevăr nu putea ceda. Îndreptânduse aşia de târḑiŭ, ar fi tăgăduit tot regatul seŭ, deja vechiŭ de un sfert de secol. El nu putea justifica violenţele sale de cât menţiind integritatea drepturilor sale. El trebuia sě se mărginéscă în inviolabilitatea sa, în infalibilitatea sa regală. El ar fi comis o mare greşală înclinânduse înaintea sfaturilor Europeĭ. Dând cuvântul poporuluĭ seŭ, el 'şiar fi făcut un jude: convocând un parlament, el ar fi chemat încontra luĭ un tribunal. În contra ţări mută, el avea reson: şi ar fi avut nedreptate în contra naţiuni cousultată. El rěspundea mereŭ, şi cu mult bun simţŭ, diplomaţilor:

„O constituţie în Neapol, ar fi o revoluţie."

Diplomaţia vroia sě insiste, Ferdinand continuă resistenţa luĭ. El scria în jurnalele luĭ, în Franţa şi pretutindenĭ: „Ţara mea este calmă, poporul meŭ este fericit, fondurile mele crescŭ. Regatul meŭ este într'o stare de prosperitate ce miar da dreptul de a sfătui pe ceĭ l'alţĭ. Eŭ nu fac nimicŭ cu tóte acestea, nu interviŭ la Kabylia nicĭ în India. Eŭ voiŭ sě fiŭ stăpîn în casa mea."

Aşia dar diplomaţia se retrase ruşinată şi părăsi Neapolul. Ferdinand o lăssă sě plece fără a se turbura. El avea prea mult bun simţŭ şi simţea că din partea puterilor n'avea de ce s'ĭĭ fie frică. Elle eraŭ de acordŭ în contra luĭ, dar nu se înţelegeaŭ între elle. Împărţite de óre care questiunĭ dinastice, elle nu se puteaŭ uni pentru al răsturna. Pe lingă acésta civilisaţia modernă nu se impune prin loviturĭ de tun. Ferdinand se culcă dar pe amîndouě urechile şi acéstă încurcătură diplomatică n'a reuşit măcar a provoca în Neapol un simulacru de demonstraţie.

Şi ast-fel Ferdinand rămase d'asupra, triumfând de poporul seŭ şi de Europa.

9 Maiŭ.

Da, dar cu ce preţŭ? L'am văḑut pedepsind cu cruḑime în ceĭ din urmă anĭ aĭ domniĭ luĭ. Şi impunemente nu póte rĕmânea cineva în răsboiŭ cu o naţiune. Fiind că atuncĭ viaţa suveranuluĭ devine o combatere fără sfîrşit, o continuă înspăĭmîntare.

Dela 1848, în câte va ḑile de supărare, junele rege se preschimbase în bătrîn. Părul luĭ se înălbi de odată. El avea treĭ ḑecĭ şi opt anĭ. Şi de atuncĭ n'a maĭ trăit în Neapol. El a retras poporuluĭ seŭ, serbările şi veseliile ce le da altă dată, pînă şi musica militară ce înveselea grădina luĭ regală în tóte duminicele. El simte că nu'l iubeşte. El este maĭ captif de cât prisonieri luĭ politicĭ, maĭ exilat de cât proscrişi seĭ. El se duce cu tristeţă din castel în castel se ascunde la Castellamare, la Caserta; se închide iarna în fortereţa sa Gaeta. El trăeşte miserabil, fără fericire şi plăcere. Pentru a ajunge pînă la dînsul într'aceştĭ din urmă timpurĭ, trebuea sĕ treacă cineva prin cincĭ saŭ şase cordóne sanitare, Gaeta era în al patru-ḑece-lea: diplomaţi nu maĭ mergeaŭ acolo. Baioneta luĭ Milano spînḑura mereŭ ca o sabie a luĭ Damocle pe capul speriat al monarculuĭ. El nu maĭ venea la Neapol de cât pentru câte va serbărĭ religióse, şi la trecerea luĭ, stradele eraŭ pavate de sbirĭ şi de soldaţĭ.

Saŭ părut un moment că sa deşteptat, sunt acum câte va lunĭ, cu ocasia însurători luĭ fiŭ seŭ cu o jună şi graţiósă ducesă de Bavaria. El a acordat câte-va graţiĭ şi făcu un voiajŭ în provinciĕ şi a promis că se va arăta la Neapol la întórcerea luĭ. Dar provincia nu avea drumurĭ şi érna era riguróსă. Regele a trebuit se umble mult pe jos prin ḑăpadă, a răcit dintr'asta şi a devenit pulmonie. Na putut să assiste la nunta luĭ fiŭ seŭ, şi laŭ condus murind în lugubrul saŭ

castel Caserta. El sufferă acolo tóte torturele uneĭ uşóre a goniĭ. Bóla sa l'a acoperit de vermet el trece de la convulsiune teribilă într'o durere maĭ grosavă de cât mórtea. Regina veghiadă la capul luĭ şi nu lasă pe nimenĭ sĕ intre la dînsul. Contele de Syracusa, sunt câte-va dile a trebuit sĕ se poprésca la pórta frateluĭ seŭ, pădită de monsiniorul Gallo, confesorul regal. Chiar medici nu pot vedea pe augustul bolnavŭ. Regina este acolo singură şi confiscă, celle din urmă voinţe a soţuluĭ eĭ murind•...

14 Maiŭ.

Vaĭ! maĭ rîŭ merge încă, conspiră în prejurul acestuĭ om ce móre. Se gîndescŭ a substitua duceluĭ de Calabra, moştenitor legitim al corónei şi fiŭ al Mariĭ Christini, contele de Trapani, pe fratele seŭ îl micŭ, fiŭ al Mariĭ Theresi şi plin de sînge austriacŭ. La Foggia câţĭ va smintiţĭ aŭ ridicat drapele albe aclamând pe prinţul cel micŭ şi pe muma sa. Se ştie dupe cum se cuvine că aŭ fostŭ resculaţĭ de amploiaţi guvernuluĭ. Este positif încă că acéstă rescólă urma sĕ se facă într'acelaşŭ timp la Lecce, la Barri, la Avelino şi Campobasso.

Este maĭ sigur că aceste muvimente eraŭ preparate de mult timp, de când cu voiajul curţi în provincie. Este probabil că intendenţi saŭ prefecţi ştiaŭ despre conspiraţie şi că naŭ făcut nimicŭ pentru a o preveni. Este possibil (se încredinţeadă cel puţin) că miniştri din Neapol naŭ fost streinĭ de complot, afară de D. Bianchini, care ţine pentru prinţul ereditar.

Se înţelege câ acum poliţia cautâ a potoli lucrurile şi că nicĭ râsvrâtitori nici şefi lor nu saŭ arestat încă. aŭ chemat numaĭ aicĭ pe intendanţĭ pentru a le cere esplicaţiĭ; u-

nul dintrânşi aŭ venit îngrabă şi saŭ justificat îndată denunţând câţĭ va subalternĭ. Nicĭ un cuvânt din tóte aceste nu este în jurnalele ţâri

Cu tóte acestea, conspiraţia urmeaḑă; petiţiunĭ circuleaḑă în favórea feciorului regineĭ. Autorităţile din provinciĭ câută a câştiga pe suspecţĭ promiţândule o constituţie la cas d'a reuşi prinţul cellŭ micŭ. Şi câţĭ va din aceştĭ nenorociţĭ aŭ buna credinţă d'a crede. Agenţĭ secreţĭ tocmescŭ ómenĭ din popor cu plată pe ḑi, se ştie însă pentru ce. Sgomotele celle maĭ injurióse saŭ rîspîndit pentru ducele de Calabra. Şi din nenorocire aceste sgomote nu sunt tóte calomniĭ. O sĕ revenim asupra lor îndată.

17 Maiŭ.

Este o tristă moştenire ce regele murind lasă fiuluĭ seŭ. Iată resbelul în Italia de nord, şi póte sĕ se prelungéscă în revoluţie în Italia de miaḑă ḑi. Acéstă revoluţie, necesară pentru a constitui confederaţia, saŭ pentru a ḑice maĭ bine, naţionalitatea italiană, este un singur mijloc de a o preveni. acella d'a o începe şi a o dirija. Ne'ar trebui pe tronul Neapoluluĭ un om aşia de curagios, aşia de liberal şi maĭ cu sémă aşia de francŭ ca Victor Emmanuel. Viitorul rege va fi óre acest om?

Nu cuteḑŭ a spera. Prinţul ereditar este încă o enigmă. A trăit pînă acum subt umbră necunoscând şi necunoscut, Detestat de regină, neglijat de rege, d'abia instruit de militarĭ nu cunóşte pe nimenĭ şi nu ştie nimicŭ. El aŭ fost din copilărie trimis din exil în exil, departe de Neapol din pricina temeri şi nelinişti luĭ Ferdinand. El nu cunóşte nicĭ ţara luĭ nicĭ naţiunea care va fi poporul seŭ. Nu înţelege nimicŭ din politica Italiană; este streinŭ de questia ce se des-

bate pe marginile rîuluĭ Pô şi a Tessinuluĭ. Luat din viaţa luĭ monacală pentru a se însura se perde în urmă în labirintul ideilor, intereselor şi intrigilor unde se găseşte acum la doĭ paşĭ de tron cu ochi marĭ deşchişĭ. Ómenĭ de tot felul îl înconjóră şi îĭ întinde mînă, ḑicânduĭ fie care: Bagă de sémă! Bagă de sémă la regină şi frate teŭ: vor sĕ te detroneḑe.

Bagă de sémă la Franţa: se bate pe Tessin pentru aţĭ aduce pe Murat.

Bagă de sémă la Inglitera: ea îţĭ rîmneşte Sicilia.

Bagă de sémă la Piemont; vrea s'îţĭ absórbă Italia.

Bagă de sémă la contele de Syracusa: viseaḑă un 1830 şi o ramură cadetă

Bagă de sémă la Austria; te antrencaḑă în abisŭ.

Bagă de sémă la umbra ta: te înşeală!

Ce póte resulta din tóte astea? Un estremŭ ambara şi o extremă temere. Toţĭ aceĭ carĭ îl înconjóră o ḑicŭ că este neliniştit gândit şi nenorocit.

Caracterul luĭ şi pietatea filială, arată pentru tatâl seŭ un fel de veneraţie. El se teme de regina, şi juna prinţesă ereditară, se luptă cu Maria Theresa din causa conspiraţiuneĭ morale ce esercită în curte, ea cércă de a întórce în aversiune spaima prinţuluĭ. Dar n'a putut reuşi decât pe jumâtate, neputând s'îl întórcă dupe maniera eĭ, făcându'l sĕ iubéscă plăcerea.

Ducesa de Calabra adoră vînatórea, călăria şi se permite se ḑice a şi fuma. Regele viitor în camera sa garnită se popreşte câte odată în mijlocul uneĭ convorbirĭ pentru a câdea în genuche, fiind că este ora devoţiunelor salle. Imaginaţivă constratul! Adăogaţĭ acum câţĭ va bâtrînĭ, soldaţĭ,

legiunĭ de preoţĭ, regina sinistră, regele murind, şi veţĭ avea curtea.

Ce promissiune aşteptaţĭ della acéstă funebră înconjurare? Sunt şi mulţĭ alţĭ consilierĭ, dar toţĭ se contradicŭ, şi camarilla stă la numĕr, falangă silită care, reculând de un pas, ar perde totul.

Se dice că generalul Filangieri încă la favóre; dar acestŭ personagiŭ molestat prin pressa streină şi prea designat ca şef al minesturuluĭ viitor a credut că trebue se dissimulede creditul seŭ mergând la Sorenta. Cu tóte acestea se pretinde că în călătoria sa, comunicaţiunele cu curtea nu sunt întrerupte, şi că a priimitŭ della rege instrucţiunĭ secrete, un fel de testament politicŭ cunoscut de el numaĭ.

Dacă prinţul ereditar ascultă pe contele de Syracusa, se va alia pe faţă cu Piemontul. Dacă ascultă pe contele Aquila, va rîmânea neutru. Dacă assultă restul curţi, va aştepta evenimentele şi se va decide pentru politica biruitorilor, condişedinţă fatală şi tardivă care maĭ de multe orĭ a perdut causa liberală a Neapoluluĭ, dupe ce rĕmăsese puţin sĕ pérdă dinastia şi regatul. Mulţĭ credŭ şi sperŭ într'acest viitor rege, maĭ cu sémă în streinătate şi chiar în rândurile emigraţiuni napolitane. Duca de Sant-Donato iĭ scrie dela Turin la 16 Aprilie, o scrisóre patetică, unde îl rógă sĕ fie Italian. Dar acéstă scrisóre ce am subt ochĭ, nu va ajunge la adresa sa, şi riscăm d'a rĕmânea în Neapol mult timp încă sub acest guvernament de preoţĭ apărat de Elveţianĭ, carĭ umileadă dignitatea naţională şi despereadă spiritele înţelepte precum şi inimile generóse.

18 Maiŭ.

Am vorbit destul de guvernamente: sĕ dicem acum ceva şi despre popor.

Nu trebue sĕ credem că Napolitani sunt indiferinţĭ de marea aventură Italiană: o mulţime de tinerĭ aŭ plecat pentru Piemont, şi aŭ fost în mare pericol, aŭ arătat maĭ multă îndrăsneală, şi înşelat maĭ multă surveghere pentru a scăpa din ţara lor, de cât dacă ar fi trebuit sĕ scape dintr'o temniţă. Chiar armata pare intenţionată, şi dacă nu este destul de hotărîtă ca la 1820, a tenta o insurecţiune militară, are cel puţin în parte o vie dorinţă de resbellŭ, o veche pismă în contra Austrieĭ, un sentiment italian ce se deştéptă şi geme: officeri, ceĭ tinerĭ maĭ cu sémă, ar vroi sĕ plece pentru Lombardia.

Îmĭ ḑicŭ chiar că la Elveţianĭ este un restŭ de voĭnicie şi de onóre ce se deştéptă în eĭ, le este ruşine (puţin cam târḑiŭ este adevărat) că pînă acum naŭ utilisat bravura lor de cât pentru a servi răsbunările şi dreptul celluĭ maĭ forte; şi ar vroi mĕ încredinţează, a relua armele şi a apăra o causă maĭ demnă în lupte maĭ puţin inegale. Dar cu tóte aceste agitaţiunĭ, Neapolul este astăḑĭ oraşul cel maĭ liniştit din tótă Italia.

Acéstă stare de lucrurĭ trebue esplicată saŭ chiar justificată: sămĭ dea voe a o cerca în câte-va cuvinte. Şi maĭ ântîĭ o insurecţiune este impossibilă într'acest moment. nu pentru că îndrăsnéla lipseşte la Napolitanĭ; eĭ sunt carĭ aŭ început focul la 1820 şi 1848, şi se ştie titlul naif a uneĭ cărţĭ espaniole: Istoria a treĭ-ḑecĭ şi şése revoluţiunĭ a prea fideluluĭ oraşŭ Neapol. Dar într'acest moment nu este partitul revoluţionar care domină aci; italianissimi tacŭ saŭ se facŭ muratiştĭ; şi cea ce se numeşte în Italia quarantotesimo este nişte friguri ce numaĭ esistă.

Oposiţiunea n'are şefĭ ca altă dată: n'are de cât mentorĭ: spirite înţelepte, moderate, răbdătóre a scóleĭ de Poerio şi de

Manin, care vroeşte sě fie legală pentru a rěmânea legitimă, şi o conţine pentru a o conserva şi scăpa. Aşia dar aceştĭ mentorĭ aŭ pus tóte silinţele şi înţelepciunea lor pentru a popri la Neapol o mişcare. Eĭ ştiŭ că acéstă mişcare va fi la moment reprimată prin forţă, fiind că ceĭ nemulţumiţĭ, compuşĭ de minoritatea inteligintă a naţiuneĭ, armaţĭ numaĭ de ideĭ generóse şi de patriotice ambiţiunĭ, n'ar ţine mult timp în contra bombelor şi a ghiulelelor; şi că pe lîngă acésta ar avea contra lor aceĭ nenumĕraţĭ conservatorĭ, acea societate anonimă numită odată partitul ordineĭ, care se teme nu numaĭ de tulburărĭ, de resbele civile şi de Elveţianĭ, dar maĭ mult de cât Elveţiani, populaţia din mahalale, sanfedişti care intră prin case pe la spatele soldaţilor şi însutescŭ masacrurile şi jafurile. Aceste fapte neuorocite sunt prea de curând că sě pótă fi uĭtate.

Iată un reson, dar este altul maĭ delicat. Regele este încă bolnavŭ şi amelioraţiunea de care s'a bucurat erĭ n'a durat. Celle din urmă buletine vorbescŭ de desordine ce se agravă. Suntem dar în ajunul unuĭ noŭ guvernŭ care n'a anunţat încă programa sa şi care o prepară la umbră şi tăcere, la piciórele unuĭ tron gol, la căpătâiul unuĭ rege murind. Acest noŭ regat póte se va inaugura prin reforme, prin alianţe naţionale, prin concessiunĭ spontanee italieĭ şi civilisaţiuneĭ. Asta ar fi soluţiunea cea maĭ lesne, cea maĭ naturală cea maĭ legitimă şi maĭ puţin conplicată din questiunea napolitană.

În ajunul acesteĭ soluţiunĭ possibile, şi fără motif serios de a desespera de noul prinţŭ, n'ar fi óre inprudent al decuraja şi înspăĭmînta prin rescóle şi chiar prin demonstraţiunĭ prematurate? Dacă mişcarea reuşaşte, este o victorie a naţiuni asupra prinţuluĭ, concessiunele atuncĭ sunt forţate,

pretextŭ de minune atuncĭ pentru a le retrage maĭ târḑiŭ. Dacă mişcarea nu isbuteşte, este *o* victorie a prinţuluĭ asupra naţiuni, eccelent pretextŭ pentru a nu maĭ acorda nimic din tóte şi a persista într'un sistem de rigóre şi rĕsbunare.

Ast-fel este opinia înţelepţilor, şi nu numaĭ a cellor din Neapol care nu vor sĕ fie nicĭ închişĭ nicĭ exilaţĭ, dar chiar a cellor care sunt în închisóre saŭ în exil şi n'aŭ nimic de temut. Printre aceştĭ din urmă, pot cita pe D. Scialoia, unul din ceĭ maĭ illuştri emigraţĭ din Neapol, vechiŭ profesor, fost ministru şi iconomistŭ eminent. Trâeşte acum la Turin, unde a câpâtat favórea şi creditul ce merită. Am citit o scrisóre ce a scris unuĭ amic al seŭ din Neapol şi s'a subscris l'amico assente, amicul absent. Îĭ povăţueşte ase realia cu noulŭ prinţ şi al antrena cu eĭ în politica italiană şi liberală a regeluĭ Victor Emmanuel.

Aceste consideraţiunĭ eraŭ necessare pentru a esplica calmul aparent din Neapol.

Nu adaog nuvele, nu sunt de loc, afară de acea care nu va mira pe nimenĭ: pe tótă ḑioa pornescŭ sume marĭ de banĭ pentru Austria trimise de regina. — Saŭ de rege în numele regini: asta se numeşte aci neutralitate

21 Maiŭ.

Se citeşte în cel din urmă jurnal official:

Regele Stâpînitoriul nostru, dupe un calm âncercatŭ erĭ, pe la optŭ ceasurĭ şi jumătate seara fu coprinsŭ de durerile salle obicnuite în partea stângă a peptuluĭ şi saŭ răspînditŭ în tótă legiunea plâmînilorŭ. Aḑĭ dimineaţă condiţiunile morbide saŭ agravatŭ la un ast-fel de punct în câtŭ cu o mare durere de inimă atrebuitŭ sâllŭ povăţuimŭ de asse muni de

celle din urmă ajutóre a Sfinteĭ nóstre religiunĭ, precumŭ în faptŭ saŭ întâmplatŭ pe la prândŭ.

Caserta, un ceasŭ după prândŭ, 20 Maĭ 1859.

Urmeaḑă iscăliturile mediçilor şi aclamaţiunele oficiale.

Aşia darŭ se aşteaptă din momentŭ în momentŭ nuvela supremă. Informaţiunile nóstre mergŭ până la cincĭ ore de dimineaţă ; Regele na muritŭ încă, dar este posibilŭ şi chiar probabilŭ ca ḑiua de 21 Maiŭ de aḑĭ să fie cea din urmă ḑi a sa.

Celle maĭ marĭ precauţiunĭ saŭ luat pentru ca nuvela să nu agiteḑe lumea.

Chearŭ aseară prefectulŭ Poliţiĭ în preună cu secretarul general să preumbla pe uliţa Toledŭ, Jalonată de sbirĭ şi de agenţĭ. Grupele se înpârţiaŭ în presenţa sa. Se arâta pe pragul spiţeriilor suspecte. (Spiţeriile la Neapol sunt biroură de informaţiunĭ politice, acolo se prepară atâtea nuvele câte şi medicamente). D. Governa se arâta dar în pórta spiţeriilor şi dedea din capŭ cu un aer ameninţător. Se uitaŭ la dînssul nu fără a surîde, şi conversaŭ puţin cu el.

Teatrele eraŭ închise şi lume nenumĕrată se preumbla pe dinaintea lorŭ.

22 Maiŭ.

Am vorbit cu unul din medici chemaţĭ la consultul regeluĭ bolnavŭ. Nu va trece ḑioa şi noul guvernŭ va începe chiar de aḑĭ, îmĭ ḑise el.

Acest medicŭ mia ḑis că mórtea regeluĭ este o sinucidere. El a vroit sĕ guverneḑe bóla sa ca şi poporul. Saŭ observat acest straniŭ despotismŭ în celle din urmă, ḑille a surori luĭ, prinţesa Amelia, soţia luĭ don Sebastian. Atuncĭ, ca şi acum şi ca în tot d'auna, n'a vroit sĕ asculte pe ni-

menĭ. A tratat facultatea de medicină cum trata odinióră parlamentul.

Regele s'a omorît, fisicește, pentru a dovedi că este stăpîn. În loc de a urma o cură regulată, el s'a aruncat în brațele șarlatanilor, a alergat la lapte de doĭcĭ, saŭ maĭ bine s'a dat în mîna preoților credând că înbrăcânduse cu manta Sf. Louis se va tămădui. În crisele sale violente, strîngea reliquele sfîntuluĭ Vasile pe peptŭ. Acum se simte murind și îl mustră conștiința.

Nóptea trecută vădind că vine medici chemațĭ îndată, a-ridicat măĭnele către cerŭ strigând: aŭ câștigat causa! El vorbea ast-fel și de popor.

Înțelegețĭ acest strigăt de durere? El simțea prea bine că mórtea luĭ este o scăpare pentru țară. El a dis fiuluĭ seŭ, înaintea curți: „Nu guverna cu multă rigóre; timpul de adĭ nu o permite." Și printr'acésta a desaprobat tot guvernamântul seŭ.

Dar a rugat pe prințŭ d'a asculta și onora pe Maria Theresa. Și ast-fel ia dis d'a respecta și asculta Austria. Asta fu cea din urmă voință a luĭ Ferdinand.

2 ore.

Ferdinand al II a murit. Franciscŭ al II este regele a doue Siciliĭ.

I.

FRANCISCŬ II.

Suirea pe tron a luĭ Franciscŭ II. Amnistia-Sedițiune regimentelor de svițera. — Circulara D-luĭ Filangieri. — Ceĭ în aşteptare — Depeşa D-luĭ Elliot către Lordul Iohn Russell. — D. Ajossa; anecdote — Furturĭ şi brigandaje. — Prisonieri della santa Maria-Apparanta. — Nuoĭ măsurĭ de rigóre — Lucrărĭ publice — Mereŭ conrupțiunea. — Camarilla — Procesul Compagna. — Alte depeşe a D-luĭ Elliot. Scrisórea luĭ Garibaldi.

23 Maiŭ

Ântîia amăgire. Iată actul suveran al nouluĭ rege; actŭ affişat adĭ diminéță pe tóte ulițele din Neapol:

„Franciscŭ II, etc; etc.

»Prin nenorocitul eveniment al morți augustuluĭ nostru prea iubit părinte, Ferdinand II, Dumnedeŭ ne chémă a ocupa tronul auguştilor noştri strămoşĭ. Adorând profund impenetrabilile salle hotărârĭ, noĭ ne confiâm cu fermitate şi implorâm misericordia sa pentru a ne acorda sprijin special, assistență constantă, spre a îndeplini noile datoriĭ ce ne impune, cu atât maĭ grave şi diffiicile, că succedăm unuĭ mare şi pietos monarcŭ, a căruĭ virtuțĭ eroice şi merite sublime, nu vor fi nicĭ o dată destul de celebrate.

Ajutat de protecțiunea a tot potinteluĭ vom putea ține tare şi pronunța respectul datorit religiuni nóstre, observația legilor, administrațiunea dréptă şi imparțială a justiției, prosperitatea statuluĭ; câcĭ astfel, dupe ordinile providențeĭ bunul traiŭ a fericiților noştri supuşĭ sĕ fie asicurat.

„Şi dorind ca espediţiunea affacerilor publice sĕ nu rîmâe îndârât;

„Noï am hotărât a decreta ca tóte autorităţile regatuluï a douĕ siciliï sĕ rîmâe în funcţiunele lor.

„Caserta, 22 Maiŭ 1859.

„Snbscris: Franciscŭ II."

Nu se póte însă compara acest act, cu acella al răposatuluï rege emanat la suirea sa pe tron, la 8 Noemvrie 1830,

»Ferdinand II, cu mila luï Dumneḑeŭ etc.

„Dumneḑeŭ chemândune a ocupa tronul auguştilor noştri strămoşi în consequenţa morţï de gloriósă memorie, a prea iubituluï nostru tată, pătruns de acéstă ireparabilă perdere noï simţim tot d'o dată enorma sarcină ce supremul dispensator a regatelor a vroit sĕ ne impue. Noï suntem convinşï că investindune de autoritatea sa, Dumneḑeŭ n'a vroit sĕ rîmâe nefolositóre în mâïnele nóstre nicï sĕ facem o rea întrebuinţare. El voeşte ca Domnia nóstră se fie o domnie de justiţie, de vigilenţă şi de înţelepciune, şi sĕ îndeplinim datoriile ce Providenţa ne impune.

„Intimŭ convinsŭ de voinţa luï Dumnezeŭ asupra nóstră, vom pune tóte silinţele pentru a cicatrisa rănile care de cîţï va anï mîhnesce acest regat.

„Maï întîiŭ, convinsŭ fiind că sfînta nóstră religiune catolică este isvorul principal al ferícireï regatelor şi popórelor, întîia şi principala nóstră grije va fi de a o proteja şi conserva intactă în staturile nóstre, şi de a întrebuinţa tóte mijlócele în puterea nóstră pentru a face să se observe divinele sale precepte. Noï comptâm asupra episcopilor pentru a seconda prin ḑelul lor justele nóstre preventiunï.

„Al doilea, noï vom întórce ardinta nóstră solici-

tudine asupra uneĭ administraţiunĭ imparţiale a justiţiĭ. Noĭ voim ca tribunalele nóstre să fie nişte sanctuare care să nu se pótă nicĭ odată profana prin intrigĭ, protecţiunĭ injuste, nicĭ prin orĭ ce fel de privinţă saŭ interes uman.

„În fine ramura financelor reclamă atenţiunea nóstră particulară. Noĭ ştim că într'acéstă parte sîntŭ rănĭ profunde ce trebuescŭ tămăduite, şi poporul nostru aşteptă dela noĭ a se uşura de sarcinele ce aŭ adusŭ turburările trecute. Noĭ sperăm cu ajutorul şi assistenţa luĭ Dumnezeŭ să putem satisface aceste douĕ obiecte atît de preţiose pentru părintésca nóstră inimă şi sîntem gata a face orĭ ce sacrificiŭ pentru a putea ajunge la acest scop.

Cît despre armata nóstră, la care de ciţĭ va anĭ am datŭ îngrijirile nóstre particulare noĭ, recunóştem că ia s'a făcut demnă de stima nóstră şi sperăm că ea ne va da în tóte ocasiunele, probe de fidelitatea sa inviolabilă şi că nu va lăsa nicĭ o dată să se stingă strălucirea stindardelor sale.“

Cu tóte acestea, optimiştiĭ făcŭ acest resonament, fiind-că Ferdinand, care a promis atît de mult a făcut atit de puţin, Franciscŭ, ce nu promite nimicŭ va face póte ceva.

17 Iunie.

Franciscŭ al II-lea n'a făcut nimic încă.

Supus orbeşce celor din urmă consiliurĭ a regeluĭ murind, şi ne arătîndŭ pînă acum decît un singur sentiment profund, pietatea filială, Franciscŭ, s'a supus autorităţiĭ văduveĭ regine Maria Theresa şi a D-luĭ Troya, cel din urmă ministru a luĭ Ferdinand, D-lŭ Troya este un om plin de credinţă în divina providenţă.

Avisul seŭ în politică, este că trebue să se róge.

Din nenorocire, opinia e neastâmpărată în Neapol. La nuvela victoriĭ nóstre della Magenta, o demonstraţiune maĭ mult de două miĭ napolitanĭ a aclamat cu vioiciune Franţa şi Italia subt balcónele illuminate a le D-luĭ Soulange-Bodin, consulul nostru şi a D-luĭ Fasciotti, consulul Sardinieĭ. Acéstă demostraţiune fu risipită cu loviturĭ de boionetă; dar naŭ făcut puţină frică regeluĭ. Şi a ordonat D-luĭ Troya d'a merge sâ se róge aiurea, numind pe D. Filangieri prim ministru.

Aşteptând munţi de reforme şi de concessiunĭ ce ne promite noul cabinet, avem o amnistie, dar ce amnistie! ascultaţĭ şi judecaţĭ.

Sunt treĭ decrete. Cel ântêĭ nu conţine de cât crimele comune, cel al doilea drepturile civile suspecţilor, dar se pâdescŭ bine d'a rupe listele unde sunt înscrişĭ: aceştĭ nenorociţĭ şi rămân subt privigherea poliţieĭ.

Iată în fine principalul decret conţiind delictele politice. Vă daŭ chiar textul, şi facŭ appel la attenţia vóstră asupra acestuĭ articol oficial.

„Se graţiadă de pedépsa ce maĭ aŭ a suferi condamnaţi la fiare, reclusiune, la relegaţiune, şi la închisóre pentru delictele politice comise în 1848 şĭ 1849, condamnaţĭ necoprinşĭ în decretele din 27 Dechemvrie 1858 şi din 18 Martie 1859, dupe listele esistente în ministerul de graţie şi justiţie.

Iată decretul citat din cuvânt în cuvânt. Iată acum ce însemnédă:

Exclude maĭ ântiĭ pe toţĭ aceia care saŭ ocupat de politică dupe 1849. ast-fel victimele affaceri della Mignogna, Piscana, şi Milano (aceştĭ din urmă nicĭ nu saŭ judecat încă!) staŭ în insule şi inchisorĭ.

Decretul nu vorbeşte de loc de prisonieri detenuţĭ prin simplă mâsură poliţienéscă. Astfel, ceĭ patruḑecĭ de nenorociţĭ care sunt la Santa Maria-Apparenta (uni de treĭ, cincĭ şi şépte anĭ), ceĭ lalţĭ patruḑecĭ care aştept procesele lor la Vicaria şi în spitalul della sant Francesco, sute şi póte şi miĭ alţi care sunt închişĭ fără judecată, în provinciĭ saŭ în insule, nu sunt coprinşĭ într'acéstă amnistie, şi trebue un noŭ ordin al regeluĭ ca sêĭ libereḑe saŭ cel puţin sêĭ judece.

Decretul nu graţiaḑă decât condamnaţi pentru conduita lor politică din 1848 şi 1849. Aşia dar, cel maĭ mare număr din aceştĭ condamnaţĭ sunt de ḑece anĭ, fugarĭ saŭ în exil. Aceştia nu sunt numiţĭ în decretul, care limită graţiile sale la óre care mâsură de pedépse (fiare, închisóre, relegaţiune şi reclusiune). Fugitivi, condamnaţĭ îngeneral ca contumaciĭ (şi câţĭ va la mórte), sunt assemenea excluşĭ din amnistie: d'aci resultă că emigraţiunea napolitană, compusă de ceĭ maĭ bunĭ cetâţenĭ aĭ regatuluĭ, nu va câştiga nimicŭ cu suirea pe tron a nouluĭ rege. Generalul Ulloa, Scialoia, Mancini, d'Ayala, Imbriani, Tommasi, Pissanelli, Conforti, Leopardi, Spaventa, Amari, Giudizi, Petruccelli, La Farina, Saliceti, Ferrara, Cossenz, de Meis, Dragonetti, citeḑŭ la hasard şi nu întâlnescŭ decât nume ilustre saŭ onorabile, vor continua se suffere pe târîmul exiluluĭ.

Dar nu e destul atâta. Decretul depârteaḑă assemenea din amnistie pe ceĭ ce aŭ fost numiţĭ în graţiile răposatuluĭ rege. Nu aţĭ uĭtat ce sunt aceste graţiĭ: elle micşoraŭ illegal în deportaţie (pedépsă ce nu există în codul napolitan) pedepsele aplicate luĭ Poério, Settembrini, şi la aĭ lor o sută două-ḑecĭ tovarâşĭ de nenorocire. Ele îĭ scotea della temniţă, pentru aĭ trimite sĕ móră în America. Şaĭ-ḑecĭ din acestĭ nenorociţĭ deja plecaţĭ, aŭ legalisatŭ situaţia lor şi micşorat

eĭ însușĭ, debarcând în Irlanda. deportația illegală în exil eternel. Decretul nu schimbă nimicŭ în sórta lor. Ceĭ-lalțĭ șaĭ-ḑecĭ ce nu aŭ plecat încă, vor pleca póte; dar grația lor, dacă este una și aceiașĭ, este deja decretată de șése lunĭ, și eĭ nu vor datora exilul lor, durerósă favóre, generosităţĭ nouluĭ prințŭ.

Ast-fel condamnați de curând, proscriși, fugitivi, prisoneri deja graciațĭ de regele Ferdinand, detenuți prin măsură polițienéscă, etc; etc. sunt excluşĭ din grațiile coprinse în decretul de erĭ. Așia dar, ceĭ l'alțĭ condamnațĭ (la închisóre, la relegațiune, la reclusiune, etc.), fiind liberațĭ saŭ pentru că saŭ supus, saŭ pentru că, de ḑece anĭ pedepsele lor trebue sĕ fie espirat, resultă evident din tóte astea (nu știŭ dacă trebue se rêdem saŭ sĕ plîngem): că nicĭ un condamnat politicŭ nu este coprins în acéstă amnistie.

9 Iulie.

Am aḑĭ o oribilă istorie a vâ raconta: sedițiunea soldaților svițerenĭ. Iat'o în douĕ cuvinte:

Știțĭ că libera Elveție, rușinósă de straniul rol ce jocŭ cetățeni seĭ în streinătate, maĭ ales la Roma și Neapol, declarase ca aceștĭ mercenarĭ sĕ fie d'acum înainte niște volontarĭ înrolațĭ de popriul lor șefŭ, și nu un tribut ca pînă acum de ómenĭ plătițĭ pe fie care an, în virtute de rușinóse capitulațiĭ. Cea din urmă din aceste capitulațiunĭ deja rumptă în fact, espira legalminte la 15 Iunie saŭ 15 Iulie, și guvernul anunța câ luase mâsurĭ ca numele trupelor svițerene, insignele cantónelor și crucea federală sĕ se ia della mercenari ce rîmân în Neapol.

Dar situația acestor mercenarĭ era equivocă. Când svițera, în 1849, executând noile legĭ federale, rupsese anga-

jamentele sale cu răposatul rege Ferdinand, acest monarcŭ râspunse că va ţine pe a le sale, şi câ peste voinţa confideraţiĭ, el va ţine şi va înrola Sviţeranĭ în serviciulŭ seŭ. Şi într'adevâr, înrolârile continuaŭ în cantóne saŭ la frontieră, şi departe d'ase micşora, se îmulţeaŭ din ḑi în ḑi, guvernul din Neapol mergând sĕ caute pe sviţerani seĭ în Austria, când Elveţia nu'ĭ dedea atât cât vroia.

Aceştĭ sîrmanĭ se angajaŭ dar, în contra legeĭ din ţara lor, pe credinţa tractatelor abolite în fapt şi cu condiţiile garantate prin tractate ce nu maĭ existaŭ: una din aceste condiţiĭ era precisamente numele şi insignele de trupe sviţerane ce confederaţia le luase. Lucru de necreḑut! viind la Neapol, eĭ se puneaŭ în insurecţiune în contra patriĭ lor, o compromiteaŭ în opiniune, şi cu tóte acestea ţineaŭ la dînsa. Eĭ vroiaŭ bucuros sĕ dea ajutor violenţelor puteri, sĕ stingă libertatea naţiuni, dar cu condiţiune s'o facă sub drapelul ţâriĭ lor libere.

Şi adoa ḑi, când le luară insignele lor şi drapelul lor, pentru ale da cel Napolitan, se resculară în masse şi răspunseră cu lovitură de puşcă.

Rebeliunea începu mercurĭ prin casărmĭ. Soldaţi din al 4ª regiment nu voiră sĕ salute noul drapel. Séra şi adoa ḑi saŭ schimbat glonţurĭ între Sviţeranĭ.

Fiind că trebue s'o spunem, de când cu răsboiul, divisia era în rândurile lor. Intrarea într'aceste regimente a unuĭ numĕr aşia de mare de Tyrolejĭ încurcase încă lucrurile, atât în cât alaltăerĭ séra, a propo de Franţa şi Austria, de Welches şi Germanĭ, şi cu ocasia steagurilor ridicate, loviturĭ de săbiĭ şi loviturĭ de puscĭ umpluse de sânge casărmiile şi uliţele.

Dar înverşunarea era în culmea eĭ, un numĕr óre care

de soldaţi sviţeranĭ, eşiţĭ din fortul Carmini cu arme şi bagaje, alergară în mahalalele Sf. Apostolĭ şi a sântuluĭ—Poteto, nnde prin forţă recrutară óre care ranforturĭ, şi se dusseră în urmă dinaintea ulucelor palatuluĭ de Capadimonte strigând; sĕ trăéscă regele, să trăéscă Sveţia! Regele iĭ întrebă ce vroescú Eĭ strigară într'un glas; „Saŭ sĕ ne dea drapelele nóstre, saŭ sĕ ne lase sĕ plecăm."

Regele le ordonă sĕ mérgă a petrece nóptea pe câmpul de Mars, promiţândule că a doa ḑi le va da răspunsul.

Soldaţi se duseră dar a petrece nóptea pe câmpul de Mars unde aŭ comis (nu iĭ apăr) eccese deplorabile. Eĭ aŭ devalisat prăvăliĭ şi cârciumĭ; şi aŭ omorît chiar un cârciumar.

A doa ḑi dimineaţă, unul din vechi lor Colonelĭ (aḑĭ general) veni sĕ le ordone d'a depune amele. Asupra refusuluĭ lor, douĕ tunurĭ postate acolo nóptea fură demascate şi câmpul de Mars se acoperi de soldaţĭ, ambuscaţĭ în tóte uliţele învecinate. Şi lucru oribil de ḑis, aceştĭ soldaţĭ eraŭ sviţeranĭ al treilea batalion de vînătorĭ, şi o parte din al patrulea regiment. Un sviţeran comandă focul: tunurĭ sviţerene deteră douĕ saŭ patru focurĭ cu mitralie; baionete sviţerene făcu isprava saŭ supuse pe ceĭ ce maĭ rĕmase séră în viaţă. Asta fu un monstruos fratricidŭ.

Raporturile celle maĭ moderate spun că aŭ fost vreo şaĭ-ḑecĭ de răniţĭ şi douĕ-ḑecĭ de morţĭ.

Un numĕr de revoltaţĭ scăpaţĭ la acest masacru luară drumul spre Roma: dar vor fi negreşit arestaţĭ în fuga lor; saŭ lansat trupe în contra lor în tóte părţile. Vre o câţĭ va prisonierĭ aştéptă siĭ împusce.

Astea sunt celle d'ântiĭ nuvele a acesteĭ rescóle; este singular însă, că sviţereni aŭ început ântêĭ focul la Neapol.

Dar lucru nu este încă isprâvit: dintre omorîţĭ şi închişĭ nu este de cât o prea mică parte a minorităţi din nemulţumiţĭ. Sviţerani sunt toţĭ într'acest moment închişĭ cu ḑidurĭ şi păḑiţĭ; le ḑicŭ nebunĭ de turbare. Regele s'a înfricoşat şi a părăsit Capadimonte, de unde rebeli ar fi putut s'îl ridice, de ar fi vroit. Se ḑice că saŭ dus erĭ séră să se închiḑă în Gaeta, — dar se ḑicŭ multe!...

9 Iulie, 1. Ceas.

Speriat de schimbarea ameninţătóre ce lucrurile iaŭ, regele aŭ dat ordin ca toţĭ Sviţerani ce nu vor voi sĕ facă jurămînt sub drapelul Napolitan, sĕ fie trimişĭ în ţara lor. Eĭ plecŭ cu grâmada, strigând că vor reveni în câte va lunĭ cu Garibaldi: Sĕ dea Dumneḑeŭ!

M'am întins asupra acestuĭ fact: nu vă miraţĭ. Pe lîngă singularitatea şi gravitatea stări lor în Neapol, este o chestie seriósă, internaţională, ce se agiteaḑă acum înjurul lor. Era un timp în care era o onóre pentru libera Elveţie d'a plăti la suveranĭ un tribut de ómenĭ, şi leul de Thornwaldsen, ce amintea eroismul muntenilor încontra revoluţiĭ şi pentru împărăţia francesă, nu maĭ puţin glorios pentru Elveţia ca osuarul luĭ Stanz saŭ capela luĭ Guillom Tell.

Acum neamurile aŭ înaintat; răsbóele sunt privite ca marĭ nenorocirĭ chiar de aceia care le facŭ, şi sunt questiunĭ de moralitate naţională care sunt puse d'asupra virtuţilor militare prin conştiinţa seculuĭ în care trăim. Cea ce odată trecea pentru o onóre, este acum defăĭmat ca o ruşine. Noĭ assistăm la cea din urmă ruptură a acestor lucrurĭ desonorate, care se contractaŭ altă dată fără scrupulă. Roma şi Neapol, doue oraşe celle maĭ arierate alle Europi, sunt singurele unde subsistă încă aceştĭ pretorianĭ daţĭ de o ţară

liberă, şi nu este fără interes istoricŭ d'a urma, în tristele salle detaĭlurĭ, abolirea definitivă a unuĭ abus atât de lung timp tolerat.

Şi faptul este cu atât maĭ mult curios, fiind că va avea urme teribile. Dissoluţiunea Elveţianilor va antrena maĭ curând saŭ maĭ tărḑiŭ, dissoluţiunea monarşieĭ. Predicţiune prematurată póte; — să notăm cu tóte astea şi se aşteptăm evenimentele.

30 Iulie.

Victorie! Un decret saŭ vĕḑut, saŭ maĭ bine o circulară: cea ântîĭ ce D. Filangieri nea comunicat dela venirea sa. Vă ḑisesem eŭ bine că acest ministru prepară ceva în tăcerea cabinetuluĭ, şi că în momentul când ne vom aştepta maĭ puţin, vom vedea ore care inovaţiunĭ curagios promulgate. În fine graţie ceruluĭ, şi póte şi graţie Ingliteri, care are acum o escadră întrégă în portul nostru cu un bastiment amiral, Marlborough, reformele de demult aşteptate esŭ la lumină; acum numaĭ este sgomot, ci un fapt official.

Despre ce trateaḑă? De constituţie, negreşit? Nu încă, sĕ nu ne grăbim. Napolitani nu vroescŭ constituţie; veţĭ citi'o în tóte foile. Cellŭ mult aştéptă eĭ Statutul de Bayonne, promis de Iosif, şi consiliat, se ḑice, de Ferdinand pe patul de mórte; un parlament compus de o sută membri, douĕ-ḑecĭ militarĭ, douĕ-ḑecĭ preoţĭ, douĕ-ḑecĭ legistĭ, douĕ-ḑecĭ notabilĭ, douĕ-ḑecĭ deputaţĭ aleşĭ de alegători aleşĭ la rîndul lor de guvernŭ, toţĭ cu vot consultativ, iar nu deliberatif. Iată tot ce speră Napolitani; dar sunt eĭ destul de formaţĭ pentru assemenea reforme? Puterea nu'ĭ crede: şi a comandat în provinciĭ petiţiunĭ în contra confederaţiĭ Italiane şi în contra Statutuluĭ, că nu vor cu nicĭ un chip sĕ îngăduéscă. Despre ce dar trateaḑă reformele? Asupra Elveţianilor póte, ce îĭ

vor licenţia cu totul? Din contra, se priimescŭ alţi. Se formeadă la Torre-Annunziata întinse deposite pentru aĭ priimi. Este adevărat că astă dată vin din Bavaria (Petit-Jean venea dela Amiens pentru a fi Elveţian), dar nu păstredŭ maĭ puţin numele lor de trupe Elveţiane, crucea federală şi insignele cantónelor. Aşia dar circulara nu priveşte pe dînşi, şi aceĭ care aŭ cădut sub mitralie, n'aŭ avut cel puţin gloria d'a spăla drapelele lor într'a lor sînge.

Circularea dar priveşte pe prisonieri politicĭ? Nu încă; ea ordonă este adevărat d'a curăţi închisorile, dar nu dice d'a le goli. Santa-Maria-Apparenta, a dat drumul la jumătate din detenuţi sĕĭ; dar aceştĭ nenorociţĭ ce eraŭ acolo, câţĭ va de şépte anĭ, prin simplă măsură poliţienéscă, şi care aşteptaŭ instrucţiunea proceselor lor, aŭ fost trimişĭ siurghiun fără judecată în insula Capri. Asta este o deportaţie preventivă şi nedeterminată.

Aceste reforme dar sunt asupra poliţieĭ? Nu încă: D. Filangieri nu este aşia de grăbit. El nu are încă destulă influenţă pentru a face sĕ destitue pe prefect, inemicul seŭ personal. Către acésta, pentru a curăţi administraţia, ar trebui de odată sĕ lase pe drumurĭ ,maĭ mult decât o sută de miĭ de ómenĭ. Treĭ decĭ de anĭ de domnie aŭ conrupt o generaţie întrégă. Hoţia a devenit un drept şi maĭ o garanţă socială: asta este recompensa cellor credincioşĭ; asta este privilegiul lor şi hrana lor. Nu se póte pedepsi fără ingratitudine, nu se póte preveni fără a mări lefile şi impositele fiind că ar trebui sĕ se plătéscă acest jumătate milion de amploiaţĭ de tot felul ce se plătescŭ de sine. Tótă acéstă prosperitate meşteşugită a Statuluĭ şi finanţelor salle nu se susţine decât printr'un sistem tolerant de concessiunĭ recipróce. Ar trebui

pentru a repara tóte astea.... Dar mĕ oprescŭ, póte că am ḑis prea mult.

Care sunt dar reformele decretate de D. Filangieri în primul actŭ publicŭ şi mârturisit că este redijat de el însuşĭ şi subscris singur? Iat'îl în treĭ cuvinte, nu inventeḑu nimicŭ şi nu rîḑŭ; este în jurnalul official de alaltăerĭ:

Se vor face visite de magistraţĭ şi foncţionarĭ publicĭ în provinciĭ, se vor pune farurĭ pe litoral. Închisorile vor fi curâţite, şi capele se vor ridica acolo. Nu se va maĭ suspenda linia d'a lungul Margellineĭ, la ora preumblâri. În fine (este subscris de presidentul miniştrilor şi probabilmente decis în întregul consiliŭ de Ştat; eŭ traduc literalmente de frică sĕ nu mĕ acuse de falşitate):

„Directori ministerelor din nâuntru şi a poliţieĭ generale, trebue sĕ se pue de acordŭ ca sĕ ia mâsurĭ eficace pentru curâţenia acestuĭ oraşŭ, evitând maĭ cu sémă, printre numerósele necuviinţe, quella inondazione serotina (nu îndrăsnescŭ a traduce), pe lîngă teatrul regal Sant-Carol, şi puind pe la locurile unde trebuinţa cere òmenĭ pentru a mâtura în tóte dimineţile, şi dacă e de trebuinţă de maĭ multe orĭ pe ḑi."

6 August.

Iată o mică bucată officială ce vă recomandŭ: veţĭ vedea cum sunt interpretate şi esecutate nuoile legĭ într'acéstă fericită ţară.

Am vorbit adesea despre suspecţĭ, un fel de leproşĭ în satele şi casele lor; spionaţĭ prin toţĭ agenţi poliţieĭ, neavînd dreptul d'a cere nicĭ un fel de diplomă şi prin urmare de a exersa vreo profesiune liberală, — şi arestaţĭ, închişĭ, liberaţĭ fără motif, la cel maĭ micŭ sgomot, prin măsura de si-

curanţă pub'ică. Şi v'am ḑis că sunt în regat aprópe o sută miĭ de suspecţĭ.

Dar junele rege, într'o bună mişcare, a dat drepturile civile tutulor acestor suspecţĭ. Jurnalele aŭ făcut mare sgomot de acest actŭ de clemenţă, şi miĭ de liberalĭ în provincie, aŭ vroit sĕ profite de buna voinţă a regeluĭ. Din nenorocire, transmiţând intendenţilor actul regal, ministerul a creḑut de datorie al însoţi de o circulară prea secretă, dupe care mi saŭ dat copie şi eŭ o segnaleḑŭ atenţiuni vóstre:

„Domnule, dacă chemenţa suverană printr'un decret de „la 16, corent, a voit a suprima îngrămădirea listelor nu„meróse a suspecţilor şi întinde mîna sa binefăcătóre asu„pra unuĭ mare numĕr din supuşĭ seĭ, asta nu popreşte de „locŭ că nu trebue sĕ avem mereŭ o atenţiune vigilantă pen»tru a preveni mişcările cellor răĭ. Este dar necesar d'a pri„veghea necontenit pe ceĭ periculoşĭ care aŭ fost saŭ nu pe „listele suspecţilor. Şi D-ta subt cea maĭ strictă resposabi„litate, eştĭ obligat d'a încunoştiinţa îndată intendenţa pas„porturilor date acestorĭ ómenĭ, saŭ pentru Neapol saŭ pen„tru altă provincie a regatuluĭ, precisând locul destinaţiĭ lor; „şi când vor intra în ţară trebue assemenea sĕ facĭ un ra„port imediatŭ. Tóte privigherile relative la individele ce nu »se pot confunda cu ceĭ compromişĭ în listele politice a sus»pecţilor pentru faptele della 1848 şi 1849. rîmân pe deplin »în vigóre Veḑĭ dar cu ce sagacitate şi delicateţă şi în ce »profund secret aĭ a te conduce într'aceste împrejurârĭ, şi »mĕ aştept a te vedea conrĕspunḑînd confienţi de care a bi»nevoit sĕ te onoreḑe munificenţa augustuluĭ D-tale suveranŭ »Îţĭ repeteḑŭ că responsabilitatea D-tale este gravă într'acéstă „ramură a serviciuluĭ prea importantă, şi te rog rĕspundemĭ »de priimirea aceştia.«

1 Septemvrie.

Încă o circulară prea secretă asupra suspecţilor. V'o recomandŭ; aceste documente sunt precióse pentru istoria ţări.

MINISTERIUL POLIŢIEÏ

(Prea secretă şi către el însuşĭ.)

Domnule Intendatnt.

„Acum maĭ mult ca nicĭ odată trebue sĕ veghieḑĭ pen„tru a preveni mişcările cellor râĭ. aşia dar aĭ obligaţiunea „d'a te conforma la ocasiunĭ cu regulele următóre, pentru a lua măsurile cuvenite, dupe ordinile suverane.

„1-iŭ Orĭ de câte orĭ suspecţi în politică vor cere bilete „de drum, pentru Neapol saŭ orĭ unde, trebue maĭ ântiĭ prin „tóte mijlócele sĭĭ decurajeḑĭ a maĭ insista d'a le căpăta, pu„indule în vedere pericolul la care se espun în faţa guver„nuluĭ. In cas când s'ar obstina, invocând decretul della 10 „alle corenteĭ, trebue sĕ întârḑieḑĭ liberarea acestor bilete şi „sĕ mĕ înştiinţeḑĭ cu cea maĭ mare grabă.

„2-a In cas când suspecţi, în virtutea citatuluĭ decret, „ar cere certificatele necessare pentru a se supune esamenu„luĭ publicŭ saŭ pentru a obţine hârţiĭ autorisând exersarea „de profesiunĭ saŭ arte, saŭ pentru orĭ care alt scopŭ, saŭ „că, sub pretextul aceluiaşŭ decret prin slabiciunea fonc„ţionarilor municipalĭ aceştĭ ómenĭ ar fi propuşĭ pentru în„sărcinărĭ comunale, D-ta trebue sĕ procedeḑĭ în tot d'auna „în unire cu mine, ast-fel ca nicĭ odată sĕ nu se espedieḑe „aceste documente, maĭ înainte d'a cere şi dobîndi pentru „orĭ şi ce autorisaţiunea mea specială.

„3-a Dacă vre unul din aceştĭ suspecţĭ s'ar gândi d'ase „duce şi transporta d'acum înainte în ţară streină, trebue cu „abilitate prin mijlócele ce aĭ, s'îl înştiinţeḑĭ că cu greutate

*

„s'ar putea întórce în regat, şi dacă şi atuncĭ ar persista „în intenţiunea sa, trebue îndată sĕ informeḑĭ ministerul nos„tru şi acella a affacerilor streine.

„4-a Se înţelege că tóte măsurile de arestărĭ, depărtărĭ, „domiciliŭ forţat şi orĭ ce altă măsură de poliţie rîmâne în „plină vigóre pentru tóte persónele compromise în urma cu„vintelor şi faptelor posterióre de 1848 şi 1849, şi rîmân „în vigóre chiar pentru ceĭ compromişĭ în 1848 şi 1849, „dacă aŭ fost comandate prin disposiţie specială saŭ dacă „vor fi d'acum înainte în privinţă de precauţiune.

„D-ta D-le Intendant veĭ fi strictŭ şi personal respon„sabil de cea maĭ mică deviaţiune din acéstă linie şi te veĭ „conforma precisamente acestora pentru a evita energice mă„surĭ în contra D-tale, dupe voinţa şi ordinile suverane.

„*Subscris: Casella.*"

Notaţĭ că D. Casella este un om prea onestŭ şi nu este D-luĭ care a redijat această hărtie. Iaŭ presentat'o scrisă şi l'aŭ făcut cu forţa s'o iscăléscă.

D. Elliot către lordul Iolm Russell

Neapol 2 Octomvrie 1859.

Am profitat de audienţa ce mi saŭ acordat de rege pen tru e insita pe lîngă Majestatea sa, în chipul cel maĭ serios, asupra pericolelor resultând din modul de administraţie ce se urmeaḑă acum în ţară. Am ḑis că convicţiunea mea este; că e prea greŭ ase asicura de veritabila stare a lucrurilor, şi maĭ ales pentru regĭ, carĭ din causa anturajuluĭ lor sĕ îndoescŭ a spune nişte adevărurĭ supărătóre şi am luat curajul a face cunoscut Majestâţĭ salle pericolele ataşate la conduita ce guvernul pare decis a menţine. Inm ḑis că arestările de curând făcute la Neapol a produs nn sentiment pro-

fund de iritaţiune, şi că de şi Majestatea sa ḑice că n'ar considera starea interióră a ţâri ca fiind aşia de critică, precum publicul o crede, iam remarcat însă că este natural pentru publicŭ d'a crede că nimicŭ alt, dacă nu sentimentul unuĭ pericol eminent, n'a putut povăţui şi justifica numerósele arestărĭ făcute la Neapol, la Palerma şi la Messina.

Am ḑis că cunostém câţĭ va din miniştri seĭ, care continuă a susţine ca nu esistă nemulţumire generală în ţară, şi câ neliniştea este întreţinută prin agitaţiunea unuĭ micŭ numĕr de spirite turburătóre; dar am rugat pe Majestatea sa d'anuse lăsa a se rătăci prin alegaţiunĭ de acéstă natură, fiind că îmĭ este imposibil d'a pune la îndoélă, consultând raporturile ce am priimit din tóte părţile, ca nemulţumirea sĕ nu fie atât de universală şi profundă, pe cât măsurile de conciliaţiune saŭ de repressiune sunt devenite necesare.

„Iam represintat că celle d'ântiĭ măsurĭ ar putea încă fi efficace, şi că concessiunĭ făcute dupe cererile moderate alle ţări, ar putea săĭ aducă liniştea în interior şi simpatia în streinătate; pe când dacă ar fi hotărît d'a călca în picióre sentimentele domminate prin măsurĭ violente, Majestatea Sa trebue sĕ calculeḑe puterile de care dispune şi sĕ contrabalanseḑe riscul ce parcură, maĭ înainte d'a adopta o politică care, dacă nu va isbuti, póte să aducă nişte resultate ce este imposibil a prevedea, şi póte s'îl priveḑe de orĭ ce şansă de ajutor saŭ simpatie din streinătate.

„Am ḑis că dacă aceĭ ce aŭ fost arestaţĭ ar putea fi convinşĭ că cospiră în contra tronuluĭ Majestăţi Sale, iritaţiunea ce esistă acuma, ar înceta în dată, şi că dupe politica ce urmeaḑă acum, pare că póte fi cu avantajŭ d'aĭ pune sub judecată fără întârḑiere. Am adăogat că, dacă ar putea fi recunoscuţĭ de culpabilĭ, condamnaţiunea lor va fi priimită ca

o justificaţiune a arestărilor; că dacă s'ar achita pot fi imediat puşĭ în libertate, şi că într'unul şi cel alt cas, guvernul ar fi împăcat cu sine că a urmat dupe convincţiunea culpabilităţi lor: dar că, de altă parte, dacă aceste persóne nu s'ar supune judecăţi Majestatea Sa trebue să se aştepte ca publicul sĕ considere arestările ce saŭ făcut, ca acte curat arbitrare, dirijate nu încontra conspiratorilor, ci în contra opiniunilor.

»Am ḑis încă că semnificaţiunea extremă ataşată la cuvîntul de „revoluţionar" de câţĭ va miniştri a M. S. a creat neliniştirĭ în spiritul meŭ, şi am lăsat la M. S. grija d'a judeca dacă este just şi equitabil d'a considera ca conspiratorĭ nişte ómenĭ ce s'ar putea crede în drept d'a căuta între eĭ măsurĭ pentru a readuce constituţia ce le a fost solemnel garantată, ce n'a fost nicĭ odată formal revocată, şi care póte prin urmare, fi considerată ca fiind încă cu sricteţă legea ţări.

„Am terminat rugând pe M. S. d'a crede c'âmĭ era prea penibil d'a atinge nişte questiunĭ ce iar fi putut fi desagreabile, şi că nimic nu m'a putut decide la acésta, de cât numaĭ convincţiunea interesuluĭ ce are regina şi guvernul seŭ pentru binele regatuluĭ, prosperitatea M. S. Napolinane şi dinastia sa. Am declarat că văḑînd pe M. S. în vîrful unuĭ abisŭ, dupe părerea mea, nu miaşĭ fi ertat d'a neglija s'o încunoştiinţeḑŭ asupra pericolelor către care o înpinge opiniunele unor orbĭ consilierĭ.

„Majestatea sa nu saŭ arătat ofensată de langajul ce am ţinut şi s'a declarat deplin satisfăcută de buna voinţă guvernuluĭ Majestăţi Salle.

„Sperŭ că Domnia Vóstră îmĭ veţĭ aproba că m'am esprimat aşia de liber cu regele; dar cu tóte că M. S. este necontenit înconjurat de consilierĭ ipocriţĭ, care îl duc la pe-

ire şi că nu pot sĕ mĕ flatedŭ de speranţa că consiliurile melle sĕ fi putut produce mult effect, credŭ însă că am servit bine dorinţele guvernuluĭ M. S. puind tóte silinţele mele pentru a popri pe rege d'a persevera într'un sistem care, dupe tóte probalităţile, va face sĕ nască nişte complicaţiunĭ a căror soluţiune nimenĭ nu póte s'o prevadă."

6 Decemvrie.

Arestările despre care vorbeşte D. Elliot Lorduluĭ Rusell sunt exploatărĭ a D-lui Ajossa, unul din ómeni ceĭ maĭ violenţĭ şi schimonosiţĭ din regat. Prin statura sa, întrece pe toţĭ ceĭ lalţĭ foncţionarĭ şi când iscălesce o hârtie óre care, scrie numele luĭ Luigi cu doĭ g. alt-fel este prea galant şi prea probŭ.

El era altă dată prefect la Salerna şi s'a distins prea mult în făĭmosul proces Cagliari. Şi fiind că de atuncĭ se arăta brutal şi greŭ, dar just, aŭ fost chemat de Franciscŭ al II la direcţiunea lucrărilor publice. Acéstă sarcină, care este o sinecură într'astă ţară, neajungînduĭ. rîmni la poliţie, şi pentru a o căpăta, inventă acéstă faĭmósă conspiraţiune, şi provocă aceste faĭmóse arestărĭ ce aŭ mişcat atât de mult diplomaţia. D. Casella directorul poliţii şi onest om, ne vroind a se amesteca într'aceste violenţe, fu depărtat della cabinet, şi D. Ajossa iĭ luă locul. Dar violenţele displăcând diplomaţieĭ, aŭ aruncat greşala asupra D. Governa, prefect al poliţieĭ, care iĭ sfătui din contra. Şi dupe ce aŭ luat locul ministruluĭ, D. Ajossa luă asemenea pe acela al prefectuluĭ.

Iată acum o mulţime de anecdote asupra administraţiuni salle:

Aŭ arestat un librar, pentru că avea o carte a luĭ Gioberti: un Tractat d'estetică! Aŭ arestat un student, pentru

că citea Ştiinţa legislaţiuni a faĭmosuluĭ Filangieri, tată al generaluluĭ care este într'acest moment prim ministru. Notaţĭ bine că acéstă carte este titlul principal de glorie a familieĭ, fără de care, fiul mareluĭ om n'ar fi putut negreşit fi la putere.

Aldoilea fapt ce am avă raconta este mórtea luĭ Trevissani ce fusese şeful saŭ cel puţin mentorul oposiţiuni moderate. Elevŭ şi amicŭ a istoriculuĭ Carol Troya, şi apărător a acestuĭ ghelfismŭ plin de ilusiunĭ care, înainte de 1848, visase resurecţiunea Italieĭ de către papa. D. Trevissani se arătase acest an, cu totul ostil ideilor antidinastice a partidelor francese şi piemontese, şi sĕ mărginise, în timpul resbeluluĭ ce favorisa speranţele celle maĭ avansate, a formula dorinţele celle maĭ timide în favórea uneĭ monarşiĭ constituţionale subt sceptrul Burbonilor. La Neapol, moderaţia este pedepsită maĭ severŭ decât violenţa, póte pentru că este maĭ pericolósă. Dupe pace, D. Trevissani aŭ fost relegat la Avellino cu tóte rugăciunele salle: el ştia că aerul acelluĭ oraşŭ iĭ este fatal. Şi într'adevăr, l'a prins frigurile şi a murit. El era un liberal în sensul englesŭ şi un onest om.

Al treilea fapt este arestarea D Antonio Ranieri, autorul Ginevri şi a uneĭ Istoriĭ a Italieĭ; romanţierŭ elegant, filantropŭ curagios, istoricŭ convins, prosator de primul ordin. Mort în tóte speranţile salle; D. Ranieri trăia de maĭ mult de douĕ ḑecĭ anĭ afară din politică; el nicĭ nu s'a amestecat măcar în muvimentul dela 1848. acest din urmă an, pe timpul resbeluluĭ, el trăia retras, crăḑînduse astfel sub adăpostul persecuţiunelor în retragerea sa studiósa. Dar saŭ înşelat. O medalie se făcuse saŭ se lucra la Florenţa în onórea D-luĭ Vieusseux, unul din ómeni acestuĭ timp ce aŭ meritat maĭ mult din Italia. Aeéstă medalie nefiind un omagiŭ politicŭ, ci o mulţumire cu totul literară fondatoruluĭ Au-

tologieĭ şi arhiveĭ istorice, reviste istorice şi arheologice, D. Ranieri scrise numele seŭ pe lista subscriitorilor şi administratorilor D-luĭ Vieusseux, amicul seŭ de treĭ ḑecĭ anĭ. O scrisóre de mulţumirĭ venită della Florenţa fu prinsă la poştea de Neapol şi motivă arestarea luĭ Autonio Ranieri. Ilustrul scriitor aŭ fost îndată liberat, graţie înaltelor protecţiunĭ. Dar îmĭ pare că D. Cousin subscrie la o medalie oferită D-luĭ Buloz, unul din fondatori Revisteĭ a două Lumĭ şi directorul seŭ, ce aţĭ ḑice óre când pentru acéstă crimă v'aşĭ spune că saŭ ţinut două saŭ treĭ nopţĭ D. Cousin la prefectura poliţieĭ?

Al patrulea fapt: aŭ închis imprimeria D-luĭ Brutus Fabricatore fiindcă fratele seŭ, D. Aristide Fabricatore, este supsonat a fi fost pentru ceva în publicaţiunea unuĭ jurnal clandestin, Micul Curier al Neapoluluĭ. Înştiinţat de pericolul ce îl ameninţă, Aristidi a fugit della Florenţa; puterea îşĭ rĕsbună asupra luĭ Brutus. „Imprimeria D-tale va rîmânea închisă (aŭ ḑis formal acestuĭ din urmă) pînă ce fratele D-tale va veni sĕ se pue la disposiţia poliţieĭ." Asta nu este un sgomot, ci un fapt positif şi cunoscut.

Óre din causa numelor lor republicane urmăreşte astfel aceştĭ doĭ ómenĭ? Vă pare că glumescŭ, dar eŭ poseḑŭ serios questia. Justiţia, sunt acum câteva lunĭ, a fost fără milă în contra unuĭ călugăr, fiind că se numea Agesilaŭ ca Milano.

Al cincelea fapt: disgraţia unuĭ amicŭ al meŭ ce am întâlnit erĭ pe uliţa Toledŭ. Nu'l văḑusem de mult, şi l'am întrebat pentru ce. Într'o séră laŭ arestat şi laŭ ţinut două saŭ treĭ lunĭ la închisóre. Dupe care apoĭ, prefectul l'a chemat şi ia ḑis. Regele te graţiaḑă. — De ce pedépsă? în-

trebă nenorocitul. De cea meritată. Pentru care crimă? Trebue s'o ştiĭ.

Dupe câte va momente de discuţiune, omul graţiat înţelese că detenţiunea sa era urmarea unuĭ înţeles rêŭ. Îl arestaseră în locul unuĭ omonimŭ.

Al şéselea fapt: regele trecea într'o ḑi, pe o uliţă depărtată, când un om apropiinduse de trăsura sa iĭ aruncă un pachet nesigilat. Trebue s'o spunem în lauda juneluĭ suveran, că dacă nu guverneaḑă, cel puţin acordă della dînsul multe graţiĭ şi favorurĭ, dacă n'aŭ nicĭ o inclinaţie cu politica. Aşia dar creḑând că priimeşte vre o noă suplică. Franciscŭ II se grăbi d'a deschide plicul: conţinea o frumósă colecţie de cordele tricolore.

Întors la palat, regele chemă îndată pe D. Ajossa, şi iĭ porunci d'a aresta pe culpabil, indicând signalamentele luĭ. Directorul poliţiĭ se puse îndată la lucru, şi ridică la hasard patru individe care putea sĕ semene cu descripţia regală. Dar fiind că nu se cuvenea a confronta aceştĭ nenorocitĭ cu augustul lor acusator, D. Ajossa avu ingeniósa idee d'aĭ fotografisi pentru a supune portretele lor la instigaţia prinţuluĭ. Prinţul dupe ce a esaminat celle patru probe, declară că nicĭ unul dintrînşi n'avea cea maĭ mică assemănare cu demagogul ce iĭ aruncase pachetul incriminat. D. Ajossa a eşit neliniştit din audienţă şi se grâbi.... d'a lâsa pe aceĭ patru ómenĭ la închisóre, unde staŭ şi acum.

Alŭ din urmă fapt (asta numaĭ pentru a scurta fiind că sacul meŭ este departe d'a se goli):

Un june ce toţĭ cunóştem la Neapol, din vedere saŭ dupe nume, D. Adolf Farina se arestase subt imputaţia că ar fi trimis surori sale, în provincie, o copie manuscrisă dupe proclamaţia împăratuluĭ către Milanesĭ, Maĭ norocit de

cât mulţĭ alţi, procesul luĭ se instrui şi se aduse înaintea curţi criminale. Curtea l'a achitat pe dată, pentru cuvânt că nu e motif de procediment penal. Dar guvernul nu s'a unit cu curtea criminală, şi cu tóte că se pronunţase achitarea luĭ şi cu tóte protestaţiunele juneluĭ, aŭ fost trimis în deportaţie la insula Ponza.

Dar, cu tóte aceste inconvenabile rigorĭ, am regretul d'a face cunoscut D-luĭ Director Ajossa că poliţia sa este rĭŭ formată, şi am probe gróse la mînă. Un officier de marină ḑioa trecută, a priimit una din acelle assignaţie a briganţilor ce înspăimînta altă dată acest regat, şi îĭ ordona d'a plăti o sumă óre care aducătoruluĭ, căcĭ la din contra va fi poaniardat pe uliţă. Acest officier era póte fără reproşă, ca Bayard, dar nu era fără frică. Aşia dar el a plătit pentru a nu fi omorît. Asta însă este fără îndoélă, cam forte în al 19 a secol.

În fine aŭ devalisat, pentru adoa óră de un an, biserica Madona Graţiilor.

Cel dintâĭ furtişag (sunt acum ḑece lunĭ) făcuse un sgomot formidabil. Răposatul rege, ce domnia pe atuncĭ, dăduse o circulară straşnică, în care acest sacrilegiŭ era descris ca o crimă publică. Toţĭ comisari poliţieĭ saŭ destituat la moment ca complicĭ aĭ fapteĭ, şi condamuatŭ d'a rîmînea fără posturĭ pînă sĕ vor găsĭ lucrurile furate şi înapoia Madoni.

Regele calmînduse, o a doua circulară anunţă maĭ tărḑiŭ că comisari se reintre în funcţiunĭ, fiind că lucrurile furate sĕ găsise. Dar nu s'a găsit nimic din tóte. Iată dar lucrurĭ ce nu se vădŭ de cât la Neapol.

Cu tóte acestea, unul din Comisarĭ, numit Rougeale, declarĕnd că dacă ar fi dirijat poliţia în mahalaoa Montecalvario (unde se afla biserica jefuită), crima nu s'ar fi comis,

aŭ confiatŭ inspecţia acesteĭ mahalale comisaruluĭ Rougeale, cea ce n'a împedicat de loc pe hoţĭ d'a se întórce alaltăerĭ în ȡisa biserică şi d'a reîncepe jaful lor sacrilegiŭ: numaĭ, astă dată nu aŭ maĭ lăsat nimic din tot ce aŭ putut găsi.

Acum este constatat că assasinatul D. Maniscalco, director al poliţii de Palermo, nu este o crimă politică. D. Maniscalco Ajossa Sicilian, avea mulţĭ inemicĭ personalĭ. Sunt ȡece anĭ de când este la putere: îĭ reproşeaȡă multe violenţe. Nu vorbescŭ de torture grele de dovedit, dar ştiŭ că se atribue acestuĭ poliţaiŭ obiceĭul d'a arunca la închisóre pe tata, muma, nevasta saŭ copii unuĭ contumace şi aĭ ţine pînă ce nenorocitul vine de sine. Sistem atroce şi care ar justifica cuţitul, dacă rĕsbunarea ar fi vre o dată un drept. Pentru a nu sfîrşi trist anul, vă anunţŭ norocitele sgomote ce circulă în aer: ne promit pentru măĭne, nu numaĭ o priimire la curte, nu numaĭ o illuminaţie la teatru şi pe uliţe, dar şi graţiĭ care ar acorda libertatea ómenilor închişĭ, uni de vre o şépte anĭ, prin simplă măsură de siguranţă publică. Maĭ rămânea ȡece, relegaţĭ la insula Capri; aceştia se numeaŭ decemvirĭ. Eĭ sunt încă acolo.

Dar sunt maĭ mulţĭ, în închisórea de Santa-Maria Apparenta unspreȡece ómenĭ închişĭ fără proces, fără judecată, de treĭ anĭ şi maĭ mult încă, ca complicĭ a luĭ Agesilaŭ Milano. Cel maĭ culpabil dintrînşi se numeşte Dramis: un jandarm. Unica sa crimă este că aŭ cunoscut pe regicidul şi aŭ ȡis despre dînsul înaintea Consiliuluĭ de resbel: „Este un om de ónore." Pentru acest cuvênt curagios, Dramis nu numaĭ s'a aruncat la închisóre, dar aŭ închis cu ȡid acea închisóre înprejurul luĭ, pentru a o face maĭ strîmtă şi maĭ oribilă. Eŭ nu inventeȡŭ nimicŭ, am vĕȡut asta cu ochi meĭ. Aceştĭ unspreȡece nenorociţĭ sufferă tóte torturile. Sunt printre e

preoţĭ grecĭ: eĭ se plîngŭ că sunt flâmîndĭ. Unul din aceştĭ prisonierĭ este incarcerat la secret şi ruinatŭ pînă la cea din urmă para printr'acéstă lungă detenţiune, pentru că a vorbit luĭ Dramis!

Afară de aceştĭ pretinşĭ complicĭ aĭ regicidÿluĭ, închisórea Santa-Maria-Apparenta a primit, în aceste din urmă ḑile, un numĕr de nuoĭ detenuţĭ închişĭ de D. Ajossa. Acest foncţionar aspiră la gloria luĭ Iosué, el ar vroi să aresteḑe chiar sórele.

El a ḑis textual unuĭ din subordonaţi seĭ că rigorile actuale vor ţine pînă la expirarea congresuluĭ.

Printre noi óspeţĭ aĭ Santa-Maria Aparenta, se numĕră şi câţĭ va tinerĭ ce merseră la Ischia ase ambarca pe un brigantin pentru a eşi din regat. Eĭ aŭ fost denunţaţĭ: poliţia îĭ acusă că ar fi vroitŭ sĕ se înroleḑe în armata de inie a Italieĭ centrale; eĭ aŭ rĕspuns că n'aŭ vroit sĕ facă nimicŭ, ci numaĭ sĕ mérgă aşĭ câuta norocul în Italia de Nord.

1 Ianuarie 1860.

Naŭ dat drumul nicĭ graciat pe nimenĭ.

14 Ianuarie.

Într'acest moment se petrecŭ la Neapol, faptele celle maĭ contraḑicătóre şi celle maĭ singulare. Pe de o parte rigorile straniĭ, arestarea consuluļuĭ Sardŭ, D Fasciotti, înnăvălit şi călcat din greşală, în mijlocul uliţi, de jandarmĭ, şi liberat pe urmă cu o mie de scuse de D. Ajossa; arestarea D. Pandcla ce este pus la secret şi nu póte vedea pe muma sa; arestarea D. Compagno, supsonatŭ că are la dînsul hârtiĭ ce nu se gâsescŭ şi detenut pentru acest fapt cu un onorabil eclesiasticŭ ce trâia în casa sa şi chiar cu portierul

seŭ ceĭ nu este decât un biet om. Proviinciile sunt guvernate cu maĭ multă violenţă decât altă dată, arestările se multiplică din ḑi în ḑi; este oprit tinerilor d'a veni la Neapol ca sâşĭ urmeḑe clasele: cunoscŭ pe unu care, pentru studiile sale medicale, a ajuns la scóla de Salerno unde nu póte căpăta cadavre; este însă prea inocent în politică şi nu citeşte jurnale.

Şi pe lîngă aceste fapte ce micşoreḑŭ, pentru ca sĕ nu fiŭ acusat de neasîmânare, este o extremă încurcatură în guvernament şi o teróre evidentă. Armata frontierilor este întărită, înrolările în streinătate se urmeḑŭ cu ḑelŭ; puterea cere cu glas mare ómenĭ. Se complecteaḑă al 13[a] batalion de vînătorĭ, micşorat prin licenţiarea Elveţianilor; se formeaḑă douĕ batalióne de carabinerĭ, cu austriacĭ şi Bavarejĭ cărora le face o punte de aur. Promite Colonelilor streinĭ solda leitenanţilor generalĭ aĭ regatuluĭ şi solda generalilor de brigadă locotenenţilor Colonelĭ, Fie care om ce consimte ase angaja priimeşte maĭ mult de cinḑecĭ galbenĭ; îĭ plâteşte voiajul seŭ dela Feldkirch şi Bregenz; îĭ promite tóte avantajele date altă dată Elveţianilor şi păĭnea albă ce se refusă soldaţilor ţări. grăbeşte rĕscólele în regat, ca când ar fi ameninţat de noĭ biruinţe, saŭ ca când ar vroi sĕ le facă pentru propriul seŭ cont, saŭ ca când ar vroi sĕ calce el singur acéstă nuoă Italie ce se scobóră din ḑi în ḑi şi îl ameninţă de cotropire.

Astfel, pe de o parte nuoile violenţe şi de alta, formidabile precauţiunĭ, şi cu tóte acestea repeteḑŭ, o esitaţiune crescândă, de straniĭ concesiunĭ făcute Franţeĭ, o poprire formală intimată preoţilor d'a vorbi în publicŭ asupra questiunelor ḑileĭ, şi ḑădarnice promisiunĭ de reforme, de amnistie, de amelioraţiunĭ, reînoite din timp în timp şi rîspîndite

prin telegrafie, pentru a face pe Europa sĕ aĭbe răbdare. Streini sunt menajaţĭ, mângâiaţĭ chiar, diplomaţia este îmbătată de tămâe. Curtea se amuzeadă, regele se arată şi pare cu bună di posiţie.

Se apropie congresul, măcar că nu se crede: D. Canofari, ce vrea să plece la Turin pînă la convocarea plenipotenţiarilor, ḑicea deună-ḑi că nu crede sĕ mérgă la Paris. Ministerul neocupat stă în provisoriŭ şi statulŭ floteaḑă în voe, fără ca cine-va din lume, într'acelŭ abondon universal, sê pótĕ prevede unde mergem. Şi cu acéstă incertitudine prelungită, fondurile scad, comerciul stă, industria nu umblă, drumurile de fer aştéptă (D. Bayard, care este venit aicĭ pentru a putea căpăta voe sĕ prelungéscă linia de la Salerno, aŭ fost răŭ priimit la curte), farurile nu se aprindŭ, porturile sunt inchise, închisorile întârḑieḑŭ a se deschide. exilaţi staŭ în exil, timpulŭ este greŭ şi poporulŭ sufferă.

24 Ianuariŭ.

Agitaţiune în Sicilia, mişcare la Trani, neliniştе în Basilicade şi în Calabra, armata posomorîtă, rea disposiţie în clerŭ, care predică în contra luĭ Napoleon şi Victor Emanuel: tóte aceste simptome de dissoluţiune se agravă. Neapolul simte deja că nu se póte apăra singur şi cere ajutor Austrieĭ, care intervine fraudulos în affacerile salle, probă de acéstă am documentul următor ce vi'l daŭ de official.

„*Ordonanţă la totĭ şefi autorităţilor cerculuĭ de Tyrol şi de Vorarlberg: directoruluĭ R. I. al poliţieĭ şi potestaţilor de Insbruck, Balzano, Trenta, Roveredo, coprinḑând recrutarea supuşilor austriacĭ pentru armata regală de Neapol.*

„In urma cereri legaţiuni napolitane tinḑîndŭ că sĕ se

învoéscă a recruta în statele imperiale ale Austrieĭ volontarĭ pentru armata napolitană, Ministri R. şi I. a afacerilor streine, interióre şi a poliţieĭ, şi comandantul R· I. superior a armateĭ aŭ decis în unire, conform uneĭ depeşe a ministruluĭ R. şi I.· din năuntru, cu data din 31, Decembre N. 3173 d'a satisface acéstă cerere cu condiţiile următóre:

»I. Se acordă guvernuluĭ napolitan dreptul d'a recruta în statele austriace, ca volontarĭ, idividele

»a Ce aŭ satisfăcut personal serviciul militar,

»b. Ce saŭ liberat din serviciŭ prin mijloculŭ taxeĭ de exampţiune,

»c. Ce aŭ trecutŭ peste vîrsta cerută pentru serviciulŭ militar, şi care nu sunt designaţĭ a se presenta în urmă;

»d. Aceia în fine ce saŭ declarat incapabilĭ pentru tot d'auna, dacă într'acéstă categorie se maĭ pot găsi care sĕ fie capabilĭ.

»II. Biroulŭ principalŭ de recrutare se va stabili la Viena şi în celle lalte oraşe capitale, maĭ ales la Buda, Praga, Lintz, Gratz, Salzbourg, Innsbruck; se pot crea agenţiĭ. Depositul principal pentru imbarcarea recruţilor este la Triestŭ·

»III. Recrutarea se va face fără sgomotŭ şi se va evita, îngrămădirea recruţilor pe la agenţiĭ. Recruţi vorŭ fi internaţĭ în localele recrutări pînă la plecarea lor şi trimişĭ la Triestŭ în micĭ grupe, şi imbarcarea lor se va face odată pe septămână.

»IV. Este poprit officerilor şi sub-officerilor de recrutare d'a purta distincţiunele militare; eĭ trebue sĕ fie îmbrăcaţĭ civil. Dacă sunt de afară, vor fi trataţĭ ca streini care vin cu hârtiĭ şi locuescŭ în Austria.

»Numele lor şi acella al agenţilor recrutări, precum şi orĭ ce modificare în personalul recrutări, vor fi notificate autorităţilor militare şi civile.

»V. Individelor angajate se vor da paspórte pentru esterior valabile pentru durata angajări lor (4 anĭ).

»VI. Pentru conservaţia ordineĭ în localele recrutări şi pe drum, comandanţi recrutări şi propuşi pentru voiajŭ vor putea cere cooperaţiunea agenţilorŭ securităţi publice, afară numaĭ de urmărirea şi arestarea desertorilor.

Nu trebue uĭtat că esecuţiunea acesteĭ măsurĭ trebue sĕ se facă cu cea maĭ severă discreţie, şi că este inutil a maĭ cere desluşirĭ ulteriórĕ.

Insbruck, 11 Ianuarie 1860

»Pentru alteţa Sa Imperială
CONSILIERUL CURTI I. R.
Baron Franciscŭ Spiegelfelde.

21 Februarie.

Am a vă raconta un fapt deplorabil. Notaţĭ însă bine că nu repetedŭ acea ce citescŭ, în cărţĭ şi în jurnale, asupra crudimelorŭ poliţieĭ. Eŭ nu confirmŭ nicĭ nu combatŭ asserţiunele cellor-l-alţĭ în privinţa torturi, spre esemplu, la Neapol şi în Sicilia: ororĭ ce umplu în Franţa, şi maĭ ales în Inglitera, volume întregĭ. Eŭ dicŭ numaĭ acea ce vădŭ şi ştiŭ, şi asta este destul de barbar.

Se tratédă de un aploiat al drumuluĭ de fer, unŭ june însurat, tată a treĭ copiĭ. In Decembrie 1859. avusese o dispută cu un om al poliţieĭ şi îĭ sărise în spinare. Unteroficerul fiind că era dreptul luĭ, merse sĕ se plângă comisaruluĭ seŭ, şi comisarul, numit Primicile Carafa arestă chiar în séra acea pe amploiatulŭ drumuluĭ de fer. Nenorocitulŭ, condus la comisariat, fu închis în camera unde petrecŭ nóptea aceĭ ce se arestedŭ, şi acolo, fără apărare, năvălit de treĭ sbirĭ, din care unul era acela ce bătuse, a suferit tratărĭ ce nu îndrăsnescŭ a repeta în limba nóstră. Să'mĭ fie destul numaĭ

a ḑice că în urma acestorŭ ruşinóse seviciurĭ, paţientulŭ a trebuit sĕ sufere o operaţiune oribilă: castraţiunea.

Eĭ bine! dupe aceste violenţe, saŭ adresatŭ în ḑadarŭ de douĕ-spre-ḑece orĭ la diferite autorităţĭ pentru a căpăta dreptate; procurorulŭ general chiar a respins suplica luĭ şi a refusat formal aĭ da satisfacţie. Şi d'abia în al treĭ-spre-ḑecelea recurs a parvenit a fi ascultatŭ; comisarul prefecturi D. Lubrano, a ordonat arestarea celor treĭ sbirĭ.

D. Elliot către Lordul John Russell.

Neapol 2 Martie 1860.

Mylord!

Este puţin timp. de când avuĭ onórea d'a trimite Seniorii Vóstre copie dupe o circulară a ministruluĭ poliţieĭ ordonând agenţilor d'a aresta fără sfială tóte persónele orĭ cât de puţin suspecte ar fi. Guvernul s'a determinat de atuncĭ a face un pas înainte, şi erĭ aŭ arestat ómenĭ ce nu pot fi bănuiţĭ sĕ fi luat parte la nicĭ o conspiraţie.

Nu pot precisa Seniorii Vóstre numĕrul exact a persónelorŭ arestate, măcar că am auḑit că eraŭ mulţĭ din clasa de mijloc şi din popor. Dar dintre amici şi cunoscuţi meĭ, pot numĕra cincĭ, toţĭ de mare familie, ce aŭ fost arestaţĭ, saŭ care aŭ scăpat de poliţie ascunḑându-se. Aceştia sunt: prinţul Torella, marquisul Bella fratele seŭ, prinţul Campo-reale, duca Proto şi marchisul Vulcano.

Prinţul Torella priimi o scrisóre prin care îl invita a se duce la prefectura poliţieĭ: el s'a dusŭ, neîndoindu-se de nimicŭ, şi când ajunse, iaŭ ḑis că este arestat şi că trebue sĕ fie gata a pleca a doa ḑi din regat. Prinţul n'a făcut nicĭ o resistenţă şi ceru numaĭ a se întórce acasă pentru a se pregăti şi a lua adio de la muma sa, ce era prea în vîrstă.

Acéstă permisiune i sa refusat, şi nu putu măcar sĕ ştie de ce crimă este acusat.

Arestaţiunea prinţuluĭ însă, care în circonstanţe nu era justificată prin nimicŭ, a produs un ast fel de efect în tóte clasele, încât chiar în acea nópte iaŭ dat drumul şi iaŭ permis a se ducee acasă. Ne spun acum că s'a făcut greşală. Marchisul Bella, fratele seŭ, a putut scăpa poliţieĭ, dar a priimit ordin d'a pleca din regat.

Prinţul Camporeale reuşi assemenea a se ascunde şi a fost de atuncĭ autorisat d'a se întórce acasă. Pentru dînsul şi prinţul Torella se ḑice că ordinul de arestare saŭ dat numaĭ de meprisŭ.

Duca Proto şi Marchisul Vulcano aŭ fost arestaţĭ şi exilaţĭ fără instrucţiune nicĭ judecată.

Ceĭ doĭ marchijĭ de Filippi aŭ fost exilaţĭ tot ast-fel.

Marchiji de Filippi sunt, unul jurisconsultŭ şi cel alt amploiat al guvernuluĭ; amîndoĭ aŭ familie şi nu trăiaŭ de cât cu fructul ostenelelor lor. Iată două familiĭ fără pâine şi obligate d'a avea recurs la caritate. — Erĭ, dupe prînḑŭ şi nóptea, oraşul aŭ fost parcurat în tóte sensurile de patrule; trupele eraŭ subt arme, dar n'a fost nicĭ o turburare, măcar că guvernul afirmă că are probe positive că era sĕ se întîmple o manifestare periculósă şi că o proclamaţie revoltantă se afişase.

Dacă esistenţa comploturilor şi conspiraţiunilor pare evidentă guvernuluĭ, acéstă esistenţă este departe d'a fi probată pentru tótă lumea. Dar se încredŭ denunţărilor spionilor, şi acusaţi fără sĕ fie ascultaţĭ, fără judecată, priimescŭ ordin d'a pleca pentru exil. Voiŭ informa pe Senioria Vóstră prin curierul de marţĭ, despre demarşele ce am făcut în ḑădarnica speranţă de a face pe guvernŭ sĕ înceteḑe d'a urma

o cale care, dacă continuă, îl va duce la perderea regatuluĭ şi ruina dinasticĭ salle.

Am onóre etc.

(Subscris) Henry Elliot.

Neapol 3 Martie 1860.

Mylord, am profitat de antêia ocasie ce mi sa presentat d'a vedea pe D. Carafa şi d'a mĕ informa della dînsul de arestările despre care v'am vorbit în depeşa mea de alaltă-erĭ. L'am întrebat dacă ţara este într'o situaţiune aşia de critică pentru a justifica assemenea măsurĭ dirijate în contra ómenilor ce nu se pot serios supsona de complot saŭ trădare.

D. Carafa mia răspuns, cum aŭ făcut şi maĭ nainte, că guvernul nu a este neliniştit, dar că este informatŭ, cât nu se póte îndoi, că partisani annexiuni la Sardinia aveaŭ intenţiunea d'a face o manifestare ce aŭ fost necesar a o risipi prin forţă şi că măsurile la care făceam alusiune saŭ luat pentru a împedica o vîrsare de sânge. Exelenţia sa adâogă în urmă cu un aer de triumfŭ că liniştea ce domneşte de erĭ, este, o probă de superioritatea sistemuluĭ urmat de guvernŭ.

Iam răspuns: că dacă guvernul napolitan avea probă de o conspiraţiune în contra legi, nu putea fi de loc blamat că aŭ arestat pe conspiratorĭ; dar că sunt bine convins că nu esistă nicĭ o probă în contra persónelor care, în loc d'a fi în publicŭ judecaţĭ de un tribunal unde sĕ se pótă dovedi culpabilitatea saŭ inocenţa lor, aŭ fost transportaţĭ şi exilaţ fără cercetare şi fără judecată.

D. Carafa replică că guvernul era decis a urma ast-fel fiind că deşi avea probe sufficiente pentru dînsul de culpa-

bilitatea persónelor arestate, nu era însă o evidenţă ast-fel ca acéstă culpabilitate sĕ se pótĕ proba înaintea unuĭ Tribunal. — Într'un cuvênt iĭ ḑisseĭ, sunteţĭ hotărîţĭ d'a priimi ca probe decisive denunciaţiunele spionilor ce nu cutesaţĭ aĭ pune de faţă cu acusaţi. Fără ruşine de loc, D. Carafa îmĭ ḑise că ast-fel era intenţiunea guvernuluĭ, care îmĭ repetă, orĭ cât de convins sĕ fie de culpabilitatea acusaţilor, n'ar putea'o proba legalmente.

L'am întrebat atuncĭ dacă credea că un om ca prinţul Torella putea fi şeful uneĭ demonstraţiunĭ răsvrătitóre, dar copilăréscă; el îmĭ rĕspunse că nu credea, şi că arestarea prinţuluĭ aŭ fost o eróre ce aŭ remidiat'o îndată.

Am rugat pe D. Carafa sĕ nu'mĭ spue că póte cineva aresta din greşală, un om ca prinţul Torella; că singura greşală aŭ fost că saŭ înşelat asupra effectuluĭ produs de acéstă arestare in publicŭ. Întrebaĭ dacă prinţul Camporeale ce se ascunde póte fi un om periculos. D. Carafa îmĭ rĕspunse că pot spune prinţuluĭ că se póte duce acasă, fără a se teme că va fi supărat.

Am ḑis atuncĭ că marchisul Bella se informase că, dacă ar veni de sine aicĭ, i s'ar da pasport pentru ca sĕ pótĕ trece frontiera; dar că nu îndrăsneşte a se da în mîinile poliţieĭ, fiind că inocenţa nu este deloc un protector într'o ţară unde nu este permis unuĭ acusat a se apăra.

D. Carafa mĕ autorisă d'a duce marchisuluĭ Bella promissiunea că i se va permite d'a pleca din regat.

Am întrebuinţat tóte argumentele posibile pentru a cer ca sĕ persuadeḑŭ guvernul d'a abandona drumul fatal pe care se duce, şi am observat maĭ cu sémă că, într'un moment când administraţia n'are şef, tot odiosul măsurilor adoptate cade asupra regeluĭ: am conchis ḑicând că sunt convins că

perderea Majestăţi salle şi a dinastieĭ salle este inevitabilă, dacă nu va asculta consiliurĭ maĭ înţelepte, şi am rugat pe D. Carafa d'a binevoi sĕ céră della rege o audienţă pentru mine, pentru că, dacă catastrofa se va intîmpla, sĕ nu pot amĭ reproşa, că n'am făcut tot ce depinda della mine pentru a scăpa un suveran neexperimentat de o ruină eminentă.

D. Carafa mia promis că va transmite regeluĭ cererea mea, dar n'am priimit încă nicĭ un rĕspuns. Ambasadori francesŭ şi Enplesŭ aŭ ţinut acelaşŭ langajŭ ca şi mine.

Am onórea etc.

Subscris „Henry Elliot“.

D. baron Brenier, ministru al Franţeĭ, saŭ dus assemenea din partea sa, sĕ presanteḑe regeluĭ umilile salle observaţiunĭ. Deunăḑĭ, duminică, a aşteptat mult timp în ḑadar audienţă într'un salon al palatuluĭ. Dupe o mie de scuse pentru a căştiga timp, aŭ venit sĕ spue diplomatuluĭ că Majestatea sa nu se găseşte.

Pare, ḑise suriḑînd D. Brenier, că Majestatea sa saŭ perdut.

Generalul Satabelli, ce era acolo, replică cu fineţă: — Assicuraţivă; că nu este decât rătăcit.

Aceste douĕ cuvinte sunt autentice, le am della un martor ce le a auḑit.

19 Martie.

Avem acum un noŭ ministerŭ; prinţul de Cassero devine president cabinetuluĭ, dar D. Ajossa rîmâne la poliţie. Filangieri părăseşte negreşit locul, dupe o campanie nenorocită unde a perdut reputaţia sa. Chemat la putere de diplomaţia, ce îşĭ ataşease prin frumóse promissiunĭ, a depus tot ḑelul a nu le ţine şi s'a distins la ministerŭ prin obstinaţia resistenţi

salle la orĭ ce idee de progres şi naţionalitate. Încă înţelegŭ, dacă printr'acésta ar fi statornicit tronul stăpînuluĭ seŭ! — Dar din contra n'a făcut de cât s'îl cletene şi s'îl desonoreḑe. În unire cu Ajossa, copilul perdut al poliţieĭ, a făcut maĭ inevitabilă căderea acesteĭ dinastiĭ, deja desrădăcinată cu treĭ părţĭ prin fatala domnie a luĭ Ferdinand. Sicilia se agiteaḑă şi credŭ că Piemontul îĭ dă pricină: terórea luĭ Garibaldi de care rîdeam altă dată, nu era aşia de nebună şi prematurată precum se părea ómenilor desperaţĭ a oposiţiuni. Suntem în ajunul uneĭ resculărĭ şi póte chiar aĭ uneĭ catastrofe

28 Martie.

Saŭ vorbit prea mult de intervenţiunea luĭ Franciscŭ al II în statele Romane; resuvenire a luĭ Robert Guiscard. Tóte aceste sgomote sunt acum căḑute. Asta nu va să ḑică că aŭ fost nişte invenţiunĭ şi curat sgomote nebune publice. Noĭ ştim acum că se afla la curte o partită forte pentru acéstă aventură, şi că regele se inclina a o asculta. Era maĭ întîĭ ceĭ de peste munţĭ, a căror principală virtute, o ştiţĭ, nu este prudenţa, şi toţĭ don Chişoţi buneĭ cause, cavaleri cruciadeĭ, care privescŭ peste măsură mijlócele. Era şi maĭ mult, inemici Piemontuluĭ, orbĭ în necaḑul lor.

Un numĕr considerabil de curtisanĭ n'aŭ luat partea lor într'acest mare triumf italian ce deconcerteaḑă tóte previsiunele lor şi arată nebunia pretinseĭ lor înţelepciunĭ. Eĭ deturnară pe junele rege de orĭ ce alianţă cu Italia, arătânduĭ că Solferino nu este de cât o himeră şi că numaĭ Villafranca este o realitate. Mergeaŭ maĭ departe, eĭ preḑiceaŭ viitórea restauraţiune a Austrieĭ în Lombardia. Aduceaŭ aminte esemplul regeluĭ Ferdinand care, singur un moment în contra Italieĭ şi în contra Europeĭ, n'a aşteptat ḑilele luĭ Iunie pen-

tru a face pe 15 Maĭ şi a inaugura contra revoluţiunea. Şi îl povâţuiaŭ de a persista într'acéstă politică de resistenţă.

Dar văḑînd Piemontul, prin îndrăsneala iniţiativeĭ salle şi persistenţa silnţelor salle, că întinde din ḑi în ḑi influĕnţa sa şi absórbe în fine Toscana şi Emilia într'un regat mărit, aŭ înţeles că laŭ povăţuit o nebunie şi că partida lor este perdută. Aŭ făcut atuncĭ ca jucători ceĭ răĭ: aŭ vroit sĕ amestice cărţile, şi sĕ intre în încurcătură. Eĭ aŭ ḑis regeluĭ, ce nu cerea maĭ bine: Sĕ ne aruncăm cu capul în jos pe la graniţe.

Şi îndată saŭ luat disposiţiunile ce v'am raportat, şi care creşteaŭ, nu fără motif, la amerinţarea interventiuni.

Din norocire pentru dinastia, Austria este maĭ bine povăţuită de cât regele de Neapol. Ea a înţeles că dacă regele intră în luptă, este perdut. Armata nu prea iubea pe şeful statuluĭ, şi iubeşte mult maĭ puţin resbelu, maĭ ales un resbel în contra Piemontuluĭ, care are, singurul rol simpaticŭ şi singurul norocit; cât despre ţară, este prea nemulţumită pentru a se rescula când nu va maĭ fi armată ca sĕ se témă. Tóte aceste nu eraŭ greŭ de văḑut, afară de pericolul uneĭ provocaţiunĭ ce ar fi pus eroul legendar pe cal, acest Garibaldi ce este deja deprins a bate drumurile Velletri. Austria a ordonat dar ca interventiunea sĕ nu se facă şi nu s'a făcut.

Aşia dar nu vom maĭ avea ce vorbi despre acésta de acum înainte. Pe lângă acésta începe a sosi della Sicilia sgomote prea alarmante şi mĕ temŭ prea mult ca de acum în puţin timp regele se nu aĭbe soldaţĭ de cheltuit pentru protecţia cellor-lalţĭ.

Iată traducţiunea uneĭ scrisorĭ încă needită adresată

della Genova la 29 Noemvrie 1859, către Victor Emanuel de Garibaldi.

Sire!

Sunt prea recunoscător Majestăţi Vóstre pentru marca onóre a numiri mele la gradul de Leitenant general; dar trebue sĕ arătŭ Majestăţeĭ Vóstre că cu acésta perdŭ libertatea acţiuni, cu care putém fi folositor încă în Italia centrală şi într'alt loc. Bine voéscă dar Majestatea Vóstră se fiĕ aşia de bună d'a considera justiţia rcsónelor mele şi a suspenda, cel puţin pentru moment, nu·nirea sus ḑisă.

Sunt cu un affectuos respect

al Majestăţi Vóstre
prea supus
G. Garibaldi.

Intr'alt. loc! — N'o fi óre în Sicilia?

IV

GARIBALDI ÎN SICILIA.

Instruţiunea dela Palermo. Proclamaţinnea stări de asediŭ. Jaful. Agitaţiunea continuĕ în Sicilia. Desbarcarea luĭ Garibaldi la Marsala. Nota .D-nuluĭ Carafa-Garibaldi la Montreale. Luarea Palermi. Fulminantele. Dictatura lu Garibaldi.

Nuvelele din Sicilia sunt grave. Dacă estremele rigorĭ ale puteri sunt nişte probe de temere seriósă şi de pericol real, guvernul regeluĭ e prea ameninţatŭ în posesiunele sale de peste Far.

Prinţul Comitini, chemat de curând, fără portofoliŭ, l a consiliul de minişt:i, saŭ, pus la pat; alaltăerĭ pe la mieḑu, nopţi când saŭ mandat de rege; acéstă bruscă convocaţiunel urmată de o lungă audienţă, a intrigat prea mult curiositatea

publică. Se ştie că prinţulŭ Comitini este un Sicilian prea ataşat autonomii ţări lui.

7 Aprilie.

Prevederile nóstre saŭ realisat. Revoluţiunea a isbucnit la 4 în Sicilia. Nu este de cât o mişcare la Palermo reprimată pe dată, spun raporturile officiale, dar nu încă stinsă. Iată ce spune voiajori despre acésta, care aŭ văḑut cu proprii lor ochĭ.

Se vorbea de o insurecţiune seriósă şi care trebuea sĕ încépă d'odată din maĭ multe puncturĭ. Călugări din monastirea Gangia, în Palerma, trebuia sĕ dea signalulŭ trăgîndŭ clopotulŭ, în asemănare cu tóca de vecernie. Şi acésta aŭ focut'o cu corajŭ: se vede că saŭ bătut cu furóre. Care o póte proba chiar durata bătăi.

Monastirea a trebuit fi luată cu assalt, assediaţii, tăbărândŭ ca franţesiĭ, adică cu baioneta: maĭ întêiŭ împungeaŭ, şi pe ceĭ prinşĭ, iĭ împuşca. Ceĭ-lalţĭ aŭ eşitŭ din oraşŭ şi aŭ strînsŭ alţĭ insurgenţĭ înarmaţĭ prin câmpiĭ şi înălţimĭ. Focul a reînceput în nóptea de 5, de diminéţă, şi dupĕ prînḑ. La plecarea vaporuluĭ ce sosise erĭ, fugilada fu teribilă. Cât despre depeşele posteriére nuvelelor aduse cu vaporulŭ, ele sunt fórte suspecte, firul telegraficŭ fiind rupt.

In adevĕr, populaţia din Palerma, n'a fost luată. Ea a închisŭ porţile, prăvĕliile şi oblónele. Omoraŭ pe trecătorĭ, împuşcând dupe ferestre. O slujnică a uneĭ familiĭ belge care a scăpat din Palerma a sosit erĭ aicea, lovită de un glonţŭ

Cea ce face a se crede încă importanţa mişcăreĭ, este importanţa măsurilor luate de guvernŭ: plecarea imeḑiată a guvernoruluĭ, prinţul Castelcicala, venirea prinţuluĭ Comitini la ministeriulŭ afacerilor siciliane, înarmarea imeḑiată a întregeĭ marine regale, sê înţelege şi vapórele serviciuluĭ par-

ticular alŭ regeluĭ și acele puse la o parte și care așteptaŭ reparațiĭ urgente.

Nu este încă tot: puterea a pusŭ mâna pe Vesuvio și l'Amalfi, șlepurĭ negustoreșcĭ ale administrațiuneĭ napolitane. Toțĭ mercenari streinĭ de aicĭ saŭ imbarcat pentru Palerma și Messina.

Neapolul este liniștitŭ, spiritele sunt fórte agitate, însă orașul se pare vesel.

10 Aprilie.

Jurnalulŭ official ne încredințédă că Sicilia este pacifică și intrată în ordină; cu tóte acestea, la Palerma, pe tóte ulițele, este afișul care'l traducŭ:

„Generalul comandândŭ forțele în provincie și în piața regală din Palerma, etc., dispune ce urmédă:

„Art. 1. Orașul Palerma și cu districtulŭ seŭ sunt declarate, din acest moment, în stare de asediŭ.

„Art. 2. Rebeliĭ ce aŭ luat arma în mână, și toțĭ aceĭ ce vor voi a concura la insurecțiune, vor fi judecațĭ de unŭ consiliŭ de resbel improvisat, care este d'aci 'nainte în permanență, și acésta în virtutea decretuluĭ rigalŭ din 27 decembre 1858.

„Art. 3. Toțĭ aceĭ care, însfîrșit, sunt depositarĭ de arme de orĭ ce natură, sunt datorĭ, în 24 ore de la data presenteĭ publicațiunĭ, a le încredința comandamentuluĭ militarŭ ce residă în piața Bologni, și dacă ar fi avut autorisațiunea legală a Polițiĭ de a le ține, acea autorisațiune este anulată.

„Art. 4. Dioa, locuitoriĭ vorŭ umbla isolațĭ pe uliță. Nóptea, de la 7 ore dupe medul dili, vor purta câte un felinarŭ.

„Art. 5. Este oprit particularilorŭ de a priimi persóne

cu care nu se rudescŭ. — Şi în cas cândŭ ar voi să'lŭ priiméscă în casă, atuncea trebuesce a avea o permisiune legală a autorităţiĭ civile.

„Art. 6. Este oprit a se trage clopotele nóptea ca ḑioa, precum este oprit d'a se affişa orĭ şi ce fel de placarde saŭ proclamaţiunĭ sediţióse.

„In timpul stăreĭ de assediŭ. typografiile vor fi închise.

„Consiliul de resbel de garnisónă este constituit din acestŭ moment în consiliŭ improvisat şi permanent de resbel Acest consiliŭ va resida în casa comunală a acestuĭ oraşŭ.

Astfel este proclamaţiunea afişată în Palerma şi subscrisă Giovanni Salzano; acesta este numele generaluluĭ.

17 Aprilie.

Aşteptaţĭ noutăţĭ din Sicilia? — Noĭ asemenea, te încredinţeḑ, şi cu o extremă neodihnă. Insă nu ştim maĭ mult de cât Dv. despre acéstă insurecţiune, care se vede din ce în ce maĭ multŭ seriósă. Corespondinţele păstréḑă, precum ştiţĭ o extremă reservă, şi noutăţile ce ne vinŭ nu sunt din câmpul insurgenţilor. Sicilia e detaşată de continent, revoluţiunea este în interiorul insuleĭ.

Vapórele din marina regală nu înştiinţéḑă de câtŭ pe guvernŭ. Unicul bastel neguţătorescŭ care a adus câţĭ-va Sicilienĭ, se ferescŭ a fi întrebaţĭ chiar de ceĭ maĭ intimĭ aĭ lor amicĭ. Eĭ ḑicŭ că tot s'a finit şi că insula întrégă este pacifică. Dar atuncea pentru ce fugŭ la Neapole, şi de ce aŭ aşa frică?

24 Aprilie.

Erĭ, a fost un mare revue la câmpul de Mars; am vēḑut defilândŭ maĭ multe batalióne de vînătorĭ din gardă, şi d'infateria de marină care venise sě se arate la acest smo-

tru militar. Aŭ fost în timpul banchetuluĭ aridicate maĭ multe tóste călduróse de rege către officierĭ. Puţina altilerie mobilă ce a remas la Neapole s'a aliniat la câmpul de Mars.

Negreşit, acéstă demonstraţiune millitară a fost cu scop de a conţine populaţia. Nu'ţĭ am racontat deja că studenţiĭ aŭ fost chemaţĭ la poliţie şi somaţĭ de a sta în casele lor pînă la apusul sóreluĭ? Îţĭ maĭ adaogŭ că mulţĭ aŭ fost trimişĭ pe la satele lor. Comercianţiĭ din provinciĭ care venise în Neapole ca să tîrguéscă, la începutul seḑonuluĭ aŭ fost assemenea chemaţĭ la Prefectură şi întrebaţĭ cît timp maĭ voescŭ a sta. Eĭ aŭ cerut 15 ḑile, şi li s'a acordat numaĭ 5 ḑile.

28 Aprilie.

Am în vedere o probă de inexactitate a putereĭ în comunicaţiunele oficiale ce se publică în affacerile Siciliĭ. Eată un buletin ce s'a priimit este acuma vre o 15 ḑile şi care norocul mi l'a făcut sĕ caḑă în mîinele mele:

„Eată mĕ gata a vĕ înstiinţa asupra cellor ştiute din acéstă „nópte despre operaţiunele colóneĭ mobile, compusă din sec„ţiunea din al 14 b..., de patru compâniĭ din al 4 regiment „de linie şi doă companiĭ din al 2 batalion de vînătorĭ.

„Acéstă companie a plecat din Quattroventi la 17 la „douĕ ceasurĭ dupĕ améḑŭ, şi luă drumul la Colli. Direcţi„unea ce 'ĭ fusese dată era aceia de Carini, unde aflase că „şefiĭ revolteĭ se adunase cu aceĭ carĭ îĭ aţîtaŭ. Aŭ espediat „pe mare, nóptea, un batalion din al 6 de linie, numaĭ spre „a'ĭ face a desbarca egalmente pe cósta Carini.

„Aŭ dispusŭ maĭ mult ca colóna comandată de genera„lul Cataldo, care era deja la Partenico, va curona înălţi„mile care dominŭ oraşul.

„Erĭ de diminéţă (la 18), cea din t[illegible] colónă fu înaintea

„Carini, și batalionul din al 6 de linie opera desbarcarea.
„Întîia colónă, recunoscând posiția, atacă singură Carini, an-
„treprisă fórte curagiósă, vădind situația loculuĭ și ma-
„niera cu care abitațiunele eraŭ construite.

„D'odată, artileria, începu focu, și resistența fu fórte
„vigurósă; dar infanteria, după o fugiladă așa cu vioiciune
„(dopo non poco fuoco di fucileria), se asvîrli cu baioneta, și
„a fost un măcel fórte considerabil (considerevolissimo).

„Carini fu pusă în flacăre, și restulŭ revoltanților în
„gónă pe munțĭ.

„Artileria 'șĭ a făcut datoria sa, și cel din tîiŭ sergent
„Giulio Basile aŭ fost distinsŭ."

D'atuncĭ, Jurnalul Official a rămas tăcut, și sunt sfor-
țat a alerga la informațiunĭ particulare și la sorginte diplo-
matice, unde am putut până acuma căpăta științe exacte și
fapte confirmate.

Palerma, între altele, spăimîntată în dilele dintîiŭ, 'ș'a
reluat curagiul. Casele și bolțile staŭ închise, dar grupe trecŭ,
tot d'auna pe ulițe strigînd: Sa trăéscă Italia! Să trăéscă
Franța! Să trăéscă Victor-Emmanuel. Sosirea vapórelor de
resbel franțede și piemontede a ranimat mult speranțele.

Saŭ descoperit în maĭ multe părțĭ bombe Orsini și alte
munițiunĭ de resbel. Și se raportă că, în timpul stăreĭ de
assediŭ, soldațiĭ s'a atrupatŭ înaintea uneĭ din celle maĭ bo-
gate case. — Aicea se prepară, diceaŭ eĭ, apă și undelemn
fiert ca să arunce pe noĭ. — Eĭ se puseră dar în drept d'ata-
ca acéstă bogată casă. Un Oficier parvine de a 'i reține. El
îĭ rugă ca să'l lase a intra în casă singur, și intră singur.
El a vădut o familie îngenuchiată înaintea icóneĭ și aștep-
tînd mórtea. El se întórse a spune soldaților ce văduse și

le comandă d'a se pune în marş. Spre respunsŭ, el priimi un glonţŭ în umĕr. — El este acuma la Neapole.

În general, officierii saŭ condusŭ bravĭ în Sicilia; eĭ aŭ putut a înpinge pe soldaţĭ d'a se bate şi a 'ĭ opri d'a jăfui, căcĭ soldaţiĭ, ḑiceaŭ eĭ, vreaŭ sĕ jăfuéscă şi nu voescŭ a se bate.

8 Maiŭ.

Jurnalul Official, din Neapole, şi jurnalele guvernuluĭ neapolitan, din Paris, continuĕ a declara că în Sicilia tot e finit. Ele ḑicŭ „că timpulŭ, cernéla şi hîrtia le lipsescŭ de „a refuta deblateraţiunele“ care circulă în oraşŭ. „Tot ce ḑicŭ „contra asserţiunelor nóstre nu este de cât minciunĭ,“ şi nu merită decât meprisul pentru acela care le inventéḑă.

Cu tóte aste bastimentele neguţătorescĭ ce eraŭ date administraţiuneĭ neapolitane saŭ reluat de guvern şi saŭ încărcat cu trupe. Vesuvio, care trebuea să plece astăḑĭ pentru Marsilia şi sĕ vă aducă acéstă scrisóre, plécă din contra pentru Palerma şi duce ajutóre. Fulminante şi l'Ettore Fieramosca, fregatele regeluĭ, aŭ arădicat ancorele de cu nópte Patru regimente eraŭ gata la Gaeta de a pleca. Alta a imbarcat tunurĭ. La Palerma, spre a preveni atacul, aŭ ḑidit douĕ porţĭ d'a le oraşuluĭ. Tóte aceste noutăţĭ sînt fórte esacte

Iată acum commentariile cele maĭ acreditate; cu tóte aceste însă nu le garanteḑŭ. Opinia publică şi scrisorile particulare din Sicilia anunţă o desbarcare; altele sînt care anunţă douĕ, treĭ, etc. Este sigur că Garibaldi a părăsit Genua: sĕ crede că s'a imbarcat pe un vapor cu 500, ómenĭ şi saŭ dus la Malta: alţiĭ ḑicŭ că s'a coborît pe cóstele insuleĭ. Tóte se credŭ? Nimic nu se ştie.

Cu tóte aste Neapolul este liniştit; şi dacă este adevărat că Garibaldi este de acea partidă, voiŭ fini spre a crede

că orașul se va înălța. Prestigiul faĭmosuluĭ general este mare în acea țară: îl vădŭ, la terórea putereĭ, care are deja 40,000, soldațĭ în Sicilia, și trimite mereŭ pe fie care ḑi și pe fie care nópte, pàḑind tóte cóstele pentru apărare. Portretul luĭ Garibaldi, reprodusŭ prin fotografie, este distribuit pretutindenĭ în poliție în armată, dupĕ ordinele guvernuluĭ.

12 Maiŭ.

Saetta, vapor al regeluĭ, ne a adus erĭ noutățĭ din Sicilia. Palerma este din ce în ce maĭ agitată. La demonstrațiunele parțiale care traversaŭ ulițele s'a urmat, mercurĭ la 9 Maiŭ, o demonstațiune generală care a traversat orașul. Începuse a se striga: Jos poliția! și se isprăvi prin strigarea: Să trăéscă Victor-Emmanuel.

Numaĭ citescŭ Jurnalul Official: el spune probabilmente că totŭ este isprăvit și că insula întrégă a intrat în ordină. Eacă 40 ḑile de când tot spune aste, și că în Sicilia sînt 40,000 de soldațĭ!

Și în interior bătăile nu înceteḑŭ. În fie care nópte fugiladele reîncepŭ.

Însă s'astéptă Garibaldi care va schimba tóte aceste lucrurĭ: Acuma este un fapt constatat că generalul a plecat din Genua cu voluntariĭ sĕĭ. Nu se știe unde este: creḑŭ că nu'l știe nicăerĭ. Dar îl aștéptă ca un Eroŭ al mareĭ aventure ce abia începe.

14 Maiŭ.

Iată raportul Jurnaluluĭ Official:

Garibaldi s'a coborît la Marsala cu doue miĭ ómeniĭ.

„Neapole, 13 Maiŭ. — Alaltă-erĭ, în 11 a le luneĭ, la 1 ½ oră, douĕ vapóre de comerțŭ genovese, numite Piemonte

şi Lombardo, s'a oprit la Marsala, şi acolo începură a de barca o trupă de vre o câte-va sute de flibustierĭ.

„Douĕ vapóre rigale, Capri şi Stromboli, care încrucişaŭ cóstele, n'a întîrḑiat de a da focŭ asupra acestor douĕ vapóre ce comitaŭ actul cel maĭ manifest de piraterie, şi din focul a douĕ vapóre menţionatę resultă mórtea unuĭ mare numĕr de flibustierĭ, afundarea vaporuluĭ Lombardo, ce era cel maĭ mare dintre cele douĕ vapóre genovese şi captura celuĭ l'alt vapor Piemontedŭ.

Trupele rigale cantonate într'acéstă provincie sunt deja în mişcare spre a înconjura pe aceştĭ ómenĭ şi a'ĭ face prisonierĭ.

Nuvelele telegrafice d'astăḑĭ nu ne aduc nimic maĭ noŭ despre Palerma şi cele-l-alte provinciĭ a le Sicilieĭ.

Iată nuvéla officială. Ast-fel, dupĕ opiniunea guvernuluĭ desbarcarea a fost operată. Perderea vapórelor este o nenorocire probabilă şi aşteptată. Greutatea era de a apuca mărginile trecînd printre corăbiile signalate pretutindenea, şi traversînd marina rigală, care, ranforsată de marina neguţătoréscă armată de resbel (Capri într'altele este un vapor a uneĭ Companiĭ private), încrucişa de jur înprejur insula şi o strîngea d'aprópe. Aşa dar pînă acum, succesul este a flibustierilor, precum îĭ numeşte voios fóia officială.

Iată acum detaliurile, despre care vĕ garantedŭ exactitatea, asupra desbarcăreĭ volontarilor italienĭ. Mascaţĭ de insula Favignana, vapórele nu eraŭ în vedere decât lîngă Marsala. Capri şi Stromboli saŭ grăbit a ajunge; dar volontariĭ eraŭ înainte şi aŭ intratŭ în port maĭ nainte de a 'ĭ ajunge. Acolo, douĕ vapóre de resbel englese, l'Argus şi Impetuous, aŭ astupat coborîrea patrioţilor. Neapolitaniĭ rugară acele nave de a se da la o parte ca sĕ pótă intra. Englesiĭ

aŭ rĕspuns că nu póte sĕ se depărteḑe pînă maĭ întîiŭ nu va lua pe officieriĭ ce eraŭ coborîţĭ jos. Şi însfîrşit îndată trimise ca să şi 'ĭ caute. — Însă oficieriĭ negrăbinduse d'a se sui, fiind că eraŭ gata a vedea spectacolul, desbarcarea putù a se opera cu cea maĭ mare ordină şi fără cel maĭ mic pericol.

Marĭ strigăte d'ale Neapolitanilor despre acest sujet. Englesiĭ ḑiceaŭ eĭ, protege dar pirateria! Dar martoriĭ assigură că dacă marina rigală venea realmente a se bate, ea era sĕ fie la timp de a opri tot.

Scrisorile din 11, din Palerma, anunţă o extremă agitaţiune. În manifestaţiunea din 9 figaraŭ maĭ mult de 15,000 persóne. Lîngă poştie, un sbir se alătură lîngă un om, cu pistolul în mînă, somîndu'l ca sĕ strige Să trăéscă regele! omul strigă Să trăéscă Victor Emmanuel! Sbirul văḑînd acésta, trase cu pistolul, şi omul căḑu mort.

D'atuncea, demonstraţiunea este permanentă. Pretutindenea s'acclama regele Piemontuluĭ, chiar şi în bisericĭ. Se aştéptă Garibaldi.

La Neapole, D-lŭ Carafa a adresat o notă formidabilă diplomaţieĭ. Un memoar era anexat la acéstă protestaţiune acesta este un raport assupra imbarcăreĭ, redigiat de consulul Neapoluluĭ la Genova. Nu 'ţĭ trimeţŭ acea hîrtie, a căria exactitate este suspectă; dar iată nota D-luĭ Carafa.

„Neapole, 12 Maiŭ 1860. — Un fapt fórte barbar de piraterie a fost comis de o ceată de briganţĭ publicamente înrolaţĭ, organisaţĭ şi înarmaţĭ într'un Stat neinemic, sub ochiĭ guvernuluĭ aceluĭ Stat, şi cu tótă promisiunea, priimită din parte-ĭ, de al împedica.

„Guvernul regeluĭ, prevenit de preparativele ce se făceaŭ cu impudenţa cea maĭ desfrînată, la Genova, Turin, Mi-

lano, Livorno şi Sienna, de o espediţiune destinată contra Statelor rigale, nu întîrḑiă d'a reclama, asupra acestuĭ atentat dreptuluĭ gintelor şi obligaţiunelor internaţionale, atenţiunea guvernuluĭ piemontesŭ, a le căruĭ rĕspunsurĭ, maĭ întîiŭ evasiunĭ, pe urmă promisiunele d'a opri espediţiunea, a trebuit sĕ autorise guvernul rigal de a nu se îndoi despre sinceritatea assigurărilor şi asserţiunelor care afirmaŭ natura raporturilor buneĭ armoniĭ şi a neingerenţeĭ recipróce ce n'am încetat nicĭ o dată de a avea intenţiunea de ale conserva.

„Guvernul regeluĭ n'a maĭ continuat a surveghia maşinaţiunele facţioşilor carĭ se strînsese la Genova şi la Livorno, cu un scop bine cunoscut, şi a urmat cursul seŭ a căruĭ resumat este istoria în memoarul alaturat.

»El se flata că a oprit plecarea a acestor piraţĭ. Cu tóte aceste, dupĕ imbarcarea lor la Genova şi Livorno pe treĭ nave neguţătoreştĭ, din care douĕ piemontese şi una englesă, cele dintîiŭ plecară din Livorno, pentru portul de Marsala, unde, ajunse erĭ fără nicĭ un pavilion, se puse a opera desbarcarea, cînd d'odată douĕ nave rigale deschise contra agressorilor focul artileriĭ lor. Acel foc a trebuit fi suspendat spre a lăsa timp la douĕ vapóre englese, ce venise de curînd, a lua pe oficieriĭ, ce eraŭ coborîţĭ jos. Dupĕ ce 'ĭ a imbarcat, acele vapóre plecară, şi pe urmă focul începu contra piraţilor, fără ca sĕ pótă opri desbarcarea la Marsala, oraşŭ din provincia Trapani. Cu acéstă simplă indicaţiune a scandalosuluĭ atentat ce scurtarea timpuluĭ nu permite d'a prevedea resultatele în partida insulară a Statelor rigale unde insurecţiunea abia putu fi reprimată, subscrisul însărcinat cu portofoliul ministeriuluĭ effacerilor streine, are onóre a face cunoscut.. ......istorieĭ evenimentelor, ca sĕ bine voéscă a informa guvernul sĕŭ, şi că, orĭ care ar fi con-

secinţele unuĭ atentat comis contra orĭ căruĭ drept violent legilor internaţionale, şi prin care Italia se póte găsi aruncată în cea maĭ mare sîngerósă anarhie, compromiţîndŭ încă şi pe tótă Europa, responsabilitatea nu trebue sĕ caḑă decît numaĭ pe autoriĭ, greşiţĭ şi complicĭ a barbareĭ invasiunĭ comise.

„Subsemnatul are onóre, ect.

Subsemnat: Carafa.

Garibaldi protestă şi îşĭ urméḑă drumul. Prologul este sfîrşit; drama începe.

18 Maiŭ, meḑul Nopţi.

Jurnatul Official se arată cu un articolŭ ce redactorulŭ Anzelmi se dusese d'alŭ redigia la Portici, sub ochiĭ regeluĭ. Eată acel articol:

„Pe când guvernul regal, cu puterile cele maĭ generóse „şi cele maĭ perseverante şi cu maĭ puţină vărsare de sînge, „a parvenit de a potoli revolta în Sicilia, un actŭ de pira„terie flagrantă fu consumat, la 11 ale acesteĭ lunĭ, prin des„barcarea ómenilor înarmaţĭ asupra marini dela Marsala, pre„cum am anunţat'o în supplimentulŭ cu N. 106 alŭ acestuĭ „Jurnal, dupe cele dintâiŭ depeşe priimite prin telegraf.

„Raporturile posterióre declară că banda desbarcată era „de vreo 800 ómenĭ şi comandată de Garibaldi. Indată ce a„ceştĭ flibustierĭ a pusŭ picioru pe uscatŭ, evitară cât putură „d'a întîlni trupele regale, şi se dirijară, dupe cum ni s'a „raportat, către Castelvetrano, ameninţîndŭ pe locuitoriĭ şi „ne cruţîndŭ nicĭ jafurĭ, nicĭ orĭ-ce fel de devastaţiunĭ în „comunele ce traversaŭ.

„Aflîndŭ despre aceste lucrurĭ la Alcamo, generalul de „brigadă Landi, chiar în aceiaşĭ ḑi séra, cu tóte că era în

„capu forţeloru maĭ inferióre, se puse în mişcare spre a în-
„frunta hordele, care, la întîlnirea vióe şi îndărătnică, sufe-
„riră marĭ perderĭ între morţĭ şi răniţĭ. Ele fură bătute în
„strigărĭ de: să trăéscă regele! şi puse pe gónă pînă în munţĭ
„unde se puseră sub adĕpost, şi brigadierul Landi stabili la
„Calatafimi cartierul seŭ general.

„Indată ce se înştiinţase că ómeniĭ goniţĭ de el nu că
„nu ştiaŭ că oraşul Alcamo, de la eşirea trupelor regale, a-
„ridicase stindarul revolteĭ, şi că *criminali locuitorĭ* din Par-
„tenico aŭ făcut tot cam aşa, se duse acolo şi trată rĕŭ cu
„o imensă valóre şi cu o repeḑiciune iresistibilă hordele ce
„ocupaŭ acele comune. La Partenico maĭ cu sémă ómeniĭ
„luĭ Garibaldi, atacaţĭ la baionetă cu o iuţélă extraordinară
„de o parte din al 8-lea de vînătorĭ şi o parte de carabi-
„nerĭ pedeştri, aŭ suferit perderĭ grozave, acolo, un officier
„superior ce se afirmă de un prisonier că ar fi fost colone-
„lul Bixio saŭ fiul luĭ Garibaldi în persónă, pe cândŭ ţinea
„drapelul în mână şi încuraja ómeniĭ seĭ, fu străpuns de o lo-
„vitură de baionetă de către un june soldat din al 8-lea de
„vînătorĭ, care saŭ înaintatŭ la gradulŭ de al 2-lea serjent.
„Acest drapel şi calulŭ mortuluĭ rămaseră în mâinile birui-
„torilor.

„Dupe douĕ ḑile de gloriósă combatere, colóna genera-
„luluĭ Landi reintra în Palermo, avîndŭ fie care din ceĭ ce
„o compuneaŭ conştiinţa împăcată că aŭ îndeplinit datoria
„lor cu bravură.

In curând vom şti adevĕrul acesteĭ epopée.

26 Maiŭ.

Nu este nimic adevĕrat în tótă acéstă officială epopee ce precedă.

Garibaldi n'avea cu dînsulŭ numaĭ 800 volontarĭ, dar 1065; am priimit copie după listele salle.

Patrioţiĭ naŭ amenințatŭ pe nimenea, n'a devansat nimica, nicĭ n'a jefuit. Dela desbarcarea lor, aŭ fost înconjuraţĭ de Sicilienĭ ce se îmbulḑeaŭ la dînşi, offerindule urmarea lor. Şi acésta s'a întîmplat pretutindenĭ pe unde a trecut patrioţiĭ. Garibaldi a ḑisŭ Sicilienilor: „Dacă eŭ aş fi ştiut acésta, veném singur a mă pune în capul vostru“

Afacerea de Calatafimi este, pentru regele, maĭ multŭ de cât o perdere, o gónă. Aŭ apucat o epistolă a generalulŭ Landi, scrisă pe câmpul de bătaie. Acéstă scrisóre începe prin cuvintele: „Ajutóre şi grabnice ajutóre!“ —(Aiuto e pronto aiuto!—) acésta este un ţipăt de înspăimîntare.

S'aŭ găsit pretutindenĭ, în drumul de Palermo, sacurĭ, ciacourĭ, chiar şi cisme d'a le soldaţilor ce le aruncaŭ îndărătul lor spre a putea fugi maĭ lesne. Şi iată cum aŭ intra-ţără „cu conştiinţa înpăcată că 'şĭ aŭ făcut datoria.“

Bixio n'a fost omorît, nicĭ fiul luĭ Garibaldi. — Drapelul luat n'a fost nicĭ decum drapelul al vre unuĭ batalion, dar a fost unul dintre nenumăratele stégurĭ de fantasie ce le aduse volontariĭ cu dînşi şi care un inprudent, numit Schiaffini, s'a dus al agita pînă dincolo de colóna inemică. Acolo, fu mort de douĕ glónţe.

Landi, în scrisórea sa, încredinţéḑă perderea a unuĭ tun, şi ḑice că acéstă perdere ia străpuns inima. (Questa perdita mi ha trafitto il cuore.) Patrioţii ḑicŭ că ar fi perdut patru.

La Palerma, generalul Lanza saŭ dus sĕ ramplaseḑe pe prinţul Castelcicala, ca inputernicit (alter ego) al regeluĭ şi guvernor al insuleĭ. El a sosit cu busunarul plin de promissiunĭ şi cu lădiţile pline de ghiulele.

El ḑicea că a venit sĕ studieḑe trebuinţele ţăreĭ. La

care Sicilianiĭ aŭ rĕspunsără printr'acest cuvânt rabelesian ce nu cuteḑŭ a traduee: I bisogni şi studia, no dopo l'evacuazione (trebuinţele se studieḑŭ, nu dupe ce sĕ săvîrşescŭ.)

Atuncĭ, generalul a pus oraşul în stare de assediŭ. A oprit d'a circula cîte duoĭ pe uliţe, cursurĭ marţiale, felinare de mînă obligatorie decând se înoptéḑă, imprimeriĭ închise etc. Ast-fel, Lanza a plecat din oraşŭ lăsînd în urmăĭ porţile baricadate saŭ ḑidite, şi luînd cu dînsul 20 la 22,000 ómenĭ care singur îĭ comanda. El s'a campat dinaintea Palermeĭ, între Palazzo-Reale (Porta-Nova), fortereţa Castellamare şi Quattroventi. Bosco comandă vînătoriĭ. Acéstă armată trebuea sĕ atace erĭ pe Garibaldi care este la Monreale. Ast-fel sînt sigurele nuvele. Acum nu ştim despre bătae; noĭ nu ştim nicĭ chiar dacă a fost. Şi permiteţimĭ a vă spune, spre a vă putea pune în paḑă contra raporturilor jurnalelor officióse, despre care guvernul singur ca şi noĭ nu ştie despre acéstă affacere. Telegrafu stă mut, firele fiind rupte.

Încă câte va fapte comfirmate. Acolo este un comitet care dirige revoluţiunea în Sicilia. Acest comitet a adresat consulilor o circulară anunţându'ĭ că mişcarea a fost annexionistă, şi că îndată dupe eşirea trupelor, va face sĕ voteḑe populaţia, care va recunóşte negreşit pe Victor-Emmanuel.

Neapol 24 Iunie.

Situaţiunea e maĭ complicată ca nicĭ o dată: fie-care îşĭ urméḑă drumul săŭ în parte şi pretutindinea e luptă; de sus, între camarila şi Ministerŭ,-Regele în mijloc; de jos armia şi poporul, pîntre care, pressa, poliţia cea nouă, guarda naţională urméḑă încă drumul lor în parte. Tóte autorităţile sunt în desacord, şi maĭ este încă un conflict de influenţe contrarie care deconcertéḑă opiniunea: diplomaţia, D-nulŭ de Cavour, Victor-Emmanuel, n'aŭ aerulŭ d'a se înţelege şi lu–

crédă separaţĭ. Între tóte aceste nu este de cât un omŭ logicŭ, neschimbător, nemlăditor, care merge drept înaintea luĭ, defiindŭ puterile, legile stabilite şi chiar opiniunea, acesta este Garibaldi care va lua Neapoli.

Pentru momentŭ Ministerul este fericit contra camarilleĭ: el o deciméḑă. Iacă încă 9, Membri influenţaţĭ din acestŭ consiliŭ privat care sînt depărtaţĭ din Neapoli, nu maĭ puţin sĕ asigură, şi îĭ numeşte; Generalul Nunḑiante, major Severino, Generali del Re, Latour, Songra şi Ferrara prinţul Scaletta, ducelle d'Ascoli.—

Este asemenea poporul care triumféḑă de Armată.

Avea anunţat pentru alaltăerĭ o repetiţiune de şcene din duminica trecută; dar laḑḑaroni aŭ făcut contenenţă de mirare şi aŭ preparat grămeḑĭ de pietre în arsenalele lor improvisate, încât Autorităţile militare, de frică ca soldaţi sĕ nu fie bătuţĭ, i-aŭ consignatŭ în casarme. Cu tóte acestea, prin prejurul Neapoli, aŭ comisŭ silniciĭ care, ca să fie isolaţĭ, naŭ fost maĭ puţin deplorabilĭ; aŭ scosŭ săbiile din técă strigând mereŭ; Să trăiască Regele!

Şi Regele nu pedepseşte de loc acele acte de brutalitate care meritaŭ deja extremă rigóre, dacă le ar fi judecat numaĭ ca măsurĭ de indisciplină. Grenadieri de la gardă aŭ fost trimişĭ la Portici: iacă tot. Acolo aŭ fost plătiţĭ, mi saŭ spus, hrăniţĭ maĭ bine ca dupĕ obiceiŭ. Aşĭ fi vrut să nu creḑ, dar am auḑit de la eĭ chiar care să fălesc, şi dela oficierĭ din alte corpurĭ care se plâng cu energie.

Regele nu abate reacţiunea pentru că sĕ sfieşte de porŭ, şi poporul să sfieşte de Rege, pentru că Regele nu dobóră reacţiunea. Acolo este un cercŭ vicios de unde nu putem eşi. La curte, sĕ crede a fi scăpat, măngâind pe uni şi alţi. Daŭ cu o mână banĭ la grenadiri ce sînt maĭ dibacĭ

d'a da loviturĭ cu sabie, şi daŭ cu cea-laltă 2000, galbenĭ (în urma uneĭ representaţiunĭ dramatice în folosul lor) emigraţilor care rischédă d'a priimi acele loviturĭ de sabie în una din acelle ḑile. Aceste semi-satisfacţiunĭ nu fac plăcere nimuruĭ. Regele nu póte recâştiga confienţa de cât arḑând corăbiile. Dar nu este sigur, şi arḑând corăbiile, de a recâştiga confienţa. Întrébă tótă lumea la Neapole, şi pe şefiĭ diviḑiĭ din Ministerŭ legaţĭ prin jurământ la dynastie care declar că nu maĭ vréŭ. În faţa uneĭ assemenea oposiţiunĭ, ce e de făcut? Lasă tot? Dar este a abdica.

Acésta este situaţia, care o creḑ justă.

Regele are însă o partidă, cîţĭ va ómenĭ credincioşĭ, care în fie-care ḑi devin maĭ rarĭ, ce îl urméḑă dorind a merge: Aceştia pretind ca trebile nu mergŭ de loc răŭ, că negociaţiunele şeminéḑă la Turin, că o scrisóre autogrofă a luĭ Victor Emmanuel către Garibaldi este pornită la Palerma, că camarilla desarmată abandonéḑă de tot pĕ Regele, că generalul Nunḑiante îĭ trimite îndărăt decoraţiile luĭ, că confienţa va renaşte... Nu cer maĭ bine, dar din aste tóte nu văḑŭ nimic în jurul meŭ.

Nu văḑ nimica, de nu o defecţiune universală în administraţie, ce se întórce către răsăritul sóreluĭ; la officieri care îşĭ daŭ demisiile, la fricoşiĭ; care aştéptă annexiunea spre a avea pace, la laḑḑaroniĭ, care aclaméḑă pe Galubarde lor, la ḑiariştiĭ care îl aridică prin fuoile lor în nuorĭ, şi chiar la căutătoriĭ de aur, că nu voesc maĭ mult pe Rege şi care caută posturĭ în ministere. — Acéstă îngrijire de care s'aŭ ferit în cele dintâĭ ḑile devine aşa de scandalósă, în cât a provocat o circulară ministerială chemând pe Napolitanĭ la ordin, şi sfătuindu'ĭ puţină discreţiune şi dignitate.

25 Iulie.

Primesc despre bătaia de la Melazza o scrisóre a luĭ Alexandre Dumas. Este dramatică ca un cap de romanţ, dar martoriĭ din Bătae o numesc eḑactă ca o pagină din istorie. Este dotată din Melazza, Sĕmbătă în 21 Iulie séra, scrisă de mare geniŭ şi adresată la Carini, Colonel Sicilian de mult emigratŭ în Paris, şi rănit adineaorĭ la Palermo. Eacă acea scrisóre, publicată pretutindenĭ în Italieneşte; dar am textul Franceḑŭ:

BĂTĂLIA DE LA MELAZZA.

„*Scumpul meŭ Carini,*

„Mare bătae, mare isbândă! — 7000, Napolitanĭ aŭ fugit dinainte a 2500, Italienĭ.

Am creḑut că acéstă bună nuvelă va fi un balsam pentru rana D-le, şi'ţĭ am scriso sub tunul casteluluĭ, care face foc cu neiscusinţă, săĭ dăm acéstă dreptate, pe oraşul Edimburg şi pe a D-tale umilită servitóre Emma.

„Pe când Bosco îşĭ arde praful, avem timpŭ să causăm— aĭ dar să causăm.

„Am fostŭ la Catana, cândŭ am aflatŭ ne hotărît că o colónă napolitană pornise din Messina şi mergea înaintea luĭ Medici. Am trimis îndată un mesager la consulul franceḑŭ din Mesina, care mi-a rĕspuns că nuvela este exactă.

„Am aridicat ancorul îndată, sperând a ajunge la Melazza ca să văḑŭ bătaia.

„A treia ḑi, într'adevĕr, în minutul când intram în golful oriental, bătaia începea.

„Eacă ce s'a întâmplat. Poţĭ să creḑĭ la exactitudine defapte, pentru că faptele saŭ împlinitŭ în presenţa ochilorŭ noştri.

„Generalul Garibaldi, a plecat la 18 din Palerma, aŭ

ajunsŭ la 19 pe câmpulŭ de Miri; de 2 ḑille deja de bătăĭ parţiale ce avusese.

„D'odată sosit, aŭ trecutŭ în reviŭ trupele luĭ Medici, care laŭ primit cu entusiasmŭ.

A doua ḑi, în ḑorile ḑileĭ, tóte trupele eraŭ în mişcare ca să atace pe neapolitanĭ eşiţĭ din tăriĭ şi din satul Melazza care îlŭ ocupa.

„Malenchini comanda extrema stângă, generalul Medici şi Cosenz mijlocul; drépta, compusă numaĭ de câte-va companiĭ, n'avéŭ de scopŭ de cât a acoperi centrulŭ şi aripa stângă pe negândite.

„Generalul Garibaldi se puse în centru, adică în partea unde credea că acţiunea va fi maĭ vióe. Focul a început pe stânga, la jumătatea drumuluĭ de la Miri la Melazza.

„Intâlnea avan-posturĭ neapolitane ascunse pîntre trestiĭ.

Dupe un cuartŭ de oră de împuşcătură pă stânga, centrul la rândulŭ sĕŭ se găsea în faţa liniĭ Napolitane, şi din prima sa posiţiune a atacat'o şi a mutat-o.

„Drépta în acestŭ timpŭ, a gonit pe Napolitanĭ din casele ce ocupaŭ.

„Dar dificultăţile terenuluĭ a împiedicat d'ajunge ajutórele. Bosco a împins o mulţime de 6000 ómenĭ contra a 500 saŭ 600 năvălitorĭ care laŭ forţatŭ d'a se da îndărătŭ, şi care obosit de mulţime aŭ fost nevoit d'a se retrage la rîndul lorŭ.

„Generalul a trimis îndată să ia ajutóre. Ajutórele o dată sosite, aŭ atacat din noŭ pe inemicul ascuns între trestiĭ şi puşĭ în adĕpost dupe pomiĭ de smochinĭ de India.

Era un mare desavantagiŭ pentru Italienĭ, că nu puteaŭ ataca cu baioneta.

„Medici, mergând în capul acestor ómenĭ, avea sub el

calul sĕŭ omorît. Cosenz priimise un glonţŭ şi fu căḑut, laŭ creḑut rănit de mórte, cândŭ d'odată se ridică strigând: Să trăiască Italia! Rana nu era de cât uşóră.

„Generalul Garibaldi se puse atuncea în capul grenadirilor genoveḑĭ cu câţĭ-va călăuḑĭ şi Misori. Intenţiunea sa era d'a deborda pe Neapolitanĭ şi de aĭ ataca în flanc, tăindŭ aşa retragerea a uneĭ părţĭ dintre eĭ; dar aŭ găsit pe drumŭ o baterie de tunurĭ care s'opusese la acéstă manevră.

„Misori şi căpitanu Statella saŭ îndemnat atuncea pe drumŭ cu 50 de ómenĭ; generalul Garibaldi sĕ puse în capul lorŭ şi dirija şarja.

La 20 de paşĭ, tunul încărcat cu mitralie făcu foc.

„Efectu fu teribil, 5 saŭ 6 ómenĭ numaĭ remaseră în picióre. Generalul Garibaldi luase talpa cismeĭ şi scările şeliĭ; calul sĕŭ, rănit, devenise nedomolit, şi a fost forţat de al abandona lăsând şi revolverul. Majorul Breda şi trâmbiţarul sĕŭ a fost omorît d'o parte; Misori a căḑut sub calulŭ sĕŭ, lovit de mórte d'un glonţŭ: Statella a rĕmasŭ în picióre în mijlocul unuĭ uragan de mitralie: toţĭ ceĭ-l-alţĭ aŭ fost morţĭ şi răniţĭ.

„Aicea, detaliurile pierŭ împreună; tótă lumea se bate, şi se bate bine.

„Generalul, vĕḑând atuncea imposibilitatea d'a lua tunul ce făcuse acest ravagiŭ, a trimis ca sĕ aducă câte-va companiĭ de la colonelul Donon, se repeḑi cu ele pintre trestiĭ, recomandândŭ luĭ Misori şi luĭ Statella, trestiile cele curate ca sâ sară pe d'asupra ḑiduluĭ ce este înaintea lor; şi dupe cum ḑidul trebuia să fie la puţină distanţă de tun, sĕ se asvérle pe el.

„Mişcarea fu executată de douĭ oficierĭ şi de 50 de ómenĭ care sĕ urma cu multă înpreunare şi entusiasm; dar

cînd aŭ ajuns la drum, cea dintâiŭ persónă ce aŭ întâlnit a fost Generalul Garibaldi, în picióre şi cu sabia în mână.

„În momentul acesta, tunul sĕ slobóde, omóră cîţĭ va ómenĭ; ceĭ-lalţĭ s'asvârlă la tun, îl iaŭ şi îl aducŭ în partea Italienilor.

„Atuncea, infanteria napolitană sĕ deschide şi face loc la o ceată de cavalerie care s'a repeḑit de a relua tunul. Ómeniĭ Coloneluluĭ Donon, puţin obicnuiţĭ la focŭ, s'asvârliră din două părţĭ a le drumuluĭ în locŭ sĕ susţie ceata cu baionete; dar, la stânga, sunt reţinuţĭ de pomĭ de smochinĭ de India, la dreapta de un ḑidŭ. Cavaleria trece ca un vârtejŭ.

Din două părţĭ, atuncĭ, Sicilieni daŭ focurĭ; terórea lor îndată a dispărut.

„Înpuşcaţĭ în drépta şi în stânga, oficierul Napolitan stă şi vrea să se întórcă îndărăt; dar atuncĭ, în mijlocul drumuluĭ, găseşte, oprinduĭ trecerea generaluluĭ Garibaldi, Misori, Statella şi 5 saŭ 6 ómenĭ. Generalul sare apucînd hăţul caluluĭ oficieruluĭ, strigânduĭ: „Predăte!“ oficierul, spre răspuns, îl isbeşte cu o lovitură de sabie; generalul Garibaldi il lasă de ocamdată şi cu o lovitură de revers, îl omóră; oficierulŭ cade; treĭ saŭ patru săbiĭ sînt aridicate asupra generaluluĭ, care răneşte pe unul din asaĭlanţĭ cu o lovitură; Misori omòră douĭ alţĭ şi calul celuĭ dal treilea cu treĭ loviturĭ de revolverŭ; Statela loveşte din partea sa, şi un om cade; un soldat demontat sare la gâtul luĭ Misori slobodind o al patrulea lovitură de revolver. În acéstă luptă gigantică, generalul Garibaldi a adunat ómeniĭ ceĭ răspândiţĭ. Sĕ însărcinéḑă cu eĭ, şi, pe cînd estermina şi făcea prisonierĭ pe ceĭ 50 Cavalerĭ, de la cel din tâĭ până la cel din urmă, uneşte în fine, ajutat de restul centruluĭ, pe Napolitanĭ, Bavareşĭ,

Sviţeranĭ cu baioneta. Napolitani fug, Sviţerani şi Bavareşi să ţin d'ocamdată, dar va fugi la rîndul lor ḑioa este decisă; isbânda încă nu este, dar va fi la croiĭ Italieĭ.

„Tótă armata Napolitană sĕ retrage la Melazzo aŭ ajuns urmărind'o pînă la cele dintîĭ case, acolo tunurile cetăţiĭ s'amestecă în combatere.

„Cunóşteţĭ situaţia Melazzo, ḑidită d'asupra uneĭ peninsule· Bătaia, care a început în golful oriental, încet încet s'a întorsŭ la Golful occidental; în golfŭ era fregata Tukéri, vechiul Véloce, generalul Garibaldi, ş'aduce aminte că a început a deveni marinar s'asvârlă pĕ puntea Tuckéri, să sue în vergĭ, şi d'acolo domină bătaia.

„O trupă de cavalerie şi de infanterie Napolitană eşită din cetate ca să ajute pe aĭ Regeluĭ; aŭ fos tînpunşĭ de vreo şése ḑecĭ ómenĭ; şi napolitani ne maĭ aşteptînd o a două lovitură, saŭ pus pe fugă.

„Atuncĭ se angajaḑă o luptă între cetate şi bastiment. cînd generalul Garibaldi vede că pregătescŭ a trage asupra luĭ focŭ, scapă într'o şealupă cu vre-o două-ḑecĭ de ómenĭ, se desbarcă şi s'aruncă în descărcăturile de puşcĭ de la Melazzo.

„Fugilada duréḑă o oră încă, dupe care Napolitani, reînpinşĭ din casă în casă, intră în castellŭ.

„Am asistat la tótă combaterea dupe puntea goletti. Mă grăbém a merge d'a îmbrăţişa pĕ biruitorul. Nóptea s'apropia, m'am desbarcat la rîndul meŭ, şi în mijlocul ultimelor descărcăturĭ de puşcĭ am intrat în Melazzo.

„Este dificile aşĭ face cineva şĭ o ideie de desordina şi de terórea ce se află în oraşŭ, puţin patriot, ḑic. Răniţi şi morţi staŭ lungiţĭ pe uliţe. Casa Consulatuluĭ franceḑŭ era umplută de morţĭ; Generalul Cosenz. era în mijlocul celorlalţĭ răniţĭ.

„Nimenĭ nu putea s'îmĭ spue unde era Medici şi Garibaldi. În mijlocul uneĭ grupe de officierĭ am recunoscut pe major Cenni, care să însărcinase a mă conduce la generalul. Ajunseserăm la marginea măriĭ, urmărind marina şi găsind pe generalul subt tinda biserici, cu statul săŭ major culcat pe lângă dînsul.

„Era lungit pe o tablă cu capul pe şea, obosit. Dormea

„Lângă dînsul era supeul: o bucată de pîĭne, şi un urcior de apă.

„Iubitul meŭ Carini, am devenit bătrîn cu 2500 anĭ; am fost în faţa Cincinnatus.

Dumneḑeŭ sĕ vă păḑéscă, iubiţi meĭ Sicilieĭ. Daca îlŭ veţĭ pierde, lumea întrégă nu maĭ vă va da un altul.

„Am maĭ multe lucrurĭ de spus, dar vĕ voiŭ spune tare, generalulŭ a deschisŭ ochiĭ: m'a recunoscutŭ şi mĕ va ţine mâĭne tótă ḑioa.

„Al tăŭ din inimă.

„*Alexsander Dumas.*"

Am priimit pe urmă de la generalul Beneventuno del Bosco (care nu era de cât colonel la Melazzo) un raport fórte detaïlat, dar de tot militar, asupra operaţiunelor salle la acea combatere celebră. Raportul nu cotraḑicea asupra faptelor ḑise de Alexander Dumas, dar este un desacord complect asupra ţifrelor. D-nul del Bosco declară că n'avut cu el de cât două batalióne şi jumătate de vînătorĭ, prin urmare 1,600, ómenĭ numaĭ, luase parte la luptă. Pretinde că n'aŭ pierdut de cât numaĭ un singur obusier. Mĕ mărginescŭ a cita finalulŭ acestuĭ documentŭ, care îlŭ amŭ de la însuşĭ generalulŭ

„Bătaia a ţinut $8^1/_2$ ore. fără a ne lăsa posiţia nóstră,

şi acésta cu tóte luptele cele marĭ şi grămeḑile cele nuoĭ de inemicĭ care se succedaŭ spre a rumpe centru nostru şi a ne impiedica d'a ne aduna şi a ne lăsa spre Malazzo, basa operaţiunelor nóstre.

Cum ar fi fost, însă, valórea vânătorilor noştri, lunga lor bătaie contra mulţimeĭ continualmente ramplasată prin scurte intervale, şi lipsa trupelor de a o substitui, din partea nóstră, trupele deja obosite, decise pe colonel del Bosco a ceda terenu cu încetu, şi a lua în Melazzo posiţiunile deja stabilite.

„Cu tóte acestea fregata Veloce, care tótă ḑioa sĕ menţinea în susu flanculuĭ stâng al inemicilor, abia aŭ observat retragerea nóstră, şi s'avansat către esplanada (piaţa) de San-Sapino, şi, dînd cu mitrallie, forţa colóna ca sĕ intre în cetate, de unde D-nu Colonel Pironti, care o comanda a tras diverse ghiulele de 24 contra vaporuluĭ ca sĕ faciliteḑe marşul regulat al trupeĭ.

Inemicul sĕ îndoia mereŭ d'a intra în oraşŭ, cu desăvârşit abandonat de Orăşenĭ. Neaŭ lăsat însă timpul de a transporta, cu prea slabele nóstre mijlóce, 87 răniţĭ d'aĭ noştri, fără a număra pe ceĭ aĭ inemicilor, care aŭ fost cu afecţiune primiţĭ de noĭ. În urma neprevedereĭ D-luĭ Major Maringh, aŭ rîmas prisonierĭ 3 doctorĭ de ambulanţă ne fiind vestiţĭ la timp.

„Perderea nóstră fu de doĭ oficierĭ morţĭ şi 8 răniţĭ, afară de 38 soldaţĭ morţĭ şi 83 răniţĭ. Numĕrul soldaţilor ne găsiţĭ sĕ urcă la 31 numaĭ, între care numĕram pe ceĭ morţĭ şi răniţĭ lăsaţĭ pe câmpul de bătaie.

„Dupe ḑisa prisonierilor şi a subofficierilor desertaţĭ care sĕ apropiară de cetate în momentele de pace, inemiculŭ avu 1,100 ómenĭ afară din ceĭ din bătaie, şi între morţĭ, era un mare număr de officierĭ desnădăjnuiţĭ. Faptul a fost confir-

mat de consulul Piemontes de la intendenţa din Messini, de unde saŭ pornitŭ maĭ multe care şi doctorĭ din prejur.

„In fine, Garibaldi singur a ḑis D-luĭ Salvy comandantulŭ din Protis, ca a pierdut maĭ multŭ de 800 ómenĭ şi că nu comanda maĭ mult de 8,000, în vreme ce toţĭ, se înţelege şi prisonieri, se unescŭ a declara că am fost atacaţĭ, maĭ de vre o 12,000 ómenĭ.

„Un fapt nepriceputŭ, este frica intrată de inemicĭ în oraşŭ. Dedaŭ fără necesitate cu carabinele lor, din înălţimea promontórelor ce înconjuraŭ cetatea, şi n'ar fi încetat a maĭ da fără liniştita nóstră tăcere.

„Cavalerul Salvy, comandantulŭ din Protis, sĕ duse sĕ visiteḑe pe D. Colonel del Bosco diminéţă la 23, în cetate; şi, dupe diverse parole, începu aĭ ḑice, în numele D-luĭ Garibaldi (sic), că iaŭ oferit d'a intra în Neapoli cu oficieriĭ sĕĭ, toţĭ cu săbiile lor, lăsând în urmă tótă trupa. Laŭ informat tot în acea vreme că daca să opunea la o astfel de propoşiţiune, Colonelul del Bosco are să sară cu tótă garnisona din cetate în 48 de ceasurĭ. Fără a esita, del Bosco răspunse că prefera sĕ sară singur, puinduse aprópe de mină, de cât sĕ accepteze condiţiunĭ desonorate, şi că ar lăsa sĕ judice istoria dacă aŭ fost cel maĭ brav şi cel maĭ generos. biruitor saŭ biruit: celŭ din urmă a fost respins de forţă înḑecită.

„Capitulaţia aŭ fost făcută a doua ḑi la 24 de D-nul Colonel Ansani, de Statul Major, trimis din Neapoli pentru acest efect cu 4 fregate, pentru a negoţia eşirea garnisóneĭ. Sâ înţelege că Colonelul del Bosco trebuia sĕ se supue, fără voia luĭ, fiind că era stabilit din ordin superior.

„Şi D-nul Garibaldi, cu tóte că aŭ stipulat eşirea garnisoneĭ, cu onorile resbeluluĭ, cerù cu nepăsare şi obţinu

ca condiţiune expresă de a îi lăsa ceĭ doĭ caĭ care eraŭ proprietatea exclusivă a Coloneluluĭ del Bosco.

„Asemenea procedărĭ arată gravitatea periculuiuĭ unde o mână de bravĭ Napolitanĭ pusese pe D-nul Garibaldi şi partisani sĕĭ. Pînă la 11 de diminétă, avantajul ḑileĭ era pentru micul număr de ómenĭ decişĭ pentru apărarea Melazza. ĭ

„Aceste detaliurĭ sunt supuse excelenţiĭ salle Ministr u luĭ de Resbel de comandantul de brigadă del Bosco, trecând sub tăcere multe fapte de bravură şi de generositate care maĭ tîrḑiŭ saŭ consignatŭ în lista acelora ce saŭ fost distins.

Subscris Colonelul Comandant
Del Bosco.

2 August 1860.

Bravura şi loaiotatea militară a generaluluĭ de Bosco ne fiind în causă, îmĭ este permis aĭ facc o simplă chestiune la sujetul ţifrelor ce ne dă. Cum se póte ca o victorie ramportată asupra unuĭ micŭ numĕr de soldaţĭ şi care a costatŭ aşa de scump pe patrioţĭ (1,100 Ómenĭ asupra 12,000 combatanţĭ contra 1,600), să aducă fără lovitură luarea Messini şi sĕ dea insula întrégă dictatoruluĭ.

30 Iulie.

Opposiţia sĕ decide a proceda constituţionalmente. Organiséḑă o resistenţă legală, stabileşte comunicaţiunĭ şi provócă apropierĭ, între garda naţională şi armata, să servă chiar şi de presă ca să céră garanţiĭ de la putere. Saŭ vĕḑut în Iride de sâmbătă séră un articol categoric de D-nul Ricciardi, cerând de la Minister, in schimbulŭ confienţeĭ ce reclamă, şése puncturĭ adică: trimiterea mercenarilor, dissoluţia gardeĭ regale, desarmarea gardelor urbane, reforma rădicală, prin electiĭ, personaluluĭ municipiilor, destituţie de tóte instrumen-

tele opresiuneĭ trecute şi consignarea cetâţi Saint-Elma gardelor naţionale. Uu al doilea articol, publicat erĭ şi subscris tot de acel nume, cere organisaţiunea imediată în legiune sacră a tutulor soldaţilorŭ, sub oficierilorŭ care saŭ bătutŭ în 1848 şi 1849 în Lombardia şi în Veneţia.

Aşia dar Garibaldi merge în Sicilia. A intrat în Mesina, aŭ subscrisŭ cu generalul Clary o armistiţie ilimitată. Insula întrégă se va deşerta afară de citadella de Messina, care nu va putea bombarda oraşul nicĭ a fi atacată, dacă armistiţia nu se va denunţa. Navele garibaldiene potŭ, circula liberalmente în farŭ, unde 200 de barce aprópe sunt deja gata a inbarca trupe. In fine drapelul sicilian este recunoscut de generalul Clary.

Cât pentru o scoborîre în Calabra, creḑ că veĭ putea-o considera d'aci înainte ca un fapt săvârşit. Am citit 3 feţe autografe adresate de Garibaldi Comitetuluĭ de Neapoli şi recomandânduĭ ca sĕ fie gata câcĭ césul este aprópe.

Ştiŭ, de altă parte, şi din sorgintă sigură, că dictatorul îşĭ va urma uvragiul „era sĕ se bată contra armateĭ luĭ Cavour." Nu ştiŭ daca vorba este de el, dar acela de la care o am, era present la bătaia de Melazzo şi este în intimitate cu dictatorul.

31 Iulie,

Inchiderea listelorŭ electorale e amînată la 10 August, pentru cuvîntŭ că pînă acuma nu s'aŭ înscrisŭ nicĭ un alegător liberal. Uniĭ ḑiceaŭ: la ce bun? Constituţia nu este de cât o cursă, a reacţiuneĭ apropiată, listele alegătorilor vor deveni liste de suspecţĭ. — Alţiĭ ḑiceaŭ: la ce bun? maĭ nainte d'a se alege parlamentu, Garibaldi va fi în Neapoli. Ne vom înscrie atuncea numaĭ, ca să votăm annexiunea pe listele lărgite de votul universal.

Aceste douâ motive d'abstenţiune, vě dă starea spiritelor din regat.

„Soldaţiĭ sunt tot d'auna pentru reacţiune. Aţĭ vădutŭ pe 15 Iulie că era un 15 Maiŭ lepădat. Cu tóte că ómeni de oposiţiune saŭ consultat ca sě stăpînéscă trupele, ajutaţĭ la nevoe de ómeniĭ Ministeruluĭ şi de officieri superiorĭ care lucraŭ cu o idee spre a preveni isbeala sanglantă şi a înţepeni instituţiunele constituţionale. Şi aicea nu pociŭ a mă opri d'a nu face o observaţiune.

Stăpînirea fatală a luĭ Ferdinand a pus pe succesorul săŭ într'o situaţiune desperată, forţîndu'l d'a urma o politică de resistenţă. Cu tóte că urele accumulate de tată sînt înverşunate în contra fiuluĭ. Acelle ure aŭ devenit ne îmblîndite. Noul rege nu se putea să se susţie de cît numaĭ prin oppressiune. Concesiunile acordate maĭ tîrdiŭ şi forţate de isbîndele luĭ Garibaldi iaŭ dat un fórte urît serviciŭ. Nicĭ un glas de: Să trăiască Regele! n'a salutat drapelul italian, nicĭ libertăţile date. Aŭ fost demonstraţiĭ pentru D-lŭ Brenier, Ministru al Franţeĭ; şi guarda naţională; aŭ fost pentru Garibaldi, — dar nicĭ una în favoarea luĭ Franciscŭ II, cu tóte că dic depeşele. Nu s'a strigat: Să trăiască regele! decît la 15 Iulie, săbiind populaţia.

Nu sînt alegaţiunĭ arbitrarie în interesul uneĭ părţĭ óre, care, ci fapte sigure, constatate, confirmate pretutindinea, pociŭ a declara pe onóre.

Însfîrşit aceĭ care lucrédă pentru constituţie lucreadă pentru annexiune. Diplomaţia, Ministerul unchiĭ regeluĭ, oficieriĭ superiorĭ, ceĭ maĭ oneştĭ ómenĭ aĭ oraşuluĭ, grăbesc sfîrşitul dynastiĭ. Aceĭ care intorcŭ soldaţiĭ din silniciĭ şi jefuirĭ, aceĭ care previn efusiunea sîngeluĭ, sînt, fără ştirea lor,

*

annexioniştĭ. Să fie destul de sigurĭ pentru armată, sĕ nu aibă frică de un 15 maĭ şi vom avea aicea pe Victor-Emmanuel.

E bine! mişcarea începe. Duminica trecută, guardele naţionale aŭ făcut amiciţie cu serjenţiĭ de la guarda regală. Aŭ eşit pe uliţe comblînduse mutualmente de curtoasie şi stînd în cafenele ca să ravitaĭleḑe efusiunile lor. La locul Mercatello, unde sĕ strînsese, aŭ fost salutaţĭ de o mulţime de aplaude. Toţĭ soldaţiĭ care treceaŭ eraŭ rugaţĭ de ómenĭ, şi maĭ cu sémă de femeĭ, ca să intre în locurĭ, unde le o-feraŭ băuturĭ. Saŭ consumat maĭ mult de 500. îngheţate. Într'ăltă parte, guardelle naţionale, şi guardele regale aŭ pus în recuisiţie tóte trăsurile, cu multe complimente şi cerimoniĭ, fie care vrînd a lăsa la celalt drépta şi a să sui în urma luĭ. Mulţimea bătea din mînă şi nu striga: Să trăéscă regele! ci: Să trăéscă Trupa!

Dacă acest system ţine, regina muma fiind la Gaeta, Nunziante demissionarŭ saŭ destituit; Murena plecă scriind regeluĭ cu modestie: Sire, Vă goliţĭ de tot, vă exilaţĭ pînă la intelligenţă, — Franciscu II nu va maĭ avea pentru dînsul de cît pe el însuşĭ, — şi anexiunea póte să se facă fără lovire de sabie.

Mă aflu acum pe bordul, Pausilippe al mesageriilor imperiale, ajuns de dimineaţă din Mesina şi plecînd astă seară pentru Marsilia. Am înaintea mea pe Alexandre Dumas care aŭ stat o ḑi în limanul nostru şi care plécă din Sicilia în Franţa ca să cumpere arme şi a le duce luĭ Garibaldi. Scriŭ dupĕ dictando romanţieruluĭ, care îmĭ oferă generos mina s'a.

Neinteresul Dictatoruluĭ este necredibil. El 'şiaŭ ficsat 10 francĭ pe ḑi: acésta 'este lista sa civilă. Un accident îĭ aŭ arsŭ ḑioa trecută pantaloni; n'aú avut alţiĭ a schimba şi

era fórte supărat o ḑi saŭ două. În ḑilele cele din urmă aŭ ḑis luĭ Dumas: Dacă eram bogat, făceam ca D-ta, aşŭ fi avut o goletă. Şi iscălise de curînd un bon de 500,000 francĭ. Era erĭ, înaintea faruluĭ Messina, 168, bastimente de desbarcare reunite pe o singură linie de Garibaldi, gata de a se înpinge pe mare, şi putînd a conţine fie care cîte 25, ómenĭ, fără a se prenumăra lopătaşiĭ, patru tuuurĭ eraŭ pe margine, orĭ spre a fi transportate la Calabra, orĭ spre a forma o baterie în vîrful faruluĭ.

Cinevaşĭ aŭ oferit luĭ Garibaldi 2 Tunurĭ reiate cumpărate din Belgia. Le'a refusat, ḑicînd că tunul este o armă inutilă de cînd cu invenţia baionetei. — Mareşalul Saxoniĭ ḑicea tot aşa, în secolul din urmă.

Eşind din Mesina, Colonelul Bosco, sĕ fălea că va intra pe calul care Mesineni laŭ trimis generaluluĭ Medici. Garibaldi a vrut să pedepsésca pe napolitanu de acéstă laudă. In clausele capitulaţiunĭ, aŭ stipulat că toţĭ officieriĭ regeluĭ vor eşi din Melazzo călărĭ, numaĭ Bosco trebuia sĕ iasă pe jos. — Şi pe calul luĭ Bosco a intrat Medici în Mesina.

Unul din articolele capitulaţiuneĭ era c'armele sĕ fie împărţite pe jumătate. Luînd posesiunea cetăţiĭ, Garibaldi recunoscu că cele 12 tunurĭ care iĭ venea partea sa, eraŭ astupate cu cuie. Furios de acéstă lipsă de credinţă, se aruncă într'o barcă, veni singur la marginea fregateĭ regale, şi aŭ luat înapoĭ cele 12 tunurĭ care le luase Napolitaniĭ.

— Alexander Dumas era numit cetăţénŭ a maĭ multor oraşe din Sicilia (între care şi de Girgenti), şi va fonda un jurnal în Palermo, şi care se va întitula Independinţa. Iacă la acest subiect, o ḑicere a luĭ Garibaldi scrisă în franţuḑeşte; am avut în mână autografia.

Melaoggo 21 Iulie 1860

„Jurnalulŭ ce amiculŭ meŭ Dumas voeşte a institui la „Palermo va purta titlul de independinţă, şi îl va merita „cu atât maĭ mult cu càtŭ va începe d'a nu mà iconomisi, „dacă vre odată mă voĭ abate din datoria mea ca copilŭ al „poporuluĭ şi de principurile mele umanitare.

G. Garibaldi.

1-iŭ August.

Ministrulŭ a comis o greşélă care a sguduit opiniunea. Ştiĭ pînă la ce punct regina dueriară este compromisă la Neapoli. Ea trece, fără cuvênt, d'a fi sufletul reacţiuneĭ. Ea continue esilul răposatuluĭ rege la Gaeta, înconjurată de ómeniĭ Domnieĭ trecute· Îĭ atribueşte conspiraţiunĭ contra luĭ Franciscŭ II, uneltirĭ austriace şi attentatul de la 15 Iulie. Eĭ bine! cu tóte aceste bănuelĭ, póte nedrepte, dar fórte accreditate, Ministerul a decis — ca sĕ se serbeḑe ḑioa aniversări. Era parcă o prinsóre în opiniune. Regina a intrat erĭ în al 45 anŭ. Cetăţile şi corăbile streine, aŭ sloboḑitŭ salve bine încărcate. Saŭ observat însă de diminéţă că corăbiile Englese n'aŭ fost de locŭ pavăḑate. Séra aŭ fost luminaţie oficială. Însă populaţia îşĭ dăduse vorba ca să facă act d'opposiţiune.

Ducele de Cajaniello, care comandéḑă al doilea la guarda naţională sub prinţul Ischitella a vrut sĕ facă luminaţiĭ la posturĭ. Escitaţiunele salle aŭ lipsitŭ d'aprovoca seriόse turburărĭ. Departe d'asculta, aŭ trimis emisarĭ pînă în locurile celle maĭ vîrîte spre a împedica ca nicĭ un balcon sĕ nu lumineḑe serbarea. Séra, oraşul era destul de agitat: eraŭ adunăturĭ amenınţătóre. Teraţa monastireĭ Santa-Maria la Nova aŭ fost luminată un moment şi aŭ stinso. Treĭ teatrurĭ nu-

maĭ trebuiaŭ sĕ fie deschise séra şi a aridica un adaosŭ de lămpĭ şi lumânărĭ.

Asupra amenințărilor răspîndite de opposițiune, uniĭ ḑic asupra uneĭ circulare puțin asigurătóre a ministeruluĭ de Interne, treĭ sale pentru spectacole aŭ fost închise. Afişul ḑicea: pentru indisposiția cutăruĭ şi cutăruĭ actor. Comedianților li saŭ datŭ vorba ca sĕ fie bolnavĭ. Şi ast-fel Neapoli aŭ serbat ḑioa d'aniversare a Mariĭ Thérése. Nicĭ o feréstră luminată, nicĭ un teatru deschis.

4 August.

Tot d'auna astă stare de lucrurĭ. Reacțiunea d'o parte rescóla de cea-l-altă parte: Regele, în mijloc, neputincios şi abandonat, ministerul greŭ inactif, populația neliniştită, dar puținŭ neastâmpărată; câte va sute d'oamenĭ aĭ polițiĭ organisând o resistență şi o oposițiune formidabilă; diplomația abdicând înaintea faptelor ce o debordeḑ şi Garibaldi urmând opera sa în pisma tutulor.

Reacțiunea devine în fie-care ḑi maĭ slabă: oameni eĭ influențațĭ sĕ duc unu cîte unu: cealaltă ḑi era generalul Nunḑiante care pleca în Franța; astăḑĭ ḑic că D-niĭ Murena şi Gaverna sînt definitiv expulşĭ. Dar maĭ sînt încă mulțĭ oamenĭ pentru regele absolut: eĭ n'aştéptă, de a se arăta, decît la cel întiĭ eşec suferit de Italia. Sunt mulțĭ care s'ascund şi reintru d'a nu se vedea; sînt încă, mulțĭ, între revoluționarĭ cărora liberalismul este maĭ mult turburător.

Unele corpurĭ din armată, grenadiriĭ de la guardă, o partidă din Infanteria Messini, şi maĭ cu seamă mercenari streinĭ sînt ca turbațĭ. Aceştĭ din urmă sînt la Nocera, un cés de Neapoli, unde a înspăimîntat tótă populația. Eĭ numaĭ cunosc deja disciplina. O diputațiune trebue să se pre-

sinte astădĭ la Minister spre a îĭ licenţia cu grâmada. Sunt deja 6,000 în rigat şi sosescŭ în tóte ḑilele.

Cît pentru revoluţiune, ea este pretutindenĭ: în treĭ comiteturĭ electorale, care prepară tóte listele de deputaţĭ unitarĭ; în armată, lucréḑă în sensul italian; în administraţiĭ, unde ceĭ maĭ vechĭ amploiaţĭ s'agită contra dynastiĭ; presa (şi maĭ cu seamă în presa Ministerială), care îĭ atribue luĭ Garibaldi un solŭ de salvator, de redamptorŭ; în popor, care numaĭ voeşte de suveranitatea luĭ cumpără portreturĭ a luĭ Victor-Emamnuel, şi chiar la orăşeniĭ fricoşiĭ, care nu văd decît un mijloc, annexiunea, spre a eşi din provisoriŭ. Cu asemenea disposiţiunĭ, este de speriat cum revoluţia nu s'aŭ făcut încă. Dar pociŭ avă asigura că nu se va face fără Garibaldi.

Între aceste două elemente, Ministerul este în fie care ḑi maĭ slab. Sě slăbeşte în măsurĭ insuficiente, în numirĭ şi destituirĭ ḑăbavnice care nu assigură pe nimenĭ şi nu schimbă nimica, în circulărĭ şi decrete care nu sunt decît frumóse vorbe. Sě decid la tăierea un deget cînd cangrena este la picior; vor tăia piciorul cînd cangrema va fi la inimă. În loc de resoluţiunĭ energice, nu formeḑŭ de cît proecte fricoase şi canteloase; în loc d'a servi puterea redîndu'ĭ confieţa populară, o desarmeaḑă în detail şi nu fac cu acésta decît a servi revoluţiĭ. Şi noĭ asistăm ast-fel, cu întristare, la descompunerea uneĭ monarşiĭ care avea marĭ frumóse ḑile şi care era să caḑă cu o manieră maĭ demnă. Este un spectacol ecuerant, care face ruşine şi milă.

O circulară pentru a însănătoşi temniţile şi a desfiinţa bastonadele, o circulară spre a îmmulţi budgetul de lucrărĭ publice şi a da de lucru uvrierilor, o scrisóre de la contele de Irani unde acest prinţŭ compromis face avansurĭ guardeĭ

naţionale; iacă tóte detaïlurile officiale din cele din urmă ḑile. Cu tóte acestea Garibaldi ocupă fortereţe şi drcseaḑă baterii la Mesina; n'aşteaptă decât arme ca să treacă strimtórea. Calabreni sînt gata de a îl priimi. — Officierii din armată cad toţĭ, unul după altul, în torentul revoluţionar. Reacţiunea singură, o lovitură de Stat ca cea dela 15 Maiŭ, va complecta anarhia fără a scăpa tronu. S'aşteaptă D-nul Mana, D-nul de la Greca, care cu tótă umiliaţiunea proproposiţiunelor lor, n'aŭ obţinut nimica din Piemont, nicĭ din Franţa nicĭ din Englitera. Şi puterile coalisate o dată contra ideilor liberale, suveranii personal tindŭ pretutindenea unde o autoritate legitimă este sguduită, privesc cu indiferinţă, cu bucurie póte, acestŭ rigat de 10. milióne suflete conquistat de către un şefŭ de partisanĭ.

11 Augustŭ.

Focul s'aŭ întins în continent. O depeşe telegrafică sosită alaltăerĭ din Calabra, şi adresată guvernuluĭ, anunţa seriόse turburărĭ în provincie, bande armate umblă prin oraşe stricînd telurile şi stîlpurile telegrafuluĭ; aŭ signalat în fine 6 vapóre, două canoniere şi nu ştiŭ cîte bărcĭ apropiinduse de mărginĭ şi ameninţînd un debarcament. Trupe sunt trimise în tóte direcţiunele de a se opune la aceste încercărĭ.

Maĭ tîrḑiŭ, o a doua telegramă anunţase că cea din tîiŭ a exagerat importanţa debarcamentuluĭ. Pare a nu fi fost de cîtŭ o simplă avanguardă lanţată în continent spre a sonda oraşul şi a susţine insurecţiunea care justifică intervenţiunea luĭ Garibaldi. Cu tóte aceste, turburările aŭ început, dovadă această notă officială:

„Ne-amŭ informatŭ din Reggio că, în nóptea de 8, tele„grafu aŭ fostŭ ruptŭ la Bagnara; că comandantulŭ din Al-

„tafiumana a constatat apariţiunea grămeḑilorŭ de inimicĭ din „valea dela Matiniti, de sub Canitello. La 2, ore după amiaḑŭ, „linia electrică saŭ restabilitŭ, şi să dispuse d'ase opune in„vasiunilorŭ care puteaŭ fi realisate; În sfârşitŭ încercarea „de a dobândi posiţiunea dela Altafiumana aŭ fost respinsă „de trupele regale cantonate în acellŭ locŭ, şi respinse ase„menea cu energie alte parţiale debarcărĭ încercate la Cani„tello. Douĕ sute ómenĭ aprópe, care reuşiseră d'a debarca „şi intra în interiorŭ, aŭ fostŭ signalaţĭ la căutările trupeĭ, „ce să pusese aĭ urmări cu energie şi aĭ în prăştia, popula„ţiunea nu s'a resculatŭ de locŭ conservândŭ o atitudine „demnă de cea maĭ mare laudă În totŭ restulŭ provinciĭ, „ordina se conservă, şi în districtulŭ de Reggio, liniştea n'a „fostŭ de locŭ turburată. Această este officialŭ care nu va „să ḑică de locŭ adevărat, — darŭ n'amŭ nicĭ un meḑiŭ d'a „controla nicĭ de a afirma faptul.

Iată alte depeşe telegrafice ce mise aducŭ acuma:

„Generalulŭ Melendeḑŭ de Bagnara, către Escellenţia „sa Ministru de Resbell şi către collonelu Severino. Neapoli.

„Debarcare de 100 individe la Cannitello, o asemenea „la stinga luĭ Reggio. În cea din tâiŭ s'aŭ priimitŭ un gari„baldianŭ rănitŭ de regalĭ. Marina navigantă nu s'a deranjat „de loc de a opri debarcarea.

„Ceĭ doĭ generalĭ Melendeḑŭ şi Briganti să chibḑuiră „spre aĭ năpădĭ.

Din Bagnara, 9, Augustŭ la 9 ore după amiaḑă.

Iată o a doua depeşe:

„Generalul Vial la Ministru de Resbellŭ: O altă debarcare de 200 individe s'a constatatŭ la Bianchi şi Bovalino, la Gerace, o corabie mare în cearcă a effectua o altă. Marĭ

„corăbiĭ, cu drapelurĭ streine, încarcă trupe la farŭ spre „alle debarca în continent.

D'aci la Reggio, telegrafu este ruptŭ.

„Montelone, în 11 la 2 ore antimeridiane."

Depeşele anterióre din Monteleone anunţase că poporulŭ a intratŭ în cetatea de lângă Villa San-Giovani, şi că aŭ avutŭ la Gicja altă debarcare de 400, ómenĭ.

La prima întîlnire, garda naţională saŭ unitŭ cu soldaţi de a reinpinge pe flibustierĭ. Nu e nimicŭ de speriatŭ; această gardă naţională este tótă compusă din vechea gardă urbană.

Tóte aceste suntŭ officiale de şi neauḑite încă. Se maĭ ḑicŭ multe altele la Bursă care de-gringoléḑă urîtŭ. Garibaldi era să maĭ desbarce 7000, ómenĭ. Alţi ḑicŭ 10 miĭ. Nu creḑŭ însă nimica.

Dar în tóte casurile crisa începe.

Voeştĭ spre a termina un criterium fórte curiosŭ despre opiniunea publică? Am văḑutŭ în ḑilele aceste un lithografŭ omnicolorŭ care sapă şi vinde portreturĭ în tóte părţile, 'mĭ a ḑisŭ textualmente că de la constituţie, am vândutŭ 6000 Garibaldi, 4000 Victor Emanuel, 200 Francescŭ al II şi 50 Maria Sofia.

VI.

GARIBALDI ÎN CONTINENTU.

Zgomotŭ pentru desbarcarea luĭ Galibaldi la Castelamare. Contele d'Aquila. Depeşele comitetuluĭ secretŭ. Insurecţiunea în Basilicate. Capitulaţia din Reggio. — Contele de Syracusa. Secretele conspiratorilorŭ la Neapoli.—Instrucţiile Coloneluluĭ Boldonĭ. — Situaţiunea critică a guvernămêntuluĭ Neapolitanŭ,

14 Augustŭ.

M'aŭ deşteptatŭ anunţându'mĭ că Garibaldi în nóptea a-sta a desbarcatŭ la Castellamare, adică în depărtare de o oră de Neapoli. Nu ştiu ce este, darŭ tot este posibilŭ. Dacă m'ar fi încredinţatŭ că şefulŭ partisanilorŭ arŭ fi abordatŭ de palatulŭ regalŭ, nu aşĭ fi credutŭ de locŭ, ânsă iar nu aşĭ fi tăgăduitŭ. Orĭ ce o fi, oraşulŭ este ca şi luatŭ, saŭ maĭ puţinŭ înconjuratŭ, staŭ la în doială d'a deschide prăvăliile şi porţile. Este o groḑavă adunătură de trupe în portŭ, în piaţa casteluluĭ şi jurŭ în prejurulŭ palatuluĭ regalŭ. Soldaţi nu tăgăduescŭ debarcarea. Tóte trupele suntŭ gata. Galantuomini nu cuteḑŭ ase preumbla pe uliţe. Aşteptŭ noutăţile d'astăḑĭ: iatăle celle de erĭ.

Erĭ Duminică, telegramele curgeaŭ pe uliţe. Fie care avea pe asa şi o da ca officială. Toţĭ se unescŭ a ḑice că Calabra erea insurgentă. Generalulŭ Melendeḑŭ ceru ca flotta să garanteḑe în timpŭ de treĭ ḑille ţărmu, şi ellŭ s'angajeaḑă a înprăstia pe insurgenţi Calabri. În ḑiua din tâiŭ, aŭ fostŭ 200; a doa ḑi, 2000. Aŭ formatŭ un lagăr de eĭ înşuşĭ şi aŭ mâncatŭ 49 de berbecĭ.

Fieramosca şi Fulminante, vapóre regeştĭ în crucişeaŭ mărginile Calabri; darŭ cândŭ ajunseră la locurile unde e-reaŭ signalate desbarcările, n'aŭ găsitŭ pe nimenea. Telegrafu din Brindisi denunţase o corvettă mixtă fără pandieră şi încărcată de soldaţĭ ce în cercaŭ cóstele. Generalul Benedictis comandândŭ pe Abruzzi, a transportatŭ quartierulŭ sĕŭ generalŭ la Giulianova, şi oprea mişcărĭ strategice dibace ca să se ţie în depărtare de şealupele cu tunurĭ care ereaŭ gata d'a desbarca. Erea maĭ multŭ de sigurŭ că Regio, Pizzo şi Catanzaro ereaŭ în mâinele luĭ Garibaldi. Erĭ seară, în jurnalulŭ officialŭ, guvernulŭ a publicatŭ notta următóre:

„Circulă în oraşŭ din mână în mână, telegrame imagi-„nare, imprimate saŭ manuscrise şi nişte noutăţĭ care uni-„culŭ effectŭ este d'arunca spaima în inimile ómenilor paci-„ficĭ care nu cunoscŭ că, sub: un guvernŭ constituţional, totŭ „ce s'ânfăşură de ântunecime şi de secrete sîntŭ minciunĭ şi „infamiĭ. Aşea darŭ ne credemŭ datorĭ a aduce aminte cel-„lorŭ inexperţĭ şi fricoşĭ, şi a declara că tóte celle răspîndite, „din ḑiua nuvelelorŭ date de noĭ prin fóea de vinerĭ sântŭ „tóte falşe.

„Că toţĭ locuitori rigatuluĭ să fie liniştiţĭ, şi maĭ cu sea-„mă, ceĭ din capitală, şi să trăiască în pace şi în siguranţă „că guvernul are ochi deşchişĭ nu numaĭ pentru siguranţa „lor, darŭ încă şi de a descoperi şi a pedepsi pe aceĭ răĭ ce-„tăţenĭ care bagŭ frica prin secrete mincinóse şi care voescŭ a arunca oraşul în moliciune.

Totŭ acellŭ numărŭ de jurnal publică decrete restabilindŭ la Ministeru presidenţeĭ pe officieri destituiţĭ în 1849 chemândŭ pe sub amiralul de Gregorio la direcţia telegrafelorŭ, reconstitundŭ ipoliţia pe base maĭlargĭ şi maĭ bine plătite. Suma atribuită până astăḑĭ pentru siguranţa publică este de

26,383 ducaţĭ, afăcut'o de 59,232 ducaţĭ. Sbiri, spioni, etc. nu vorŭ maĭ fi forţaţĭ d'a se plăti singurĭ vînḑându, ca alte dăţĭ, tăcerea lorŭ şi storcândŭ banĭ de la bănuiţĭ sub cuvântŭ că iĭ va denunţa, şi fără dreptate Cunoscŭ vre o 20, de persóne compromise care, spre a nu fi în totŭ momentulŭ închişĭ, plătea un felŭ de pensie agenţilorŭ Poliţiĭ. Din cândŭ în cândŭ, eĭ venea şi le spunea: „Vă căutămŭ ascudeţi-vă:"

M'aşeḑŭ la fereastră, uliţa se repopuleaḑă şi porţile se descide puţinŭ câte puţinŭ. Ministru de Resbellŭ trece cu o escortă. Trebue să se întâmple cevaşŭ, darŭ nu poçiŭ crede că vom avea pe Garibaldi.

Eŭ urmeḑŭ privirea mea. V'am spus că persónele vecheĭ curţĭ fugeaŭ cu grămada se ştie acum numele acellor ce aŭ tulitŭ sâmbătă. Sunt maĭ cu sémă mulţĭ jesuiţĭ înscrişĭ ca misionarĭ saŭ ca Elevĭ de missiune, saŭ spre a nu fi supăraţĭ pe drum, saŭ de a nu plăti visa paspórtelor. Dar cea maĭ mare parte din aceştĭ credincioşĭ se duc la Roma. Pentru Marsilia aŭ plecat un mare număr de aristocraţĭ cu familiile lor care, věḑând pe regele lor ameninţat, l'aŭ lăsat.— Neapoli anexat, vor reveni cu grămada, protestând că eĭ aŭ fost tot d'auna pentru anexiune. — Şi dacă regele triumfă, vor alerga iarăşĭ făcând cunoscut emigraţiunea lor ca un act de fidelitate.

Se vor întórce de la Coblentz!

Între fugariĭ tronuluĭ în cea dintêiŭ linie omulŭ care a făcutŭ maĭ multŭ a perde dynastia, e generalulŭ Filangieri. N'aţĭ uĭtat că acest illustru bătrân aŭ fost mult timpŭ prim-ministru sub Franciscŭ II. Vă aduceţĭ aminte că a fost chematŭ la putere prin influenţa diplomaţiĭ; câreia dăduse marĭ promisiunĭ Cum se făcu ministru el nu s'a silit cu tot ḑe-

lulŭ, de cât așĭ desface angajamentele. El făcu maĭ mult, sĕ distinse prin inflăcărata sa resistență la nuoile ideĭ.

Dacă constituția francesă propusă de către D. Brenier, și constituția Napolitană, consultată de D-luĭ Elliot naŭ fost priimite de un annŭ (care era sĕ scape dynastia) trebue sĕ mulțumim îndărătniceĭ oppozițiunĭ a D-luĭ Filangieri. Reaminteḑŭ faptele aceste, pentru că generalul pórtă acuma în buḑunar o constituție și o arată cuĭ vrea s'o vaḑă, ḑicându-ĭ cuĭ vrea să'lŭ asculte că elŭ a propus'o din cea dintêiŭ ḑi la sancțiunea regală; că a susținut'o cu cea maĭ mare vigóre în timpul Ministeriuluĭ seŭ, și că, neputând face de a fi priimită, a demisionat.

Mĭ'aduc nuoetățĭ despre celle petrecute la desbarcarea luĭ Garibardi. Este vorba numaĭ de o simplă ispitire în astă nópte la Castellamare. O corabie de corsarĭ a intrat în Golf și a încercat d'a răpi o fregată regală încărcată cu banĭ și cu amunițiĭ. Orașul sĕ vede liniștit.

Amiaḑŭ.

Nuvela ce'țĭ am dat să confirmă. Veloce este, în sfîrșit, înaintat pînă la Castellamare, și a atacat cu cuteḑanță pe Monarca, corabie, regală. Și după cum îmĭ ḑicŭ a ajunsŭ de a'ĭ rupe și funiile. Dar echipagiul, vestit de o santinelă din port, s'a deșteptatŭ la timpŭ spre a se împotrivi. Câte va loviturĭ de tunurĭ aŭ lovitŭ vaporul garibaldianŭ care a ripostat cu mare vivacitate. Eraŭ marinarĭ morțĭ și un comandantŭ de marină rănitŭ. Velocele saŭ Tuchery s'a depărtatŭ.

Iată tóte terórele acesteĭ diminețe.

La 3 ore.

Văḑând turburările de la Castellamare, etc.

Neapoli este pus în stare de assediŭ. — Comandantul Iosué

Ritucci ia asupră'ĭ autoritatea millitară şi face appelŭ la bunulŭ spirit allŭ populaţiuneĭ. Inpreunările maĭ mult de 10 persóne sunt oprite: după adoua sommaţiune, vor fi înpră-ştiaţĭ de putere. A oprit întrunirile clandestine numite Comiteturĭ. A oprit asemenea de a purta cinevaşĭ atâtŭ arme de foc cât şi albe arme precum şi bastónele gróse. A oprit de a strânge pietre. A oprit strigările sediţióse. Aste tóte aŭ fost affişate pe la tóte colţurile uliţelor.

Oraşul este posomorît. Cu tóte acestea garda naţională nu s'a disolvatŭ precum nicĭ teatrele nu saŭ închis.

Augustŭ 15

Mult sgómot se simte în acestŭ moment pentru isgonirea Conteluĭ de Aquila. — După idea mea daŭ la acest incident o importanţă ce nu o are; dar nu o pociŭ tăcea. Iată darŕ adevĕrul acestuĭ subiectŭ în câte va cuvinte.

Ministeriul şi Prinţul regalŭ aŭ fost în ceartă de maĭ multă vreme: cellŭ dintêiŭ fiindŭ garibaldianŭ, cellŭ de allŭ doilea rĕmâindŭ naturalmente dynasticŭ. Prinţulŭ a împinsŭ pe regele a avea o conduită maĭ tare; ellŭ îl povăţuia d'attaca pe Garibaldi, d'a depărta cabinetulŭ ce'l supsona de trădătorŭ şi sĕ pue Neapoli în stare de assediŭ. Ministerulŭ acuḑa pe Prinţulŭ de a lucra în contulŭ sêŭ, şi d'a rîmni o-regenţă care ameninţă totŭ de odată Tronul şi constituţia.

D'atuncĭ în ḑilele trecute, câte-va scene chiarŭ violente în consiliŭ şi în presenţa regeluĭ. Miniştriĭ aŭ fost d'asupra, graţie portretelorŭ surprinse nu ştiŭ unde şi purtând acéstă inscripţiune: sĕ trăéscă Regentele! în loculŭ titluluĭ. A fost constatatŭ maĭ mult că prinţulŭ priimise de vre-o câtă-va vreme o mulţime de arme: erĭ încă o ladă cu revolvere dissimulată sub etichetă de marchitănie. Se maĭ ḑice că Dumi-

nică séra ar fi isbucnitŭ o începere de rĕscólă în uliţa Toléde dintr'o lovitură de puşcă ce să dăduse dintr'o feréstră şi care ar fi priimit'o ca un signal.

Încărcaţĭ de asemenea probe teribile, Miniştriĭ a năpădit pe Regele care cedase. Spre a disimula esplosiunea, ministru de marină a intimat prinţuluĭ din partea regeluĭ, ordinul de a se sui îndată pe bordul Stromboli. Şi acolo prinţulŭ va găsi un plicŭ pecetluit, impuinduĭ o misiune în Englitera. Atuncĭ ellŭ cerù să vaḑă pe regele; acéstă cerere ia fost refuḑată. Aşa darŭ se imbarcă, însă pe bordul uneĭ bărcĭ a luĭ, de unde trimise o scrisóre la nepotulŭ seŭ regalŭ şi o straşnică protestaţiune.

Regele iĭ răspunse printr'un biletŭ de bunŭ voiajŭ, în care şi ruga pe Dumneḑeŭ şi Maĭca Domnuluĭ de a avea în sfînta paḑĕ pe prinţul displăcutŭ.

Iată istoria în două liniĭ. Acésta este o lovitură de Stat de Minister; — câtŭ pentru conspiraţiunea inventată pentru acoperirea acesteĭ violenţĭ, declarŭ de positiv că nu o creḑŭ de locŭ

Contele va pleca astă nópte cu familia şi suita sa pe Corvetta Menaĭ. Drumulŭ începe, ceĭ l-alţĭ ilŭ vor urma în d'aprópe.

Jurnalul Official împărţitŭ de diminéţă anunţă că Alteţa sa regală este în sărcinată cu o misiune în Englitera.

18 Augustŭ.

În Neapolĭ mereŭ domină frica. Nimica nu e maĭ straniŭ de cât ducerea şi venirea generaluluĭ din oraşŭ afară şi d'afară în oraşŭ, după împrejurărĭ maĭ mult saŭ maĭ puţinŭ ameninţătóre. In ḑiua trecută, a fostŭ o adevărată emigraţiune la Castellamare; însă affacerea de Veloce a gonit în o-

rașŭ pe toțĭ orășeni fără voia lorŭ, unde aŭ gâsitŭ starea de assediŭ, Atuncea se înprăstiară pretutindenĭ pe mărgiuile Sorrente, de unde rîpele stîncilorŭ respingŭ orĭ ce fel de desbarcare, și în cîmpiile depărtate, unde nu avea frică nicĭ de irupțiu iea flibustierilorŭ, nicĭ de foculŭ cetățiĭ Saint-Elma.

Gugernulŭ nu este maĭ puțin speriatŭ de cîtŭ populația. Nu știm încă în ce provincĭĭ ar fi insurrectiune. Curieriĭ ceĭ rarĭ ce vinŭ din Messina ne daŭ fórte puțină importanță despre debarcările operate. Firele telegrafice odată rupte dincolo de Salerna, imaginațiunea nóstră póte să'șĭ figureḑe, daca'ĭ place, rigatulŭ totŭ resculatŭ de la Cilento pînă la Reggio; însă cunóștețĭ că o viclenie a ștrengarilor e destulă de a rupe tóte firele telegrafice.

Cîtŭ despre scrisorĭ, ajungŭ cu o moliciune classică, in cîtŭ nu creḑŭ că poștia arŭ fi comunicatŭ pînă în căpătîiulŭ Peninsuleĭ rapporturĭ posterióre acellorŭ de la Mouette, sosite Mercurĭ. Și Moueta ne aŭ spusŭ curatŭ aceste: Garibaldi a părăsitŭ la 13 Messina anunțîndŭ o lipsă de cîte va ḑille numaĭ. Saŭ îmbărcatŭ într'un vechiŭ vaporŭ a companieĭ Frayssinet, Elveția, astăḑĭ Washington. Acestŭ Washington mergea póte la Genova, póte la Cagliari, sĕ caute ajutorŭ, póte pe mărginile rigatuluĭ spre alle esplora; în fine nu se știe. S'a întîlnitŭ pe drumŭ cu Mozambano, vaporŭ sardineḑŭ care mergea în josŭ de la Genova. la Palerma. Uni credŭ că Garibaldi a trecutŭ dintr'o navă. în alta spre a se întórce în insulă, unde deḑordinile reclamaŭ autoritatea s'a. Alțiĭ asigură că ellŭ s'arŭ fi datŭ josŭ în vre'un locŭ óre care; dar unŭ faptŭ curiosŭ, că în Messina dictatorulŭ saŭ imbarcat singurŭ.

Puterea este maĭ multŭ înfricoșată de cîtŭ tótă lumea nimica nu e maĭ curiosŭ de cîtŭ mișcarea soldațilorŭ în veste

albastre, plecăndŭ din casarme în patrule, cu pasŭ iute, şi alergîndŭ la falşă alarmă. Cîte odată sîntŭ companiĭ întregĭ, cu arme şi bagaje, şi purtîndŭ dejuneulŭ cu lentă într'un sacŭ de pîndă albă. Erĭ seară, un regimentŭ de cavalerie s'a înaintatŭ către Santa-Lucia, trecăndŭ pe dinaintea cafeneleĭ d'Europa.

După prîndŭ, mare alarmă. Puşcĭ şi tunurĭ s'a datŭ în totŭ lungulŭ mări: credeamŭ că Garibaldi venea sĕ se debarce. Am urmatŭ miscarea şi alergam la Santa-Lucia. Acolo mi s'a dĭsŭ că nu e agitaţie pentru desbarcare, dar de imbarcare formidabilă: 1500 de soldaţĭ din armata rigală, cu arme şi bagaje, se urcaŭ într'o corabie piemontesă.

Mă întrebamŭ însumĭ în parte cum a putut avea locŭ o ast-felŭ de desertare în dĭua mare. şi în totŭ oraşulŭ, dinaintea casteluluĭ cellŭ noŭ şi a cetăţiĭ de l'Oeuf şi în cîte va locurĭ desertoriĭ aŭ pututŭ găsĭ destule bărcĭ spre a'ĭ transporta în aşa mare numĕrŭ. Dupĕ o oră, n'aŭ maĭ fostŭ o mie cincĭ sute de ómenĭ spre a se imbarca; nu ereaŭ maĭ mulţĭ de 35. Şi racontaŭ tóte detaliurile evasiuneĭ. Se dĭcea că dupĕ o reclamaţiune a guvernuluĭ către marchisul de Villamarina care reclamaţiune s'a transmisŭ îndată amiraluluĭ piemontedŭ, fugiţiĭ trebuiaŭ se lase corabia cu culorile italiene. Însă, spre a nu'ĭ lăsa la resbunările sîngeróse ale legilorŭ militare, aŭ transbordat pe ocorabie Englesă.

Séra tóte aceste sgomote ereaŭ potolite; alarma devenise dintr'un faptŭ cellŭ maĭ simplu din lume Un óre care numĕrŭ de bersailerĭ, aparţinîndŭ escadreĭ piemontese s'aŭ ambarcatŭ într'o şalupă şi aŭ trecutŭ subt arculŭ portuluĭ care relégă cheulŭ Santa Lucia cu cetatea l'Oeufŭ; erea simplă preumblare pe mare. Un soldatŭ speriatŭ a luatŭ a-

ceastă partidă de plăcere dreptŭ o amenințare de desbarcare: și d'aicea a devenitŭ totŭ sgomotulŭ.

Ḑiua trecută, în ulița cea nouĕ dela Pace, o rótă de furgonŭ s'a ruptŭ de totŭ trecăndŭ pe un bietŭ copilŭ care a vrutŭ să vaḑă d'aprópe această artillerie. Ellŭ s'a tăvălitŭ un minutŭ și a muritŭ.

Cu tótă acéstă perpetuă mișcare militară, care pune pe soldațĭ în fórte urîtă umóre eĭ facŭ destulŭ bunŭ menagiŭ cu garda națională, și'șĭ înpărtășescŭ nevoile frățeșce. Acéstă unire este assigurătóre. N'am maĭ avutŭ frică de conflicte pe uliță. Cățĭ va alarmiștĭ răspîndiseră sgomotulŭ, alaltă seară, că două patrule, una națională și cea-laltă militară, întălninduse, officierul care comanda pe acésta, a ordonatŭ la soldați luĭ să tragă focurĭ asupra ceĭ-lalte, și că, fără intervențiunea a unuĭ sergentŭ care s'opusese la această trădare, soldațiĭ eraŭ să se supuie. Pentru aceasta era un sgomotŭ răspînditŭ de ómeniĭ din secțiune cu scopŭ evidentŭ d'a perpetua frica. Ḑiarulŭ constituționalŭ a desmințit faptulŭ cu terminĭ nedemnĭ.

Voeșcĭ o probă statistică de frica puteri și de neîncrederea sa? Este o marină tare de a înpedica desbărcările; este, maĭ multŭ, puindŭ măna pe tóte vapórele comerciante din companiile napolitane. Eĭ bine! pentru aceste transporturĭ de ómenĭ, de nutrimentŭ și de amuniție, nu cuteḑŭ d'a întrebuința bastimente care pórtă pavilonulŭ lorŭ și dacă acelŭ pavilionŭ va fi tricolorŭ afară de una saŭ două fregate care încrucișeaḑă cóstele, tóte aceste corăbiĭ de Resbellŭ s'aŭ de comerțiŭ staŭ fără lucru în port! Și serviciulŭ transporturilorŭ este făcutŭ de vapórele franceḑe, care le crede inviolabile. Am în vedere lista de aceste vapóre franceḑe închiriate pe socoteala guvernuluĭ neapolitan; v'o trimețŭ cu prețŭul

locaţiuneĭ lunare, nesocotinduse însă cărbuni şi undelemnulŭ:

1. Le Lyon.	80,000»	fr.
2. Brésil.	72,000„	
3. L'avenir	57,000„	
4. Le Charles Martel.	72,000„	
5. La Stella	40,000»	
6. L.	55,000„	
7. Le Protis }		
8. Le Pythias }	60,000„	
9. L' Imperatrice Eugénie	30,000»	
Totalul	566,000	fr.

Iată darŭ un suplementŭ de 466,000 fr. cheltuitŭ de un guvernŭ care are cea din tîiŭ Marină a Italiĭ, spre a nu înpiedica desbărcarea luĭ Garibaldi, care nu possedă d'o camdată maĭ multŭ de cîtŭ şease saŭ şeapte vapóre în próstă stare.

Am uĭtat sĕ vĕ spuiŭ că am avutŭ mercurĭ, 15 August un Te Deum pentru împăratulŭ, într'o mică biserică de Santa-Lucia.

Seara o mare parte din oraşŭ a fostŭ illuminată. Scrisórea către contele de Persigny şi paragrafulŭ pentru Neapoli a produs, ḑilele precedente, o vie sensaţiune în oraşŭ, şi aminţindŭ Solferino acelora ce budaŭ Villafranca. Această scrisóre a fostŭ în tóte jurnalele din oraşŭ, şi, în uliţa Tolède, Neapolitani s'a abordatŭ c'un surîsŭ şi sĕ ḑiceaŭ dîndŭ din capŭ: »Iubitul meŭ Persigny, lucrurile suntŭ fórte încurcate.» care va să ḑică: »affeçerile Bourbonilor mergŭ fórte râŭ.«

Un faptŭ caracteristicŭ şi eare arată terrórele populaţiuneĭ este affişulŭ lipitŭ, în nóptea de 15 Augustŭ, de către

comissarul Perifano, în capulŭ uliţeĭ. Acestŭ comisarŭ ruga pe concetăţeniĭ sĕĭ d'a nu se spăimînta de sloboditurile tunurilorŭ ce vorŭ audĭ a douĕ di, în cunosciinţîndu'ĭ că va fi salve pentru imperatorul. Nu vă vorbescŭ despre tot sgomotul ce se face în Neapole à propos de alegerile Parlamentuluĭ trimise definitivŭ la 30 Septemvrie, adică dupĕ calendarulŭ Grecescŭ...... L'a această epocă Francisc al II nu va maĭ fi rege.

Dynastia este în primejdie; amintedŭ depeşele comitetuluĭ secretŭ, saŭ îmĭ menţiŭ vorba de guvernul occultŭ.

„Dela cuartierul generalŭ de Corletto, din 17 Augustŭ 1860. — Mişcarea insurrecţiuneĭ a începutŭ astădĭ la Corletto. Mîine, în capul a 500 saŭ 600 ómenĭ, afară din ceĭ ce voiŭ putea strînge, pe drum şi ceĭ lalţĭ ce vorŭ alerga din cealaltă parte de Potenza, voiŭ merge către acéstă capitală din provincie. Populaţiunile sîntŭ animate pretutindinea de un bun spiritŭ. Am publicatŭ:

1. O proclamaţiune anunţând motivele insurecţiuneĭ;

2. O altă proclamaţiune către armată;

3. Un ordin de di către partea armateĭ resculată.

„Am format Statul meŭ major şi am organisatŭ quartierul general luîndŭ totŭ într'un timpŭ tóte măsurile necessare spre a înpedica orĭ ce obstacol şi a învinge orĭ ce resistenţă.

„La Potenza se va instala un guvernŭ provisoriŭ care va pronunţa annexiunea Italieĭ sub: sceptrulŭ luĭ Victor-Emanuelŭ. Toţĭ în deplin accordŭ cu generalul Garibaldi.

„Colonelul şefŭ militarŭ
al insurrectiuneĭ.“

Potenza, în 18 Augustŭ 1860. — Capitala acesteĭ pro-

vincii este în mîinele nóstre. Guvernul provisoriŭ arătatŭ prin precedenta mea epistolă se va instala cât de curînd. Vreo patru sute jeandarmĭ pârea că să îndoiaŭ la imposanta voinţă a poporuluĭ; darŭ îndată după acea, la strigarea de: Să trăiască Regele! Şi mortŭ pentru naţie! Strigatŭ de căpitanul Castagna, saŭ bătut cu aĭ noştri, şi aŭ fost respinşĭ ast-felŭ, că saŭ pusŭ pe o gónă precipitată lăsîndŭ şeapte morţĭ, treĭ răniţĭ, şi cinci-spre-dece prisonierĭ. Răspândiţiĭ se duceaŭ unul după altul.

„Din partea nóstră, am avutŭ treĭ garde naţionale rănite. Oraşiulŭ n'a sufferitŭ marĭ pagubĭ.

„*Colonelulŭ şeful militar*
al insurrecţiuneĭ."

Iată pentru Basilicate: iată pentru provincia de Salerne: „Salerne, 19 August, 8 ore de dimineaţă. — Soseşte o staffetă anunţândŭ o demonstraţiune întâmplată la Foggia, poporul şi trupa care strigaŭ în preună: Să trăiască Victor-Emanuel! Să trăiască unirea italiană! Să trăiască Garibaldi! două companiĭ din al 13^a^ a fost chemate la Foggia de autorităţile spre a domoli manifestaţiunea.

„Salerne, 20 Augustŭ, la 1 oră şi ¼ după ameaḑŭ. — Regimentul al 6 de linie, care a fost trimisŭ de la Salerne la Potenza spre a se opune răsculătorilorŭ, nu departe de oraşŭ, aŭ strigatŭ în unanimitate Să trăească Victor-Emanuel! Să trăiască Garibaldi! Şi, ajungîndŭ la Auletta, refusară cu desăvîrşire să meargă contra propiilor lor concetăţenĭ."

Ast-felŭ suntŭ depeşele guvernuluĭ secret. Iată acuma acelle ale guvernuluĭ official:

„S'a priimitŭ nuvella de nuoĭ desbarcărĭ la Capo dell' Arni (lîngă Melito, ce este maĭ în josŭ de Reggio); desbar-

cărĭ de ómenĭ înarmațĭ, couduşĭ de duoă vapóre venite după mărginile Siciliĭ. Aceste bande se îndreptaŭ spre Reggio, trupele nóstre, eşite din oraşŭ, aveaŭ deja, totŭ în aceiaşĭ ḑi la 2 ore după ameaḑŭ, angajatŭ focul cu innemicul. Garda națională a rămasŭ spre apărarea ordineĭ publice.“ Să crede că s'arŭ fi făcutŭ o desbarcare considerabilă. Eraŭ la şease miĭ ómenĭ, şi Garibaldi în capul lorŭ. Vaporul Torino, ce aducea volontarĭ, erea să fie aruncatŭ pe cóstă abandonatŭ ca Lombardo şi arsŭ de trupele regale. Darŭ tóte aste sînt simple sgomote. Nu ştim într'adevărŭ unde este Garibaldi: Se ḑice la Cagliari, la Turin, la Neapoli, la Messina. Faptulŭ este că el e pretutindenea.

Ştiŭ dintr'un bunŭ locŭ că insurrecțiunea s'organiseaḑă la Avellino: şi are Şeful sĕŭ militarŭ. Provincia de Salerne este gata, Basilicata rĕsculată, Calabri năvălițĭ; desertările urméḑă; vre o şeaĭ-ḑecĭ d'officierĭ şi de sub-officierĭ aŭ maĭ lipsitŭ încă la apelulŭ de alaltăerĭ. Victorŭ Emanuel merge bine.

Avem detaliurĭ despre primele desbarcărĭ şi primele operațiunĭ ale patrioțilorŭ din Calabra.

Între 7 şi 8, două desbarcărĭ saŭ încercatŭ, una la Villa-San-Giovannĭ şi alta lîngă Cannitello. Nu să ştie dacă desbarcațiĭ ereaŭ Sicilienĭ saŭ ómenĭ din Calabra. Eraŭ d'accordŭ cu patrioțiĭ din continentŭ, care rupeaŭ firele telegrafice între Palmi şi Reggio, cu tóte că acțiunea s'angaja pe malŭ. Aceste două încercărĭ aveaŭ de scopŭ d'a proteja o a treia espedițiune abătîndŭ atențiunea şi forțele Napolitane. Acéstă a treia coborîre a reuşitŭ în destulŭ pe mărgínile Altafiumara.

Dupĕ asta fu o nouă incursiune pe marginea orientală, a cósteĭ Gérace. Ómenĭ aŭ fostŭ aruncați pe uscatŭ la Bianco şi la Bovalino. Aŭ luatŭ drumulŭ către Aspromonte, nicĭ o

reunire, făte general pe tóte aceste detaşamente despărţite. — Totŭ într'o vreme, în dreptulŭ Pizzo, între Villa-San-Giovani şi Torre-Cavallo, vreo sése-ḑecĭ de bărcĭ aŭ fostŭ ţinute în depărtare de focul dupĕ malŭ.

Militarulŭ care dă aceste detaliurĭ crede că intenţiunea patrioţilorŭ era d'a tăia şi d'a despărţĭ puterile regale aranjate la Reggio de acelle ce păḑescŭ mărginile între Bagnară şi Palma. „Şi, prin urmare ţinŭ compania la Melia cu nervul puterilorŭ lorŭ, ameninţîndŭ cu aceasta seriosŭ drumul de la Scylla la Reggio, şi totŭ o dată protege celle-lalte desbarcărĭ care puteaŭ fi opera pe cîmpul de la Melia. Care lucru s'a realisat, căcĭ la 11 s'aŭ văḑutŭ în acellŭ spaçiŭ pe mare aprópe ca vre 150 bărcĭ în cărcate cu oştire şi două vapóre.“ Napolitaniĭ se apăraŭ. Intendentul desarmă garda urbană şi a ramplasato prin garda naţională, care a păstratŭ cea maĭ lăudabilă attitudină (ḑicŭ foile officiale), adică că nu s'a mişcatŭ.

La 15 de dimineaţă, a fostŭ o bătaie dinaintea Bagnara, unde telegrafulŭ visual a fostŭ dărîmat din ḑiua din 1, şi unde generalulŭ Melendezŭ saŭ dusŭ cu alŭ 4 de linie. O colónă de patrioţĭ a atacatŭ această posiţiune; fucilada a durat patru ore, şi Melendezŭ se credea biruitorŭ fiind că rĕmăsese stăpînŭ pe tĕrîm; darŭ patrioţiĭ, ḑicŭ eĭ, naŭ atacatŭ posiţiunea de câtŭ numaĭ ca să o întórcă şi să se asvîrle la Palmi, tăindŭ communicaţiunile dintre Melendezŭ cu Monteleone. Aceste leaŭ făcutŭ cu mare curajŭ şi cu puţină perdere. Ast-felŭ tótă lumea este mulţumită: generalul Melendez şi căpitanul gardeĭ naţionale din Bagnara ce comauda pe patrioţĭ. Eacă tóte ce să ştie până astăḑĭ.

Un altŭ faptŭ importantŭ din ḑilele trecute este o rĕscólă la marginea L'Ettore-Fieramosca. Acéstă fregată re-

gală se învîrtea pe mărginile Calabri şi nu făcea nimica pentru împiedicarea desbărcărilor. Pentru că în armată, şi maĭ cu sémă la marină officieriĭ sunt italienĭ, dar soldaţi şi simpli marinarĭ sunt regalĭ. Precum şi aceĭ de la l'Ettore-Fieramosca s'a resculatŭ în contra şefilorŭ lorŭ şi aŭ aridicatŭ pandiera albă, care este astăḑĭ stindardulŭ revoluţieĭ, — pe urmă escitaţĭ de un tambur major şi de alţĭ sub officierĭ, aŭ pusŭ pe comandantul şi statul major în fundul corăbiĭ, şi aŭ ordonatŭ la un pilotŭ de a'ĭ duce la Neapoli. Pilotulŭ n'a voitŭ să facă nimica fără ordinulŭ comandantuluĭ; atuncĭ a fostŭ un felŭ de transacţiune între rĕscólă şi autoritate; comandantulŭ se supuse marinarilorŭ săĭ, care se puseră sub ordinile luĭ şi se întórse la Neapoli cu eĭ. Erĭ s'aŭ ţinutŭ un consiliŭ de Resbellŭ spre a judeca trădarea pretinsă a şefilor şi insubordonaţiunea ómenilor lor. Straniŭ procesŭ unde tótă lumea se constituă partidă civilă. In sfîrşitŭ, tot s'a sfîrşit spre bine: comandantulŭ Guillamatta a fostŭ achitatŭ, şi autoriĭ rĕscóleĭ vor fi pedepsiţĭ.

Dimisiunile curgŭ ca plóia în marină şi demisionaţiĭ fug în corăbiĭ streine, care în curândŭ vor fi case napolitane.

Ştiĭ fără îndoială că corăbiile piemonteḑe aŭ trupe de desbarcatŭ: Bersaglieriĭ se cobor pe uscatŭ în mare numĕrŭ, şi vorbele celle marĭ provocate de penele lorŭ de cocoşŭ anuiaḑă assemenea puterea. Aşişderea iaŭ oprit în ḑilele trecute de a se coborî armaţĭ. Saŭ arestat câţĭ-va Duminică, într'un locŭ suspect afară din pórta de Capoua. 'Iam vĕḑutŭ trecândŭ înfuriaţĭ dar ţinuţĭ în respect de un numĕr considerabil de soldaţĭ. Inchisórea lor n'a durat multŭ timpŭ; aŭ fost sloboḑiţĭ la cea dintîiŭ reclamaţiune a officierilor lorŭ de marină.

Detătura de puşcă a fostŭ săptămâna trecută în uliţa Toléde şi a fost luată ca un signal de insurecţiune, a fostŭ

trasă de o pisică. Nu rîde: acésta este officialŭ. Acest patruped ne-ofensivŭ, răscolind într'o cameră, a lovit cocoşulŭ uneĭ puşcĭ; şi d'acolo tótă alarma: magasinele închise, trăsurĭ fugând în gónă, mulţimea rĕspîndită într'unŭ momentŭ, trupe regale şi garda naţională chemate la arme, patrule formidabile, tunurĭ încărcate, şi cine maĭ ştie ce? Acésta este, eŭ credŭ, sgomotul care a motivat espulsiunea prinţuluĭ Louis. Autorul presupus ca attentat, D. Alessander Marino, aŭ fost arestat îndată; a doua ḑi putea sĕ fie împuşcat, căcĭ a doua ḑi chiar a fost proclamată starea de assediŭ. Douĭ comisarĭ aĭ poliţiĭ îşĭ disputaŭ într'uŭ jurnal onórea de a fi operat acéstă arestare. Şi cu tóte acestea D. Marino nicĭ că pusese mîna pe puşca sa. — A fost pisica, fie ḑissŭ fără ironie. Alessander Dumas a reluat comanda golettei salle, şi, plecând din Messina, s'alungat pe mărginile occidentale. Erĭ a abordatŭ la Salerne, unde s'aŭ datŭ josŭ; dar goletta sa a fostŭ năvălită de nişte tinerĭ care veneaŭ să'ĭ cumpere arme şi a'ĭ aducă ghiaţă. Séra oraşul aŭ fostŭ illuminat în onórea sa. Salerne era fórte agitată, cu tótă paḑa a miĭ de Bavaresĭ ce o apăraŭ. Tótă junimea înarmată era gata a pleca pentru Basilicate.

La 3 ore.

Neapolul era liniştitŭ.

Priimescŭ o epistolă din Messina, şi credŭ că se póte spune fără indiscreţiune numele amiculuĭ ce aŭ subscriso: acesta e D-lŭ Maxime Du Camp, poetulŭ cânturilor moderne şi voiajorul Niluluĭ, astăḑĭ ataşat la Statul-major al generaluluĭ Türr, ce va merge la Neapoli. Acéstă epistolă e de erĭ din 20 August; am copiat passagele importante:

„Bixio a trecut alaltă-erĭ în Calabra cu 4,500, ómenĭ. Garibaldi. singur, ca césar la însoţit erĭ. Consenz trebuia să

plece erĭ séră. Eber va pleca, şi voiŭ fi fără îndoială în partea cea-laltă către sfîrşitulŭ săptămâni.

„Generalul Tűrr este care comandă divisiunea la care face parte ca brigadierĭ Bixio şi Eber. Va pleca în urma divisiĭ cu o a 3-a brigată, d'a lua comanda armateĭ de Calabra mergândŭ spre Neapoli."

Augustŭ 22.

„Eacă depeşele guvernuluĭ occultŭ:

„Erĭ la prînḑŭ, trupele italiene, desbarcate la Capo dell' Armi, angajară focŭ cu burbonieni. La patru ore după amiaḑŭ, saŭ apropiat de Reggio.

„Am auḑit că acest oraşŭ astăḑĭ a căḑut (la 21 August), la prînḑŭ, în mâĭnele garibaldienilor, cu tot focul din castelŭ.

„In nóptea trecută, 103 bărcĭ, două vapóre, şése bărcĭ marĭ şi cincĭ brigantine comerciale aŭ operatŭ o nouă desbarcare între Bagnara şi Scylla. Marina a lăsat să se facă.

„Nouĕ companiĭ, sub ordinile luĭ Vial, saŭ concentrataără la Scylla. Tot Vial a plecat la Monteleone vĕḑând provincia ameninţată. A cerut guvernuluĭ alte puterĭ şi un alt general ce ar asigura comanda ce i se dă."

Iacă în fine versiunea unuĭ jurnal bine ganditŭ şi bine informat, la Nuova Italia.

„Sĕ vorbeşte de o desbarcare a patru miĭ de garibaldienĭ la Capo d'Armi şi a două miĭ la Melito.

„Intendantulŭ de Reggio cere de la guvernŭ nave şi bărcĭ de a opri desbarcările subsecuente.--Una mie d'ómenĭ regalĭ eşiră contra garibaldienilor, spre a le tăia drumulŭ dirijatŭ, sĕ vede, către Reggio.— Vaporul Torino, în serviciulŭ luĭ Garibaldi, s'aşeḑase pe mărginile Calabri, unde a susţinut un focŭ straşnicŭ de maĭ multe ore contra uneĭ fre-

gate napolitane. In fine, a fostŭ predată flacăreĭ cu amuniţiile ce eraŭ într'însa, după ce maĭ întêiŭ echipagiul întreg a fost desbarcat "

Erĭ Pansilippe, care a trecut în portulŭ nostru, ducea din Messina la Genova vre-o cincĭ-ḑecĭ de patrioţĭ răniţĭ de la Melazzo. Între dînşiĭ eraŭ şi copiĭ de 15 anĭ ce sĕ bătuse ca ómenĭ.

Erĭ séră bersaglierĭ sĕ coborîseră pe uscat din corabia piemontesă, şi vorbeaŭ in linişte cu burgesi pe puntea de la Sanita, când d'odată aŭ fost năvĕliţĭ mişeleşte şi brutalmente de către soldaţiĭ din trupa regală. Garda naţională a alergat în ajutor şi s'a arătatŭ prea bine; nu 'ĭ-a fost frică a pune înainte baionnetta contra sapierilor regalĭ. Mulţĭ bersalierĭ aŭ fost răniţĭ gravŭ: acésta este urîtă trébă.

Oraşul este maĭ liniştitŭ ca tot d'auna. Noul prefectŭ al Poliţieĭ, D-lŭ Bardari, a publicatŭ un manifestŭ puţin parolier, unde cere de la cetăţenĭ concursul lor pentru menţinerea ordineĭ publice. Din nenorocire resbelul s'a declarat, şi vorbele împăcătóre n'aŭ nicĭ effect nicĭ succesŭ.

Alexandre Dumas este în limanul Neapoluluĭ.

Augustŭ 22

Iride a priimitŭ o epistolă interesantă asupra insurrecţiuneĭ din Potenza. Basilicate era agitată de cîtŭ va timpŭ: Acesta este un oraşŭ de munte şi de cutremur. Resbelulŭ Italiĭ, avantura luĭ Garibaldi, constituţia luĭ Franciscŭ II aŭ adusŭ crisa. Încercările reacţionare din Matera aŭ datŭ semnalul mişcăriĭ. Potenza, oraşŭ de căpetănie alŭ provinţiĭ, naŭ fostŭ apăratŭ de cîtŭ de jeandarmĭ. Eĭ păreaŭ afi d'acord cu garda naţională, şi şefulŭ lor, căpitanul Castagna, dete parola s'a d'onóre că el nu va ataca.

La 18 de dimineaţă, jeandarmeria în colónă eşise din oraşŭ şi luase posiţiunea la o lovitură de puşcă de case; Castagna s'a depărtatŭ ast-felŭ, ḑice ellŭ, spre a linişti oraşulŭ. Şi oraşulŭ era liniştitŭ. Însă la pórta Salseĭ, un pichetŭ din garda naţională surveghia operaţiile jeandarmilor. Leaŭ fostŭ însă bine, fiindŭ că căpitannlŭ Castagna aŭ făcutŭ ca ómeni luĭ îndată să dea năvală, despărţindu'ĭ în două colóne din care una trebuea sĕ atace portul gardeĭ naţionale şi ceal-altă sĕ deschiḑă închisorile

Descărcăturile celle dintîiŭ regeşcĭ isbucniră înainte de a fi apucatŭ să strige: La arme! Un glonţŭ lovi în frunte pe căpitanulŭ Asselta, ce aştepta de sigurŭ năvala cu vre-o 50 din garda naţională. Atuncea aceştia numaĭ începură a da focurĭ, şi puse în gónă pe jendarmeria. Care îşĭ făcea locŭ prin oraşŭ, lovind la hasardŭ, gonită pretutindenea de către ţăraniĭ armaţĭ cu securĭ. Ea perdu vre-o 40 de prisonierĭ, vre-o 50 rânițĭ şi maĭ multŭ de două ḑecĭ morţĭ. Afară de rănirea căpitanuluĭ Asselta, insurgenţi, deploraŭ perderea a douĭ ómenĭ tinerĭ, şi socotescŭ femeĭ şi copiĭ p'între răniţĭ. Cu tóte acestea această stranie insurrecţiune, provocată, puţinŭ pripită şi justificată ca resbelulŭ italian din anul trecutŭ, prin atacul gendarmilorŭ, a reuşitŭ pe întregŭ şi s'a propagat într'o clipă. O sumă de muntenĭ armaţĭ saŭ coborîtŭ din tóte părţile în oraşŭ în ajutorulŭ fraţilor lorŭ. Femeile şi—aŭ făcut onóre, căcĭ după o simplă comandă a unuĭ şefŭ, răniţi şi prisonieri regeşcĭ aŭ fostŭ nu numaĭ iconomisiţĭ, dar şi ajutaţĭ şi assistaţĭ ca cum s'ar fi bătutŭ pentru vre-o bună causă.

În 19, la Tito, garda naţională a gonitŭ gendarmeria.

La 20, a fostŭ maĭ multŭ de ḑece miĭ ómenĭ armaţĭ la Potenza; la 22, saŭ număratŭ peste cincĭ-spre-ḑece miĭ.

Tótă nobleţa, proprietarĭ, notabilĭ, burgesia literată, încă şi preoţĭ din partea insurgenţilor. Ţărani sĕ înarmeadă eĭ singurĭ la strigarea de: Sĕ trăiască Victor-Emmanuel! crucea de Savoia fîlfîia pretutindenea pe steagurile tricolore. Puterile sînt comandate de un Neapolitan ce a maĭ figurat deja în două resbelle italliene, colonel Boldoni.

Marĭ detaşamente sîntŭ eşalonate înprejiurul oraşiuluĭ şi pe munţĭ. Aŭ ocupatŭ posiţiunile celle bunė, între care aceia de Marmo, de unde o mînă d'ómenĭ póte conteni o armată şi a reînnoi apărarea de Mazagran. Insurrecţiunea se presintă ast-felŭ că ţine deja puterile regescĭ în distanţă. Aŭ trimisŭ coutră'ĭ Napolitanĭ şi Bavaresĭ, Napolitani saŭ oprit la Auletta, Bavaresi la Salerna. Potenza este barricadată şi să preparŭ a resista până la cea din urmă picătură de sînge.

Să ne întórcem în Calabra. Guvernulŭ officialŭ negă defecţiunele, dar încredinţeadă desfacerea. „Micul numêrŭ de companiĭ. dice el, care, în urma desbărcărilorŭ anunciate susţinéŭ attacullŭ la Reggio, după ce saŭ bătutŭ vitedeşte fură constrînşĭ de marĭ puterĭ d'a se retrage în cetăţuie. Insă această cetăţuie, găsinduse în stare de reconstrucţiune, n'a fostŭ capabilă d'a susţine o apărare regulată. Încă, după o luptă incarnată, acele grămedĭ de soldaţĭ aŭ fostŭ forţate d'a se înpreuua cu brigada generaluluĭ Briganti, la care apparţineaŭ."

Avem detaliurĭ asupra capitulaţiuneĭ din Reggio. Garnisóna cetăţui a eşitŭ cu puşcile numaĭ şi cu bagajul personal al soldaţilor. Opt piese de campanie şi paixhans de 80, şease de 36, şi 16 saŭ 18 piese de posiţie, precum şi două mortiere de brondŭ, 500 de puşcĭ, maĭ multe lucrurĭ de îndestulare, cărbunĭ şi catîrĭ aŭ rămasŭ în mîna biruitorilorŭ.

Jurnalul official din 32 anunciase că generaliĭ Vial şi

Ghio şi colonelul Rulz aŭ alergat la uscat: că brigada Melendez şi brigada Briganti aŭ ocupat cele maĭ tarĭ posiţiunĭ din Piale, care domină tótă coprinderea peninsuleĭ, şi că în diminéţa de 22, la 4 ore şi jumătate, focul începuse. Şi guvernul n'eaŭ lăsatŭ d'atuncĭ în mijlocul acesteĭ bătâĭ, ferinduse d'a ne încredinţa eşirea. Cu tóte că o credea desastrósă pentru armata regală; şi susţineaŭ erĭ că posiţiunea din Piale a fost luată cu asaltŭ de garibaldienĭ.

Correspondenţile particulare ale Nazionale ḑicŭ că desbarcaţi aŭ fost bine priimiţĭ la Calabra, şi că rangurile lor sĕ măreaŭ la fie care pas. Curgea ca plóia ajutórele din tótă părţile, şi bande întregĭ (unele şi altele commandate de către baronul Nicotesa), astept pe patrioţiĭ din Sicilia. O epistolă particulară din Messina cu data din 21 anunciă triste provocaţiunĭ venite din cetăţuie. Avant-posturile napolitane trag cu puşcile şi chiar focurĭ de pluton nóptea, aŭ aruncat încă şi câte va giulele în oraş; şi care aŭ şi atins nave streine ancorate în port. Camandantul engles saŭ plîns fórte, şi a ameninţat d'a face causă commună cu comandantul Piemontes, daca acest din urmă se găsea forţat sĕ răspunḑă la acele insulte. Tóte aceste, în timpul armistiţiĭ, este de cel maĭ urît efect. Comandantul cetăţuĭ a făcut prea bine d'a insinua guvernuluĭ sĕŭ că provocaţiunile veneaŭ de la patrioţi; dar singur guvernul sĕŭ n'a creḑut nimica, fiind-că n'a ḑis nimica.

Spre a finĭ cu provinciile, sĕ constatăm încă desordinile reacţionare la Bovino, în Capinate Asemenea turburărĭ aŭ avut locŭ la Bari, dar acolo, maĭ puţin fiind că aŭ pututŭ fi reprimate de garda naţională. Aŭ fost constatat că sanfediştiĭ aŭ fost plătiţĭ, de Episcopul şi de alte personage, cu 6 carline de fie care pe ḑi.

Am multe de ḑis astăḑĭ; începŭ cu documentele officiale Avem d'ocamdată o notă a ministruluĭ affacerilor streine către puterĭ. Această nottă n'a apărut de cît alaltă-erĭ, însă e datată din 21; ea conţine ast-felŭ:

Neapol în 21 August.

„Generalul Garibaldi, după ce a cotropitŭ Sicilia, nefiindŭ mulţumit că a răpit bandiera regală a Sardineĭ şi a investit tóte actele cu numele regeluĭ Victor-Emmanuel, a pusŭ prin decretul din 3 ale corenteĭ în vigóre Statutul piemontesŭ şi a obligatŭ pe toţĭ funcţionariĭ şi municipalităţile numite de revoluţiune a depune jurământul de credinţă pentru regele Victor-Emmanuel.

„Guvernul Majestăţiĭ salle se crede datorŭ a aduce la cunoştinţa tuturor puterilor aceste nuoĭ usurpaţiunĭ şi attentate, care calcă prerogativele celle maĭ evidente ale suveranităţiĭ, principiile celle maĭ neclintite din dreptul gintelor, şi face d'atîrna destinurile uneĭ întregĭ naţiunĭ de capriciul arbitrariŭ a uneĭ puterĭ streine.

„Guvernul Majestaţiĭ salle voind, cu preţul celorŭ maĭ marĭ sacrificiurĭ, a evita effusiunea sîngeluĭ în urma promulgaţiuneĭ a actuluĭ suveran din 25 Iunie, şi în plăcerea d'a pune în armonie politica sa cu cea a Sardineĭ pentru menţinerea păciĭ în Italia, a speratŭ soluţiunea chestiuneĭ siciliene în lungele şi perseverantele sale negociaţiunĭ

„Acéstă din urmă speranţă fiind înşelată; guvernul Majestăţiĭ salle prin organul subscrisuluĭ, ministru secretar de Statŭ al afacerilor streine, sĕ vede în obligaţiune ineluctabilă a denuncia la ...... aceste attentate ce se comitŭ sub impresiunea uneĭ forţe streine în Sicilia, d'a protesta cŭ tărie contra tuturor actelor care tind a nega saŭ slăbi drepturile legitime

ale regeluĭ. augustul sĕŭ stăpînŭ. şi declară că nu recunóşte şi nicĭ nu va recunóşte nicĭ una din acéste consecuenţe, fiindŭ tare decisŭ d'a menţine largile instituţiunĭ liberale promise specialmente Siciliĭ, şi nu transige pentru principiulŭ fondatŭ în istorie saŭ în dreptul publicŭ europeanŭ care uneşte sub casa regească a Burbonilor douĕ crăimĭ a Neapoluluĭ şi a Siciliei.

„Sub-semnatul profită, etc.

„Subscris *De Martino*".

Noteḑŭ că acéstă protestaţiune nu e venită de cât după desbarcarea luĭ Garibaldi în continentŭ. Pînă atuncea puterea ar fi părăsitŭ insula, cu tóte că 'i-a lăsatŭ peninsula. Insă calabreni răniţĭ, vor tot saŭ nimica.

Să trecem la al doilea documentŭ, - este preciosŭ; — acésta este o adoua epistolă adressată regeluĭ de către contele de Syracusa.

„Sire,

Dacă vocea mea, s'aridicase odinióră a conjura pericolele ce căḑuse asupra caseĭ nóstre n'a fost ascultată, fă astăḑĭ ca, vocea mea messageră de maĭ marĭ nenorocirĭ sĕ găséscă echo în inima vóstră, şi să nu fie respinsă de vr'un neprevâḑutŭ şi funest consiliŭ.

„Schimbarea condiţiunelor Italieĭ şi sentimentul de unire naţionale, exalta încă acum câte-va lunĭ care a urmatŭ căderea Palermeĭ, aŭ aridicat guvernuluĭ Majestăţiĭ Salle acea putere care este necessară spre a regide Staturile, şi a adus impossibilă alianţa cu Piemontul. Populaţiunele superióre alle Italieĭ, înfricoşate la stiinţa de omorurile din Sicilia, aŭ respinsŭ din voinţa lorŭ pe ambasadoriĭ Neapoluluĭ; şi noĭ am fost din nenorocire abandonaţĭ în sórta armelor, singurĭ, pri-

*

vaţĭ d'alianţă, şi în prada urgieĭ a mulţimelorŭ care, din tóte părţile Italieĭ, s'aŭ aridicat la strigătul d'exterminaţiune cădut contra caseĭ nóstre şi care a devenit un obiectŭ de reprobaţiune universală.

„Şi acum resbelul civilŭ, care a cotropit deja provinciile continentuluĭ, a târîtŭ cu dînsul dynastia în acéstă supremă ruină, ce vicleniile nedrepte ale consilierilorŭ stricaţĭ aŭ preparat de mult la descendinţa luĭ Carol III-a de Bourbonŭ; sângele cetăţenilor inutil versat, va inunda încă oraşele crăimeĭ, şi voĭ, într'o ḑi speranţa şi obiectulŭ affecţiuneĭ poporuluĭ, veţĭ fi vĕḑute cu groḑăvie ca unica causă a acesteĭ bătăĭ fraticide.

„Sire, scăpaţĭ, este încă timpŭ, scapă casa nóstră de maledicţiile a tóteĭ Italiĭ! urmeḑă nobilul esemplu a rudeĭ nóstre regale din Parma, ce, la irupţiunea resbeluluĭ civilŭ, a deslegat pe supuşi luĭ din supunere, şi'ĭ aŭ lăsatŭ stăpînĭ pe destinurile lor. Europa şi poporul vostru vor ţine socótélă de acest sublim sacrificiŭ; şi veĭ putea, Sire, a ridica fruntea cu credinţă către Dumneḑeŭ, care va resplăti marele act alŭ Majestăţiĭ Vóstre. Reînmuiatŭ în nenorocire, inima vóstră se va deschide la nobilile aspiraţiunĭ ale patrieĭ, şi veţĭ bine cuvînta ḑioa unde vĕ veţĭ sacrifica cu generositate la mărimea Italieĭ.

„Isprăvescŭ, Sire, cu aceste puţine cuvinte, datoria sacră ce experienţa îmĭ impune; rogŭ pe Dumneḑeŭ ca să te lumineḑe şi a vĕ face demnŭ de blagosloveniile luĭ.

„Al Majestăţiĭ Vóstse unchiul cellŭ maĭ afecţionatŭ.

Léopold, Contele de Syracusa.

Neapol, în 24 August 1860.

Ce este maĭ straniŭ în acéstă epistolă, este că se di-

stribue astă-séră pe tóte ulițele orașuluĭ, și c'a fostŭ reprodusă de tóte jurnalele. Notațĭ că maĭ este încă douâ-ḑecĭ de miĭ de ómenĭ la Neapoli, și că suntem în stare de assediŭ. Eacă dar acum adevĕrul asupra unuĭ mare sgomotŭ diplomaticŭ, exageratŭ naturalmente de către raportorĭ officioșĭ. D-lŭ baron Brenier n'a cerut nicĭ o reparație pentru attentatul comisŭ asupră'ĭ. S'a mulțumit de assicurarea dată de D-nu de Martino că D. La Greca, în misia sa la Paris va aranja affacerile cu Impăratul. Însă D. La Greca nefăcând nimica, D-nul Thouvenel cu părere de rĕŭ sĕ plângea la Neapoli, și D-nu Brenier transmise cu vigóre plângerile D-luĭ Thouvenel la minister. D-lŭ de Martino trebuia să lase bandiera și sĕ céră reparațiunele cerute de Franța.

D-ul Brenier, care avea, credŭ, depliuă putere în acéstă affacere, n'a reclamat nimica pentru el, ci o ambassadă estraordinară la Paris care presantă scusele Imperatoruluĭ, o indemnitate care se póte urca la 2,500,000 fi. pentru victimele francese la bombardamentul din Palerma, și cordonul de Saint-Janvier pentru D-ul Thouvenel.

Legațiunea sardă assemenea a abținut justiția. Nu numaĭ tirailiori regeșcĭ aŭ fost înaintea consiliuluĭ de resbellŭ pentru attacul de alaltă-séră, dar douĭ bersalierĭ pimontesĭ rănițĭ aŭ priimit o indemnitate de 20,000* lire.

Ast-fel că dupĕ tóte aŭ făcut o trébă bună: loviturile de sabie a adus maĭ puțin la San-Martino.

Tirailiori, de pismă, aŭ vrut ca toțĭ în serile aste să năvăléscă assupra gardeĭ naționale. Autoritatea militară avusese tóte greutățile din lume spre a 'ĭ ține. În fine ea a isbutit, și alaltă-erĭ se făcu înpăcarea luîndu-se de mînă uniĭ cu alțiĭ

*) Moneda italiană de un franc.

Acéstă încă nu e tot. Capiĭ bataliónelor naţionale aŭ fost priimiţĭ erĭ de regele, cărora leaŭ ţinut un discurs cam în termeniĭ următorĭ:

„M'am lăsat sórteĭ mele, orĭ care ar fi. Orĭ ce s'ar în„tîmpla, ca suveran şi ca Napolitan, vă făgăduescŭ că nicĭ „o puşcă nu se va da în Neapoli. Însă de veţĭ provoca pe „soldaţiĭ meĭ nu voiŭ rĕspunde de eĭ."

Acésta nu face nimica, dupĕ cum vedeţĭ. La 15 maĭ 1848, fuseră poliţaĭ deghisaţĭ ca mazzinienĭ ce provocaŭ trupele. În tot casul, gardele naţionale vor ocupa de mîĭne posturile lăsate de soldaţĭ.

Armata părăseşte puţin câte puţin pe regele. Officieriĭ se unescŭ în locurĭ secrete şi preparŭ o demonstraţiune care v'a aduce cea maĭ din urmă lovitură dynastiĭ. Generaliĭ singurĭ aŭ vrut să adresseḑe regeluĭ o notă collectivă spre a'l ruga fierbinte d'a se duce. A fost generalul Viglia cel ce a vuse acéstă ideie strălucită. Causa este perdută înaintea tutulor. Aceĭ care nu cutéḑă a îndemna pe regele d'a se duce ast-fel, numaĭ puţin îl conjură d'apărăsi Neapolul. Regele să vede c'a cedat la tóte aceste rugăciunĭ, şi a vorbit fórte seriosŭ d'a părăsi capitala sa. Însă el voia s'o scape fără a o pierde. 'Ĭ-a venit dar încap d'a o neutralisa prin o convenţiune cu Garibaldi. Resbelul era să fie în dosul liniĭ Garigliano; armata regéscă se resema d'o parte pe fortereţa de la Gaëta, şi de altă parte pe rampartul tronuluĭ şi a oteluluĭ, D-lu de Lamorciére. Neapolul neutralisat, protegiat de garda naţională, temperanţa civilă şi scadrele, nu aşteptaŭ nicĭ o lovitură de tun.

Bagă de sémă în trécăt aceste vorbe: **protejatŭ de escadre.** Acéstă este o manieră insidiósă de a sollicita o interventiune. Chestiunea a fost pusă alaltă-erĭ în aceştĭ terminĭ

în corpul diplomaticŭ strînsŭ la D-ul de Lartion, nicĭ unul ḑicea la legaţiunea Franţeĭ. Dar corpul diplomaticŭ a văḑut cursa. şi nu saŭ angajat la nimica.

Aşa dar, să preparŭ la înpotrivire; vreaŭ să facŭ o tabăr.i retranşată la Salerna, cu tótă bóla ce esistă vara pe acea margine ne sănătósă; să trimitŭ cu drumul de fier de la Vietri legióne de soldaţi, cavalerie, tunurĭ, în principatele Citerieure, unde voesc a tenta o mare lovitură. Gegeralul Von Mechel, care comandă pe Bavaresĭ, chemat la Neapoli Sâmbĕtă séră, saŭ dus la palatŭ, de unde şi plecă îndată pentru Palerna. — „Ce maĭ noŭ, general!“ l'aŭ întrebatără în momentul când a părăsit pe regele. Von Mechel a rĕspuns: „S....n..d. D... acésta mirósе a praf de puşcă!“

Am vĕḑut un officierŭ sviţeran trimis la Calabra pentru o affacere de casse militare. La întórcerea sa, el n'auḑise de cât aclamaţiunĭ luĭ Garibaldi, din Cosenza la Salerna. Chemat aicea de regele şi consultat assupra disposiţiunelor din provincii, acest officier a rĕspuns, óre cum, cam aşa: „Sîntemŭ biciuiţĭ!“

Şi, însfîrşit, insurrecţiunea ţine bine în Basilicate.

Am în vedere cel din tiiŭ numĕr din Corriere Lucano, jurnal offiicial al insurecţiuneĭ (sic). În care am găsit un decret fórte curiosŭ, atît pentru redacţiune merită o traducţie litterală:

„Victor-Emmanuel, regele Italiĭ; generalul Garibaldi, dictatorul a douĕ-Siciliĭ:

„Guvernul pro-dictatorial, în faţa secretelor reacţionare a inemicilor patriĭ, secrete ale căror effecte sînt verificate în maĭ multe locurĭ din provincie, — în faţa ultimuluĭ attentat al gendarmeriĭ contra gardeĭ naţionale şi contra cetăţenilor din acestŭ loc principal,

Declară:

„1-iŭ. Că insurrecţiunea din provincie este legitimă;

„Şi ordonă:

„2-a. Că comanda armateĭ patriotice să fi încredinţată onorabiluluĭ colonel Cammillo Boldoni;

„3-lea. Că o juntă*) insurrecţională va fi îndată instalată la tóte municipiile din provincie; că acéstă juntă să fie compusă de treĭ individe cunoscute de a lor credinţă politică şi de a lor energie, — şi care vor fi aleşĭ de comissariĭ delegaţĭ într'acésta şi investiţĭ de puterea necessară;

„4-lea Junta municipală ast-fel stabilită are tótă putetere necesară: 1-iŭ a face d'a se esecuta tóte dispositunele ce se vor emana de la puterea pro-dictatorială; 2-a de a menţine ordina interióră; 3-lea de a rĕspunde la trebuinţele insurrecţiuneĭ prin mobilisaţiunea imediată a uneĭ tierse din garda naţională, prin formaţiunea uneĭ casse din bani publicĭ şi d'alte offerte spontanee, şi a întrevedea ca municipiul să ţie la disposiţia patriĭ ómenĭ, arme şi muniţiunĭ.

„Potenza, în 19 August 1860."

(Urmédă iscăliturile.)

O epistolă adressată din Potenza, la 23, către D-ul F. Petruccelli, şi publicată în Iride, în acea scrisóre se dice: „În patru saŭ cincĭ dile, v'om avea sŭbt arme, 15,000 viguroşĭ combattanţĭ şi 500 caĭ; 120 preoţĭ 24 călugărĭ, să servéscă în rangurile nóstre saŭ să comande micĭ trupe. Aşa dar P. Raffaele de Cirignola merge în capul a 200 ómenĭ tinerĭ trimişĭ din Spinazzola. Fie care commună a format o casă militară pentru sineşĭ; la acéstă casă aŭ contribuit ceĭ maĭ bogaţĭ proprietarĭ din provincie; înpreună şi cu alţiĭ.

Tot ce provincia avea maĭ bogat şi de intelligenţă aŭ

*) Nume ce se dă la deosebite sfaturĭ în Spania şi Portugalia.

fost depuse cu grămada. Poporul rivaliséḑă cu burghesia, femeile egaliséḑă cu ómeni. Enthusiasmul este mare, universal.“

În fine am priimit din Basilicate nuvele directe anunţîndu-mĭ că 22,000 ómenĭ aŭ format o colónă mobilă, gata de plecare. Tunurĭ ghintuite de fier şi putîndŭ trage cincĭ ḑecĭ de loviturĭ înainte d'a eclata sînt deja gata. Numĕrul preoţilor şi a călugărilor înrolaţĭ să urcă acum la 2,000, treĭ sute cavalerĭ sînt gata pe cal, comandaţĭ de Pisanti, ex-officier de cavalerie: Bochicchio, tînăr de inimă, şi baronul Bonnaperna, din Veneţia. Communele suspecte sunt desarmate. Juntele insurrecţionale funcţionéḑă pretutindinea. O mie cincĭ sute de puşcĭ sunt deja sosite din Lapri, şi, în lipsa altor arme spre a merge în bătaie, ţăraniĭ s'aŭ făcutără suliţĭ lungĭ de cincĭ spreḑece palme.

Puşcile sosite din Lapri confirmă nuvella desbarcăriĭ operată în acel loc, deja vestită în istoria incursiunilor moderne. S'asigură pretutindinea că numĕrul patrioţilor coborîţĭ pe acea margină se urcă la 6,000, şi că sunt comandaţĭ de fiul luĭ Garibaldi.

Să pare assemenea curiosŭ ca Cosenza să fie un oraşŭ de rĕscólă. Să vorbeşce că saŭ stabilit corpurĭ libere pretutindinea, de defecţiunĭ din tot anul, şi ce maĭ ştiŭ altele? Eacă cele maĭ sigure noutăţĭ; ce vinŭ de la Comitetul de ordină, ce este singurŭ sensul comunŭ:

„Generalul Garibaldi, dupĕ biruinţa din Reggio, să duse cu 7,000 ómenĭ aprópe la Villa-San-Giovanni. În diminéţa de 23 attacă pe regali, ce eraŭ, 15,000 ómenĭ, aranajaţĭ în campaniĭ în jurul cetăţilor de la Altafiumana, Torre di Cavallo, Scilla şi Punta del Pizzo.

„Dupĕ puţine ceasurĭ de focurĭ, cele douĕ brigade Melendez şi Brigante, compunea înpreună 5,500 ómenĭ, care

saŭ predat de voie, şi Garibaldi dupĕ ce 'ĭ aŭ desarmat, invită pe fie-care a'l urma saŭ a se reîntórce la vetrele lor. Un micŭ numĕr de officierĭ aŭ luat parte de a 'l urma. Exemplul dat, restul regalilor începură a preda armele şi a fugi. Séra a capitulat cetatea din Pizzo, şi miliţia Bourbonilor a eşitŭ desarmată.

„În nóptea de 24, cele-lalte cetăţĭ aŭ fost investite de Garibaldi, şi fără vre o lovitură, îndată, chiar în acea ḑi, se predară unul dupĕ altul, tot cu aceléşĭ condiţiunĭ ca şi ceĭ dintĕiŭ.

„Guvernatorul general al întâieĭ Calabre ulterióre, în virtutea deplinelor puterĭ, a proclamat deja Statutul fondamental şi legile organice ale M. S. Victor Emanuel.

„Vapórele în serviciul guvernuluĭ sicilian transportŭ trupele din Phar în partea opposată a Calabrilor. Voescŭ ca Garibaldi să aibă deja un corpŭ de 18 la 20,000 ómenĭ.

„Bagnara, în 22 August. — Colonelul Ruiz refusă d'a priimi posiţiunea de la Altafiumana, fiindŭ-că Garibaldi a ocupat deja tóte înălţimile.

„La Villa-San-Giovanni, trupele Napolitane saŭ înfrăţitără cu garibaldieni. Garibaldi şi generalul Briganti se plimbaŭ înpreună pe piaţa de la Bagnara, spre a ordona provisiĭ. Generalul Briganti a priimit invitaţiunea luĭ Garibaldi şi a statuluĭ sĕŭ major d'a prînḑi la masa lor. O assemenea schimbare de curtoasie a avut loc cu generalul Melendez, pe cîmpul de la Piale.

„Tótă trupa, la Piale şi la Villa-San-Giovanni, a refusat d'a se bate contra luĭ Garibaldi. Micul numĕr din aceĭ ce eraŭ de opinie contrarie aŭ trebuit să se desfacă şi a se uni cu colonelul Ruiḑ.

„**Salerne, în 26 August.** — Generalul Scott espedi-

éḑă o mare colónă la Avellino, spre a reprima tótă mişcarea insurrecţională

„**Pizzo, în 26 August.** — Telegraful visual de la Montecivita este părăsit. De la Capobonifato se signaléḑă două pyroscafe care mergŭ către sud-est; una dintr'nsele remarcă o corabie comercială. Se signaléḑă patru brigantine şi multe bărcĭ în differite locurĭ.

„**Cronica interióră**. Sosescŭ trupe din Reggio şi din Torre di Fiale.

„Ministrul al affacerilor interne trimite ordine severe d'a reprima la Avellino tótă mişcarea insurecţională.

„Generalul Boco a plecat pentru Salerna cu treĭ batalióne de vînătorĭ şi o batterie d'artillerie. Ministru de resbellŭ (generalul Pianelli) trebue să'l însoţéscă. Se trimitŭ ordine la Salerna spre a pregăti locuinţe şi mulţimĭ de trupe, precum şi care de transport în requisiţiune."

Poliţia combate din parte'ĭ contra reacţionarilor şi a revoluţionarilor. Instrucţiunea affacerii conteluĭ d'Aquilla se urmăreşce cu activitate. Cît pentru ómeniĭ din părţile avansate, 'ĭ aŭ chematŭ la Prefectură prin bilete scrise cu politeţă, spre a'ĭ ruga, se bine voéscă d'a se duce. Cea maĭ mare parte dintr'înşiĭ (între cariĭ D-lŭ Giuseppe Ricciardi) aŭ refusat d'a se presenta la prefectură. Alţiĭ aŭ protestat contra acesteĭ proscripţiunĭ arbitrarie. Între aceştĭ din urmă D-lŭ Nisco, care s'a refugiat într'o cobrabie piemontesă.

În numĕrul stranilor găsirĭ de către Poliţie, în aceste din urmă ḑile, trebue însemnată aceia a unuĭ sinistru personagiŭ care locuia în otelul de la Bella-Venezia, şi care 'şĭ se deduse numele de Bandini. Saŭ găsit la dînsul un mare plic cu arme regeşcĭ. A protestat că ar fi fost unitar, şi, descoperindŭ braţul sĕŭ; s'arătat înţepat cu acéstă inscrip-

ţiune. **Unirea şi Idependinţa Italiană**. Dar comisarul rugă d'a ridica maĭ sus mînica cămăşiĭ salle. El a trebuit se asculte arătând muşchiul gol al braţuluĭ inscrisŭ cu aceste vorbe. **Constanţa pentru Monarhie**. Ascemenĭ liliacĭ nu lipsescŭ la aghenţiĭ secreţĭ aĭ conspiraţiunelor.

Eacă un fapt micŭ pentru o vorbă bună, Un óre care numĕr de soldaţĭ, prisonierĭ d'aĭ luĭ Garibaldi, aŭ cerut a reveni la Neapoli. Garibaldi i-aŭ imbarcat pe Franklin şi 'ĭ aŭ şi trimisŭ. Franklin a ajunsŭ ast diminéţă avîndŭ şi bandiera parlamentară aridicată. Vapóre napolitane saŭ dus în potrivĕ şi puţin a lipsit de a da focŭ assupră-ĭ. Eraŭ sĕ caḑă la fund 180 Napolitanĭ aduşĭ regeluĭ prin fabulósa generositate a corsaruluĭ.

August 28.

Tótă garda regéscă a plecat. Mareşalul contele Cutrofiano a reluat comanda loculuĭ şi reînoitŭ proclamaţiunea stăriĭ de assediŭ pentru edificaţiunea oraşuluĭ.

Am auḑit că un căpitan din corpurile străine ce eraŭ la Salerna a arestat un Svìţeran, nu militar, stabilit în acel oraşŭ, sub pretext că acest Sviţeran favorisa desertările, şi dupĕ ce l'aŭ păḑit tótă nóptea în închisóre, cu mîinile şi piciórele legate în Larat, 'ĭ aŭ dat, fără credinţă şi fără lege, dela propriŭ sĕŭ şefŭ, o sută loviturĭ de bastóne prin ómenĭ sĕĭ.

Nu releveḑŭ tóte legile violate prin acest act: noteḑŭ numaĭ că bastonnadele saŭ suprimat este acum cîte va săptămînĭ printr'un decret special şi subscrisŭ de mîna regeluĭ

Sînt acuma înştiinţatŭ despre nevoinţele încercate de guvernŭ spre a obţine neutralisaţiunea Neapoluluĭ. Acésta este o ideie a D-luĭ de Martino, communicată ministruluĭ Franţeĭ, acceptată de el spre ecsemplu, ca o bună ideie de

umanitate, combătută în urmă de ministru al Engleterreĭ, care nu voi a angaja responsabilitatea orașuluĭ sĕŭ, și desbătută în fine duminică, într'un consiliŭ diplomaticŭ al ministeruluĭ affacerilor streine. Era evident că guvernul napolitan, afară din resónele d'umanitate care nu le contestedŭ, avea și vederĭ militare, Un orașŭ neutralisat numaĭ avea nevoie de apărare: eraŭ atîțĭ soldațĭ care se împotriveaŭ luĭ Garibaldi. Însă orașul Neapoli fiind fórte frumos și bine de iconomisit corpul diplomaticŭ isprăvi prin a decide d'a accepta neutralisațiunea fără a o garanta. Dar trebuia să fie admisă de Garibaldi. D. de Villamarina s'a însărcinat cu acéstă missie grea. A priimit d'a se duce înpersónă aprópe de generalul patrioților, fără autorisațiunea regeluĭ Victor-Emmanuel. Acéstă autorisațiune nu venise încă de diminéță; eacă unde sînt lucrurile. Dar adaogŭ că duoĭ ministri streinĭ (ghicește care) aŭ revenit erĭ assupra decisiuneĭ lor d'alaltă-erĭ, și 'șĭ aŭ retrasŭ aderarea ce deduse asupra idei umanitare acceptată de Franța. Aceștĭ duoĭ ministri, și care e inutil de a'ĭ designa, declar acum că nu voesc a intra pentru nimica într'un arranjament óre care cu un șefŭ al flibustierilor.

Acéstă convențiune, propusă de D-nul de Martino și hotărîtă de corpul diplomaticŭ, are un caracter singular; ea este fără precedente, credŭ, în istorie. Pentru întâia óră este că pune un orasŭ departe de bătaie. Abandonatŭ da trupe, Neapolul va fi protegiatŭ de garnisóna ce o apăra ordinarmente în timpŭ de pace, și acésta garnisonă va fi asemenea neutralisată. După resbelulŭ ce va continua la Salerne, în Abruzzes, la Gaëta, ce știŭ? Neapolul va apparține de drept biruitoruluĭ.

Acésta este generosŭ, nu e așa? dar fantasticŭ.

Augustŭ în 29.

Jurnalele conţinŭ o epistolă anunciuluĭ apostolicŭ către cardinalul Antonelli, constatândŭ neisbânda împrumutuluĭ românŭ la locuitoriĭ pré-devotaţĭ aĭ regatuluĭ Neapoluluĭ. Nu citeḑŭ acest document; releveḑŭ numaĭ acéstă frasă: „Po-„pulaţiunele.... maĭ cu sémă din causa mareĭ impietăţĭ ivită „din revoluţia care din nenorocire s'a împlinitŭ în Sicilia şi „care ameninţă restul rigatuluĭ, nu se găsescŭ d'a rĕspunde „la appel."

Maĭ mulţĭ liberalĭ avansaţĭ, priimindŭ ordin de plecare; saŭ refugiatŭ în corăbiile streine care sunt în liman, între care prinţul Lequile şi, ḑicŭ, colonelul Carrano. Regele era să ḑică: „Cum se putu ca Carrano şi Lequile sĕ fie încă aicea, pe cândŭ Mazza şi Governa aŭ părăsitŭ Neapolulŭ?" Eacă al douĕ-spre-ḑecelea bulletin al guvernuluĭ occultŭ:

„Priimim nuvelele officiale urmate assupra stăriĭ a colóneĭ generaluluĭ Gallotti, revenind din Reggio:

No.		officierĭ.	Soldaţĭ.	Desarmaţĭ.
14.	de linie,	33	890	180
13	idem.	„	26	9
1	idem,	„	67	58
1	vînătorĭ,	„	33	8
2	lancierĭ,	1	26	demontaţĭ.

„Jumătate baterie d'artillerie, fără tunurĭ nicĭ caĭ cu 2 officierĭ şi 63 soldaţĭ

„Trenu: 1 officier şi 33 soldaţĭ desarmaţĭ.

„3 trompette de la garda d'onóre.

„7 officierĭ isolaţĭ.

„9 officierĭ şi 360 soldaţĭ răniţĭ şi bolnavĭ.

„Al 8-lea de linie, imbarcat la Paolo de a desbarca la Pizzo şi a combate soldaţiĭ luĭ Garibaldi, este a se îndărătnici în acéstă din urmă localitate şi a vrut sĕ revie la Neapole, unde a ajunsŭ erĭ séră pe vaporulŭ franceḑŭ la Ville-de-Lyon.

„Vînătoriĭ din al 14 batalion aŭ omorît pe generalulŭ Briganti, sub pretext că 'ĭ-a predat.*)

„Districtele de Campagna şi Sala sunt în plină insurecţiune."

O observaţiune. Auḑŭ că soldaţiĭ din al 8 de linie nu sunt îndărătniciţĭ spre a reveni la Neapol, dar că trebueaŭ sĕ se tragă îndărăt la Pizzo şi la Paola înaintea attitudineĭ Ostile ale populaţiunelor.

Un alt vapor garibaldian a adusŭ alţĭ prisonierĭ şi alţĭ răniţĭ la Neapoli.

Sĕ vorbeşce de mişcărĭ în tóte provinciile.

Suntemŭ îndeplină desnodare.

Septembre 1.

Înainte; ca telegraful! Acéstă espediţiune merge înainte ca lumina, cum ḑicea Manzoni. Garibaldi singur scria de la Palmi, la 25 August:

„Marşul nostru este un triumf; populaţiunele sunt frenetice, trupele regeşeĭ se despart."

Eacă istoria acesteĭ biruinţe, în treĭ vorbe. Manifestaţiunĭ la Bari, desertărĭ încă la Benévent de unde aŭ plecat treĭ miĭ ómenĭ spre a se împreuna cu dictatorul. Iată Calabra din acéstă parte este în insurecţiune, saŭ formatŭ tabere pretutindenea. Trupele de linie sĕ dissolvă singure; carabinieriĭ regeşcĭ care rămânŭ singurĭ declară că nu maĭ vo-

*) Unŭ garibaldianŭ d'atuncea 'mĭ-a spusŭ că eĭ l'ar fi omorîtŭ spre a'ĭ fura cismele.

escŭ a se bate. Altamura, în provincia de Bari, este scaunul guvernuluĭ provisoriŭ. Trupa din Tiriolo a posat armele. La Cantajaro drapelul italian fîlfie d'iuaintea palatuluĭ intendenţieĭ şi dinaintea statueĭ luĭ Garibaldi.

Calabri sunt admirabilĭ: eĭ singurĭ aŭ capitulat brigada luĭ Caldarelli: două regimente de carabinierĭ, o batterie un escadron de lăncierĭ, ce s'angajase d'a nu se maĭ bate contra luĭ Garibaldi, nicĭ contra gardelor naţionale, nicĭ contra Sicilieĭ. Eĭ plecŭ din Cosenza, isgoniţĭ de comitetul aceluĭ oraşŭ, şi jură d'a menţine disciplina pretutindinea pe unde vor trece. Lasŭ în deposit materialul inutil şi 300 puşcĭ: eĭ trebue a fi în unspreḑece ḑile la Salerna. Patrioţiĭ 'ĭ urmărescŭ în distanţă închiḑîndu-le drumul, spre a'ĭ împiedica d'a maĭ reveni la locul lor.

La 27, o bandă de tinerĭ a plecat de la Eboli mergând a face insurrecţiune la Cilento. Aŭ fost priimiţĭ la Oliveto cu marĭ acclamaţiunĭ. Ajunşĭ la Buccino, eraŭ deja 2000.

În Calabra este patru tabere de insurgenţĭ, şi raporturĭ care nu îndrăsnescŭ d'a le garanta spune că în acele provinciĭ Garibaldi póte dispune orĭ şi cândŭ de 40000 ómenĭ.

Desertările continuă. La Neapoli, pichete întregĭ părăsescŭ posturile lor şi disparŭ: sunt sute de case populare unde potŭ sĕ se ascunḑă. Intre gasdele de priimire pentru soldaţĭ ascunşĭ, se spune de o femeie ciudată eroă în fustă, îndrăsnéţă pînă şi cuteḑătóre, armată bine şi garibaldiană în puterea cuvêntuluĭ: o numescŭ San-Giovannara. Tot quartierul eĭ 'ĭ este sub ordine.

De la Capoua, 200 ómenĭ şi un căpitan aŭ desarmatŭ, treĭ officierĭ şi mulţĭ din sub-officierĭ din al 8-lea de linie.

Sĕ ḑice că tînărul prinţŭ don Alphonso, fratele regeluĭ,

plécă cu trupele; că Campagna, Sala, Aquila sunt în insurrecţiune; că Castrovillari a desarmatŭ pe gendarmiĭ sěĭ; că Garibaldi aŭ fost la 28 în Pizzo; că erĭ contele d'Aquila, în întórcere, a desbarcart la Pausilippe, de unde a şi plecatŭ îndată. Sě maĭ ḑicŭ şi altele!

Iride ne transmite curióse nuvele de la Basilicate. Este colonelul Boldoni care comandă provincia: ordinile ce dă sunt publice. Verĭ-cine, fără ştire, va organisa bande, înarmate saŭ nu, şi verĭ-cine va face parte va fi pedepsit la mórte.

La Neapol, sě descopere conspiraţiunĭ.

Un franceḑŭ, care nu voescŭ a'l numi, a tipăritŭ patru ḑecĭ de miĭ esemplare o adressă a poporuluĭ către rege, supplicându'l a fi stăpînulŭ. Acest franceḑŭ este arestat. Saŭ găsit la dînsulŭ scrisorĭ romane şi hîrtiĭ care'lŭ denunţă ca plătit de un prinţŭ regalŭ. Adressa sa nu este rea făcută: din nenorocire, n'are un sensŭ commun Nu e destul numaĭ d'a fi un intrigant spre a învia cadavrele.

Cu acéstă nouě conspiraţiune, aŭ pus totŭ oraşul în neliniştе: am avutŭ posturile îndoite, prăvěliĭ închise, şi restul. Saŭ maĭ făcut încă un sgomot: sě ḑice că erĭ séră ministerul a ḑisŭ regeluĭ: „Sire, este timpulŭ d'a părăsi Neapolul. Aşteptămŭ rěspunsulŭ majestăţiĭ salle mâĭne de diminéţă; la unspre-ḑece ore. De nu veţĭ pleca vom pleca noĭ."

In alţĭ terminĭ: „Sire, nu este de cât unŭ mijlocŭ d'a scăpa cabinetul Majestăţiĭ Salle, acesta este d'a sacrifia coróna"

Ingeniosŭ consiliŭ, nu e aşa? Dar iacă veritatea asupra acesteĭ îndărătniciri ministeriale: contele Cutrofiano comandă piaţa, şi prinţul Ischitella comandă gardele naţionale; ministerul pretinde, rěŭ saŭ bine, că aceştĭ comandanţĭ con-

spiră. Să desluşimŭ bine vorbele; a conspira, în acestŭ moment, este a ţine cu regele.

Aşa alaltă-séră. miniştriĭ aŭ ḑissŭ Majestăţiĭ Salle de a alege între eĭ şi pe ceĭ duoĭ adversarĭ aĭ lorŭ. Aŭ propusŭ în locul luĭ Ischitella pe generalul de Sauget, şi în locul luĭ Cutrofiano pe generalul Viglia. Rĕspunsul trebuia sĕ fie dat, erĭ diminéţă la unpre-ḑece ore.

Erĭ diminéţă la unspre-ḑece ore, regele nefiind decisŭ, miniştriĭ 'şĭ-aŭ trimisŭ dimissiile şi nicĭ că aŭ maĭ statŭ pe locŭ. Ca transacţiune provisorie, a fost decisŭ ca Cutrofiano sĕ nu dea nicĭ un ordin fără prealabila aderare a cabinetuluĭ.

Eacă veritatea adevĕrată. Capiĭ Batalionuluĭ de la garda naţională saŭ dus erĭ la presidentul consiliuluĭ de miniştri de a protesta contra miilorŭ de abusurĭ. Presidentul a potolit cum a fost maĭ bine, şi avem în astă diminéţă linişte. Cu tóte aceste erĭ diminéţă saŭ făcut demarşurĭ, de consilierul Ulloa, magistratŭ reacţionarŭ, spre a forma un noŭ cabinetŭ. Consillierul Ulloa s'a presentat la maĭ mulţĭ ómenĭ considerabilĭ din oraşŭ, şi maĭ cu sémă la D-nulŭ Giuseppe Lauria, spre a'ĭ face d'a priimi un portofoliŭ. Toţĭ însă l'aŭ refuḑat.

S'aude ḑicând că un noŭ cabinet s'a constituit. Dacă va fi aşa, vom avea póte desordine la Neapoli Ministerul Spinelli nu e sigur nicĭ nereproşabilŭ, dar el singur este care întreţine în oraşŭ un restŭ de încredere şi de tranquillitate.

De va cădea înaintea sosireĭ luĭ Garibaldi, transiţiunea va fi viforósă.

D-lŭ Raffaele Farina protestă contra expulsiuneĭ sale dela prefectură. D. Savarese protestă contra destituireĭ a unuia din amploiaţiĭ sĕĭ la administraţia înbunătăţirilor. Contele d'Aquila protestă, ministerul protestă, ţara protestă: ai-

cea nu sînt de cît protestanţĭ. Nedisciplina şi demoralisaţia sînt flagrante în armată. Cea-laltă ḑi, pe Ville-de-Lyon se căra soldaţĭ care nu voise d'ase bate la Calabra, aceştĭ soldaţĭ mîncaŭ pepene verde şi aruncaŭ cojile pe officieriĭ lorŭ, care aŭ trebuit sĕ se închiḑă prin cabinele lorŭ. Acésta o ştiŭ dela căpitanul chiar a bastimentuluĭ.

V'am vorbit de revolvere prinse la vamă, sub pretextŭ că ar fi fost cumpărate pentru contele d'Aquila. Auḑŭ că regele le a reclamat c'ale salle şi le înpărţi ómenilor luĭ.

Alaltă séră, a fost o grămadă la teatrul dela Saint-Charles. Serata afost în beneficiul voluntarilor răniţĭ în 1848 şi 1849. Prea mult aŭ applaudat pe tragicul Salvini, ce declama o frumósă poëmă de a luĭ Prati, **Cena d'Alboino**. Aicea este încă entusiasmŭ.

Cea-l-altă ḑi, dincolo de Résine, un officierŭ a asistat pe curierul din Calabra şi sĕ puse, în interval de 3 ore, a deschide tóte scrisorile trimise din Neapoli în provincie. Şi acésta, în presenţa unuĭ arătat de la garda naţională şi a syndicatuluĭ aceluĭ loc, convocaţĭ de a assista la operaţiune. Officierul sta în virtutea unuĭ ordin formal al comandantuluĭ pieţeĭ Neapoluluĭ. Notaţĭ că trăimŭ sub regimul constituţionalŭ.

În fine vĕ anunţŭ că ducele de Caianiello a plecat cealaltă ḑi la Paris, în missie estraordinară, de a presanta scuse imperatoruluĭ în urma attentatuluĭ comisŭ asupra persóneĭ D-luĭ baron Brenier. D. Caianiello este portatorul uneĭ epistole autografe a regeluĭ Neapoluluĭ. N'am citit acea scrisóre, dar creḑŭ a şti că tînărul suveran întrébă dacă intrarea luĭ Garibaldi în regatul Neapoluluĭ nu este, din întîmplare, decît ca o interventiune.

Şi ceĭ şése miĭ Bavareḑĭ care şi sînt veniţĭ din Austria?

Jurnalul official pórtă astădĭ patru pagine de decrete, din care una făcù plăcere: soroceşte plata biletelor ce eraŭ scadenţa la 31 August pentru 30 Septembrie. Alte decrete numeşte funcţionarĭ şi magistraţĭ în maĭ multe oraşe din provincie care sint deja resculate. Aşa dar ca în vechia Roma, în timpul resbeluluĭ punicŭ; vindeaŭ pămînturile deja biruite de Annibal.

2 Septembrie.

Eacă un document curios: sînt instrucţiile date de colonelul Boldoni pentru mica bătaie ce se va începe póte în Basilicate. Acéstă hîrtie va spune maĭ mult ca tóte descripţiunele din lume asupra faĭmóşi strategiĭ a le guérillas:

Instrucţiune pentru partea armată a insurgenţilor.

„A se arăta pentru a peri; a turbura pe regaliĭ fără întrerupere; a'ĭ trage în curse spre a-ĭ bate cu mare succes; a întrebuinţa tóte vicleniile posibile spre a ĭ aduce la locurĭ grele; a nu le da pace nicĭ ḑioa nicĭ nóptea; á le apuca espediţiunele de hrană şi de muniţiĭ, baniĭ armateĭ şi lăḑĭ cu banĭ publicĭ; a slăbi şi a distruge acţiunea regalilor; eacă cum insurgenţiĭ facŭ resbelul.

La acest scop însă trebue a cunóşte bine locurile pe unde trecŭ, acele iarăşĭ pe unde vor trece. regaliĭ spre a ataca pe insurgenţĭ, şi acele care ne vor înlesni o promptă retragere, fără ca inemicul se aibă vre o bănuială. Dacă regaliĭ sĕ arătŭ în apropiere de un munte, dacă sĕ apropie de noĭ să fugimŭ pe muntele oposatŭ prin potece nepraticabile saŭ prin drumurĭ ascunse.

»Spre acestŭ sfîşit, trebueşte a cunóşte nu numaĭ drumurile din faţa nóstră ce ne conducŭ la munte, dar şi acele ce sînt de întórcere.

„Dacă trupa, retrăgînduse, este obosită, să se oprescă în strîmptorĭ şi în pădurĭ. Ast-felŭ, pădeşte înălţimile şi barricadéḑa drumurile.

„Insurgenţiĭ vor umbla tot d'auna cu o avant-gardă şi arriér-gardă, cu o escortă şi cercetătorĭ de flancŭ.

„Avant-garda trebueşte a fi maĭ puternică înaintîndŭ; reculîndŭ, trebueşte să fie arrière-garda.

„Trupele din flancŭ nu trebue sĕ atace focul. Descoperitoriĭ sĕ depărteḑŭ din flancŭ, amenință şi ecsploră terenul, visitîndŭ casele şi luîndŭ noutăţĭ dela rigalĭ.

„Pe rigaliĭ 'ĭ moleşeştĭ cu marşurĭ continue de ḑi, purtîndu-vĕ cu puţinĭ ómenĭ la locurĭ saŭ în locurile unde sĕ găsescŭ eĭ, şi dîndŭ puşcĭ spre a rĕspîndi alarma în tăbările şi cantónele lor, şi apoĭ a peri: scopul este de a nu'ĭ lăsa nicĭ de cum sĕ se odihnéscă. Sĕ'ĭ atrageţĭ în curse, ast-fel ca potecele sĕ fie dominate de înălţimĭ, în strîmtorĭ saŭ în locurĭ unde sĕ nu potŭ opera nimica; dîndu-le falşe guidurĭ care 'ĭ amenință spre locurile ocupate de noĭ maĭ din nainte şi unde cu înlesnire sĕ'ĭ putem face a depune armele, dacă nu voescŭ a fi omorîţĭ de pietrele căḑîndŭ din înălţimĭ.

„Să întrebuinţéḑă stratageme spre a'ĭ înşela: de esemplu, familiĭ scriind copiilor lor ce sînt între rigalĭ falşe nouĕtăţĭ despre mişcările nóstre şi despre posiţiile nóstre; făcînd a se rĕspîndi chiar între rigalĭ, dîndu-le sĕ créḑă că noĭ am espediat ordine pentru raţióne şi nutriment în locurĭ unde acele raţióne şi nutriment nu saŭ trimisŭ, şi înşelîndŭ pe rigali prin tóte manierele possibile.

„Nóptea maĭ cu sémă este momentul unde trebuescŭ operate marşurile nóstre; în acelŭ momentŭ rigaliĭ nu se vor putea mişca.

„Cînd rigaliĭ ocupă un oraşŭ, populaţia în massă tre-

bue să'l părăséscă, dacă oraşul nu póte fi apărat, saŭ că insurgenţiĭ sînt pré departe saŭ că nu sunt cu putere. Pentru două saŭ treĭ ḑille, populaţiile cu obiectele lor precióse vor putea sĕ şéḑă în campaniĭ, fiindŭ-că, dacă rigaliĭ trebueaŭ se stea saŭ se lase o gardă, ómeniĭ armaţĭ puteaŭ sĕ se bată, a lua pe sémă-le attelagiurile, artilleria, lăḑile cu banĭ, nutrimentul, ambulanţele şi tot restul. Cînd, prin mijlocirea spionilor, sĕ vor informa de trecerea trupelor rigale, şi că acéstă trecere s'effectuă prin locurĭ unde vor fi lesne de attacat, atuncea insurgenţiĭ pot a se înpreuna maĭ înainte, a se înpărţi prin case, a se ascunde prin gardurĭ; a se rostogoli pe d'asupra pămîntuluĭ; şi pe urmă a se uni la o fluerătură întocmită, şi apoĭ a cădea pe caĭ tăindule chingele şi attacîndŭ maĭ cu sémă pe ómeniĭ cu armele albe decîtŭ pe ceĭ cu armele de focŭ. Cineva trebueşce a fi însărcinatŭ a se adressa şefilorŭ, pentru fie care attacŭ. Se vor alege la acésta ómeniĭ ceĭ maĭ îndrĕsneţĭ, bunĭ tirorĭ, ceĭ maĭ abilĭ d'amania secura, sapa saŭ orĭ ce alt instrument de campanie. Capi odată căḑuţĭ, trupa va fi descurajată: un ţăranŭ trecătorŭ nu dă nicĭ un fel de bănuială că va omori un şefŭ.

„Nóptea şi tot d'auna cînd trupa insurgenţilor se opreşte d'a se odihni, detaşamente trebuescŭ puse înprejur, şi pe înălţimĭ santinele de infanterie, vedette de cavalerie, şi o tiersă din puterea armată; şi o altă tiersă să fie în picióre de a aduce ómenĭ la continuele patrule d'esploraţiune ce se învîrtescŭ în jurul taberiĭ. Tiersa gardeĭ trebue să fie tot d'auna în picióre: ea este de serviciŭ.

„Séra, se va da vorba de recunoştinţă, ce se va cunóşte numaĭ de şefi singurĭ, şi o alta contra-parolă care va fi cunoscută de santinele, şi un semnŭ în tabără pentru aceĭ ce sînt în interiorul tabereĭ.

„Aceste vorbe se vor da de către comissarul civil, spre a fi comune în tóte provinciile şi espediate înaintea fie cării cincĭ ḑile.

»Potenza, la 20 August 1860.

„*Colonelul şefŭ militarŭ al insurecţiuneĭ,*

„*Camillo Boldoni*«.

4 Septembrie.

Sĕ începem prin istoria Neapoluluĭ, vă spuneam sîmbătă diminéţă că ministerul era gata sĕ'şĭ dea demissia dacă nu ar fi scosŭ pe generaliĭ Cutrofiano şi Ischitella din comanda oraşuluĭ şi a gardeĭ naţionale. În locul lor, ministerul a cerut pe generaliĭ Viglia şi pe Sauget.

Însă regele nu acordă nicĭ odată de cât o porţie din ce i se cere. Crede. că 'şĭ păstreaḑă prerogativele necedîndŭ de cât pe jumătate. El n'a accordat nicĭ pe Viglia nicĭ pe de Sauget, dar a consimţit de a depărta pe Cutrofiano şi a substitui pe generalul Cataldo la comanda pieţiĭ. Cu tóte că Sâmbătă séră ministerul întregŭ 'şĭ a dat demissia prin înscrisŭ. Şi demissia fu priimită. Dupĕ miniştriĭ, directoriĭ ministerelor, prefectul poliţiĭ, comissariĭ, inspectoriĭ şi un lungŭ şirŭ de amploiaţĭ subalternĭ 'şĭ aŭ datŭ assemenea demisiile lor.

Se credea ca printr'acésta să dea o lovitură şi póte a determina o mişcare la Neapol. Nu s'aŭ determinat, nimica. Duminică séră, aŭ fost puţină agitaţiune în oraşŭ. Nóptea, aŭ acoperit ḑidurile cu affişe tricolore aclamîndŭ pe Garibaldi şi Victor-Emmanuel, de **regele nostru**.

Aceste affişe aŭ fost rupte parte de soldaţĭ, parte de comitetul acţiuneĭ, care nu voia să auḑă nimica. Saŭ schimbat câte va loviturĭ de pumnĭ, mi saŭ spusŭ, şi câte va ameninţărĭ de poaniarde. Dar îndată tóte aŭ intrat la ordine.

Erĭ, cu tótă crisa ministerială, cu tótă ostilitatea a douĕ comiteturĭ secrete, cu tóte că Garibaldi s'apropie şi regele care nu vrea să plece, oraşul era linistit. N'am vĕḑut magasiĭ închise; jurnalele aŭ apărut.

Cu tóte aceste demisiunĭ, ministerul şade în postul seŭ pînă când se va ramplasa; însă nu 'l ramplaşéḑă. V'am spusŭ demarşa inutilă al consillieruluĭ Ulloa pe lîngă D-nu Lauria spre aĭ se da un portofolliŭ. Saŭ isbucnit assemenea şi alte încercărĭ analoage. Miniştriĭ demissionaţĭ, consultaţĭ assupra alegeri successorilor lor, designară pe DD. Serracapriola, Buonanni şi Falconi. Dar acéstă combinaţiune n'a putut reuşi. Alţĭ ómenĭ saŭ pusŭ înainte maĭ puţin autorisaţĭ, de capacitate secondară şi de notoritate subalternă, dar fără maĭ mult succes: am rĕmasŭ supraveghiaţĭ, administraţĭ. şi guvernaţĭ de demissionariĭ. Eacă un articol al **Nazionaluluĭ** de erĭ care resumă situaţia cu curăţenie şi curajŭ. Merită a fi păstrat:

Crisa ministerială continuĕ, şi credem că ea nu trebue curmată.

„O nuoĕ administraţiune, trebue să se formeḑe, credem că va trăi într'o crisă continuĕ, care nu se va maĭ prăpădi de cât prin mórte.

„Nu ne putem înţelege pentru ce trebue să se formeḑe un minister. Acésta va fi un element maĭ mult de desordine, căcĭ voia să guverneḑe şi nu putea.

„Ajunge, dupĕ noĭ, că miniştriĭ demissionarĭ continuĕ a espedia affacerile, a ţinea cu tărie câte va mijlóce de ordină publică ce rămîne, a opri d'a nu se vărsa sânge inutilŭ.

„Crisa nu se va curma de cât prin douĕ mijlóce, dar cu nicĭ una din aceste douĕ mijlóce crisa ministeriallă nu va înceta:

„Orĭ printr'o resoluţiune spontanee şi unanimĕ de o imensă majoritate a cetăţenilor;

„Orĭ printr'o resoluţiune spontanee a regeluĭ.

„Nicĭ aceia nicĭ acesta nu ni se pare decişĭ a lua acéstă resoluţiune: aşa că vor vieţui în acéstă situaţie penibilă încă câte va ḑille, orĭ şi care va fi ministeru ce rămîne saŭ acela ce se urcă.

„Dacă regele se resolvă a compune o administraţiune reacţionară, nu va face de cât cel din urmă rĕŭ poporuluĭ sĕŭ, şi va lăsa în urmă un suvenir fórte tristŭ. Dar, ḑicem cu tótă francheţa şi loàiotatea, în acest moment regele numaĭ va scăpa nimica.

„Regele voeşte încă a resista? E bine! Că se va pune în campanie cu soldaţiĭ care 'ĭ rĕmîne credincioşĭ, la un loc pe unde Garibaldi va trebui să trécă, şi se va bate! Vom deplora resoluţiunea sa, dar nu vom necinsti fudulia sa rigală.

„Dar că el nu va permite că la acest ceasŭ, în numele sĕŭ, să închiḑă, să persecută, şi să omóră pe cetăţenĭ: acésta nu va fi nicĭ o resoluţiune de rege nicĭ o înţelepciune de om de Stat, dar o rĕsbunare passageră şi vană acordată acelora ce l'aŭ perdut. Căcĭ aceĭ ce l'aŭ condusŭ unde este, acésta o ştie bine, nu sunt nicĭ liberali nicĭ unitari; sunt aceĭ ce se pretindŭ maĭ credincioşĭ din servitori luĭ, ceĭ maĭ convinşĭ din partisaniĭ luĭ şi ceĭ maĭ încărnoşĭ innemici noştri.

Am tradus acest articol fiind că m'am gînditŭ, şi că nicĭ o dată n'am spus maĭ net şi maĭ bine. Şi pe urmă nu e curiosŭ că aceste lucrurĭ să imprimă liber şi în publicŭ la Neapol?

Venim acuma la reunirea militară convocată de regele sâmbătă séră. Acuma e a se şti dacă vor putea resista încă

luĭ Garibaldi. Generalul Bosco, care trimisese nişte correspondenţe la Monteleone, şi care nu fusese maĭ departe de Salerna, întorcânduse la Neapoli spre a consulta pe doctorul Palaschiano asupra unuĭ lombago tenace, a asistat la consiliul de generalĭ. A cerutŭ cuvîntul şi a ḑisŭ bruscamente că dacă armata a fost aşa uşóră şi lesne de înşelatŭ a fost greşala unor marĭ seniorĭ militarĭ ce atârnaŭ săbiile lor de cârligŭ şi jucaŭ whist. Prinţul Ischitella priimi glonţul saŭ l'aprinsŭ în săritură; scena a fost violentă în presenţa regeluĭ; puţin aŭ lipsit d'a se isprăvi printr'un duel, şedinţa ţinută. A două ḑi-generalul Ischitella a trimis demissiunea sa luĭ Franciscŭ al II-lea, care ḑice aceste triste vorbe: „Nu sunt de locŭ eŭ acela care face rĕŭ, şi tot d'auna sunt eŭ acela care mĕ pedepsescŭ."

Acéstă durerósă vorbă este moralitatea ultimeĭ împăriţiĭ, căinţa greşélelor, şi, să ḑicem cu francheţă, căcĭ este din istorie, căinţele crimelor a luĭ Ferdinand. Prin urmare generaliĭ aŭ declaratŭ în consiliŭ că armata va putea ţine încă. O singură voce, maĭ curajósă şi maĭ sinceră, a susţinutŭ că o prelungire de luptă nu va fi de cât numaĭ o vană vărsare de sânge. Sĕ mulţumim generaluluĭ de Sauget care a ḑis cu francheţă acéstă liberă parolă.

Din nenorocire, ea nu fu ascultată, şi fără a organisa un plan de campanie, fără a strânge puterĭ pentru o supremă silinţă, regele persistă în sistemulŭ d'observaţiune şi de nedecisiune care a' pierdutŭ deja dynastia sa. Eată cu tóte aceste nuvelele bătăceĭ împrumutate din cele din urmă bulletine (numărul 17 şi 21) ale comitetuluĭ de ordină.

La 30 August. D-nul Stefano Passaro, în virtutea puterilor ce 'i sunt încredinţate de comitetul central, a declarat începută insurrecţiunea în Lucania occidentală.

El a organisat o comissiune de a 'strînge arme şi muniţiĭ de tot felul, o commissiune de a strînge offrandele volontare, şi o commissiune destinată a priveghia la siguranţa publică.

Trupele regale din Monteleone sunt despărţite şi întrunite, în parte, cu armata patrioţilor.

Insurrecţiunea din Altamura să măreşte la vedere. Rigaliĭ ce eraŭ la Bari sĕ lasă la Avellino.

Comitetul provincial de Bari a recunoscut comitetul de ordină şi crăia luĭ **Victor-Emmanuel**. El a fixat numărulŭ volontarilor care trebuescŭ sĕ plece la Basilicate, puindŭ pe drumŭ garda naţională şi dîndu'ĭ fondurĭ. La 31, sume de bande cu volontarĭ, organisate la Piedimonte d'Alife, s'aŭ dispus a pleca pentru Avellino.

La 30, l'ameaḑŭ, aprópe ca la treĭ miĭ insurgenţĭ, venindŭ din tóte communele districtuluĭ de Sala, şi vre o treĭḑecĭ de soldaţĭ d'aĭ luĭ Garibaldi, comandaţĭ de către Fabrizio da Nupone, aŭ intrat în Sala strigând: **Sĕ trăiască Italia! Sĕ trăiască Victor-Emmanuel! Sĕ trăiască Garibaldi!** şi aŭ instituit un guvern provisoriŭ în palatulŭ subintendenţieĭ.

Bănceĭ dela Bari ĭĭ lipseşte numerariul, amploiaţi guvernuluĭ nu pot fi plătiţĭ. Comandantul militarŭ, spre a evita conflictul cu poporul a părăsit oraşul.

Volontariĭ din Potenza, care ocupaseră Altamura, mergŭ spre Bari. Autorităţile nu le oppune nicĭ un fel de resistenţă.

Treĭ corăbiĭ fără bandiere, 'ce se dirigeaŭ către Gaëta, saŭ întorsŭ către sud est.

Se vorbeşte de o desbarcare garibaldiană pe mărginile de **Montedragone**.

Sunt detaliurĭ assupra insurrecţiuneĭ de Vallo. N'a fost

de cât o promenadă militară printre acclamaţiunele unanime. Muerile şi copiĭ urmaŭ cortegiul strigînd: **Sĕ trăiască Victor-Emmanuel! Sĕ trăiască Garibaldi!** Musica militară a isbucnit din trompete; şi florĭ curgeaŭ din tóte balcónele. Eşind din Vallo, colóna numĕra maĭ multŭ de o mie. A fost priimită pretutindenea cu aceiaşĭ bucurie şi sĕ mărcşte la fiecare cu nuoĭ recruţĭ. „Este o serbare populară, ḑice bulletinul: „nu este o insurecţiune.“

Soldaţiĭ veniţĭ de la Calabra şi care aŭ fost espediaţĭ la San-Severino spre a forma un singur corpŭ, saŭ desbinat şi risipitŭ la Caserta, la Capoua şi în alte locurĭ învecinate.

Aŭ chematŭ îndărĕt la Neapoli gendarmeria din Lecce. Dar populaţia şi comitetul naţional din acelŭ oraşŭ saŭ oppusŭ la plecarea gendarmeriĭ. Gendarmi aŭ stat.

Acéstă ultimă nuvellă este de erĭ 3 Septembrie.

Ast-fel sunt bulletinele comitetuluĭ de ordină. Eacă o placardă a comitetuluĭ de acţiune:

La Sala, dictatorul Garidaldi către prodictatorul Giovanni Matina.

(rĕspunsŭ).

„Staţĭ tarĭ şi organisaţĭ revoluţiunele vóstre. Nu e trebuinţă sĕ veniţĭ înaintea mea. Eŭ sunt acela care voĭ veni la voĭ.

Spuneţĭ lumeĭ întregĭ că cu bravi meĭ Calabri am făcut pe 10,000 soldaţĭ ce eraŭ comandaţĭ de generalulŭ Ghio de a preda armele Trofeurile victoriĭ aŭ fostŭ 12 tunurĭ, 10,000 puşcĭ, 300 caĭ, câţĭ-va catârĭ şi o mulţime de materialŭ de bătaie.

„Plecŭ la Rogliano.

„Agrifoli, la 8 de diminéţă.“

Auḑŭ ḑicându-se că Bosco şi Von Mechel nu vor attaca pe inimicĭ, dar că'ĭ aşteptă dinaintea Salerni.

In acest moment, tótă flota este în Neapol. Sgomotulŭ sĕ rĕspândise în ḑilele aceste că ar fi sĕ o triméţă la Triest, spre a o lăsa Austrieĭ, acuma cândŭ ea este inutilă regeluĭ, şi că póte servi luĭ Garibaldi. Dar marinariĭ aŭ refusat plecarea. Mecaniciĭ aŭ eşitŭ pe uscat, câţĭ-va cu effectele lorŭ. Numaĭ treĭ vapóre aŭ aridicatŭ ancorulŭ, l'Ercole, **Fieramosca** şi **Ruggiero**, pe promissiune formală că nu vorŭ merge maĭ departe de Gaëta, şi că se vor întórce îndată.

Tóte aceste póte să'ţĭ ḑugrăvéscă starea Neapoluluĭ. Alaltă séră, la **Teatru-Nuovo**, saŭ cântatŭ un hymnŭ gardeĭ naţionale. Dupĕ applaudele frenetice făcute cântăreţeĭ ce ţinea drapelul italian, câte-va voce strigară de treĭ orĭ în unanimitate: **Sĕ trăiască Victor-Emmanuel! Sĕ trăiască Garibaldi! Sĕ trăiasca Italia!** La aceste strigărĭ sediţióse tótă sala resuna d'enthusiasmŭ. Inspectorulŭ poliţieĭ încercă nişte gesturĭ potolitóre, însă fără a apăsa pe cinevaşŭ. Teatrul aŭ fost d'atuncea închis, şi hymnul naţional nu maĭ fu repetatŭ

Trebuia sĕ fie astă séră, la teatrul Saint-Charles, o noă demonstraţiune, însă a fost contra-mandată. Nu se va mişca de locŭ pînă la venirea luĭ Garibaldi......

VII

GARIBALDI LA NEAPOLI.

Garibaldi la Neapoli. — Franciscŭ al II la Capua. — Proclamaţiunĭ şi decrete a luĭ Garibaldi. — Anecdote pentru Garibaldi. — Intórcerea cetăţiĭ Saint-Elma. — Măssurile nouluĭ guvernŭ. — ordinul de ḑi a propo de mórtea luĭ de Flotte.—Statutulŭ piemontesŭ promulgat la Neapoli. — Judecata luĭ Franciscŭ al II.

1 Septembrie.

Garibaldi este la Neapoli, şi în totŭ oraşulŭ nu e altŭ cevaş de cât o acclamaţiune. Insă sĕ ne căsnimŭ d'a modera enthusiasmul nostru, şi să procedămŭ la ordine.

Eacă depeşele d'alaltă-erĭ:

Afan de Rivera către Colonelulŭ Anzani.

Salerna, la 10 ore 30 séra.

„Saŭ ştiutŭ de duoĭ sub-officerĭ ce veneaŭ de la Calabra că brigada Caldarelli s'a unitŭ cu aceea a luĭ Garibaldi; că Garibaldi este la Auletta, că a operat la Sapri o desbarcare de 4,000 ómenĭ comandatĭ de generalul Türr. Să cere trupe."

Comanda generală luĭ Afan de Rivera.

Neapoli, la 2 ore de diminéţă.

„Că tótă trupa care este la Salerna se concentréḑă la Nocera trecândŭ pe la Cava, şi se pune îndată în mişcare, ţiindŭ ocupată posiţiunea de la Cava cu douĕ bataliόne. Ea aştéptă sosirea cei-l-alte divisiĭ."

Comanda generală lui M...., la Avellino.

»Neapoli, la 2 ore de diminéță.

„În casŭ cînd posițiunea va cere imperiosŭ d'a se retrage dinaintea puterilor superióre, vețĭ merge d'a occupa strîmtorile dela Montefoste, şi d'acolo, dacă vețĭ fi sforțațĭ de marĭ perderĭ, vĕ vețĭ lăsa prin Nola la Nocera.“

Generalul Pérez către generalul Scòtti.

»Avellino, 4 Septembrie, la 11 ore séră.

„Circulă sgomotul că munițiile de resbellŭ aŭ fost stricate, maĭ cu sémă cartuşele de tun. Fiĭ bun şi le visitéḑă.“

Scotti către commanda generală.

„Voiŭ merge astă nópte la Avellino.“

Mareşalul Bivera Majestățiĭ Sélle regeluĭ.

»Salerna, 4 Septembrie, la 11 ore séră.

„Firul electricŭ între Eboli şi Salerna este ruptŭ. Duoĭ sub-officierĭ, venind din Calabra, ḑicŭ că grămeḑĭ de revoltanțĭ, Garibaldi cu ómeniĭ luĭ şi brigada Caldarelli aŭ sosit la Auletta. Şi că trimetŭ îndată trupe la locurile fixate. Trimețŭ cu drumul de fier pe ceĭ duoĭ subofficerĭ Neamburgo, din al 15^{lea} de linie, şi Guida din al 4^{lea} adressîndu'ĭ coloneluluĭ Anzani.“

Gallenga la...

»Eboli, 5 Septembrie, la 1½ oră de diminéță.

„Brigada Caldarelli a trecut la Garibaldi — La Sapri, 4,000 ómenĭ, commandațĭ de Türr, aŭ desbarcat. — Alte desbarcărĭ se vor opera maĭ aprópe de voĭ.“

Ast-felŭ sînt depeşele rĕspîndite alaltă-séră. Nu e aşa că telegraful are poesia sa? Acest stylŭ bruscŭ, sdruncinat, gîfuitŭ, este acel ce adevărat convine la acéstă neînvederată espediţiune. Acela ce nu'l scrie prin telegramme nu ştie ce face.

La aceste nuvelle, regele a chemat pe şefiĭ bataliónelor naţionale, şi l'eaŭ spus textualmente aceste vorbe:

„Fiind-că al vostru... (întorcînduşĭ vorba) fiind-că amicul nostru commun don Peppe (diminutivŭ al don Giuseppe) s'apropie, tréba mea este isprăvită, a vóstră începe. Menţineţĭ liniştea. Am dat ordinŭ trupelor d'a capitula."

Şi dupĕ acésta, alaltă-erĭ, regele a găsit plecarea sa. Regina Spanieĭ i-a oferit palatul eĭ dela Sevilla; dar precum se face Francisŭ al II vrea se trécă prin Gaëta şi acolo sĕ se apere. Ultimă illusiune.. Dar sĕ aşteptăm faptul.

Erĭ, deşteptîndu-ne, am aflat că Garibaldi, a desbarcat nóptea între Vietri şi Amalfi, era dela cincĭ ore de diminéţă la Salerna." Generalul soseşte, ḑice depeşa; divisiunele luĭ Cosenz şi a luĭ Türr îl urméḑă cu care, trăsurĭ şi o mie de vehicule *) date de poporŭ. — Pe urmă vine Fabrizi, cu numeróse bande de insurgenţĭ din Basilicate şi din Principate. Desbarcărĭ pretutindinea, în golful Salerneĭ şi în portul Neapoluluĭ." Vedeţĭ această armată ce soseşte în trăsurĭ? Este fantastică şi minunată. Figuraţivĕ încremenirea şi veseliea din Neapoli. Lumea anticipa assupra acelor locurĭ viitóre: Ea smulgea de pretutindenĭ armele rigale, cu tóte acestea aŭ coprins'o nu fără greutate, aŭ scăpat regeluĭ explosiunele de bucurie şi de urgie ce 'l ameninţa la plecarea sa.

Franciscŭ al II saŭ imbarcat singur; într'o mică barcă, la 9 ceasurĭ séra, şi saŭ suit într'o corabie spaniolă. A luat

*) Ce înlesneşte transportul.

cu dînsul tot ce a putut înpacheta, pînă şi candelabre, şi a lăsat în urmăĭ proclamaţiunea de maĭ josŭ.

Proclamaţiune rigală.

»Neapoli, 6 Septembrie.

„Între datoriile prescrise regilor, acele ḑile nenorocite sînt cele maĭ grandióse şi cele maĭ solemne, şi eŭ voescŭ a le înplini cu o resignaţiune *) scutită de slăbiciune, cu sufletŭ vesel şi confiat, precum convine descendentuluĭ atîtorŭ monarhĭ.

„Cu ast scop, adresseḑŭ încă o dată parola poporuluĭ acesteĭ mitropoliĭ, de unde trebue acuma a mě depărta cu mare durere.

„Un resbelŭ injust şi contra dreptuluĭ gintelor a cotropitŭ staturile mele, cu tóte că am fost în pace cu tóte puterile europene.

„Schimbarea ordinilor guvernamentale, aderarea mea marilor principiĭ naţionale şi italiane nu sînt de ajunsŭ spre a le depărta; căcĭ şi necessitatea de a apăra integritatea Statuluĭ va trage în urmă-ĭ evenimente ce tot d'auna l'eam deplorat. De aceea, protesteḑŭ cu solemnitate contra incalificabilorŭ vrăsmăşiĭ ce secolile presente şi viitóre vorŭ judeca singure.

„Corpul diplomaticŭ residindŭ lîngă persóna mea a ştiut, din începutul acesteĭ straniĭ invasiunĭ, de ce sentimente sufletul meŭ era umplut pentru tot poporul meŭ, şi pentru acestŭ illustru oraşŭ, în fine de al garanta de ruina şi de resbelŭ, de a scăpa locuitoriĭ seĭ şi proprietăţile lor, templurile sacre, monumentele, stabilimentele publice, collecţiunele d'arte, în fine, tot ce formédă, patrimoniul civilisaţiuncĭ şi a

*) Răbdare

mărimeĭ salle, şi tot ce va aparţine generaţiunelor viitóre şĭ superióre passiunelor a acestuĭ timp.

„Ora d'a ţine acéstă parolă este d'aci înainte sosită Resbelul s'apropie de ḑidurile oraşuluĭ, şi este cu o durere nespusă că mĕ depărteḑŭ cu o parte din armata mea spre a mĕ duce acolo unde apărarea drepturilor mele mĕ chiamă. Cea-laltă parte şade spre a contribui, de concert cu onorabila, gardă naţională, la inviolabilitatea şi la siguranţa publică, ce o recomandŭ ḑeluluĭ ministruluĭ ca un palladium*) sacru. Şi cerŭ de la onórea şi cetăţenimea syndicatuluĭ din Neapoli şi de la commandantul acesteĭ garde cetăţenescĭ, a scăpa acesteĭ scumpe patriĭ ororile desordinilorŭ interióre şi desastrele resbeluluĭ vecinŭ, şi spre acest sfîrşit, concedŭ acestorŭ din urmă tótă puterea necessară şi cea maĭ întinsă.

„Ca descendentŭ a uneĭ dynastiĭ care, de o sută două ḑecĭ şi şése d'anĭ, stăpînea, în aceste locurĭ continentale, dupĕ ce lea scăpat de ororile unuĭ lungŭ guvernământ de vice-regĭ, affecţiunele mele sunt aicea. Sunt Napolitan, şi nu voiŭ putea, fără amarĭ părerĭ de răŭ, a adressa cuvintele d'adio prea iubituluĭ meŭ poporŭ, compatrioţiĭ meĭ.

„Orĭ care va fi destinul meŭ, bun saŭ rĕŭ, le voiŭ conserva tot d'auna profunde şi affectuóse suvenirĭ. Le recomand concordia, pacea, sfinţenia datoriilor lor naţionale. Să nu devie motivul turburărilor ḑelul immoderat pentru coróna mea. Saŭ póte, prin sórta resbeluluĭ present, să reviŭ în curînd în mijlocul vostru, saŭ în altŭ timpŭ care 'i va plăcea luĭ Dumnezŭ a 'mĭ da tronul strămoşilor meĭ, devenit maĭ splendidŭ prin instituţiunele libere care leam avut irrevocabil-

*) Myth: chipul luĭ Pallase ,erpaărde.

mente în jurul meŭ, aceia ce implorŭ, d'adĭ înainte, este de a revedea poporul unit, şi fericit.

„Neapoli, la 6 Septembrie 1860.

„*Franciscŭ.*"

Dupĕ proclamaţie vine protestaţia rigală:

„Franciscŭ al II, etc., etc.,

„Fiindŭ-că un condottier cuteḑătorŭ, cu tóte puterile de care Europa revoluţionară dispune, a atacat domniile nóstre invocîndŭ numele de un suveran al Italieĭ, rudă şi amicŭ, am combătut prin tóte mijlócele putereĭ nóstre în interval de 5 lunĭ pentru independinţa sacră a Statelor nóstre. Sórtă armelor ne-aŭ fost contrarie. Curajósă întreprindere ce acest suveran, cu o manieră fórte formală, protestă d'a nu recunóşte, şi care cu tóte aceste, în intervalul negociaţiunelor încercate spre stabilirea unuĭ accord intimŭ, priimi, maĭ cu sémă în Staturile salle, ajutor şi sprijinŭ, acéstă antreprisă, la care tótă Europa, dupĕ ce a proclamat principiul de ne-intervenţiune, a assistat indifferentă, lăsîndu-ne singur a ne lupta contra inemicilor, şi aprópe d'a întinde tristele effecte pênĕ în capitala nóstră.

„De cea-laltă parte, Sicilia şi provinciile continentuluĭ, cu tótă silinţa şi cu tóte manierile lucraŭ prin revoluţiune, a căreĭ pressiunea 'i a resculat, aŭ format guverne provisoriĭ cu titlul şi sub protecţiune nominală a acestuĭ suveran, şi aŭ încredinţatŭ unuĭ pretinsŭ dictator autoritatea şi deplină arbitraritate a destinurilor lor.

„Tare de drepturile nóstre, fondate pe istorie, pe angajamente internaţionale şi pe drepturile publice europeane, pe când noĭ socoteam a prelungi cât se va putea possibilŭ apărarea nóstră, nu eram maĭ puţin decişĭ cu orĭ ce sacri-

ficiŭ de a scăpa de ororile uneĭ lupte şi de anarhie acestă mare mitropolie, scaunul gloriosŭ a maĭ multor vechĭ suvenirĭ, leagănul artelor şi a civilisaţiuneĭ rigatuluĭ.

„În consequenţă, vom eşi cu armata nóstră afară din oraşŭ, confiindu-ne în loaiotatea şi amorul supuşilor noştri pentru menţinerea ordineĭ şi respectuluĭ trebuinciosŭ autorităţiĭ.

„Luîndŭ o assemenea hotărîre, ne simţimŭ tot într'un timpŭ datoriea care ne dictéḑă drepturile cele vechĭ şi inviolabile, onórea nóstră, interesul ereditarilor şi successorilor noştri, şi maĭ mult încă acela al pré-iubiţilor noştri supuşĭ, şi protestămŭ din tótă puterea contra tutulor actelor pînă aci consomate şi a evenimentelor înplinite şi care se vor maĭ înpliui pe viitorŭ. Ne reservămŭ tóte titlurile nóstre şi tóte resónele nóstre emanate din tractaturile şi din drepturile sacre şi necontestabile a le successiuneĭ. Declarămŭ cu solemnitate tóte eveuimentele şi tóte faptele menţionate nule, illegale şi fără valóre, depuindŭ ceia ce ne priveşte, în mîinile a tot puterniculuĭ Dumneḑeŭ, causa nóstră şi aceia a poporuluĭ nostru, în assiguranţa fermă că n'aŭ avut, în timpulŭ cel maĭ scurt al înpărăţii nóstre, nicĭ o singură ideie care n'a fost consacrată la binele şi fericirea lor. Instituţiunele celeam fost irrevocabilmente garantatŭ pot fi ca mărturie.

„Acéstă protestaţiune se va transmite de noĭ la tóte curţile, şi voimŭ ca, subscrisă de noĭ, investită cu sigiliulŭ armateĭ rigale şi contra semnată de ministrul nostru al affacerilor esterióre, sĕ fie păstrată în ministerele nóstre rigale de Stat, al afacerilor streine, de preşedinţa consiliuluĭ de miniştriĭ de graţie şi de dreptate, ca un monument al constan-

teĭ nóstre voinţe d'a oppune tot d'auna resonulŭ şi dreptatea contra violenţeĭ şi usurpaţiuneĭ.

„Neapoli 6 Septembrie 1860.

„Subsemnat: **Franciscŭ.**
„Contra-semnat: **Iacques de Martino.**

La celle de maĭ sus, regele a retrasŭ trupele din Salerna şi din Nocera, şi le a întrunitŭ la Capua, unde se va forma un noŭ lagăr. Nu e drept că Bavaresiĭ ar fi trecut erĭ la Garibaldi: să le aridicămŭ acéstă ultimă ruşine. Din partea lor, nu va fi decît o trădare. Nedisciplina este în rândurile lor; saŭ resculat maĭ întîiŭ contra sub-officerilor lorŭ pe urmă contra officierilorŭ, ce apparţineaŭ din vechile regimente sviţeriane. Aceĭ Bavaresĭ sînt în general, Tyroleḑĭ şi Boemienĭ, privescŭ fórte urît pe Elveţieni ce sînt în capul lor. Eĭ sunt maĭ mult epuisaţĭ şi iritaţĭ de marşutele continue şi inutile ce aŭ făcut de o lună de ḑile.

Creḑĭ că ultimele aceste ḑile aŭ schimbatŭ de treĭ orĭ planul campaniĭ? Cel dintâiŭ planŭ era d'aştepta pe inemiculŭ între Eboli şi Salerna; cel d'al doilea, d'aranja trupele pe drumurile difficile care desparte Neapolul de Salerna d'Avellino; cel d'al treilea planŭ, póte şi cel maĭ bun, a fost d'a întinde vînătoriĭ pe înălţimile care dominaŭ acele defilărĭ; apărarea era sĕ fie formidabilă. Pe urmă, pentru a patra óră, aŭ schimbat ideia şi saŭ refugiat în locurĭ sigure. Este cevaşŭ care ar desespera pe ómeniĭ ce voescŭ a se bate, şi încă maĭ multŭ pe streini; soldaţiĭ ultimuluĭ resbelŭ, speraŭ o rĕsbunare de Solferino.

Şi aşa, reculândŭ mereŭ, soldaţiĭ rigalĭ făcură luĭ Garibaldi, dictatorul, o intrare triumfală la Neapol.

Dar, maĭ nainte d'a v'o povesti, am încă o bucată cu-

riósă d'a vĕ offeri, o ordonanţă alfişată de către poliţie de erĭ séră, înaintea plecăriĭ regeluĭ.

„Cetăţenĭ, regele plécă. Intre o înaltă disgraţie care se retrage şi între un principiŭ ce s'avauséḑă triumfîndŭ, conduita vóstră nu póte fi dutósă. Una vĕ impune strângerea vóstră în faţa mareluĭ eclipsŭ. Cea-l-altă cere abnegaţiunea, înţelepciunea, curajul civil. Nicĭ unul din voĭ nu va turbura **desvoltarea** eroicilorŭ destinaţĭ aĭ Italieĭ. Nicĭ unul sĕ nu gândéscă sĕ deşire patria cu mâinile rĕsbunătóre saŭ scelerate. Dar veţĭ aştepta cu linişte ḑioa memorabilă care va deschide drumulŭ ţăreĭ nóstre spre a eşi din ambararele şi pericolele fără nuoĭ **convulsiunĭ**, şi fără a vĕrsa sângele frăţescŭ. Acéstă ḑi este aprópe; dar, aşteptândŭ, oraşul trebue să fie liniştitŭ şi sĕ nu se turbure. Comerciulŭ sĕ'şĭ urmeḑe cursulŭ cu încredere; ca fie care sĕ rămâie în occupaţiunele obcĭnuite ale vieţeĭ salle; tóte opiniile sĕ se unéscă în sublimul accord al mântuiri publice. Pentru siguranţa vóstră, poliţia este în permanenţă, garda naţională veghéḑă sub arme.

„Aşa, cetăţenĭ, voĭ nu veţĭ face inutilŭ lungul şi pacientul sacrificiŭ a acelora care, bravêndŭ cumplitele neîncredinţărĭ a situaţiuneĭ, ş'aŭ sacrificatŭ guvernământuluĭ pentru binele obştescŭ, şi care, abătândŭ pericolele care ameninţaŭ libertatea vóstră şi indipendinţa naţiuneĭ, aŭ fost gardiştiĭ vigilanţĭ şi fermĭ. Eĭ vor urma nobilul lor mandat, şi sunt sigurĭ că concordia, şi conduita vóstră regulată, 'i vor ajuta încă **a birui** difficultăţile ce rămânŭ; sunt sigurĭ că nu vor fi de locŭ forţaţĭ d'a invoca severitatea legeĭ contra agitaţiuneĭ negândite a părţilorŭ extreme. Cu assemenea manieră, destinele nóstre vor fi împlinite, şi istoria, care va ţine compt de patriotismul acelora ce guvernéḑă, va împărţi assemenea

cu generositate gloria la înţelepciunea civilă a acestuĭ popor adevârat italian.

Prefectul poliţieĭ,
Giuseppe Bardari.

„Neapol, în 6 Septembrie 1860."

Acéstă ordonanţă merită să rĕmîie: ea indică singura stare unde să găsea Neapolul erĭ séră, între plecarea regeluĭ şi sosirea stăpînuluĭ. Ea arată în fine în ce parte se apleca poliţia la depărtarea luĭ Franciscŭ al II-la. Încă o vorbă, şi ajungŭ la Garibaldi. Înainte d'a se imbarca, cel din urmă Burbon din Neapoli a lăsat şaĭspreḑece colóne de decrete; cele din urmă sînt de graţiĭ. Îmĭ place a isprăvi cu vorba istoria aceĭ împărăţiĭ, care am povestit'o în tóte ḑilele, fără slăbiciune, însă fără mînie, susţinîndŭ d'ocamdată naţiunea asuprită, dar menajîndŭ apoĭ pe regele biruit.

Şi acuma, la Garibaldi!

El a sosit aḑĭ-diminéţă, chemat de către syndicul şi commandantul gardeĭ naţionale. El n'a adusŭ trupe cu el de cât cîţĭ va officierĭ din statul sĕŭ major, tot d'auna singur ca César. Înainte d'a veni, el scrisese napolitanilor:

„În acest moment solemnŭ, vă recomandŭ ordina şi liniştea rĕspunḑînd la demnitatea unuĭ popor ce intră în suveranitatea drepturilor luĭ." Ordinul este datat din Salerna, şi chiar d'astăḑĭ, la şése ore şi jumătate de diminéţă.

Şi îndată douĕ scrisorĭ a fost affişate de la Liborio Romano, una luĭ Garibaldi spre a 'l chema la Neapoli şi a 'ĭ depune puterea în mîĭnele luĭ, promiţîndŭ liniştea publică şi protestîndŭ de respectul sĕŭ nelimitat; alta poporuluĭ, spre a 'l anunţa despre Garibaldi şi tot odată de a 'l sfătui la ordină şi entusiasmŭ.

Dictatorul s'a coborîtŭ la Foresteria. Este un palat ce se urcă pe piaţa de Saint-Franciscŭ-de-Paul şi care formédă unghiul drept al castelului rigal. Am întrebat pe cucerul meŭ pentru ce Garibaldi n'a occupat chiar castelul. Cucerul mi-a rĕspunsŭ: „Castelul este pentru Victor Emmanuel"

Nu cunoscŭ dacă acésta este o delicateţă a dictatoruluĭ cunoscută în oraşŭ, saŭ un commentariŭ al omuluĭ din popor care 'mĭ a închiriat cabrioleta: în ambele casurĭ, ideia este bună.

Palatul de la Foresteria dă pe d'oparte într'o uliţă, şi d'altă parte pe o piaţă. Uliţa şi piaţa eraŭ pline de lume, cu tóte că era sóre. Garibaldi trecea din tr'un balcon în altul, şi glóta să grămădea. Nu m'aşteptam la o assemenea bucurie.

Înaintea sosireĭ mele, dictatorul a dis un cuvîntŭ poporuluĭ. Eacă în ce termenĭ **Nazionalu** reproduce discursul sĕŭ:

„Avețĭ dreptate să vă bucurațĭ aşa de mult, în acéstă di în care sĕ isprăveşte tirania care v'a apăsatŭ şi unde începe o eră de libertate.

„Şi voĭ sunteţĭ încă demnĭ, voĭ, copiĭ a celeĭ maĭ splendide scule aĭ Italieĭ.

„Vă mulţumescŭ de acéstă priimire, nu pentru mine, dar în numele Italieĭ, ca să vă constituiţĭ, prin concursul vostru, la unirea eĭ. Veţĭ merita prin tr'acésta mulţumirea nu a Italieĭ numaĭ, dar şi a tóteĭ Europe."

Vă lasŭ să judecaţĭ applaudele.

Dupĕ cât va timpŭ apoĭ, am revădut pe Garibaldi maĭ d'aprópe, în uliţa Tolède. Trecea în trăsură de la palatul Foresteria la acelŭ al duceluĭ d'Angri, unde prinţul de Fondi l-a făcut d'accepta un local. El purta cămaşa sa cea roşie şi pălăriea italiană. Să părea liniştit, mulţumit şi ostenit: şi cam dimbea.

Tunete d'aclamaţiunĭ să străbăteaŭ de pretutindinea la

trecerea sa Nu credeam ca entusiasmul naţional să fi putut face un ast-felŭ de sgomot.

Nimicŭ n'a putut fi maĭ viŭ ca uliţa pavoaḑată dela un capăt la altul şi de sus în jos de stégurĭ italiene cu crucea Savoieĭ. Miĭ de trăsurĭ umblaŭ crucişŭ şi curmeḑişŭ, încărcate cu ómenĭ din poporŭ. Fie care îşĭ avea drapelul sĕŭ, mulţĭ aveaŭ şi cîte ḑece. Tóte aceste s'agitaŭ, se depărtaŭ cu strigărĭ de bucurie. Învîrteaŭ tot ce aveaŭ în mînă; stégurĭ, suliţĭ, bastóne, chiar şi cuţite. **Şi să trăéscă, Garibaldi! să trăéscă Victor-Emmanuel! să trăéscă Italia!** În aceste trăsurĭ, eraŭ amestecaţĭ cu Napolitani, şi staŭ în picióre, cu cămăşile lor cele roşiĭ, ómenĭ d'aĭ luĭ Garibaldi. Bravurile se îndoeaŭ la trecerea lor. Aceste bravurĭ curgeaŭ din tóte balcónele; sĕ rĕspîndeaŭ tot d'auna, ca o singură strigare, în tótă uliţa; şi sĕ scoboraŭ dupe uliţele transversale mulţime. Din unele locurĭ curgeaŭ florile va plóia.

Gardele naţionale sĕ înşiraŭ şi umblaŭ; încócĭ şi încolo, cu musica în capŭ, cu un aer marţial *) ce le venise îndată: ochiul stăpînuluĭ! — Şi lumea cea multă, femeĭ din poporŭ, trăsurile înpestriţate, cocardele, brassardele **), cocardele tricolore, şarfurile cu care officieriĭ sĕ drapaŭ peste tot, bluzele albe, camăşile stacojiĭ, sdrenţele lazzaronilor, balcónele populate şi înpestriţate; şi chiar preoţiĭ, în picióre în trăsurĭ şi agitîndŭ încă crucea Savoieĭ, care nu era aceia a Vaticanuluĭ, — tóte aceste sgomote, aceste culorĭ aceste figurĭ sub clara lumină a ceruluĭ arḑător din Neapoli, făcea un sgomot întunecăciosŭ care nu'l voiŭ uĭta nicĭ o dată.

Trecŭ peste strîngerile de mînă, înbrăţişărĭ şi unirĭ în tótă uliţa la entusiamul şi bucuria acestuĭ poporŭ. Am eşit

* Ostăşescŭ.

** Armatură veche ce'şĭ puneaŭ rĕsboinici la braţe lor d'a se apăra.

astă séră: uliţa Toléde este plină de bucurie; tot este illuminat; mulţimea este désă; trăsurile să învîrtescŭ cu masalale şi cu stégurĭ; cîntările şi strigările sînt îndoite.

Femeile pórtă puşcĭ, gameniĭ cuţite, şi noĭ sîntemŭ din aceĭ ce strigă: **Să trăéscă Garibaldi**! Sînt sigur că vor vesteji acest procediŭ violent; vor ḑice că poporul apucă acclamaţiunĭ puindŭ cuţitul la gîtŭ. Aceĭ ce vor scri acésta nu cunoscŭ ţéra. Acele poaniarde neoffensive n'aŭ lovitŭ pe nimenea; ele sînt acolo spre a acompagna gestul şi de a'l isprăvi. Styleturĭ d'operă, de paradă; adaogă spectacoluluĭ effectŭ: ele nu înspăimînta decît numaĭ pe ceĭ noĭ sosiţĭ.

Nicĭ un accident n'a tulburatŭ serbarea. Auḑŭ ḑicândŭ însă că, acuma de curândŭ, departe din centru, la cetatea Carmine, saŭ sloboḑitŭ puşcĭ şi soldaţĭ a murit. O mie şi una de tâlmăcirĭ s'audŭ asupra faptuluĭ; am alesŭ pe cea maĭ adevêrată. Este în acéstă cetate o temniţă şi osîndiţĭ. Osîndiţiĭ aŭ vrutŭ s'o tuléscă; santinela a descărcat puşca sa. Acestŭ actŭ, réŭ înţelesŭ, a făcutŭ alarma: d'acolo conflicte absurde, unde a cursŭ sînge; dar intervenindŭ garda naţională, a restabilit îndată ordina cu vorbe bune.

În scurt, acésta este o frumósă ḑi. Garibaldi a biruitŭ rigatul cu paşĭ iuţĭ, în şapte-spre-ḑece ḑile.

8 Septembrie

Cel dintâiŭ actŭ alŭ luĭ Garibaldi este o proclamaţiune către **scumpa populaţiune a Neapolului**:

„Ca fiŭ din poporŭ, cu un adevĕrat respect şi cu o adevĕrată amóre mĕ present la acestŭ centru imposant de populaţiunĭ italiene care atîţea secclĭ de despotismŭ nu'ĭ aŭ putut supune nicĭ a'ĭ forţa d'a îngenuchia înaintea tyranieĭ.

„Cea din tîiŭ trebuinţă a Italieĭ era concordia, spre a

ajunge la unirea mareĭ familiiĭ italiane. Astăḑĭ Providenţa a îngrijit pentru concordia, graţie sublimeĭ unanimităţĭ a tutulor provinciilor pentru reconstituţia naţională. Sĕ îngrijimŭ assemenea pentru unire! Ea a fost dată ţĕreĭ nóstre de **Victor-Emanuel**, pe care 'lŭ putem numi d'acum înainte adevĕratul părinte alŭ patrieĭ italiene.

Victor-Emanuel, modelul suveranilor, va însînui descendinţilor sĕĭ datoriile lorŭ pentru prosperitatea unuĭ popor care l'aŭ pusŭ în capul luĭ cu un devotament freneticŭ.

„Preoţiĭ italienĭ, cu consciinţa misiuni lor, aŭ, pentru garanţie respectul cu care vor fi trataţĭ, sborul, patriotismul, atitudinea adevĕrată creştină a confraţilor lor nenumăraţĭ, că de la călugăriĭ bine meritaţĭ din Gancia pînă la generaliĭ preoţĭ aĭ continentuluĭ napolitanŭ, noĭ 'ĭ am vĕḑut tot d'auna, în capul soldaţilor noştri, a afronta cele maĭ marĭ pericole ale bătăliĭ. O repetŭ, unirea este cea dintâiŭ necesitate a Italieĭ. Prin urmare, disidenţiĭ [1]) de maĭ nainte care acum voescŭ să aducă cu sinceritate rugăciunea lor la edificiulŭ patrieĭ, 'ĭ îmbrăcişămŭ ca fraţĭ. In fine, fie care respectândŭ casa altuia, voimŭ ca într'a nóstră să fimŭ stăpînĭ, şi dacă tóte puterile pămêntuluĭ voescŭ saŭ nu voescŭ.

„Salerne, 7 Septembrie 1860 de diminéţă.

G. Garibaldi

Aŭ resultat din acéstă abilă proclamaţiune că erĭ séră trăsurĭ pline cu preoţĭ acclamaŭ **Garibaldi, Victor-Emmanuel** şi Italia.

Eacă acum cel dintâiŭ decret al dictatoruluĭ:

---

1) Aceĭ ce odată nu credeaŭ.

Italia şi Victor-Emmanuel.

»Dictaturul decretă:

„Tóte navele de rĕsboiŭ saŭ de comerciŭ ce aparţineaŭ Statuluĭ a **Douĕ Sicilii**, arsenalele, materialele de marină, sunt adunate la escadra regeluĭ Italieĭ **Victor-Emmanuel**, escadră comandată de către Amiralul Persano.

„Neapol, 7 Septembrie 1860.

G. Garibaldi.

Vedĭ acéstă aruncătură de plasă? Notéză că maĭ tótă flota este la Neapol, neputândŭ a conduce regele nicĭ un vaporŭ la Gaeta. Echipajele refusîndŭ d'a pleca, ştiind saŭ credîndŭ că aŭ a preda flota Austrieĭ. Mecanícciĭ saŭ coborît pe uscat cu tóte efectele lor. Aicea nu lipseşte de cât o fregată: se va întórce póte, Eată dar, dintr'un condeiŭ, întêia marină a Italieĭ dată luĭ Victor-Emmanuel.

Sĕ aştéptă séră o brigadă de la divisiunea generaluluĭ Türr. Aceştĭ italienĭ vor fi ceĭ întêiŭ veniţĭ, căcĭ acestŭ din urmă faptŭ nu e maĭ puţin straniŭ de acéstă epocă fantastică. Garibaldi a ajunsŭ singur, lăsând tótă armata îndărătŭ. Ceĭ maĭ avansaţĭ îl urma cu douĕ dile de distanţă. Arriérgarda este la Reggio.

Cetăţile aŭ pusŭ erĭ séră crucea Savoeĭ, d'odată cu flota; dar staŭ în mâinile soldaţilor. Garibaldi menajédă armata cu o abilitate nespusă. Spre a nu'ĭ arăta necredinţă, 'ĭ lasă sĕ ocupe posiţiunele sale cele maĭ formidabile. Nu o va strămuta nicĭ odată cu forţa.

Maĭ adineaoră a licenţiat infanteria de marină, care 'ĭ era vrăjmaşă. Aŭ permisŭ tutulorŭ soldaţilorŭ de a se duce pe acasă. Acéstă graţie neaudită 'ĭ-aŭ umplutŭ de bucurie.

Fugŭ acum pe uliţe cu tótă plóia ce este, agitând ceacourile lor şi strigând: **sĕ trăiască Garibaldi!**

Am isprăvitŭ printr'un fapt curiosŭ ce mĕ frapédă în ultimul moment. Cel din urmă numĕr alŭ Jurnaluluĭ Constituţionalŭ, după suprema proclamaţiune şi protestaţiune a luĭ Franciscŭ al II, dă un decret care institue la ministerul affacerilor streine o scólă de dreptul internaţionalŭ, etc., spre a forma junĭ diplomaţĭ. Şi articolul alŭ 4 din regulamentulŭ acesteĭ scolĭ fixédă şedinţe lunare unde se va citi felurite theme şi notamente „asupra politici propriă ḑisă, adică **şciinţa opportunităţilor.**"

Acésta s'aŭ publicatŭ dupĕ plecarea regeluĭ! care este aşa de dobitoceşte, în cât este tristŭ!

9 Septembrie.

N'am vorbit dictatoruluĭ, şi sunt fórte micŭ de a mĕ presenta luĭ; dar am vorbit mult cu maĭ mulţĭ din officieriĭ sĕĭ, saŭ, maĭ bine a ḑice, cu camaraḑiĭ sĕĭ. Contele Arrivabene, între alţiĭ, 'mĭ-a făcut onórea de a'mĭ povesti acéstă stranie biruinţă. Nu se pricepe nimica; nu se crede, dacă Garibaldi n'a fost aicea. Generalul Gallotti saŭ lăsat să se prinḑă în Reggio întocmaĭ ca într'o cursă. Interpelat asupra acesteĭ rediţiunĭ necreḑută, el a rĕspunsŭ patrioţilor:

„Ce voiţĭ a vĕ spune? Aţĭ venitŭ de dindărăt, când eŭ v'aşteptam pe dinainte."

Ştiţĭ cum Italieni aŭ luat Salerna? Printr'o singură glumă, invenţiunea unor officierĭ de spirit. L'eaŭ venit în gînd să facă douĕ depeşe, una ministeruluĭ de resbelŭ din Neapol, şi cea-laltă comandantuluĭ din Salerna, anunţîndŭ că oraşul este deja înconjurat, înălţimele sunt occupate, şi că 40,000 ómenĭ aŭ năvălit asupra rigalilor. Într'o clipă tabăra a fost

ridicată şi oraşul luat. Ceia ce e maĭ curiosŭ, este că depeşa a fost transmisă de ministru către legaţiunele streine, şi de către legaţiunĭ la guvernămîntele lor.

D'altă parte garibaldieni aŭ atacat patru saŭ cincĭ sute de rigalĭ strigînd: **La noĭ, bersaglierĭ!** ca cum ar fi strigat tótă armata. Îndată ceĭ patru saŭ cincĭ sute rigalĭ aŭ depus armele. Şi ştiĭ numĕrul garibaldienilor care aŭ făcut acéstă întrepindere?

Aşĭ fi putut să înmulţesc aceste fapte: ast-fel este tótă biruinţa rigatuluĭ Neapoluluĭ.

Ascultaţĭ, ca să isprăvimŭ, luarea Villa-San-Giovanni, ast-fel precum mi s'a povestit erĭ de un officier aĭ patrioţilor.

„Eraŭ înşiraţĭ pe munte şi găteaŭ bucate; Garibaldi dormea. A fost deşteptat de un ḑor de focŭ, opri pe óméniĭ seĭ d'aprinde vrun fişicŭ, şi trimise la rigalĭ un parlamentar de a 'ĭ întreba pentru ce nu se predaŭ. Generalul însă a rĕspunsŭ: „Fiind că soldaţiĭ meĭ voescŭ a se bate. — E bine, să se bată!" ḑise Garibaldi priimindŭ acest rĕspusŭ. Earăşĭ opri pe óméniĭ seĭ d'a se mişca, şi să puse a maĭ dormi. Îndoindu-se însă focul, a maĭ trimisŭ încă odată pe parlamentaru, a întreba de isnóvă pe rigalĭ pentru ce nu se predaŭ. Ear generalul earăşĭ 'ĭ a rĕspusŭ: „Fiind-că voescŭ a se bate!" Şi Garibaldi: „Să se bată!"

„Fiindŭ nerăbdător de ḑarva nevătămătóre ce 'l a inpedicat d'a dormi, dictatorul trimise şi pentru a treia óră pe parlamentarul sĕŭ d'a spune rigalilor că 'ĭ va ataca de nu se vor preda în interval de treĭ ḑecĭ de minute. Rigaliĭ aŭ rĕspunsŭ: „Acésta o vrem şi noĭ!" şi aŭ reinceput a da cu puşcile cât se póte în garibaldienĭ, care nu să mişcă de loc. Dupĕ douĕ ḑecĭ şi cincĭ de minuturĭ, aŭ depusŭ armele."

Stranie biruinţă! Garibaldi mergea drept înainte, fără

să se intórcă, pe un drum unde cincĭ sute ómenĭ destinşĭ ar fi putut opri armata sa. Armata venea îndărătul luĭ, cum putea, într'o parte în baude, într'altă parte în trupe; ceĭ maĭ din dărăt vineaŭ unul după altul. Urma nu debarcase încă în continent când frontul era în Neapol. Toţĭ aceştĭ ómenĭ mergeaŭ la noroc, câte odată mîncaŭ, dormea unde puteaŭ, de maĭ multe orĭ sub stele. Aŭ descărcatără cele dintêiŭ ḑile câte va loviturĭ de puşcĭ, şi pe urmă nimica: rigalli să înprăştiară ca praful ce se ridica în urma fugi lor. Caldarelli general a luĭ luĭ Franciscŭ al II capitula înaintea Calabrilor singurĭ şi unit cu patrioţiĭ: Melendy, Briganti, Gnio, saŭ predat fără dătătură de foc....

Cum se înalţă în aer un paiŭ arsŭ.

Aşia peri acel sgomot ce fusese armata luĭ Ferdinand. Colonelul Frapolli, unul dintre ceĭ dintîiŭ debarcaţĭ, un mare Italian: soldat şi învăţatŭ, — umbla pe munţĭ pe jos şi făcea geologie. Apoĭ se uni cu Garibaldi şi merse înainte. Când ajungia în vre un sat, începea prin a pune mâna pe telegrafŭ; pe urmă anexa satul, şi 'şĭ urma drumul. Astfel a luat Salerna; a ţinut'o cu duoĭ treĭ amicĭ, o ḑi întrégă. A sosit la Neapol înaintea plecăreĭ regeluĭ. — Şi chiar la Neapol, a pus mîna pe telegraf, înaintea plăcereĭ regeluĭ!

Nu inventeḑŭ nimica; tóte aceste incidente le am chiar de la autoriĭ singurĭ. Acésta este o comedie eroică, o singură frasă meritată de theatrul spaniolŭ.

Este încă, o mărturisescŭ, partea urîciósă, nenobilă. Franciscŭ al II a fost abandonat de o manieră fórte miserabilă din partea acelora ce trebucaŭ să 'l susţie. Eĭ se fălescŭ acuma că 'l aŭ trădat! Nu voescŭ a maĭ aduce aminte defecţiuncle armateĭ, gónele şi desordinele de la Calabra; solda-

ţiĭ aduşĭ séra; de către generaliĭ lor, în strîmtorĭ unde saŭ desteptatără de diminéţă înconjuraţĭ de patrioţĭ; baniĭ aduşĭ de aceĭ care acum se retragŭ, s'ascundŭ saŭ să înprăştie, Vaĭ! — Dupĕ ce 'şĭ aŭ vîndut pe regele, conduita echivócă a uneĭ părţĭ din marină care bombarda cu hotărîre, pe timpul cât Franciscŭ al II fu stépîn, făcândŭ apoĭ cu orĭ ce chip a reuşi succesul ce fu în îndoială, cîte o dată resistîndŭ şi slobodindŭ tunurĭ, alta dată trăgînduse îndărăt şi lăsînd să se facă, şi care acuma se predaŭ, ómenĭ şi nave, biruitoruluĭ.— Tótă acéstă gónă universală, într'un cuvînt, care acum în dadar să încércă a se justifica făcîndŭ sĕ sune numele Italieĭ, căcĭ este o laşitate militară ascunsă maĭ demult sub douĕ măşcĭ,— şi aruncîndŭ, dupĕ asta, cea maĭ ruşinósă şi cea maĭ grea din tr'aceste douĕ!

Dar ce voiŭ trebui a însemna, şi dacă aşĭ fi avut drepturile istoriculuĭ care va cutesa d'a dice tot ce este adevărat (ne quid falsi dicere audeat, ne quid veri non audeat), sunt laşitălile civile, aderarea universallă a funcţionarilor, a amploiaţilor, ce violedŭ jurămîntul regeluĭ biruit spre a păstra posturile, şi care facŭ glorie de acéstă trădare; îndoitul rol a unor personage ce eraŭ la putere în dilele din urmă şi care slujeaŭ tot d'odată atît luĭ Franciscŭ al II cât şi luĭ Garibaldi, lăsîndŭ pe unul şi chemândŭ pe cel-alt. Am avut înaintea ochilor probe, chiar actele lor politice; scrisorile ce scrieaŭ biruitoruluĭ, din dioa de când isbînda fu assigurată, spre a 'ĭ da Neapolul şi a rămîne în urmă la putere. Dar lasŭ altora trista misiune d'a publica şi d'a justifica manevrele lor. Aŭ apărat póte sângele, dar cu preţul ruşineĭ care ameţea maĭ tot d'auna inimile generóse cu causa Revoluţiuneĭ, — dacă nedemnitatea unora era d'ajunsŭ a desonora ideile vecnice. Nu sunt om politicŭ, şi nu pricepŭ nimica la a-

céstă grosavă lege a necessitaţilor ce excusă tot. Voiŭ susţine tot d'auna că sfîrşitul nu justifică mijlócele, şi că nu este principiŭ sacru care autorisă armele necinstite. Viitorul este a luĭ Dumneḑeŭ, presentul numaĭ este al meŭ: nicĭ un visŭ depărtat nu mĕ va dispensa d'a fi omŭ cinstitŭ. Şi credŭ că o nobilă desfacere este maĭ utilă buneĭ cause decît o isbîndă nemeritată. Omul nu este mare prin resultatul faptuluĭ sĕŭ, căcĭ acel resultat depindĕ tot-d'auna de la noroc, saŭ, a ḑice maĭ bine, de o lege supremă, necunoscută, care este voinţa luĭ Dumneḑeŭ. Omul nu este mare de cît prin faptul sĕŭ. Şi dacă acest fapt e bun, rămîne tot-d'auna de bun, chiar şi cîndŭ nu isbuteşte; rămîne, în impresiunea sa morală, maĭ durabilă, decît binefacerile trecătóre; rămîne ca exemplu. Căcĭ exemplele celle marĭ trăescŭ maĭ mult decît isbîndile celle marĭ.

Acésta se ḑice, grăbescŭ d'a spune că o mare parte din Napolitanĭ 'şĭ aŭ făcut datoria lor. Cea maĭ mare parte din ómeniĭ superiorĭ să retraserĕ la sfîrşitul celleĭ din urmă înpărăţiĭ. Mulţime de soldaţĭ, chiar marinarĭ (aceĭ de la Véloce spre exemplu) aŭ avut curajul defecţiunelor. Provinciĭ întregĭ, Basilicate între altele, Cilento şi Calabri, saŭ resculat singure la apropierea dictatoruluĭ . . . .

Calabri sînt ómenĭ. Aceĭ ce 'ĭ aŭ vĕḑutŭ cu arme (D-nu Maxime Du Camp, contele Téléki, etc.) annunţiĕ că sînt soldaţĭ. Că patrioţiĭ sînt sosiţĭ la Cantanzaro, că douĕ-ḑecĭ de miĭ de cetăţenĭ aŭ venit spre a 'ĭ întălni, supuindu-se înaintea lor şi tărînduse sub caĭ lor. — Pe d'altă parte bătrînĭ plîngeaŭ pe copiĭ lor, morţĭ de curînd spre a vedea acéstă isbăvire. La Maĭ-

da, patrioţi aŭ găsit tot oraşul armat; femeile purtaŭ arme şi ştiindŭ ă se servi cu ele. Entusiasmul era pretutindinea, şi nu numaĭ cu vorbe. Populaţiunĭ întregĭ eraŭ gata de plecare. Strigaŭ cu hotărîre, aceştĭ ómenĭ de inimă: „Noĭ vĕ vom urma pînă la Veneţia!" Şi acésta nu eraŭ vorbe vane: mergeaŭ. Saŭ văḍutŭ deja mulţĭ la Neapol; sînt viguroşĭ şi hotărîţĭ.

Aceĭ de la Grande-Grèce formédă o deosebită rassă, o legiónă d'ómenĭ mîndri şi serioşĭ, care trebueaŭ a fi stoïcĭ. În momentul acesta, Neapole, este un oraşŭ straniŭ, unde aceĭ soldaţĭ din tóte părţile, de tótă limba, întîlninduse în serviciul uneĭ frumóse cause, primiţĭ de popor ca salvatorĭ, înveselescŭ spiritul unuĭ sentiment cald şi june. Potŭ meprisa conquistele, şi a regreta biruinţa, însă nu se póte decît a admira pe biruitorĭ.

Divisiunea luĭ Türr, saŭ dacă nu maĭ puţin o brigadă din acea divisiune, a sosit alaltă-erĭ, şi a plecat tot în aceaşĭ ḍi pentru provincia d'Avellino, unde ţĕranii communiştĭ aŭ atrasŭ gardele naţionale într'o pîndă şi iaŭ omorîtŭ cu o barbară cruḍime. Nu cuteḍŭ a repeta ce se povesteşte de măcelurile d'Ariano: acésta este monstruosŭ.

Generalul Türr, cel maĭ sympaticŭ om din armată, socoteşte sĕ facă un exemplu terribilŭ. Acésta este systemul luĭ Garibaldi: blîndŭ extremŭ de a întórce pe porŭ la causa luĭ, dar rigóre neînduplecată de a pedepsi pe sceleraţĭ. Acéstă rigóre s'essercită maĭ întîiŭ asupra volontarilor: Treĭ din trînşiĭ, la Messina, s'ascunsŭ d'a fura strugurĭ dintr'o vie. Aŭ fost surprinşĭ de unul din generaliĭ lor care îndată, cu mîna sa, a şi înpuşcat pe tus-treĭ.

Ştiţĭ mórtea bietuluĭ de Flotte. Ḍicea într'o dimi-

nóță, după desbarcare: „N'am omorît nicĭ o dată pe nimenĭ; cel din tîiŭ care'l voiŭ omorî îmĭ v'aduce nenorocire. „Tot într'acea ḑi, la Reggio, a făcut sĕ şaḑă la picióreIe luĭ duoĭ Napolitanĭ. Un moment în urmă, a căḑut şi el însuşĭ.

Nu se maĭ vorbeşte de loc de Franciscŭ II. — Ci numaĭ de Garibaldi.

10 Septembrie.

L'am auḑit vorbind, l'am văḑut d'aprópe: este admirabilŭ. Este o natură de leŭ. El are vocea decisă hotărîtă, mînă țépănă şi trupŭ îndesat. În momentele sale de necaḑŭ, el trebue să fie formidabilŭ. În lineşte, are o vedere plăcută şi un surîsŭ dulce. Nu este un om de geniŭ, este un apostol. Merge în conşciința sa, fără febleță, şi fără frică: el face minunĭ. In timpul furtuneĭ, el va fi omul care se va coborî din barca sa şi va merge pe apă. Crede în mînia sa, precum alţiĭ credŭ în stéoa lor; şi merge drept înainte, sigur de faptul sĕŭ, ca toţĭ biruitoriĭ.

Erĭ séră, în timpul ciorovăeleĭ de la Carmine, unde soldaţiĭ aŭ datŭ cu puşcile şi chiar cu tunurile în poporŭ, el nu s'a mişcat. A offerit ţigărĭ gardelor naţionale care 'l înprejuraŭ şi l'eaŭ ḑisŭ: „Să'ĭ aşteptămŭ fumîndŭ." Dar el simte pericolul, şi cînd îl vede în vre o parte, el 'şĭ strigă: „mergŭ eŭ!" (ci vado io). Atuncea nu'l maĭ ţiĭ.

Una din manierele singulare ale caracteruluĭ luĭ este perfecta sa simplicitate. Din cunoştința mea el este singurul om mare care nu îşĭ ia posa. Puţin grandios în discursurile luĭ (ca toţĭ ceĭ ce se crede), este de bună credință, nu pentru frasă. Dar, în intimitate, este celŭ

maĭ cordial familier din lume. Priimeşte tóte supărările cu o răbdare de martyr; nu le ţine în distanţă, nu le vorbesce de loc într'un chip întunecat. El este simplu şi bun.

Un fapt între miĭ: iaŭ pe cel maĭ vulgar, pentru că este cel maĭ minunat. La Messina, credŭ, unul dintre ceĭ vechĭ companionĭ aĭ luĭ Garibaldi veni şi sĕ puse în genuche înaintea luĭ, cerîndŭ, dicea el o mare favóre. Trebuea silinţă nespusă spre a forţa pe omŭ d'a se explica. În fine, cîndŭ, a isprăvit scusele, dice dictatoruluĭ: „Vreaŭ un nastur d'al D-tale, care 'l voiŭ purta atîrnat la gîtul meŭ ca un amulet *) şi atuncĭ voiŭ fi sigur d'a nu maĭ murĭ." — Garibaldĭ rupse un nasturŭ şi 'l dete omuluĭ.

El singur a spus că este copilul poporuluĭ, şi adorat de popor. A fost multe mascarade şi desfătărĭ în isbucnirea bucurieĭ populare care-a răguşit ţéra. Dar aceste glume eraŭ expressiunea peste măssură a unuĭ sentiment adevărat, adîncŭ şi universal. Garibaldi este un sfînt pentru Lazzaronĭ. Dumnedeŭ este care l'a trimis d'a scăpa ţéra; mulţĭ îl numescŭ Christ; officeriĭ luĭ sînt Apostolĭ. În numele luĭ Garibaldi cerŭ milă: aicea, tóte sĕ traducŭ în cucernicie.

Dictatorul a priceput bine, cu al sĕŭ rar şi bunŭ simţŭ ce 'l are la căutătura luĭ de soldat, şi care îĭ ţine locŭ de sciinţă şi d'artă politică. Ba încă a respectat ideile catolice ale ţéreĭ. În cea din tîiŭ a sa proclamaţiune, a mîngîeat pe preoţĭ. De cîndŭ a sosit, saŭ

*) Lucrurĭ ce uniĭ ómenĭ pórtă la gît, credînd din alor neştiinţă, că acele lucrurĭ aŭ putere de óre care apărărĭ.

dusŭ la cathedralā, unde, cum se dice, n'a gāsit pe nimenea, clerul s'aŭ rissipit ca armata în cel dintîiŭ moment. A trebuit ca chiar preotul luĭ Garibaldi să se urce în amvon. — A doua ḑi de diminéţă, serbarea Feciórei Maïceĭ-Domnuluĭ, flibustierul saŭ dus în locul regeluĭ la biserica de Piedigrotta, visitată de un cortegiŭ rigal, ca la o astfel de ḑi mare, şi după obiceiul maĭ de un secol. 'I aŭ presentatŭ icóna Maïceĭ-Domnuluĭ ornată cu panglice tricolore, c'un buquet de florĭ blagoslovite precum era obiceiŭ d'a offeri regeluĭ. La discursul preotuluĭ, el a rĕspunsŭ prin vorbe creştine, şi saŭ lăsat a se apropia şi a'l înbrăcişa de lumea ce era ţessută în jurul luĭ.

Napolitaniĭ îl credeaŭ nerănitŭ. — Cînd era acoperit de glónţe, n'avea decît sĕ scuture cămaşa sa cea roşie, şi glónţele cădeaŭ la picióŗele luĭ. — Póte că din pricina acestor superstiţiĭ aŭ fost pînă acuma apăratŭ de loviturile reacţionare. Aduceţi-vĕ aminte că a intrat singur în oraşŭ, încă oprit de o mulţime de soldaţĭ (se dice de şése miĭ). Cetăţile eraŭ în mîinile lor şi puteaŭ arde Neapolul. Sub ferestrele de la Foresteria, de unde cuvînta pe popor, garda rigală era încă armată îndărătul grillajelor închise a le palatuluĭ Infanteria marină cîrtea la Arsenal şi sĕ arăta vrăşmaşă. Tunurile din Carmine puteaŭ înpuşca trăsura dictatoruluĭ, precum înpuşcase poporul séra chiar în ḑioa dintîiŭ. Şi cu tóte aceste Garibaldi a trecut douĕ-ḑecĭ de orĭ prin glótă cu trăsura deschisă. A stat tótă séra la teatrul Saînt-Charles, ce a fost illuminat pentru dînsul. Wagonul ce'l a adusŭ de la Salerna la Neapol a fost plin cu necunoscuţĭ. Şi nicĭ mĕcar un glonţŭ sanfedist n'a şuerat în

jurul luĭ. Pretindaŭ erĭ séră, că coborîndu-se de la Saint-Elma, pe drumul de Capodimonte, ar fi fost năpădit de un soldat care îndată fu omorît. Nuvela a fost desminţită. Se ḑice numaĭ că un ţĕran din Vomero, eşindŭ dintr'un gardŭ înarmat cu un cuţit, a vrut sĕ sforţeḑe pe nişte ómenĭ d'a striga: Trăéscă Burboniĭ! O lovitură de puşcă pe loc l'ar fi şi omorît

Bunul simţŭ alŭ dictatoruluĭ, de care 'ţĭ vorbiam maĭ sus, s'a văḑut în cea dintîiŭ ḑi, chiar în cele dintîĭ acte ale salle. Să temeaŭ că la sosirea sa în Neapole nu se va lăssa a fi ameţit de mazzinienĭ. Nu numaĭ 'ĭ a depărtatŭ spiritualmente offerindule locurĭ nevătămătóre la Vamă şi la Bancă, dar a alesŭ principalì lor funcţionarĭ dintre ómeniĭ de ordină şi capacitate. Cu DD. Coşenz, Pisanelli, Liborio Romano (care va da póte de sigur demissiunea sa, de moralitate politică: nu sĕ slujeşte sub două guverne unul dupĕ altul, chiar — cînd a slujit rĕŭ pe cel din tîiŭ) D-nul Antonio Ciccone, D. Rudolfo d'Afflito şi D-nul Antonio Scialoia (care n'a venit încă de la Turin), vor intra la ministerŭ. N'am decît a vorbi bine de aceştĭ ómenĭ dejá cunoscuţĭ.

D-nul Andréa Colonna, unul dintre gentil-ómeniĭ care a făcut mult pentru Neapol în timpŭ de duoĭs-preḑece anĭ, este numit syndicul oraşuluĭ Mairiĭ sînt aleşĭ dintre ceĭ maĭ bunĭ. D-nu Piersilvestro Leopardi sĕ întórce la Turin, unde representase Neapolul în 1848, în timpul celuĭ dintîiŭ resbelŭ; D-nu Marquis de Bella a fost trimis lîngă imperatorul, D-nu Charles Cattaneo lîngă regina Victoria. N'am trebuinţă d'adăoga epitete la astfel de nume reputate în Europa.

Decretele cele dintîiŭ sînt fórte înţelepte. Gră-

mădirea posturilor s'a desfiinţatŭ; datoria publică este cunoscută; magistraţiĭ şi officierii sînt chemaţĭ toţĭ la posturile lor, şi trebuescŭ a face act de presenţă şi de adesiune: acésta este singura condiţiune ce li se impune. Destituirile sînt fórte rare, demissiunele încă şi maĭ rare; majistratura întrégă acceptă dictatura provisorie şi regatul italian. Spre rĕsbunare soldaţiĭ, aŭ rămasŭ în micŭ numĕr, şi desbinările a trecut peste tóte prevederile: Într'adevăr este o armată distrută. Acum sĕ vede nebunia acestuĭ proect de **pronunciamiento** visat de utopişti piemontesĭ. Nicĭ un corpŭ n'a priceput unirea italiană. Singuri soldaţĭ adevărat soldaţĭ aĭ regatuluĭ (între carĭ şi aceĭ ceĭ apăraŭ cetăţile Neapoluluĭ) saŭ întorsŭ lîngă împăratul.

Napolitaniĭ s'aŭ condusŭ fórte bine în tóte aceste ḍile, şi, cu tóte gălăgiile şi saturnalele *) celor dintîĭ serĭ, n'aŭ spart nicĭ un geam. Oraşul este unanimŭ, assigurat, vivant; este o revoluţie maĭ ca aceia din Florenţa, a maĭ frumósă din timpul nostru.

11 Septembrie.

Garibaldi este acum patronul Neapoluluĭ. Stăpîneşte şi guvernéḍă, este pretutindinea, el este tot. Merge înainte cu o sublimă îndrăsnélă ce 'ĭ dă reson şi 'l scapă din pericol. Nu ştiŭ dacă gîndescŭ încă şi în streinătate despre aventura sa; mirarea încetéḍă şi sĕ isprăveşte prin a accepta tot. Dar am mirare maĭ fidelă Am urmat ḍi cu ḍi, cu neodihna ţĕreĭ ce 'şĭ aştepta isbăvirea sa, acéstă espediţiune despre care v'am anunçiat mereŭ minunatul succes. Şi încă eŭ însumĭ mĕ întrebŭ:

---

*) O serbare la Romanĭ.

Acésta este possibilŭ? Eacă maĭ mult d'un an decînd 'ţĭ am scrisŭ: Dynastia Burbonilor se va sfîrăma la cea din tîiŭ suflare. Suflarea a trecut, dynastia s'a sfărămat şi mie nu 'mĭ vine a crede.

A nu fi decît general al unuĭ Stat secondarŭ, — „un soldat căruia i se póte încrede un batalion, póte şi o brigadă, „se ḑicea de el adinéoră; - - ḑicŭ maĭ mult încă: d'a nu fi acel general, căcĭ el maĭ întîiŭ deduse demisiunea sa; — a nu avea în sine nicĭ noroc, nicĭ putere recunoscută, nicĭ missie legitimă a óre-căreĭ autorităţĭ, nicĭ măcar unul din acele nume ereditare care acoperă ambiţiunea personală al dreptuluĭ divin; — înfine nefiindŭ decît representantul uneĭ ideĭ, uneĭ absstracţiunĭ, ḑiceaŭ în trecuta ḑi de o utopie, — şi nu a uneĭ ideĭ politice luînd pe ómenĭ prin interese materiale şi promissiunĭ de înaintare, — dar a uneĭ ideĭ naţionale care nu cerea decît sublime jertfirĭ şi sacrificiurĭ eroïce şi care, în loc d'a triumfa în ḑile, ca insurrecţiunele din oraşe, nu puteaŭ alege valórea victorieĭ decît dupĕ anĭ de privaţiunĭ, de bătăĭ şi de pericole.

A avea contra sa Europa întrégă, dreptul gintelor, tractaturĭ, equilibrul puterilor, şi neputîndŭ oppune la tóte tradiţiunile, la tóte legile stabilite decît prestigiul unuĭ nume popular vestit de strălucitele escarmuşe *), dar nicĭ încă consacrat de marele sale victoriĭ care din generalul Bonaparte aŭ făcut pe imperatorul Napoleon

A fi singur, într'un cuvînt, sărac şi fără dreptate. dar a mişca naţiunele, a improvisa ómenĭ, a găsi millióne a scula lumea cu o vorbă; şi acésta fără abilitate,

---

*) Aţiţare la rĕsboiŭ.

fără conspirațiune, fără mistere, — arătînduse la toți, cu ochii fixați și cu degetul întinsŭ asupra punctuluĭ vissat; apoĭ a pleca cu o mînă de ómenĭ, și, cu acéstă mînă de ómenĭ, a declara resbelŭ la un suveran care avea sute de corăbiĭ și 80,000 soldațĭ. Denunțiat, supraveghiat pretutindinea, alunecat în croasiere-grosave; a cădea fără veste asupra puntuluĭ cel maĭ bine apărat al țărmuluĭ, dinaintea a două navė de resbelŭ care puteaŭ ruina causa sa cu vre o două-deci de ghiulele, apoĭ în cincĭ-spre-dece dile, cu 1,092 Italienĭ și 3 Ungurĭ, a dat peste cap 30,000 oamenĭ și a biruit Sicilia.

În fine după treĭ lunĭ de așteptare și de odihnă, unde de către ascendentul sĕŭ, deja maĭ forte decît puterile, el a sforțat rigatul biruitŭ de a pactisa cu poporul sĕŭ, și a sforțat pe popor d'a refusa acéstă pace propusă fórte tîrdiŭ; a trece peste strîmtorĭ, a s'arunca dintr'o săritură la un loc întărit, și în șapte-spredece dile, merghîndŭ înainte, fără a se abate din cale, a birui un rigat, a sdrobi lucrarea d'un secol, și a arăta, la stupefacțiunea lumeĭ, în timpul nostru de móderațiune și de diplomație, — o întîmplare ma stranie, maĭ înfricoșată ca vechile conquiste a le Normandesilor. A fi un corsar *) tăgăduit de rege, și a da aceluĭ rege printr'o singură scriere o sută de nave și dece milióne d'ómenĭ! Și acésta înaintea Europeĭ, care, maĭ întîiŭ deconcertată, nu cutédă a resista și a protesta, apoĭ tărîtŭ, întunecat și consacrîndŭ acest eroïcŭ atentat printr'un fel d'abstențiune sympatică care constitue o complicitate morală. Eacă ce a făcut acel singur om; și nu s'a ținut încă acolo!

*) Tîlhar de mare.

12 Septembrie.

Actul cel mai străinŭ, cel maĭ necredut, cel maĭ grodavŭ a acesteĭ revoluţiunĭ a fost isprăvitŭ fără dificultate, fără oposiţiune din cea din tîiŭ di. Garibaldi a dat amiraluluĭ Persano flotta regeluĭ Neapoluluĭ si Amiralul Persano a acceptat'o. Îndată trupe piemontese din desbarcare s'aŭ coborîtŭ în oraşŭ şi Constituţiunea ne aduce din Genova bersaglierĭ, madam Louise Colet şi D-nul Scialoia. D-nul Scialoia, unul din ceĭ dintîĭ economiştĭ aĭ timpuluĭ nostru, întorcînduse la Neapol după dece anĭ d'exil, va lua ministerul financelor. Bersaglieriĭ occupŭ aicea Grand' Garde şi Arsenalul; madame Louise Colet, Otelul de Roma.

Eacă dar Piémontul angajat. Mĕ assigură că Austria trimite la Ancóna passagerĭ isolaţĭ care se unescŭ apoĭ în batalióne. Acéstă stratagemă nu înşală pe nimenea. Ea intervine dar: ce vor dice Franţa şi Englitera? Italia de la améjŭ v'a assista la deslegarea mareluĭ resbellŭ care a agitat anul trecut Italia de la nordŭ.

Aşteptîndŭ, Garibaldi lucrédă. El aştéptă sĕ sosécă bataliónele sale. Adinéoră văduĭ trecîndŭ o brigadă de Calabrĭ: copiĭ multĭ, dar încă maĭ multĭ ómenĭ bronzaţĭ,. toţĭ arabĭ.

Eacă decretele ce aŭ apărut erĭ séră: am alesŭ cele maĭ importante: Aboliţiunea ordinuluĭ jesuiţilorŭ; annulaţiunea tutulor contractelor de hypothecă şi de transmissiunele trecute cu eĭ din dioa desbarcăreĭ dictatoruluĭ în Sicilia, tóte bunurile lor, mobile şi immobile declarîndu-se ca bunurĭ naţionale.

Poprirea d'a exporta grîne din orașul Ancôna, dar permisŭ d'a importa.

Slobodirea tutulor arestanților politicĭ, Restituțiunea gajurilor depuse la **Mont-de-Piété** și în sucursalele sale, și a căreĭ valóre nu trece peste treĭ ducațĭ; Statul va rambursa sumele înprumutate. Acéstă favóre nu face la tótă lumea plăcere; este multă lume care se căesce că n'ar fi depus amanete în acest din urmă timp. Suppressiune a tot felul de vamă între Neapol șĭ Sicilia.

Instituția asilelor pentru copiĭ săracĭ din douĕ-spredece quartirurĭ.

Desființarea fonduluĭ secret, pentru orĭ ce titlu și pentru orĭ ce întrebuințare ar fi fost affectatŭ, de la tóte ministerile.

Oprire d'a maĭ îngropa pe nobiliĭ în bisericĭ, și pe orĭ care altul în interiorul orașuluĭ.

Nuova Italia îmĭ aduce triste detaliurĭ assupra reacțiuneĭ din Ariano. Populația, escitată de preoțĭ și susținută de garda națională, saŭ sculat contra garibaldienilor ce sosiserĕ, și 'ĭ aŭ sforțatŭ d'a părăsi orașul. Țĕranĭ ascunșĭ prin gardurĭ, omoraŭ pe fugătoriĭ în drum și 'ĭ jăfuea. Garibaldieniĭ plecațĭ, orașul a fost jăfuit. Assemenea scene saŭ petrecut în multe locurĭ dupe alăturea. — Brigada generaluluĭ Türr aŭ stabilitŭ ordina.

Audŭ că Capoua este fortifiată în vigóre. Porțile sînt închise, gropile umplute cu apă, drumul de fier este ruptŭ pînă la Caserta. Cavaleria din Sessa n'a putut deserta.

Regele 'șĭ a numit un minister la Gaëta: el este compusŭ de generalĭ și președat, dicŭ, de consilierul

Ulloa (nu este el care a apărat Veneția). Officierii dela Partenope, unica fregată rigală care a rămasŭ la Gaëta, saŭ presentatŭ regeluĭ cu demissiile lor Regele leaŭ dissŭ: „Puteți-sĕ vă căiți; gîndiți-vă bine încă douĕ-deci și patru de ore" saŭ gînditără 24 de ore, și aŭ dat demissiunile lor.

Poșta din Roma n'a sosit în aceste din urmă dille.

Adesiunele pentru noul guvernŭ sosescŭ din tóte părțile, chiar din Bénévent, adunărĭ pontificale, dupĕ cum stițĭ; chiar a Abruzzilor; intendentul din Teramo, D nu de Virgilii, s'a numit prodictator și a proclamat pe Victor-Emanuel!

Eacă spre a termina povestirea esactă a predări cetățiĭ Saint-Elma:

Garnisóna era compusă de patru companiĭ din 6-lea de linie și de o companie de artileriștĭ. Ea fu îndărătnicită sîmbătă, assupra nuveleĭ ce voiaŭ aĭ trimite la Capoua. Un colonel din artilerie, presentîndu-se la cetate de a cere evacuația în numele ministruluĭ de resbelŭ a găsit punțile rêdicate, tunariĭ pe tunurile lor, și fu priimit cu dărĭ de pușcĭ. Informat de faptŭ, dictatorul a spusŭ prin telegrafŭ ómenilor din garnisóne că sînt liberĭ d'a se întórce la cassele lor, dacă voescŭ. Mare serbare la acéstă nuvelă, săriturĭ de bucurie, ceacourĭ aruncate în aer, vivaturĭ luĭ Garibaldi, immediate desertărĭ. Îndată Saint-Elma fu înconjurată de popor, cumpărîndŭ cu micĭ prețurĭ bagajurile soldaților. Dar nimenea nu venea d'a lua possessiunea cetății. În fine, la șése ore, o patrulă națională, de opt ómenĭ și un caporal, vestită, de un trecătorŭ, se suì dela Antignano la Saint-Elma Aŭ luat în drum pe cel dintîiŭ officier

găsit, şi un steag; strînseră treĭ saŭ patru cămăşĭ roşiĭ, cîţĭ va ţĕranĭ armaţĭ cu suliţe, duoĭ burgesĭ; aŭ găsit maĭ la vale pe colonelul d'artillerie care atuncea sĕ înfăţişase; — şi aŭ intratără în citadella.

Tóte saŭ petrecut cu cea maĭ mare ordină. La vederea cruci de Savoia, garnisóna strigă: **Trâiéscâ Garibaldi!** Nu rămase maĭ mult decît şése sute de soldaţĭ, care eşiră cu fală cu arme şi bagaje. Lazzaroniĭ merseră înaintea lor cu chapelul italian. Îĭ aclamaŭ pretutindinea cu entusiasmŭ descărcară pe drum puşcile lor şi aruncaŭ în vînt muniţiile. Mulţĭ işeaŭ din ranguri spre a cere o cocardă. Aŭ devenitără italienĭ, pentru a nu maĭ fi soldaţĭ!

Aŭ găsit în cetate 63 piese d'artillerie, 5 obusiere, un tun de bombe şi o mulţime de provisiĭ de hrană şi de muniţiĭ.

Eacă cum s'a predat la cinci-spre-ḑece bravĭ ómenĭ acéstă grosavă citadellă care era să arḑă Neapolul.

15 Septembrie.

Garibaldi locueşte încă în palatul d'Angri, în susul uliţeĭ Toléde. Cheltueşte o activitate nefatigabilă. D-nu Bertani şi D-nu Liborio Romano sînt tot d'auna consillieriĭ luĭ ceĭ puternicĭ. Înmulţeşçe decretele cu o putere dictatorială şi c'un bun simţŭ neauḑit. Regaliĭ singurĭ aŭ rămas încremeniţĭ şi descurajaţĭ.

Aşa de miercurĭ, prin ordinul sĕŭ, ministerul poliţieĭ aŭ fost separat de ministerul de interne şi încredinţatŭ D-luĭ M. Raffaele Conforti, unul din ceĭ maĭ dintîiŭ advocaţĭ aĭ Neapoluluĭ, fost ministru în 1848, şi emiggat la Turin, unde fusese aridicat la celle dintîiŭ posturĭ pînă şi la parlament, chemat în fine în oraşul sĕŭ, dupĕ ḑece

anĭ d'ezilŭ. În locul intendenţilor din provinciĭ care vor fi chemaţĭ în alte funcţiunĭ aŭ substituitără guvernatorĭ, celle maĭ dintîiŭ autorităţĭ civile şi administrative

Din dioa de 12 septembrie, tóte bunurile din cassa rigală, tóte acele ce aŭ fost reservate la dispoşiţiunea suverană, saŭ constituit în majoratele rigale, saŭ aparţinute la ordinul constantinien şi administrate de ministerul preşedinţeĭ, saŭ nedrept date servitorilor monarhicĭ, sînt declarate bunurĭ naţionale.

Este possibil d'a reclama contra acesteĭ confiscaţiunĭ, şi nu mi se cuvine a o justifica. Voescŭ cu tóte acestea a aduce aminte un fact. La suirea luĭ pe tron, Ferdinand II. n'avea decît datoriĭ moştenite ; l'eaŭ plătit tóte, şi a lăsat la mórtea sa o stare personală de 80 millióne de ducaţĭ, adică de 344 millióne de francĭ. Eacă piesele processuluĭ: opiniunea va fi judecătorul.

Un collegiŭ gratuit a fost instituit pentru copiĭ din popor : el se va susţine de Stat. „Se vor strînge. dice decretul, copiĭ săracĭ aĭ **popolanilor** adică fără capital şi fără venitŭ de orĭ ce natură vor fi, şi din tóte communele a Duoĕ — Siciliĭ. „Nu vor fi admişĭ ceĭ înainte de şapte anĭ nicĭ aceĭ care vór trece peste dece anĭ; vor fi licenţiaţĭ la optŭ-spre-dece anĭ. Sub o disciplină millitară, eleviĭ vor priimi o instrucţiune primară şi practică de arte şi meşteşugurĭ; vor învăţa încă mînuirea armelor. Localurile vor fi înprumutate din bunurile rigale şi ecclesiastice. Numĕrul elevilor va fi de o mie la deschiderea collegiuluĭ şi va putea fi nehotărît adăogat. La casŭ de trebuinţă, pentru serviciul naţional, Statul póte reclama şi pe adulţĭ.

Lotteria va fi supprimată gradualmente şi desfiin-

ţală la 1 Ianuarie. Nu ştiŭ dacă acéstă instituţiune, care ruina pe poporea costa pe portierul meŭ o sutime de francĭ pe lună), nu va fi regretată. Ea perpetua şi reînnoea pe săptămînă, la ceĭ săracĭ, illusiunĭ tot-d'auna înşelate, dar care îĭ întuneca în fie-care opt dile făcîndŭ imaginaţiunile lor de o bogăţie possibilă, dobîndită fără muncă şi obţinută prin minune. Dar, cu părere de rĕŭ saŭ nu, acest imposit immoral trebuea a fi supprimat.

Aicea încă străluceşte bunul simţ al dictatoruluĭ; tot într'acel decret, în locul lotterieĭ ce el o retrage, el substitue casse de păstrare. Şi amploiaţiĭ desfiinţateĭ instituţiunĭ vor trece la cea din noŭ înfiinţată, şi unde cîstigă tot-d'auna.

Castelele din Neapol vor fi încredinţate în perpetuitate gardeĭ naţionale, „aşa încît aceste bulevarde a le despotismuluĭ devinŭ bulevarde ale libertăţiĭ. „Incă o frasă abilă. Opposiţiunea înaintată (există deja), susţinută de popor, care încercase chiar o demonstraţiune spre acest effect, reclama destrucţiunea cetăţilor, care sînt cu tóte acestea necessare la protecţiunea oraşuluĭ. Ruinele casteluluĭ de Castellamare, la Palerma, împedicaŭ pe lazzaronĭ de a dormi. Voiaŭ a vedea asemenea pe locul înălţat de la Saint-Elma. Cu o frasă liberală, dictatorul a liniştit d'odată pe dărămătorĭ. Acéstă nu e tot; afară de aceste rigurόse decrete care n'aŭ putută veni decît dupe lungĭ deliberaţiunĭ, afară de ordonanţele poliţieĭ contra societăţilor secrete, contra unireĭ armatelor, contra désordinelor de uliţe, şi insultelor jandarmilor, etc., etc.; afară de ordinele militare pentru slobodirĭ, recrutărĭ, înrolărĭ volontare, şi organisaţiune

pentru garda națională, — tóte măsurile ce n'aŭ fost luate fără voința dictatoruluĭ, afară de restituțiunea taxelor în commune, justiția întîrdiată și care separă una din cele maĭ necalifiabile confiscațiunĭ a vechiĭ puterĭ, — Garibaldi reprimă reacțiunele și pregătesçe resbelul.

Generalul Türr s'a întorsŭ de la Avellino și de la Ariano, unde poprise cîte va sute de desculțațĭ și de scelerațĭ, escitațĭ de către un episcopŭ ce fugea, și 'ĭ aŭ datŭ unuĭ jury d'acolo, care a și înpușcat cîțĭ-va.

Maĭ mult prin presența sa singură, generalul Türr a sforțat brigada Bonanni d'a depune jos armele. Officieriĭ potŭ merge unde vreaŭ, cu armele și bagajele. Soldațiĭ vor fi licențiațĭ, afară dacă nu vor voi d'a se înrola la garda națională. Regimentul al 13-le de linie este disolvat. Batalionul carabinierilor călărĭ va merge a depune armele la Nola, cu patru piese d'artillerie. — Generalul Türr a intrat cu triumf în Neapol, după o campanie de treĭ saŭ patru ḑile.

Încă nu este tot. În nóptea dintre 12 și 13 și în satul de San-Antimo, pe lîngă Neapol, o manifestațiune rigală a fost pregătită. Aŭ făcut un otel, dupĕ cum m'assigură, unde portreturile regeluĭ și a regineĭ aŭ fost atîrnate sub un crucifix. Nu credŭ că reacționariĭ ar fi commis nimicŭ maĭ gravŭ. Cum ar fi fost, o mînă de ómenĭ cu cămășĭ roșiĭ și garde naționale a fost d'ajuns d'a reprima insurrecțiunea. Aŭ adus vre o cincĭ-ḑecĭ de prisonierĭ, printre care și multe femeĭ. Poporul Neapoluluĭ vru puțin să maltrateḑe pe aceștĭ renegațĭ, însă gardele naționale care se conducŭ din bine în maĭ bine, aŭ coprinsŭ mulțimea.

Astfel reprimînd tóte ațîțările, Garibaldi na'șĭ de-

părtéḑă ochiĭ de la Capoua şi Gaëta. Saŭ dus de maĭ multe orĭ cătră Volturne, saŭ maĭ puţin în acéstă direcţiune; saŭ trimisŭ trupe în cele din urmă ḑile, şi chiar acéstă nópte tótă divisiunea luĭ Türr a priimit ordin de plecare.

Astăḑĭ s'asteptaŭ la o luptă seriósă contra Bavaresilor; dar un contra-ordin dat aḑĭ-diminéţă a maĭ prelungit victoria.

Nemulţumit de tóte aceste ocupaţiunĭ, dictatorul priimeşte tóte ḑilele de la unspreḑece ore de diminéţă şi ascultă pe tótă lumea. Pînă la acéstă ḑi, a priimit tóte petiţiile ce 'ĭ au fost presentate din mînă în mînă; muncindu-se d'a le citi şi d'a le apostilla. Cunoşteam un bucătar care, el singur, a cerut patru posturĭ pentru patru fiĭ aĭ luĭ, patru posturĭ în administraţiune, ce te gîndescĭ; acele din armată sînt maĭ puţin frecantate. Aşa dar din acéstă diminéţă numaĭ petiţiunele trebuescŭ a fi depuse ministeruluĭ de interne. Şi cu tóte acestea D-nu J. Ricciardi găseşte că dictatorul nu merge aşa iute. În numele poporuluĭ, el cere desfiinţarea imediată, a tutulor vămilor, chiar între Neapol şi Roma, chiar şi între Neapol şi Veneţia. El cere desfiinţarea concordatuluĭ cu Roma şi confiscaţiunea tutulor bunurilor de mînă mórtă. Cere desfiinţarea Contribuţiunilor îndirecte, unŭ laţŭ de drumŭ de fier coprinḑîndŭ tot rigatul, stîrpirea cerşătorieĭ, reformă radicală a instituţiunelor de binefacerĭ, a poştelorŭ, a monedelor, a închisorilor, a municipilor; dărămarea a tutulor cetăţilor; şi înainte de tóte, o schimbare complectă în administraţiune,

Dupĕ ce a citit acéstă frumósă listă de reclamaţiĭ,

dictatorul a dat conteluĭ Ricciardi guvernămîntul din Foggia, departe de patru-ḑecĭ leghe de Neapol.

Prin mulţimele de visite ce priimeşte Garibaldi în tóte dimineţele, noteḑŭ o deputaţiune de nobilĭ Calabreḑĭ maĭ mult saŭ maĭ puţin persecutaţĭ, carĭ 'ĭ aŭ adresat parola în versurĭ: „Salutare, o Christ, al popoarelor! . . . .“

— Şi nu vĕ maĭ spuĭ decît începutul.

Un lucru fórte curiosŭ, acésta este attitudinea clerului în acest moment. Veţĭ întîlni pe uliţă sumă de preoţĭ cu cocarde de Savoia la piept. Cea-l-altă ḑi, în Saint-Francois-de-Paule, din înălţimea uneĭ estrade, P. Alessandro Gavazzi, înbrăcat cu o cămaşe roşie, a predicat cu vioiciune poporuluĭ. A vorbit contra putereĭ timpurale a papeĭ cu o voce şi cu gesturĭ de mirare. Nu era atît edifiant, dar fórte pittorescŭ. Predicaţiunea a fost între-ruptă d'aplaude. Preoţiĭ maĭ cu sémă, mulţĭ în assistenţă, bătéŭ din mîĭnĭ şi strigaŭ bravo. Burgesiĭ urmaŭ corentul, şi populu, care nu înţelegea, aclama credinţa.

Abia, de diminéţă, P. Giovanni da Pantaleo, franciscan de la Gancia şi, preotŭ al dictatoruluĭ, a predicat cu un mare succes în biserica Spirito-Santo. El avea în discursul sĕŭ atîta dulceaţă, cît şi căldură, şi cu acésta a cîştigat mulţĭ favoriţĭ. El a anunciatŭ apropierea formăreĭ batalliónelor sacre unde se va înrola preoţiĭ şi fraţiĭ.

Mĕ repetŭ: că acéstă mişcare a cleruluĭ în rigat este un fapt singular. Insurecţiunea a început într'o mănăstire siciliană. Era, dupĕ cum m'assigură, douĕ miĭ de preoţĭ armaţĭ în Basilicate. Ne am întorsŭ la

bun timpŭ din Gioberti; dar, astă dată, spre a surpa idea giobertiană. Mişcarea religiósă se întórce contra puterei timporale.

În mijlocul tutulor acestor preocupaţiunĭ, Garibaldi găseşte timpŭ a se gîndi la tovareşiĭ luĭ d'arme.

Eacă ordinul de ḑi ce l-a citit armateĭ, la 24 August, în franţuḑeşte:

„Am perdutără pe de-Flotte! Epitetele bravuluĭ onestuluĭ, adevăratuluĭ democratŭ, sînt neputernice de a resplăti tot eroismul acestuĭ necomparabil suflet!

„De-Flotte, nobil copil din Franţa, este unul din acele fiinţe privilegiate şi care nicĭ o ţéră n'are dreptul de a-l însuşi, nu; — de-Flotte este al întregiĭ umanităţĭ; căcĭ pentru el, patria 'ĭ era acolo unde popolul suferindŭ se scula pentru libertate. De-Flotte, mort pentru Itàlia, a luptat pentru ea, ca cum s'ar fi luptat pentru Franţa.

„Acest om illustru este o fórte preciósă legătură pentru înfrăţirea popórelor, ce viitorul umanităţiĭ îşĭ propune. — Mort în rangurile vînătorilor din Alpĭ, a fost, cu braviĭ sĕĭ concetăţenĭ, representantul generóseĭ naţiunĭ, dar care a fost destinat de Providenţă d'a merge în avant-garda emancipaţiuneĭ popórelorŭ şi a civilisaţiuneĭ lumeĭ.

„G. Garibaldi."

O companie s'a format astăḑĭ-diminéţă, şi o numeşte compania de-Flotte. Care va fi comandată de un căpitan franţeḑŭ. Avemŭ deja o companie franceḑă în Neapole, care este de 72 ómenĭ, aleşĭ din ceĭ maĭ bunĭ, cu acel amor propriŭ particolar ce 'l purtăm pre-

tutindinea şi care 'l punem în tóte lucrurile. Aceştĭ volontarĭ aŭ o attitudine dréptă care 'ĭ facŭ să se cunóscă înainte de a vorbi.

Dictatorul nostru 'şĭ are diplomaţia sa. Aceia a altor oraşe a urmat pe regele la Gaëta, afară din legaţiunea Engliterei şi din legaţiunea Franţeĭ. Acéstă din urmă a fost chemată prin telegraf şi chemată la Paris.

Înpărţitorul Jurnaluluĭ Official îmĭ cere cel din urmă numĕr al fóeĭ şi 'mĭ va aduce un altul în locu'ĭ. Îl întrebŭ despre motivul acesteĭ substituţiunĭ; şi 'mĭ rĕspunde că va preface tóte numerele din pricina uneĭ frasse uĭtate. Caut acéstă frassă, ce este în capul jurnaluluĭ, şi écă-o:

„Neapol 13 Septembrie."

ITALIA ŞI VICTOR EMMANUEL

Dictatorul Italieĭ meridionale.

Decretŭ: Generalul Sirtori este numit prodictatorul continentuluĭ neapolitanŭ.

„Dictatorŭ: **G. Garibaldi**"

Am copiat textualmente spre a vĕ arăta formula. Acésta este, dar un decret important: Garibaldi nu numeşte prodictatorŭ decît în ajunul uneĭ espediţiunĭ. El va pleca la Capoua, unde are dejà 16,000 ómenĭ.

Îmĭ rămîne a vĕ spune de Franciscŭ II. El este încă la Gaëta, fórte nenorocit. Îl întîlnesce pe uliţe, neglije, abandonat, rătăcit ca un suflet ostenit. Defecţiunele continuĕ: 150 cavalerĭ din Capoua saŭ predat alaltăerĭ luĭ Garibaldi, Gaëta este mórtă. Amploiaţiĭ

constituţionalĭ aŭ fost destituiţĭ, garda-naţională dissolvată; aceĭ ce o compunea aŭ venit la Neapol spre a scăpa de brutalităţile populaţiuneĭ. Cîtva timp încă, şi acest de jale oraşŭ va fi flămîndŭ. Pe cînd pîinea în Neapol scade la 5 sous şi sarea la 6 sous de kilogrammă, la Gaëta hrana se urcă cu preţurĭ fabulóse. Oŭ jettatură stranie goneşte pînă la cel din urmă moment şi pînă la cel din urmă exil acéstă căḑută dinastie.

Aşteptîndŭ, Franciscŭ II guvernă. Are ministerul sĕŭ la Gaëta, preşidat de consillierul Ulloa, fratele generaluluĭ; are jurnalul sĕŭ official; slobóde decrete, dissolvă garda naţională, destitue pe toţĭ amploiaţiĭ din rigatul sĕŭ. Se vede că voeşte a resista pînă la mórte; a fortificat Capoua, ale căreĭ ḑidurĭ puteaŭ resista multă vreme, dacă îndărătul lor ar fi fost soldaţĭ.

M'assigură că acolo sînt Bavaresĭ hotărîţĭ; dar aceştĭ Bavaresĭ, de care se vorbeşte aşa de tare, nu pot fi aşa grosavĭ. Se maĭ ḑice că este încă o legiónă streină venind din Austria saŭ din Roma; dar defiedŭ acest sgomot. Mult s'assigura în cea-l-altă ḑi, că trupele pontificale aŭ trecut frontiera şi aŭ occupat Pontecorvo. D'atuncea încă a fost desminţitŭ faptul; dar să affirmă încă că D-nu de Lamoricière a făcut un voiajŭ la Gaëta.

Printre nenumĕratele defecţiunĭ din ḑilele trecute, am a însemna a generaluluĭ Bosco. Apărătorul de Milazzo este bolnavŭ; n'a urmat pe regele la Gaëta, a rĕmas aicea la cumnatul sĕŭ, din Gaetanozir. D-nu Mariano d'Ayala 'ĭ a offerit sĕ slujéscă dictatoruluĭ; Bosco a cerut douĕ lunĭ de gîndire şi de repaosŭ: va merge a petrece acest timp la Marsilia, şi s'angajat

d'a nu lua d'aicea acolo armele contra Italienilorŭ luĭ Garibaldi.

Aş fi vrut, isprăvindŭ, sĕ găsescŭ puţin stil în vîrful peneĭ mele rĕŭ tăiată spre a se putea arăta impressiunea Neapoluluĭ d'acuma, cu acele miĭ de cămăşĭ roşiĭ strînse la mijlocŭ saŭ flottîndŭ în bluse şi în tunice, acele încălţăminte de mare fantasie; acele pălăriĭ ascuţite cu gust pusse pe capetele calabresilor; aceĭ eroĭ în sdrenţe, sosindŭ sdrănţeroşĭ din tóte colţurile lumeĭ, şi suferindŭ căldura, fómea, ḑilele fără rĕpaos, nopţile fără somnŭ, uniĭ pentru o nobilă causă, alţiĭ numaĭ d'a trăi, cîţĭ vá d'a muri: Francesĭ bătîndu-se pentru glorie saŭ pentru a se bate; Ungaresĭ vissîndŭ, dupĕ Veneţia scăpată, ţéra lor liberă; Englesĭ căutîndŭ emoţiunĭ; Sviţerĭ, pîinea lor cîştigată; Italienĭ, Italia; şi, în jurul acestora, amatorĭ, curioşĭ artiştĭ cerîndŭ de la tótă acéstă lumină un reflect pentru eĭ înşu-şĭ. Alexandre Dumas instalat cu curtea sa în palatul rigal dela Chiatamone, şi oferîndŭ Neapoluluĭ scăpat un banchet de cincĭ-ḑecĭ de tacîmurĭ; madame Louise-Colet, D-nu Kergomard, douĕ-ḑecĭ alţĭ care 'ĭ pociŭ numi, căutîndŭ o linie saŭ o rimă în mijlocul acestor bucuriĭ eclatante.

Apoĭ poporul, acest popul straniŭ, spectator încîntat de revoluţiunea sa; acest popul isbăvit şi care aplaudă, acest principal actor assistîndŭ la tóte çe i se întîmplă şi admirîndŭ triumful sĕŭ cu o bucurie copilăréscă; drapelurĭ pretutindinea, illuminaţiĭ, cocarde, crucĭ de Savoia, portreturĭ d'a luĭ Garibaldi pe tóte pieptturile, şarfurĭ tricolore la cravate, la legăturĭ, la cordóne, şi puse cu modurĭ exorbitante; statue colossale representîndŭ **Libertatea**, **Italia**, şi improvisate în lo-

curĭ publice; illuminaţiĭ reînnoite la orĭ ce ocasie pe la balcónele înpodobite, şi cîntece în cor traversîndŭ uliţele, şi veselia populară eclatîndŭ prin strigărĭ de bucurie, şi confusiunea limbelor.... un turn din Babel... Eacă elementele tabloului; şi un altul să le colorede şi să le viede. Neapole, în acest moment, nu trăeşte decît de politică. Am alăturea de vecin o bróscă de copil de patru anĭ care dicea erĭ la o altă bróscă de copil cam de treĭ anĭ: „Aĭ sĕ ne jucăm, vreĭ tu? voiŭ striga: **Trâiéscâ Garibaldi!** Tu veĭ rĕspunde **Trâiéscâ regele!** — şi eŭ atuncĭ te voiŭ omorî."

18 Septembrie.

Garibaldi a proclamat în astfel de termenĭ Statutul piemontesŭ:

ITALIA ŞI VICTOR-EMMANUEL.

„Considerîndŭ că acéstă parte meridională a Italieĭ, a aspirat cu ardóre maĭ tot-d'auna la independinţă, la libertate, la unirea Italieĭ, dupĕ cum dovedeşte exilurile închiderile, persecuţiunele neîncetate, insurrecţiunea deschisă ce a isbucnit în tóte provinciile proclamîndŭ aceste principiĭ, aplaudele eclatante şi unanime de care am fost priimit, liniştea publică stabilită în numele meŭ;

„Considerîndŭ că. spre a sancţiona dorinţele publice şi de a legitima nuoile condiţiunĭ ale Statuluĭ, credŭ de neapărată trebuinţă a promulga în continent credinţa fundamentală a monarhieĭ italiene, precum s'aŭ făcut şi în Sicilia.

„Dictatorul a **Douê-Sicilii** decretă:

Art. 1. Statutul constituţional din 4 martie 1848, în

vigóre în rigatul Italieĭ este credinţa fondamentală a acesteĭ Italiĭ meridionale.

Art. 2. Un decret dictatorial va fixa epoca cînd acest Statut se va pune în esecuţiune.

Art. 3. Tot în acel timp cu drecretu, Statutul va fi publicat în tóte communele şi în Jurnalul Official din Neapol.

Art. 4. Toţĭ secretariĭ de Stat sînt însărcinaţĭ cu esecuţiunea presentuluĭ decret

Neapol, 11 Septembrie 1860.

„Dictatorul, **G. Garibaldi**.“

Nu voescŭ a compara aicea Statutele cele două, acel de la Neapol priimit de Ferdinand II., la 10 februarie 1848, şi pus acuma în vigóre de cel din urmă rege a Două-Siciliĭ, şi acel dela Turin concedat de Charles-Albert la 8 Martie 1848, şi menţinut d'atuncea de loaiotatea luĭ Victor-Emmanuel.

Noteḑŭ numaĭ o differinţă notabilă în articolul cel maĭ important: acel al cultelor.

„Statutul neapolitan, Art. 3. Unica religiune în Statŭ va fi tot-d'auna cea creştină, catolică, romană, fără a maĭ putea fi permis esserciţiul a o alteĭ religiunĭ.“

„Statutul piemontesŭ, Art. 1. Religiunea catolică, apostolică, romană, este singura religiune a Statuluĭ. Cele-lalte culte existente sînt tolerate conformŭ legilor.“

Este adevĕrat că în Două-Siciliĭ un alt cult existîndŭ nu este; dar póte va fi. Protestanţiĭ isolaţĭ şi ascunşĭ se vor uni în turmă şi vor reclama Biserica lor, precum o aŭ la Turin.

Din nenorocire, Statutul piemontesŭ promulgat nu va fi executoriŭ decît numaĭ în virtutea unuĭ noŭ decret; aşa cînd constituţiunea neapolitană fiind desfiinţată, noĭ flottămŭ în provisoriŭ saŭ în transitoriŭ. Populul nu se îndoeşte: el acclamă al sĕŭ Galublarde şi cere Italia una afără sa şti ce voeşte.

Cu tóte atea, pîinea nu. e scumpă şi preţul săreĭ scădut la şé se sous de kilogrammă. Nu se simte desordine decît numaĭ în regiónele administrative, şi să simte aşa de mult încît alaltă-erĭ toţĭ miniştri voeaŭ a-şĭ da demisiunele.

Maĭ cu sémă în provinciĭ acest desordinŭ este teribilŭ. Saŭ numit pretutindinea guvernatorĭ cu puterĭ nelimitate; alocurea, prodictatorĭ saŭ alesŭ eĭ singurĭ. Aceştĭ foncţionarĭ, turbaţĭ, rĕstórnă tot cu tăcere care te înfioréḑă. Arangéḑă dupĕ voinţa lor legile administrative. Numescŭ consilierĭ provincialĭ, schimbă drepturile, desfiinţéḑă impositele fără să se inquieteḑe de puterea superióră nicĭ de ministerul responsabil ce domneşce la Neapol. Unul esecută Statutul piemontesŭ, cel-alt goneşte pe Neapolitan; cel d'al treilea nu este aşa departe d'a proclama republica. Ministerul numeşte un foncţionar în-tr'o provincie óre-care, guvernul pune pe acel foncţionar în închisóre. Adaogă că Mazzini a sosit la Neapol.

Garibaldi aude tóte plîngerile cu o tăcere olympică. Aceste desordine nu'l tulbură; el este obicĭnuit cu furtunele. El dă reson la tótă lumea, el subscrie decretele ce voeşte şi 'şĭ urméḑă drumul. În ceal-altă ḑi, a numit pe D-nul Alexandre Dumas directorŭ al museurilor. Alexandru Dumas a acceptat, cu condiţiune a nu

jura pentru Victor-Emmanuel, regele Italieĭ, — sub cuvînt că el nicĭ odată n'a jurat pentru vre un rege. — Chestiunea, ce s'a desbătutu cseriositate între D-nu Liborio Romano şi dictator, a fost regulată în favórea poetuluĭ. D-nu Alexandre Dumas n'a jurat, şi a deschisŭ erĭ diminéţă museul secret.

Dupĕ ce a numit pe Dumas, dictatorul a lăsat Neapolul spre a se aranja cum va putea, şi a plecat la Palerma. Lasă pe generalul Türr cu 15000 ómenĭ dinnaintea Capoueĭ, de unde garnisóna rigală mult înpuţinată (regele trage îndărăt puterile sale spre frontiera romană) trimite în fie-care diminéţă o duḑină de ghiulele nevătamătóre avant-postelor garibaldiene. Cîte-va sute de ómenĭ tinerĭ hotărîţĭ saŭ dus în munţĭ spre a se întórce la Capoua şi a o lua pe din dărat: tótă strategiea acesteĭ bătăĭ de rîsŭ este d'a evita cît se póte lovirile combaterilor regulate. Vor lua dar Capoua cum vor putea: Garibaldi nu se inquietéḑă de loc.

Nu se turbură assemenea nicĭ de disputa diplomatică dintre Piémont şi Franţa, nicĭ de ajutórele trimise la Roma cu generalul de Goyon, nicĭ de acele ameninţărĭ seriόse de la Roma şi Turin ce căḑuse assupra nóstră ca bómbe. Unica sa neodihnă este D-nul de Cavour. Cea maĭ mare a sa terróre este că 'l cred reconciliat cu acest ministru. Assemenea a creḑut necessar a publica sîmbătă, următórea epistolă, în Jurnalul sĕŭ Official:

ARMATA MERIDIONALA.

Neapol 15 Septembrie 1860.

Scumpul meŭ avoçat Bruseo — (la Genova).

Mĕ încredinţeḑŭ că Cavour dă a pricepe că noĭ sîntem d'accord înpreună şi bunĭ amicĭ.

Pociŭ a te assigura că, precum am fost tot-d'auna dispus a sacrifica pe altarul patriĭ tóte urgiile mele personale, nu mĕ voiŭ înpăca nicĭ odată cu ómeniĭ care aŭ umilit demnitatea naţională şi aŭ vîndut o provincie italiană

„Subscris: GIUSEPPE GARIBALDI.

Acéstă declaraţiune nu trebue a fi de mirare: vom eşi din obiceiurile officiale şi diplomatice. Avem unŭ stăpînŭ ce are inima în mînă. Çu nicĭ un preţŭ el nu vrea influenţa a D-luĭ de Cavour. Dacă Sicilia încércă naturalmente să easă din starea precarie şi neregulată unde revoluţia sa a aruncato, şi dacă ea cere annexiunea imediată cu Piemontu spre a intra sub un guvernămînt normal, Garibaldi nu vede în acéstă dorinţă naturală decît intrige piemontese. El nu admite a se gîndi acuma la alt lucru decît la Italia, a se ruina şi a se omorî pentru ea. Are drept din punctul de vedere eroicŭ.

Din nenorocire, lumea nu se compune din eroĭ.

— Auḑŭ d'aicea Sicilienĭ, fiind-că auḑŭ dejà pe burgesi din Neapol. Eĭ îşĭ ḑicŭ: Acuma că sîntem liberĭ, destul desordine. Goniţĭ pe Regele de la Capoua şi Gaëta, şi să nu maĭ vorbim maĭ mult. Roma fiind apărată de Francesĭ şi Veneţia de Austriacĭ n'aŭ

tot acelaşĭ drept ca noĭ să fie isbăviţĭ. Nu este legitim decît ce este uşure, şi dreptul încetéḑă acolo unde primejdia începe. Noĭ cerem comerciŭ, arte, industrie, agricultură şi liniştea publică. Fără care Austria, şi Franţa potŭ a ne bate şi a ne reda în mîĭnile luĭ Franciscu II.

Astfel este resonamîntul burgesilor, şi am citit în jurnalele şi în revistele din Paris articole seriόse unde argumentéḑă assemenea însă prin alţi terminĭ.

Eacă pentru ce Sicilia înainte de tόte cere d'a se uni îndată, şi pentru acest sfîrşit dictatorul a plecat la Palermo.

Aspectul Neapoluluĭ este tot d'auna vessel. Populul este satisfăcut şi puţin se tulbură de piedicile ministeriuluĭ.

Am avut treĭ nopţĭ illuminaţiĭ a propo de o statue de Italia saŭ de Libertate ţinîndŭ portretul dictatoruluĭ şi improvisatŭ in piaţa Mercatello. Avem cuvîntărĭ prin locurĭ deschise, unde preoţĭ îmbrăcaţĭ în negru, dar armaţĭ şi coafaţĭ c'un képi şi înveliţĭ cu cămăşe roşiĕ, cuvîntéḑă contra Burbonilor şi contra papeĭ timpural. Unul din eĭ, P. Gavazzi, avusese în cea-l-altă-ḑi o ideie stranie: cuvînta în piaţa de Saint-François-de-Paule, dinaintea statuelor călăreţe a luĭ Charles III şi a luĭ Ferdinand I. El ḑicea: că Noĭ nu sîntem Vandalĭ, nu vĕ cerem a dărîma aceste statue. Respectăm lucrarea luĭ Canova. Numaĭ, ascultaţĭ ce făceaŭ Romaniĭ. Cînd scăpau un capŭ d'operă represantîndŭ pe Néron, Caligula, Héliogabale, eacă ce urmaŭ: tăiaŭ capul acellor statue şi le substituaŭ cu un altul. Faceţĭ assemenea, cetăţenĭ, şi lucrarea luĭ Canova va rămînea întrégă (sic). Pe trupul luĭ Charles III, puneţĭ capul luĭ Garibaldi! Pe trunchiul luĭ Ferdinand, pe şeful de Victor-Emmanuel!„

Mult s'aŭ applaudat, dar, graţie luĭ Dumneḑeu, statuele aŭ ramasŭ nedecapitate.

19 Septembrie.

Numaĭ am nimica a vĕ maĭ vorbi despre Franciscŭ II. el este un rege care n'a fost nicĭ odată rege şi care probabilmente nicĭ că va maĭ începe a fi.

Nu trebue de a-ĭ attribuí nicĭ greşelile nicĭ nenorocirile luĭ. Nenorocirile sale, nu voiŭ înceta nicĭ odată d'a le repeta, căcĭ este moralitatea catastrofeĭ, sînt muncĭ ale providenţeĭ aplicate crimelor luĭ Ferdinand. Greşelile luĭ trebue cŭ sĕ caḑă assupra consilierilor şi miniştrilor luĭ.

Acest tînăr autocratŭ a fost ascultător în tótă viéţa luĭ. Dintîiŭ a ascultat pe tatăl sĕŭ şi pe mumă-sa cea vitrigă, care l'aŭ crescut într'o locuinţă retrasă şi nepătrunsă, care tot odată putea fi casarmă şi mănăstire. Pe urmă de la suirea sa pe tron, sĕ supusese camarilleĭ, care 'l ţinea în nemişcare în ultima sa domnie. Maĭ tîrḑiŭ se supuse machiavelismuluĭ cu douĕ feţe a generaluluĭ Filangieri, omul care maĭ mult a desconsiderat, maĭ mult a sguduit acéstă monarhie ce se clătina deja. Şi apoĭ, acéstă camarillă care luase în mînă poliţia şi puse la putere pe Ayossa, Maniscalco, ceĭ duoĭ ómenĭ fatalĭ aŭ aḑusŭ, ultimele loviturĭ de secură tronuluĭ abandonat de Burbonĭ, unul în Neapole şi cel-alt în Palermo. Cînd Garibaldi a venit, dărămarea era deja făcută. —

Dupĕ luarea Palermeĭ, tînărul prinţŭ, pierdut, se aruncă pe braţele diplomaţieĭ, şi guvernă maĭ puţin ca nicĭ odată sub miniştriĭ sĕĭ constituţionalĭ. N'am tre-

baăuinţ d' maĭ aduce aminte restul; acéstă este o istorie sinistră şi care se resumă în două cuvinte.

A maĭ pune în vigóre constituţiunea, era a evoca 1848, o fantomă terribilă. Şi 1848 se sculă contra tînăruluĭ suveran. Acest an de revoluţie reapăru îndată cu suvenirile luĭ revoltante; şarta jurată, apoĭ violată închisorile deschise, şi apoĭ reînchise cu sîlnicie, Parlamentul convocat de două orĭ, apoĭ aruncat în galere; maĭ cu sémă la 15 Maĭ, acea ḑi de jaf şi incendiŭ, acéstă mare pată de sînge. Anul fatal se apăru cu ómeniĭ sĕĭ, ceĭ maĭ intelligenţĭ şi maĭ bunĭ din rigat, sforţaţĭ şi isgoniţĭ reservîndŭ din exil şi din muncĭ dupĕ douĭ-spre-ḑece anĭ pica şi ideĭ italiane.

Şi îndată, acele ure, acele mîniĭ, acele suferinţe, acele asuprirĭ, acele torture, tóte acelle suvenirĭ neîmpăcate, într'un cuvînt, tótă domnia luĭ Ferdinand, se dressă din tótă înnălţimea sa, şi recăḑu cu tótă greutatea sa asupra sdrobituluĭ tron aluĭ Franciscŭ al II. Şi tot ce răposatul rege avea cu sudóre şi cu scumpete grămăditŭ pentru paḑa sa, armata manifică, marina splendidă, cetăţuĭ şi cetăţĭ, muniţii şi banĭ, populaţie şi nobleţă, tóte aceste saŭ dus, saŭ vîndut, aŭ perit la cea dintîĭŭ suflare de vînt: Garibaldi a intrat în Neapol singur ca la el însuşĭ. Auḑŭ în jurul meŭ accusînd pe tînărul rege despre căderea dinastiĭ sale; asta este injust şi greşit: nu trebue decît pe tatăl sĕŭ a accusa. Saŭ vĕḑut maĭ multe orĭ pe tronurile lumeĭ tinereţea, nesperienţa şi esitaţiunea; prin urmare elle s'a coptără credŭ, saŭ luminatără, susţinute fiind cu timpul, şi maĭ cu sémă în ţărĭ libere.

— Auḑŭ ḑicĭndu-se, că dacă ar fi trăit, Ferdinand era sĕ scape tronul sĕŭ. Aŭ uitatără pe Velletri.

Ferdinand nu era sĕ scape nimica, fiind-că avea contra luĭ multă ură. Ceḑîndŭ la poporul sĕŭ, era sĕ inspire acéstă neîncredere universală care a pedepsit pe fiul sĕŭ, în 1860, vicleniile din 1848. Resistîndŭ, era póte sĕ facă să se omóre trupele streine şi bataliónele sale de vînătorĭ; el nu prelungea de loc lupta.

Dar, admitîndŭ chiar că ar fi fost prelungită şi ar fi fost încuronată de o victorie strălucită, printr'o silinţă supremĕ a geniuluĭ şi a voinţeĭ, căderea fiuluĭ sĕŭ numaĭ puţin condamnă sistemul sĕŭ. Ea dovedesce că nu póte fi rege absolut nicĭ a guverna contra naţiuneĭ, fără a avea voinţă şi geniŭ. Ea arată că acele virtuţĭ nu sînt ereditare ca dreptul divin. Ea stabileşte că geniul şi voinţa naţiuneĭ trebuescŭ a fi ca suppliment, şi că un tronŭ astăḑĭ nu póte sta decît într'o ţéră liberă. Ea demonstra în fine febleţa a tutulor sistemurilor care nu se rédimă decît assupra autorităţiĭ unuĭ om energicŭ saŭ maĭ bine unuĭ om fericit.

Dacă acéstă veritate se arĕta curat din tóte scrisorile ce scrisesem din Neapol, nu eram sĕ tac o lucrare inutilă povestindŭ în tóte ḑilele, în detaliŭ, lamentabila istorie a luĭ Franciscŭ II., cel din urmă rege alŭ Neapoluluĭ.

N'am dar a ataca pe acest tînăr rigal, şi a vĕ povesti încă supremele silinţe, pornirea sa, acésta este singura parte ce 'mĭ este urició să saŭ maĭ curînd ridicolă. N'a maĭ rămas felurĭ de micĭ nerodiĭ, care nu le comitŭ încă ómeniĭ din reacţiune. La Sorrente saŭ prin prejur, ómeniĭ regeluĭ deghisaţĭ în jandarmĭ aŭ provocat

desordine: 'ĭ aŭ adus aicea legaţĭ de mîinĭ şi de picióre Vechia poliţie revine din streinătate, alérgă la Gaëta pe lîngă regele, apoĭ se strecóră la Neapol printre preoţĭ şi ómenĭ din popor; în fie-care ḑi se arestéḑă din aştĭ miserabilĭ care acum numaĭ potŭ nimica, decît a încrunta uliţele, fără profitŭ pentru rege, şi care nu vor scăpa, creḑŭ, de micĭ loviturĭ de cuţite.

Cîndŭ n'ajungŭ la nimica prin sforţă, îşĭ însuşescŭ noutăţĭ. Legaţiunea din Franţa pléca mîine cu Algésiras; circulă sgomotul că baronul Brenier este chemat la Gaëta. Trupele rigale esŭ din Capoua, şi se retrag către frontiere; eĭ declară că se vor uni cu o armată de 50,000 Austriacĭ. Saŭ maĭ bine ḑicŭ că reacţionariĭ şi strigătele de: T r ă é s c ă r e g e l e! aŭ fost provocate de Garibaldi spre a descoperi şi a omorî pe credincioşi luĭ.

Eĭ facŭ şi maĭ rĕŭ încă: este un adevĕrat carnaval. Se acoperă cu tóte măşcile possibile. Cîte odată înbrăcaţĭ ca marinariĭ englesĭ, şi protegiaţĭ de uniforma lor, eĭ smulgŭ din prăvăliórе şi din comptóre ambulante, drapelurile tricolore. Şi assigură că în ceal-altă ḑi, deghisaţĭ în garde naţionale, saŭ suitără în cetatea Saint-Elma, unde se numeaŭ trimişĭ în ajutorul garnisóneĭ. Un general napolitan era d'accord cu eĭ: el va fi tras înaintea consiliuluĭ de resbellŭ.

În fine (trecŭ peste maĭ multe fapte de assemenea natură), speranţa lor cea maĭ vie era d'a ridica Neapolul chiar astăḑĭ, a propo de miracolul luĭ Saint Janvier. Ştiţĭ că dictatorul comandase d'a se respecta acéstă superstiţie naţională. Ştiţĭ încă că cînd miracolul se face tîrḑiŭ saŭ nu se face, atuncea este un semn urît pentru

Neapol. Aşa dar era vorba astădĭ diminéţă d'a consulta pe Saint Janvier despre Garibaldi, noul patron al Neapoluluĭ. S'assigură că cardinalul arhiepiscopŭ a făcutŭ marĭ silinţe de a împiedica miracolul; şi ştiŭ positivŭ că clerulŭ sanfedistŭ de jos a încercat sĕ misce pe popor de a escita mişcărĭ desperate.

Miracolul saŭ făcut în treĭ minuturĭ.

Vă lasŭ a judeca entusiasmul: îndată catedrala a fost umplută d'acclamaţiunĭ, d'exclamaţiunĭ, de strigărĭ de bucurie şi de convulsiunĭ cucernice. Femeile îşĭ rupeaŭ veşmintele cu întortochieturĭ furióse. Noĭ trăim într'o ţară unde bucuria face frică. Tunurile cetăţeĭ bubuéŭ; clopotele sĕ trăgéŭ pe la tóte cloponiţile: bombardarea şi alarma clopotelor, nu făcéŭ de cît şi maĭ mult sgomotŭ. Garibaldi, recunoscut de către Saint-Janvier, are acuma cu el pe tot poporul.

Credeţĭ pe ducătoriĭ descurajaţĭ? Nicĭ de cum. Aŭ trecut acum duoĭ pe sub ferestrele mele, şi dicéŭ la golaniĭ înfuriaţĭ: „Miracolulŭ a reuşit, este semn că regele se va întórce la Neapol.“

Cu tóte astea Garibaldi, sosit erĭ din Palerma, a plecat adĭ-diminéţă la Caserta îl vom vedea dinaintea Capoueĭ, unde 'şĭ va lua messeria sa de soldat. El lassă la Neapol pe Sirtori ca prodictator, şi pe D-nul Liborio Romano ca şefŭ al ministeriuluĭ, D-nul Liborio Romano a făcut jurămîntul cum urmédă:

„Eŭ Liborio Romano, ministru de interne, jurŭ fidelitate şi supunere luĭ Victor-Emmanuel, regele Italieĭ, şi successorilor luĭ. Jur că voiŭ observa şi voiŭ face d'a se observa Statutul şi or ce altă lege a Statu-

luĭ, pentru binele neseparabilŭ al regeluĭ şi al patrieĭ italiane."

Acesta este al duoilea jurămînt al D-luĭ Romano. D-nul de Talleyrand, mi se ḑice, că ar fi jurat pînă în treĭ-spre-ḑece orĭ.

VIII.

GARIBALDI DINAINTEA CAPUEI.

Ordin de ḑi al Generaluluĭ Türr. — Angajamente dinaintea Capueĭ. — Proclamaţiunca şi nuoĭ decrete a luĭ Garibaldi. — Affacere de Santa-Maria. — Votul annexiuneĭ la Piemont. — Allocuţiunea luĭ Garibaldi pentru darea ḑrapelurilor legiuniĭ ungarese. — Predarea Capueĭ generaluluĭ piemontesŭ Della Rocca. — Intrarea luĭ Victor-Emmanuel în Neapol. — Cererea d'Adio a luĭ Garibaldi de la companioniĭ luĭ d'arme.

22 Septembrie.

Începŭ prin cel maĭ important, noutăţĭ din Capua. Capua este departe de Neapol doĕ ore cu drumul de fier, şi cu tóte acestea nimic nu este maĭ dificil de cît a cunóşte esact ceia ce se petrece acolo. Nu este lipsa noutăţilor ce ne pune în ambara, ci din contra: este surabondanţa fabulósă; şi tóte cîte ne vine nu sînt decît minciunĭ violente, esageraţiĭ şi falşităţĭ atît assupra operaţiunelor patrioţilor cît şi assupra defenseĭ rigalilor, în fine ar putea face cineva o epopee în douĕ-spre-ḑece cînturĭ dacă ar voi se crédă tóte cîte se ḑicŭ. Şi, lucru straniŭ! noutăţile cele maĭ absurde sînt acele de la Capua. Spre a eşi din acest labirint, am trebuit sĕ

alergŭ la sorginte officiale care demintŭ tóte relaţiunele particulare. Şi écă, credŭ, faptele astfel precum saŭ petrecut.

Despre cele din tîiŭ operaţiunĭ, traduc un raport al generaluluĭ Türr:

Ordin de di, 17 Septembrie 1860.

„Trebue o laudă avant-posturilor de Santa-Maria şi de San-Leucio pentru regularitatea serviciuluĭ lor, şi maĭ cu deosebire pentru meritul ce aŭ avut la întîlnirile acestor din urmă dile.

„La 15 ale corenteĭ de diminéţă, o fracţiune din secţiunea ungaresă care face parte din brigada Eber, la avant-posturile de Santa-Maria, fu atacată de innemicŭ. Menţinîndu-se în postŭ cu sînge rece, respinse cu vioiciune şarja din tîiŭ şi al duoilea de cavalerie, şi 'l forţă d'a se retrage în desordină.

„Cavaleria odată respinsă, inemicul avansă un mare corp de infanterie. Bersalieriĭ din brigada Eber şi vînătoriĭ din batalionul Carranno alergaŭ spre întîlnire. Cele din tîiŭ împuşcăturĭ schimbate, bersalieriĭ noştriĭ se grămădiră la atacŭ cu companioniĭ lor şi goniră pe inemicŭ pînă sub didurile Capueĭ, unde se ascunse în fugă, protegiatŭ de tunul cetăţiĭ.

„La 16 de diminéţă, avant-posturile de San-Leucio, din brigada Puppi, vrură sĕ susţie o combatere de recunoştinţă, la care a luat parte al 3-a batalion (maior Ferracini) şi compania a 2-a de geniŭ (căpitanul Tessera) sub ordinele coloneluluĭ Winckler. Inemicul, care în mare numĕr, ocupă marginea dréptă a Volturneĭ, se retrase, cedînd la elanul cu care aĭ noştri se aruncară pe

marginea stîngă, cu tóte că n'aŭ avut punţĭ nicĭ măcar vre un alt mijloc de a trece fluviulŭ.

„Aceste fapte mĕ umplu de o bucurie sinceră, arătîndu-mĭ la ce punctŭ pociŭ compta pe dumniavóstră pentru operaţiĭ maĭ importante. Să sperăm că orbirea inemiculuĭ nostru presentŭ nu va fi aşa încît să ne siléscă a maĭ vărsa sîngele fraţilor noştri, dar că d'acum înainte veţĭ avea a concentra contra streinuluĭ tóte forţele de valórea şi virtutea D-tale.

„Generalul comandant al avant posturilor.
„**Ştefan Türr.**"

Să trecem acuma la întîmplările cele maĭ importante din 19, o ḑi frumósă cînd tunul din Capua făcea un sgomot teribil şi pe cînd Saint-Janvier reuşise aşa de bine şi iute miracolul sĕŭ la Neapol.

Cunóşteţĭ posiţiunea din Capua. Acest locŭ este pus pe marginea stîngă a Volturneĭ, care 'l înconjóră pe jumătate. Intri din partea Neapoluluĭ pe un pod umblător. Eşĭ din partea Gaeteĭ pe un podŭ aruncat pe fluviŭ. Garibaldi voea se deosibéscă Capua de Gaĕta. A fost dar sforţat a trece Volturna pe un locŭ óre care spre a ocupa înălţimile care dominaŭ marginea dréptă a fluviuluĭ şi drumurile cele marĭ de la Terre de Labour.

Dar Voltŭrna era păḑită şi veghiată de puterĭ considerabile. Trebuea dar atenţiunea inemiculuĭ să fie distrusă. Generalul Türr avu atuncĭ recurs la vechia înşelăciune cu care tot d'auna a reuşit contra strategiştilor acestuĭ fericit rigat. El trimise o colónă tare con-

tra Capueĭ, ca cum ar fi avut să dea assalt orașuluĭ. Indată Bavaresiĭ, Napolitaniĭ, cavaleriĭ, artileriĭ, ḑece miĭ rigalĭ năvăliră asupra acesteĭ colóne și aŭ inundat'o într'un potop de munițiĭ. – În acest timp, alte corpurĭ mergeaŭ asupra înălțimelor de Cajazzo, după ce aŭ trecut în liniște Volturna.

Etă istoria în două cuvinte; écă detaliurile:

Este un Prussian, colonelul Rustow, un militar escelent, care fu însărcinat cu falșul atacŭ. El plecă în diminéța de 19, cu un ceas înaintea auroreĭ, cu 2000 ómenĭ și două piese de tunurĭ. Ajunsŭ înaintea orașuluĭ, Rustow a stat în centru cu Masa, în reservă, eraŭ colonelul Giorgi în drépta și Puppi în stînga. Colonelul Spangaro plecase nóptea prin Tammaro și Casa-Reale, spre Foresta, ce trebuia să o ocupe, ca în urmă se unéscă colóna luĭ Rustow.

Indată rigaliĭ strînseră batalióne!e și escadrónele în cîmpul retranșat ce era construit înaintea orașuluĭ. Eĭ aveaŭ artileria de cîmp și de cetate și ḑece miĭ ómenĭ, contra a două miĭ voluntarĭ aĭ luĭ Rustow. Și fiind-că aceștia nu ajungeaŭ, aŭ chemat batalionele ce păḑeaŭ passagiul din susul Volturneĭ. Cu tóte acestea ómeniĭ luĭ Rustow trebuiaŭ să sufere un foc teribil. Tunurile puse fórte înalt făceaŭ puțin rĕŭ, grenadele lanțate fórte departe eclataŭ în aer; cavaleriștiĭ napolitanĭ, necuteḑînd d'a eșĭ din tabără nu saŭ acoperit de glorie; dar Bavaresiĭ, din ḑidurile orașuluĭ și din cîmpul retranșat, trăgînd în batalionele deschise, ochiaŭ cu sînge-rece și nemereaŭ. Eĭ a făcutŭ datoria lor ca carabinierĭ vitejĭ. — Prin urmare, știțĭ că garibaldieniĭ nu trag bine; pentru eĭ pușca nu este alt decît vîrfulŭ baioneti. Aŭ că-

ḑut în sfîrşit vre o sută, printre care răniţĭ şi morţĭ, între alţiĭ şi colonelul Puppi şi un maior. Rustow avu subt dînsul calul omorît şi alergă ca şése ore printre ranguri, subt mitralie.

Patrioţiĭ aŭ făcut minunĭ. Lombardieniĭ maĭ cu sémă, şasoriĭ din Milano, s'aŭ bătutără ca ḑuaviĭ. Tóte vehiculele trimise de la Santa-Maria spre a strînge pe răniţiĭ aŭ scăpat în desordină şi în gălăgie. Dar asta nu fu decît o afacere de un minut. Ceĭ doue miĭ de Italienĭ ţinură focŭ aprópe şése ore.

Îmĭ raportă că Sviţereniĭ din brigada luĭ Eber intrară pînă la ḑidurile oraşuluĭ strigîndŭ: „Aşa canaliĭ, predaţi-vă! noĭ sîntem Sviţerenĭ! „Eĭ aŭ fost priimiţĭ de o plóie de ghiulele şi mitralie, dar numaĭ unul dintr'înşi fu uşure rănit.

Vre o treĭ-ḑecĭ decişĭ penetrară pînă în oraşŭ, unde nişte nuveliştĭ pretindŭ că aŭ fost prinşĭ şi arşĭ de viĭ. Dar acésta trebue să fie un basmu de doïcĭ.

Écă o istorie adevărată. Patrioţiĭ, v'am spus, aveaŭ două tunurĭ. Caiĭ lor eraŭ omorîţĭ, artileriştiĭ răniţĭ, un om din popor genovesŭ, numit Luppo, făcu singur serviciul a doue piese. Pe cînd retragerea fu ordonată, ajutat de ḑece sapiorĭ genovesĭ, spre a nu părăsi vre un tun, îl luă pe umere. „Acest om fu eroul ḑileĭ."

Aŭ fost frumóse bravure în acea ḑi. Colonelul Spangaro, care nu putù apăra împreunarea sa cu Rustow, aŭ avut de două orĭ rănit calul sub dînsul. Maiorul Montese s'avansat cu 230 ómenĭ pînă în şanţul Capueĭ, unde stătù maĭ multe ceasurĭ subt focul bastiónelor, provocînd pe inemicŭ a eşi spre a intra în urmă'ĭ în fortereţă. Rigaliĭ rămaseră cu prudenţă în Capua,

şi nu eşiră decît cînd majorul să retrase. Să asigură că eĭ atuncea aŭ arsŭ cincĭ răniţĭ într'o ambulanţă · abandonată.

Garibaldi comanda în persónă, şi să ducea pe la tóte punturile cu nepăsarea sa obicĭnuită. Rigaliĭ 'ĭ aruncaŭ grenade: şi el le observa surîḑîndŭ. Étă detaliurile confirmate din acea brilantă ḑi. Passagiul Volturneĭ şi luarea Cajazzo aŭ costat pe patrioţiĭ 154 ómenĭ, dintre care 17 morţĭ. Acésta este totalul cifrelor trimis generaluluĭ Türr. De la 19 n'aŭ maĭ fost bătaie la Capua. Patrioţiĭ se fortificară în posiţiunele lor, aruncară un podŭ pe fluviŭ şi puseră o baterie pe Monte-San-Angelo. Rigaliĭ nu cutesară d'a eşi din oraşŭ.

Sĕ asigură că duoĭ prinţĭ, fraţiĭ regeluĭ, sînt la Capua şi promiseră la ómeniĭ lor pilagiul Neapoluluĭ. Eŭ nu garanteḑŭ acest sgomotŭ: dar ştiŭ că aŭ făcutŭ să créḑă pe ceĭ din urmă soldaţĭ aĭ luĭ Franciscŭ II că Austria 'şĭ a tras cu dînsa Turinu şi pe Victor-Emmanuel, şi că Lamoriciére, cu o armată espaniolă, a intrat în Gaëta.

Sĕ Lăsămŭ acuma deliciurile Capueĭ şi se revenim la Neapol, unde vom găsi maĭ nainte documentele oficiale.

PROCLAMAŢIUNE.

DICTATORUL ITALIEĬ MERIDIONALE

către voluntarĭ.

„Cînd ideia patrieĭ era în Italia darulŭ unuĭ mic număr, atuncea se conspira şi se omora. Astăḑĭ se batŭ şĭ triumféḑă. Patrioţiĭ sînt destul în numĕr spre a for-

ma armate şi a ţine bătaie cu inemicii. Dar victoria nóstră nu fu complectă. Italia nu este încă liberă, şi sîntem fórte departe de Alpĭ, ţinta nóstră cea gloriósă. Fructul cel maĭ preciosŭ a acestor primĭ isbînde este de a ne arma şi a urma. V'am găsit gata de a mă urma, şi acuma vă chemŭ pe toţĭ la mine. Grăbiţi-vă a alerga la smotrul general a acestor trupe care trebuescŭ sĕ fi Naţia armată, spre a face Italia liberă şi una, şi dacă puterile terestre vor voi saŭ nu vor voi.

„Strîngeţi-vă în locurile oraşelor vóstre, aranjîndu-vă cu acel instinctŭ popular de resbel ce este de ajunsŭ spre a năvăli împreună asupra inemiculuĭ.

„Şefiĭ corpurilor astfel formaţĭ vor înştiinţa înaintea sosireĭ în Neapol pe directorele ministeruluĭ de resbel, spre a ţine în de aprópe tot ce trebue. Pentru corpurile care trebuescŭ să vie aicea convenabilmente pe mare, se vor da dispositiunĭ oportune.

„Italienĭ, momentul este suprem. Deja fraţĭ d'aĭ noştri combatŭ pe inemicul în mijlocul Italieĭ. Să mergem să'ĭ întîlnim la Roma, şi de acolo cu toţĭ pe pămîntul Veneţieĭ. Tot ce este de datoria nóstră este dreptul nostru, noĭ putem face, dacă vom fi tarĭ. Aşa dar arme şi ómenĭ! Inimă, fier şi libertate!

„Neapol, 19 Septembrie 1860

„G. Garibaldi.“

26 Septembrie.

Aşteptîndŭ, operaţiunele asediuluĭ se urmédă cu activitate. Bateriĭ sînt deja plasate pe muntele Sant-Angelo. Miscărĭ se combinŭ, despre care să ţine un pro-

fund secret. Garibaldi se duce în tóte dimineţele dinnaintea Capueĭ; astădĭ se află la Maddaloni.

Mĭ-aduc sgomote ce circulă în oraşŭ. Cialdini ar fi scris dela grăniţĭ dictatoruluĭ spre a' 'l întreba: „Ce trebuesce a face?“ — Garibaldi ar fi rĕspuns: „Vino îndată!

Un incident de erĭ, care mi s'a spus de către un martor: — Un husarŭ ungaresŭ, din escadronul Figuelmasy, plecase din Santa-Maria pentru Sant-Angelo cu o depeşe. La întórcerea sa cu respunsul, fu năvălit de şése soldaţĭ napolitanĭ ce probabilmente îl pîndea. El priimi vre o şése rănĭ, şi calul sĕŭ vre'o optŭ; însă el omorî cu mîna sa patru Napolitanĭ, goni pe ceĭ-lalţĭ duoĭ şi aduse depeşa la Santa-Maria.

29 Septembrie.

Garibaldi este de un mare caracter; el l'a arătat şi alaltă-erĭ încă, în ordinul sĕŭ de ḑi către soldaţĭ.

Ştiţĭ isbîndele luĭ Cialdini: acest general italian a rupt d'odată sabia ce Petru o scosese din técă, cu tótă legea luĭ Christ. Acéstă espediţiune deconcertă cu evidenţă planurile luĭ Garibaldi: Acéstă este o lovitură strălucită şi fórte fină a D-luĭ de Cavour. N'amŭ trebuinţă a esplica pe largŭ ceia ce voescŭ a ḑice. Şi cu tóte acestea Garibaldi s'a fălit de victoriile sale cele repede.

Traducŭ ordinul sĕŭ de ḑi:

„Caserta, 27 Septembrie. — Cartierul general este la Caserta. Fraţiĭ noştri din armata italiană, comandată de către bravul general Cialdini, batŭ pe inimiciĭ Italieĭ şi triumfŭ.

„Armata luĭ Lamoricière a fost bătută de aceştĭ bravĭ. Tóte provinciile supuse Papeĭ sînt libere. Ancona este a nóstră. Valeroşiĭ soldaţĭ din armata de Nord aŭ trecut frontiera şi sînt pe teritoriul napolitan.

„Dupĕ puţin, vom avea fericirea a strînge aceste mîĭnĭ victoriόse.

„G. Garibaldi.“

Le adăogim, ca să spunem tótă ideia nóstră, că Garibaldi póte sĕ se fălĕscă de victoriile sale ca de unŭ triumf personal. Mĕ îndoescŭ fórte că, fără dînsul, Cialdini nu ar maĭ fi putut intra în Romanĭ. Garibaldi a dat impulsiunea şi esemplu, a biruit cele Douĕ-Siciliĭ, şi gloria sa ireproşabilă n'are întru nimica a pismui pe aceia a regeluĭ sĕŭ.

„Generalulŭ Millіţ către generaluluĭ Bixio
şi ministruluĭ de resbelŭ, la Neapole.

„Generalul dictator mĕ anunţă că sîntem biruitorĭ pe tótă linia.

„Santa-Maria, 10 ore 40 minuturĭ diminéţă.“

Aştept acuma noutăţĭ.

La 9 ore séra

Reintru dintr'o preumblare pe uliţe; ele sînt iluminate ca ḑioa. Aşa a vrut poporul. Parcura oraşulŭ strigînd: „Lumină! Lumină!“ Lazzaroniĭ intraŭ prin case din partea poliţieĭ, şi ordonaŭ să fie iluminate îndată de sus pînă jos. — Fără care, ḑiceaŭ eĭ, sînteţĭ la amendă — Grupe şi bande populare umblaŭ pe uliţe cu drapelurĭ. Eĭ strigaŭ: **Sâ trâiéscâ Garibaldi!** Uniĭ din trînşiĭ; **Sâ trâéscâ Italia una!** Patrule naţionale circulaŭ pe uliţe, spre a împedica partida republi-

cană de a întórce demonstraţiunele aceste în rescólă. Alţiĭ cîntaŭ în cor, gamenii sberaŭ; colo jos, Tatăl Gavazzi predica mulţimeĭ. Acest predicator public, elocuent, dar escessiv, spune victoria cea mare: — „Micul Burbon, ḑice el, a vrut să fie aicea la 4 Octombrie, ḑioa serbăreĭ luĭ. El promisese, şi ómeniĭ luĭ îşĭ frecaŭ mîînele. Ce făcù dar în acea nópte ? Un tur a la Garibaldi. El trimise pe Bavaresiĭ luĭ la drépta, lîngă Cajazzo spre a trage attenţiunea nóstră la fluviŭ. Le văḑù mişcarea şi ia lăsat să vie. Tot într'acea vreme, el a scos tóte trupele din Capua. Treiḑecĭ-şi-patru de miĭ de ómenĭ. Aŭ eşitără prin pórta Neapoluluĭ, şi se strecurară prin strada mare şi drumu de fier. Cavalerişti fugeaŭ înainte, în góna marè, umblîndŭ maĭ o parte de jumătate leghă. Tunurile vineaŭ îndărăt, infanteria în urmă. Năvăliră la Santa-Maria. Eĭ găsiră 37 ómenĭ la avant-posturĭ 37 contra a 34,000! Bătaia fu grósnică; dar veni ajutóre, apoĭ alte încă şi alte. Amestecul fu teribil. Ţinu cincĭ ore. În fine, victoria fură a nóstră. Rigaliĭ fugiră rĕspîndiţĭ.

„Dar, înaintea Capueĭ, eĭ găsiră pe Garibaldi. Generalul nostru 'ĭ a lăsat să vie şi nu se ocupa decîtŭ numaĭ tăindule drumul pe din dărăt.

În urma luĭ Garibaldi podul fu aridicat, porţile fură închise. Ceĭ 34,000 rigalĭ se găsiră strînşĭ într'un cerc de baionete.

„Carnagiul fu oribil; aruncaŭ pe răniţiĭ în Volturna. Morţiĭ noştri aŭ fost răsbunaţĭ. Cît pentru Bavaresĭ, care încercaŭ o diversiune la Maddaloni, aŭ fost toţi omorîţĭ, toţi, afară de opt, care se ascunseseră într'o móră, subt nişte sacĭ de făină. Mare bătaie şi mare victorie: Să trăéscă Garibaldi!"

3 Octomvrie.

Noutăţile ce v'am datŭ erĭ sînt confirmate, şi acele în care nu cutesam a crede sînt constatate. Este adevărat că Garibaldi fu năvălit lîngă Santa-María de maĭ multe puşcĭ care nu numaĭ că a găurit trăsura de glónţe, dar şi a omorît pe viḑitiul, unul din cai sĕĭ şi doĭ din urmaşiĭ luĭ. Generalul continua drumul pe jos şi în capul a maĭ multor ómenĭ, strighînd: Sîntem biruitorĭ, eŭ sînt Garibaldi! — Se asvîrli pe şapte bataliónе napolitane şi le puse pe fugă.

Rigaliĭ saŭ bătut bine. În acea ḑi aŭ schimbatără treĭ, patru orĭ liniile. La Santa-Maria, puterĭ de douĕspre-ḑece miĭ ómenĭ şi deosebiţĭ în patru colóne, aŭ schimbat de patru orĭ şarja. Eĭ aŭ fost priimiţĭ de artileriştiĭ piemontesĭ ce eraŭ la piese. Aceştĭ tunarĭ aĭ luĭ Victor-Emmanuel, ce aŭ esperienţa de meserie şi practica bătăeĭ, 'ĭ aŭ lăsat să vie şi 'ĭ aŭ mitraliat la moment; escadróne întregĭ aŭ fost distruse de aceste loviturĭ improviste.

Planul rigalilor, plan bine conceput, fórte bine esecutat, era d'a înconjura armata patrioţilor, şi către amédŭ patrioţiĭ eraŭ maĭ înconjuraţĭ. Toţĭ se credeaŭ perduţĭ: Încă şi Neapolul era ameninţat. Cum dar Napolitaniĭ aŭ fost biruiţĭ? Nimenĭ nu póte să esplice, Póte că era pretutindenĭ ochiul stăpînuluĭ present, autoritatea acestuĭ mare nume, — saŭ simplu forţa cea obicĭnuită.

Aŭ rămas erĭ diminéţă cîţĭ-va rigalĭ în partea de dincócĭ a Volturneĭ, adică la San-Tammaro, în stînga de Santa-Maria. Generalul Türr 'ĭ a risipit de diminéţă

făcîndu-ĭ prisonierĭ; dar intrîndŭ în Capua, aŭ arsŭ tot în drumul lor.

Burgesiĭ ceĭ bogaţĭ nu maĭ sînt bunĭ de nimica. Alaltă-séră, saŭ făcut o adunătură de trăsurĭ spre a strînge pe răniţiĭ. Fie-care 'şĭ închidea grajdul şi şopronul. Consuliĭ streinĭ fură rugaţĭ de toţĭ amiciĭ lor ca se le apere attelagiurile în curţile lor şi subt inviolabilitatea pandierilor. Erĭ, sĕ cereaŭ paturĭ pentru spitalurĭ pe care regele, fugindŭ, le a lăsat góle.

Iată Gavazzi încă erĭ séră ţinu un discursŭ adevărat elocuent spre a dărîma acéstă mîrşăvie. El a vorbit de tóte lucrurile, şi între care de chestia romană. Dupĕ el, acéstă chestie este fórte simplă. Victor-Emanuel n'are decît a ḑice papeĭ: Supuşiĭ voştri nu voesc maĭ mult a vă cunóşte, aĭ sĕ facem o trampă: dăm mie Roma, şi 'ţĭ voiŭ da rigatul meŭ din Chypru şi din Ierusalem.

Cea ce aŭ ogmantat efectulŭ pitorescŭ al discursuluĭ aŭ fost amvonul de unde l'aŭ ţinut. Acest amvon a fost o loje dela teatrul Saint-Charles. Tatăl Gavazzi a profitat de ocasiune spre a se adresa la un alt public nu ca la acel după uliţă. El a predicat într'un antract, şi a ridicat perdeaoa de a nu priva pe comedianţiĭ prin discursul luĭ. El fu fórte aplaudat.

16 Octombrie.

Eacă adevărul despre şederea luĭ Mazzini la Neapol: Pe când trâia în depărtare şi visita templurile din Poestum şi lucrurile pompeiene, îl acusă că bulversa tot în oraşŭ. 'Ĭ-aŭ inventat o partidă formidabilă; dressară eşafodurĭ fantastice în favórea sperieciuneĭ inspi-

rată prin acest nume de croque mitaine *). Insfîrşit frica este sentimentul care face maĭ marĭ minunĭ în Neapol. Aşa este frica Milanuluĭ care a omorît pe Ferdinand; frica luĭ Garibaldi care a gonit pe Franciscŭ II. frica Elveţienilor era odată care conţinea pe Neapolitanĭ, şi frica luĭ Mazzini a făcut pe toţĭ a fi emmanueliştĭ. Acéstă neesplicată panică ajunsese atît de mare încît chiar prodicatorul Pallavicino, un om de inimă şi cu judecată, vechiŭ prisonier de Spielberg, vechiŭ president a uneĭ societăţĭ unioniste care a făcutŭ mult pentru Italia, a fost forţat de opinia publică, de la venirea sa la prodictatură, a scri o scrisóre luĭ Mazzini rugîndu'l de a pleca d'acolo

Mazzini nu plecă, şi persecuţiunele moderaţilor se îndoiră. Merse pînă a organisa demonstraţiunĭ contra bătrînuluĭ patriot; ajunsese pînă a striga pe uliţe: Mazzini së móră! Aceste violenţe burlesche nu făcură decît sgomot; însă efectul lor fu bun pentru dictator şi pentru demagogĭ. A fost uşure d'a cunóşte pe cine poporul are necaḑ în Neapole, şi cîţĭ va ómenĭ suflaŭ pentru Mazzini. Partida resvîrtitorilor fu îndată biruită, şi anexiunea, întîrḑiată de către uniĭ şi din ambiţiile altora fu invocată de chiar singuri republicanĭ (Petruccelli, ect.) ca singurul meḑiŭ salutar.

Tot într'un timp se iviră pretutindenĭ reacţiunĭ; au avutără conquistă, revoluţiune, resbel civilŭ, anarhie, şi tóte nenorocirile politice d'odată, — şi cu tóte astea de la sosirea luĭ Garibaldi, Neapolul n'a maĭ încetat un minut d'a fi oraşul cel maĭ vesel, cel maĭ pacificŭ, cel

---

*). Gogoriţă.

maĭ mîndru de libertate şi ca nicĭ odată cel maĭ norocit în traiŭ.

Insistŭ asupra acestuĭ fapt fiind-că este cel maĭ onorabil pentru oraşŭ; am statără maĭ mult de două lunĭ la Neapol în plină revoluţie, în plină anarhie, şi nu saŭ întîmplat nicĭ turburare violentă nicĭ desordine grave. De multe orĭ fără poliţie, şi poporul n'a furat nicĭ măcar un ac nicĭ măcar a sparge vre o feréstră; garda naţională 'şĭ a făcut datoriea cu aşa ḑel şi curajŭ încît a speriat pe tótă lumea, şi înainte de tótă lumea, şi înainte de tóte, pe chiar dictatorul. — Populaţiunea era declarată în luptă contra luĭ Garibaldi; ea voea anexiunea de îndată spre a putea eşi din réoa transiţiune în care ne aflam. O sută de miĭ de Napolitanĭ galonară pălăriile cu cîte o bucată de hîrtie înscrisă de un **Da** fórte visibil, particulă care reclama pe **Victor-Emanuel;** dar, tótă acéstă demonstraţiune a fost fără desordine. Crispinii ceĭ maĭ maltrataţĭ n'aŭ fost de cît flueraţĭ. Garibaldi, al căruĭ suflet grandiosŭ nicĭ o dată nu se deminte cînd e vorba d'un sacrificiŭ, a cedat cu nobleţă la popor, ce era să voteḑe duminică destinurile luĭ şi sĕ decrete cu solemnitate anexiunea. Discursul pronunţat cea-l-altă ḑi de dictatorul din balconul de la Foresteria este plin de cuvinte nobile. Şi étă decretul sĕŭ subscris erĭ la Sant'Angelo pe o gură de tunŭ:

ITALIA ŞI VICTOR-EMMANUEL.

„Spre a îndeplini o dorinţă necontestabilmente scumpă naţiuneĭ întregĭ,

„Decretesŭ:

„Ca Două-Siciliĭ, care 'şĭ datoresŭ redampţiunea

lor sîngeluĭ italian şi care de bună voie m'aŭ alesŭ de dictatorŭ, facŭ parte integrantă din Italia una şi nedespărţită, cu regele lor constituţional Victor-Emmanuel şi aĭ luĭ descendenţĭ.

„Voiŭ depune în mîinile regeluĭ, cînd va sosi, dictatura ce 'mĭ a fost conferată de naţie.

„Prodictatoriĭ sînt însărcinaţĭ cu esecutarea presentuluĭ decret.

„Sant Angelo, 15 Octombre 1861.

„G. GARIBALDI."

Pretutindenĭ unde resultatul plebiscituluĭ este cunoscut, anexiunea a fost proclamată, şi maĭ în tóte locurile adesiunea este unanimă. Abstenţiunele sînt rare, negaţiunele şi maĭ marĭ; resistenţa, tacită saŭ declarată, nu póte opune pe un franciscan la o sută emmanueliştĭ. Şi notaţĭ că mazzinieniĭ, făcînd causă comună, cu drépta, cu reacţionariĭ, saŭ abţinutără saŭ a ḑis **Nu** ca ei. Însfîrşit, socotinduse toţĭ, n'avem nicĭ a o sută parte din oposiţia ce era albă saŭ roşie, tot restul este tricolor cu crucea de Savoia.

Pretutindenĭ, acéstă operaţiune solemnelă s'a săvîrşit cu o mare regularitate. S'aŭ văḑut bătrînĭ ce nu puteaŭ sĕ umble că sĕ transportaŭ în salele de votaţiĭ şi cereaŭ d'a vota, plîngîndŭ de bucurie, un drept ce'l aşteptaŭ de un secol. Se citéḑă de un orbŭ care prin pipăite a venit pînă la urnă, cerîndŭ de a i se da un **Da** ce nu'l putea citi; **Sangiovannara**, ce are o mahala întrégă sub ordinele eĭ, şi care, ḑicŭ, s'a bătut dinaintea Capueĭ, a obţinut a vota ca un cetăţén, findcă s'a bătut ca un soldat..

Garibaldi a venit şi dînsul a depune un **Da** pen-

tru regele sĕŭ în urna conquistată cu armele sale. Pe urmă s'a dus la Otelul d'Englitera, unde a prîndıt la un colonel amic al sĕŭ,

Victor-Emmanuel este însfîrşit proclamat de rege al Italieĭ, graţie vitejieĭ norocóse şi a neschimbateĭ loaiotâţĭ a luĭ Garibaldi. Regele va intra în Neapole dupĕ ce v'a lua Capua (acéstă este o afacere de o ḑi saŭ douĕ) şi dupĕ ce va promulga plebi scitul

28 Octombrie.

Victor Emmanuel a ajunsŭ la Monte-Croce, pe cîmpul de bătaie unde dinastia Burbonilor, şi monarhia siciliană mergŭ d'a peri. Garibaldi a plecat să întîlnéscă pe suveranul căruĭ 'ĭ a dat nouĕ milióne de Italienĭ şi a treia capitală din Europa. Amînduoĭ eraŭ călărĭ căutînduse unul pe altul Indată ce se recúnoscură de departe, Garibaldi strigă, cu glas mare: SALUTARE REGELUI ITALIEI! — Şi Victor-Emmanuel, întinḑîndŭ mîna celuĭ dintîiŭ al seŭ cetăţénŭ, respunse simplu: MULŢUMESCU!

Acest MULŢUMESC spune tot. Nu maĭ adaog de loc frase.

29 Octombrie.

Voescĭ a sti cît Sicilia, ce o numeaŭ ingrată, iubeşte pe liberatorul eĭ? Iată un decret din 21 (ḑioa plebiscituluĭ); şi din care nu schimbŭ nicĭ o vorbă:

„Prodictatorul, ect.

„Considerîndŭ că numele de Iosef Garibaldi este destinat a cresce în renume în cursulŭ secolelor;

„Considerîndŭ că generaţiunele viitóre, prin reli-

gióșa memorie, spre a inspira cele maĭ marĭ sentimente de care natura umană s'ar onora, aŭ căntat locurile ce fură martorĭ secrețĭ a aspirațiunelor intime al eroului din secolul al 19-lea:

„Ascultînd avisul unanim al consiliuluĭ secretarilor de Stat; în mijlocul aclamațiunelor generale ale popuruluĭ din Palerma recunoscîndŭ și aplaudînd, decretedŭ:

„Art. I-ĭŭ. Camera de culcat ocupată de Generalul Garibaldi la Palerma, în pavilonul contiguat din Palatul-Rigal, de d'asupra Porte-Neuve, va fi perpetuŭ conservată în starea în care astădĭ se află din preună cu mobilele dintr'însa.

„Art. 2-lea. Presentul decret va fi gravat pe o masă de marmoră și care va fi fixată în antreul disseĭ camere, etc.

„Dat în Palerma, în dioa entusiasmuluĭ general, la 21 Octombrie 1860."

Garibaldi a sosit de la Caserta înainte de nouă ceasurĭ. S'a apropiat de otelul, 'naintea căruĭ se afla marchisa Pallavicino, marena unuí din drapelurile oferite legiuneĭ ungarese. Amîndouă drapelurĭ fură sfințite cu ceremoniile obicĭnuite, apoĭ Garibaldi le-a remisŭ soldaților eroicĭ ce făcuseră la Palerma și Capua ceia ce făcuseră la Crimea, acum cincĭ anĭ, Piemontesiĭ luĭ Victor-Emmanuel.

Dictatorul spuse aceste cuvinte, care aŭ fost ascultate cu o religióșă tăcere:

„In numele Italieĭ recunoscută, vă predaŭ aceste drapelurĭ drept recompensă pentru sîngele ce ațĭ vărsat cu generositate pentru independință eĭ. După obiceiul vostru, ele vă vor conduce la Victorie. Independința și

libertatea Italieĭ sînt strîns legate cu independinţa şi libertatea Ungarieĭ. Să trăéscă Ungaria!"

După acéstă, legiunea ungarescă a jurat drapelurilor, şi generalul Türr, cel maĭ simpaticŭ eroŭ din tînăra armată, ţinu un discurs în ungaresce, care ni l'a tradus şi a repetat şi cuvintele următóre:

„Bravĭ soldaţĭ, sînt mîndru cu voĭ, care cu tot numărul cel mic, contra unuĭ inemic maĭ superior în putere, aţĭ susţinut reputaţiunea bravureĭ a naţieĭ ungarese; trecutul este o garănţie pentru viitor. Sînt sigur că bravul vostru comandanţ vă v'a conduce tot d'auna la triumfurĭ." Şi întorcîndu-se în partea miculuĭ corpŭ de cavalerie, el continuă: „Husarilor, voă, ce óre aş putea ḑice? Organisaţĭ de curînd, v'aţĭ arătatără, într'acest scurt timp, care a fost curajul vostru. Sînt convinsŭ, că cînd independinţa şi libertatea se vor stabili în Italia, şi vom intra în Ungaria, voĭ obicĭnuiţĭ la isbîndă, veţĭ străbate pe inemicŭ cu impetuositatea uraganuluĭ. Să trăéscă Victor-Emmanuel şi Garibaldi!"

Aceste cuvinte fură priimite prin nenumăratele vivaturĭ şi prin strigătul naţional: Élyen Italia! Élyen Garibaldi!

Garibaldi traversînd piaţa, se duse în palatul de la Foresteria, şi suindu-se în balconul din mijloc, se făcu o tăcere, şi generalul Garibaldi luă cuvîntul:

„Napolitanĭ! astăḑĭ este o frumósă ḑi, o mare ḑi; e frumósă, e mare, fiind-că légă legăturile fraternităţiĭ care unesce Italia cu Ungaria.

La aceste cuvinte, popolu 'l întrerupse prin sgomotóse aplaude şi prin strigărĭ de: Să trăească Garibaldi!

Generalul urmă:

„Italieni liberĭ! Da, vor fi toţĭ, şi prea curînd. Pentru o viéţă maĭ tótă consacrată causeĭ libertăţiĭ, stabilimentuluĭ naţionalităţiĭ nóstre, nu cer nimic alt şi nu voesc nimic de cît dreptul d'a spune tot d'auna adevărul, de a 'l spune atît puternicilor, şi slabilor.

„Ascultaţi-mă, popor generos acesteĭ marĭ metropoliĭ: dacă am ceva drept la tine, crede în cuvintele mele. Tot d'auna aŭ fost ambiţiunele personale care fură rana şi ruina patrieĭ nóstre. Si încă maĭ sînt.

„Acésta este ambiţiunea personală care a orbit pe papa-regele şi l'a adus pînă a se opune mişcăreĭ naţionale aşa de mare, şi nobilă, aşa de curată . . . . da, aşa de curată! şi care este unică în istoria lumeĭ.

„Acesta singur este care întîrḑiéḑă mişcarea complecteĭ liberărĭ a Italieĭ. Singurul papa-rege obstacolul, adevăratul obstacol este el.

„Sunt chreştin şi vorbescŭ către chreştinĭ. Sunt bun chreştin şi vorbescŭ către bunĭ chreştinĭ.

„Iubescŭ şi onoreḑŭ religiunea luĭ Christ, căcĭ Christ a venit în lume pentru a smulge umanitatea din servitudine fiind-că Dumneḑeŭ nu o creasse pentru dînsa."

2 Noembrie.

D'aḑĭ înainte nu me voiŭ maĭ ocupa de resbelŭ căcĭ acuma este Victor-Emmanuel care îl comandâ. Capua aḑĭ diminéţă s'a predat generaluluĭ piemontesŭ della Rocca. Erĭ oraşul a fost bombardat grosav dela patru ore séra pînă în nópte, de artileria din armata regulată. Tunurile patrioţilor nu s'a amestecat în acéstă teribilă esecuţiune.

Un ceas 'naintea bombardărei, salutat de aclamaţiunĭ unanime, Garibaldi, cu volontariĭ sĕĭ, s'a coborît dela Sant Angelo şi a abdicat autoritatea supremă.

6 Noembrie.

Garibaldi dă la tótă lumea şi nu cere nimica. El refusă crucea d'Annonciade, ordin pré rar la care este ataşat titlul vĕruluĭ regeluĭ. Luĭ nu 'ĭ place, ḑice el, acéstă quincaillerie rigală. El atribue o sumă de şase milióne ducaţĭ în ajutorul Napolitanilor suferinḑĭ, din închisorĭ şi esilurĭ, pentru causa italiană. El cere ca officieriĭ sĕĭ să fie în gradurile lor; el cere ca voluntariĭ sĕĭ să aibă dreptul d'a muri în rîndŭ cu soldaţiĭ regulaţĭ aĭ regeluĭ. El îngrijeşte pentru tótă lumea, la distribuţiunea favórelor şi a posturilor.

Ceĭ ce aŭ priimit medalie înconjurară pe dictatorul, care l'eaŭ ḑis astfel:

„Junĭ veteranĭ, fiind-că v'am cunoscut de acea şi am luat antreprisa unuĭ lucru care tótă lumea 'l credea imposibil. Ştiam că cu ómenĭ ca voĭ, tot-d'auna gata d'a muri în numele Italieĭ, se putea face lucrurĭ marĭ Faptul imposibil, voĭ l'aţĭ căpătuit."

„Eată cuvîntul eternel al luĭ Garibaldi, tot pentru voĭ, nimic pentru mine."

AL CINCILEA COMANDAMENT MARE MILITARŬ.
„Din cartierul general de Santa-Maria."

3 Noembrie 1860.

„Printr'o telegramă ce 'mĭ a trimis as-nópte regele Victor-Emmanuel, mĕ însărcinéḑă a mărturisi înalta sa satisfacţiune trupelor comandate de Excellenţia-Vóstră.

„Sînt fórte fericit că am putut fi ales de a aduce

la cunoştinţa Excellenţieĭ-Vóstre sentimentele suveranului, şi sînt încă şi maĭ mult fericit că am fost acum cîte va ḑile martur despre escelentul spirit ce domină în armata meridională.

„Succesul prompt obţinut datoréḑă în mare parte curagiósei şi paţienteĭ activităţi a uneĭ armate care, resistînd a bate în tóte ḑilele puterile inemice, le a abătut pînă în punctul d'a le face a ceda la întîea ciocnire. Datoreḑŭ maĭ mult a mulţumi personalmente Excellenţeĭ-Vóstre despre cordiala şi pré eficace cooperaţiune care mi s'a dat în acéstă circonstanţă de către generaliĭ şi trupele Excellenţeĭ-Vóstre.

„Sperŭ că bunele relaţiunĭ între douĕ armate vor deveni din ḑi în ḑi maĭ intime. Concordia tutulor Italienilor este gajul cel maĭ învederat al triumfuluĭ causeĭ naţionale.

Generalul armateĭ. DELLA ROCCA.

Escellenţeĭ Sale dictatoruluĭ, general Garibaldi, la Caserta.“

7 Noembrie.

Aḑĭ-diminéţă fu intrarea solemnelă a luĭ Victor-Emmanuel. Resultatul plebiscituluĭ care a decretat anexiunea a fost cunoscut şi publicat de sîmbătă. 1,212,376 votanţĭ: 1,302,064 da; 10,312 nu. Eŭ nu adaogŭ nimica, cifrele singure arată.

Se credea că Garibaldi nu va serba şi el. Iĭ atribueaŭ cea maĭ absurdă idee că adică el va fi bosumflat pe regele. Insă din contra el a arătat cu bravură contrariul. S'aŭ arătat în trăsură, alăturĭ cu Victor-Emmanuel, şi vis-à-vis a duoĭ prodictatorĭ. Regele a fost în

mare uniformă, dictatorul cu cămaşa roşie şi cu vechia sa pălărie de pîslă cam în jos lăsată Ploa grosavŭ, şi lume era fórte multă. Era un ce pitorescŭ şi entusiasticŭ. Victor-Emmanuel însă era vesel.

Dupĕ TE-DEUM îndatorat dela catedrală, el avu priimire solemnelă la Palatul-Regal. Garibaldi ḑise cîte va cuvinte presantîndŭ regeluĭ plebiscitul. Pe urmă a lăsat sĕ vorbéscă Conforti şi pe alţĭ dignitarĭ. El d'atuncĭ intră într'o viéţă privată, şi resistînd la tóte rugăciunile, chiar şi la a regeluĭ. care voia să'l ţie în Neapole, el nu se gîndea decît a se retrage, simplu şi sărac ca' maĭ 'nainte, în insula sa Caprera.

Dar dacă Italia se scólă încă în anul viitor spre a sfîrşi la Veneţia saŭ a curona la Roma faptul manificŭ de liberarea eĭ, noĭ vom regăsi pe biruitorul luĭ Franciscŭ II pe cîmpul de bătaie. Îl vom revedea, în fruntea bravilor sĕĭ, omul ce a intrat în Palermo cu o mie Italianĭ, — şi în Neapole, singur!

9 Noembrie.

Garibaldi s'ambarcat pe Washington pentru Caprera, cu fiul săŭ şi cu treĭ aĭ săĭ amicĭ. Inaintea plecăreĭ s'a dus să'şĭ ceară congediŭ de la amiralul Mundy, care l'a priimit cu onorile meritate graduluĭ săŭ cel vechiŭ. Ex-dictatorul s'aŭ dus maĭ solitariŭ: el lăsă în ḑilele din urmă palatulŭ şi dormi la un otel. Un simplu cortegiŭ de intimĭ l'a escortat plîngîndŭ pînă la vapor: într'adevăr era simplu şi tristŭ.

Garibaldi lasă companionilor săĭ încă neauḑitul ordin de ḑi care vi'l trimeţŭ. El va fi publicat mîîne.

„Către companionii meĭ d'arme.

„Ajunşĭ înaintea ultimuluĭ etap al reînviereĭ nóstre, trebue a considera periodul ce se sfîrşesce şi a ne pregăti d'a isprăvi cu splendóre opera admirabilă a ómenilor aleşĭ de doă ḑecĭ de generaţiunĭ; căcĭ Providenţa a reservat sfîrşitul acesteĭ opere la acéstă norocită generaţiune

„Da, tinerĭ ómenĭ, Italia vă datoréḑă o antreprisă care a meritat aplaudele lumeĭ.

„Voĭ aţĭ biruitŭ şi veţĭ birui încă, fiind-că d'aci 'nainte sînteţĭ făcuţĭ a avea tactica care decide bătălia.

„Nu sînteţĭ de loc degeneraţĭ de aceĭ ce se aruncară în mijlocul grămeḑilor celor dese de macedonenĭ, şi isbiră pieptul superbilor biruitorĭ din Asia.

„La acéstă lăudată pagină a istorieĭ nóstre se va maĭ adăoga încă una şi maĭ gloriósă, şi sclavul va arăta în fine frateluĭ săŭ liber un fier ascuţit, provenit din belciugele lanţurilor lor.

„La arme, toţĭ! -- toţĭ! şi opressoriĭ, ceĭ pré puternicĭ se vor risipi ca praful!

„Voă, femeĭ, depărtaţĭ pe laşiĭ! eĭ nu vă vor da de cît totŭ laşĭ; — şi voă, fetelor, nu vă ureḑŭ decît o posteritate, o rasă bravă şi generósă.

„Doctrinariĭ fricoşĭ să se ducă în altă parte spre a trage cu dînşiĭ servilismul şi miseriile.

„Acest popor e singur stăpîn. El voeşte a fi frate cu cele-l-alte popóre, dar uĭtăte de sus la superbĭ, şi nu te tîrî cerşind libertetea. El nu voeşte a fi la edecul ómenilor fără inimă. Nu! Nu! Nu!

„Providenţa a dăruit Italieĭ pe Victor-Emmanuel. Tot Italianul trebueşte să se bucure de dînsul şi să se

strîngă pe lîngă dînsul. Pentru regele cel galant, tótă rivalitatea trebuesçte a fi dispărută, totŭ necaḑul să fie risipit. Incă o dată, vă repet strigarea mea: La arme! toţĭ! toţĭ! Dacă luna luĭ Martie 1861 nu va găsi un milion de Italienĭ înarmaţĭ, sărmana libertate . . . . sărmana existenţa Italieĭ! O! nu! departe de mine o idee scîrbósă ca otrava. Luna luĭ Martie 1861, şi, dacă va trebui chiar luna luĭ Fevruarie ne va găsi pe toţĭ la locurile nóstre.

„Italienĭ din Calatafimi, din Palermo, din Volturna, din Ancona, din Castelfidardo, din Isernia, şi cu noĭ toţĭ aceĭ ómenĭ care nu sunt nicĭ laşĭ nicĭ servilĭ: toţĭ toţĭ strînşĭ pe lîngă gloriosul soldat din Palestro, noĭ vom da cea maĭ după urmă sguduitură, cea din urmă lovitură tiranieĭ ce se clatină.

„Priimiţĭ, junĭ voluntarĭ. onórile a ḑece bătăliĭ, şi parola d'adio. V'o adresseḑŭ din profundul meŭ suflet. Astăḑĭ trebue d'a mă retrage, însă numaĭ pentru puţine ḑile. Ora de bătaie mă va regăsi iarăşĭ cu voĭ, în partea soldaţilor a libertăţiĭ italiane.

„Aceĭ numaĭ dintre voĭ să se întórcă care sînt chemaţĭ de datoriile imperiale a le familiilor lor, saŭ şi aceĭ, care sînt ciuntiţĭ, aŭ meritat recunoştinţa patrieĭ. Eĭ o va apăra-o încă la căminurile lor prin consiliŭ şi prin vederea a nobililor rănĭ care împodobesce bărbătésca lor frunte de două-ḑecĭ anĭ. Esceptie de toţĭ aceştia, toţĭ ceĭ-lalţĭ vor sta a păḑi gloriósele drapelurĭ.

„In curînd ne vom întîlni a merge înpreună la desrobirea fraţilor noştri încă sclavĭ la strein; ne vom întîlni iarăşĭ spre a merge înpreună la alte noĭ triumfurĭ.

„Neapoli, 3 Noembre 1860.

„GARIBALDI"

Iată ce 'ĭ a adus acestuĭ bravŭ om biruinta rigatuluĭ a DOUA SICILIĬ

El a plecat ducîndŭ cu dînsul plante d'arbore, un sac cu bob, un sac cu fasole și un butoeașŭ cu morîn; și dupĕ cum maĭ ḑicŭ, și 1600 francĭ.

Resistenţa luĭ Franciscŭ II. a fost apreciată precum urméḑă în Jurnalul des Débats din 17 Ianuarie 1861.

„Interesul ce junele rege ar fi putut inspira în resistenţa sa este fórte scăḑut în ochiĭ noștri, maĭ întîiŭ prin estravagantele panegyrice sub carĭ 'l înpovăra partisaniĭ sĕĭ, și în urmă prin faptul sĕŭ că nu datora possesiunea momentană a ultimeĭ sale fortereţe decît uneĭ protecţiunĭ streine."

In fine, Monitoru tot din acea ḑi anunță că flota francesă umblă să se depărteḑe. De aceia dar este permis d'afirma că deslegarea s'apropie, și, sĕ póte cu resón a se spera că Italia nu va maĭ fi teatrul uneĭ nuoĭ și inutile vărsărĭ de sînge. Biruinţa Siciliei este dar înaintea ochilor noștri un fapt înplinit.

